

ಶ್ರೀಮದ್ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕ ಸಿದ್ಧಾಂತ ರತ್ನಮಾಲಾ
ದ್ವಿತೀಯ ರತ್ನವು—ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸಂಚಿಕೆಯು

ಶ್ರೀಮನ್ನಿಗಮಾಂತ ಮಹಾದೇವಿಕಪ್ರಣೀತ

ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರದ

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಸಾಧನಾಧಿಕಾರೋ ತ್ರಯೋವಿಂಶಃ

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ

ಸಿ. ಯಂ. ವಿಜಯರಾ

ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ

ಆಚಾರ್ಯಹೃದಯಾನ್ವೇಷಿಣೀ

ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ

ಬೆಲೆ ೦—೧೪—೦

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_202164

UNIVERSAL
LIBRARY

ಶ್ರೀಯೈ ನಮಃ
 ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಯ ನಮಃ
 ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ 6961 ಪಕ್ಕಾಪುಂಡ್ರಂ
 ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾನ್ತ ಮುಂಡೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

ಅಥ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಸ್ಯ ಶ್ರೂಸುಸಾರೇ
 ಸ್ಥಿರೀಕರಣಾದ್ಯು ದ್ವಿತೀಯಭಾಗಃ

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ರೋಧನಾಧಿಕಾರಃ ೨೩.

ಯುಗಪದಖಿಲಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣ ಸ್ವತಸ್ವತಂತಂ ವಿವತ್ |
 ನಿರವಧಿ ದಯಾನಿತೋ (ದಿಗ್ವಿಜೇ) ದನ್ನಾನತಕ್ಕ ವಿವರ್ಜಿತಃ |

ಶ್ರೀಮತೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮುಂಡೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

ಅನಂತರಿಕೆ. ಹಿಂದಿನ ೨೨ ಅಧಿಕಾರಗಳಿಂದ ಅರ್ಥಾನುಶಾಸನವೆಂಬ
 ವೈಧಮುಖಾಗದಲ್ಲಿ ರತ್ನಹಿತ ಸುಗಮಾರ್ಥಗಂತ್ಯ ಸವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿ,
 ಈ ದ್ವಿತೀಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಅರ್ಥಾನುಶಾಸನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಅನೇಕ
 ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಖಂಡಿಸಿ, ಇಂಥ ಹೊಂದಿದನ್ನೇ ಸ್ಥಿರಪಡಿಸುವದರಿಂದ
 ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಿರೀಕರಣ ಭಾಗವೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ರಾಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವು ನಾಲ್ಕು
 ಅಧಿಕಾರಗಳು — (೧) ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ರೋಧನಾಧಿಕಾರಃ, (೨) ಸಾಧ್ಯೋ
 ಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರಃ, (೩) ಪ್ರಭಾವ ವ ವಸಾಧಿಕಾರಃ, (೪) ಪ್ರಭಾವ
 ರಕ್ಷಾಧಿಕಾರಃ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶ್ರೀಯೈನತಿಮಾದ ಸರ್ವೋತ್ತರನೆಂದು
 ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವು
 ಈ ಭಾಗದ ಮೊದಲಿನ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳು ಪರಿಕರಗಳಿಂದ

ಸೇರಿದ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳೆಂದು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವು ಎರಡನೆಯ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ, ಈ ಭರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಹೆಚ್ಚು ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನರೋಪಿಸುವ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವು ಈ ಮೂರನೆಯ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ, ಭರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಇರುವ ಮಹಿಮೆಗೆ ನ್ಯಾಯತೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ಅಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ ಸಮಾಧಾನವು ಈ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ, ಉಪಪಾದಿತಗಳಾಗಿವೆ.

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ವಿಷಯವಾದ ಅಕ್ಷೇಪಣೆಗಳ ನಿರಸನವು ಪ್ರಧಾನವಾದದಿಂದ ಪ್ರಥಮತಃ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶೋಧನವು ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ತರಬಹುದು ಹೇಗೆಂದರೆ —

೧ ಸರೈಶ್ವರನೇ ತಂದೆಯು ಮತ್ತು ತಾಯಿಯು ತಾನೇ ಶ್ರುನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವದು ನ್ಯಾಯವಾಗಿರುವಾಗ ಬೇರೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾಪೇಕ್ಷೆ ಏತಕ್ಕೆ ?

೨ ಭಗವಂತನು ಹಾಗೆ ಯಾವುದರ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವವೂ ಇಲ್ಲದೆ ರಕ್ಷಿಸದಿದ್ದರೆ ಆತನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ನೈಷ್ಕಲ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದಹಾಗಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ?

೩ ಭಗವಂತನೇ ಮುಖ್ಯೋಪಾಯವಾಗಿರುವಾಗ ಬೇರೆ ಉಪಾಯ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವವು ಆತನ ಮಹಿಮೆಗೆ ಕುಂದಕವಲ್ಲವೇ ?

೪. ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವು ಸರೈಶ್ವರನೆಂದು ಹೇಳಿರುವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಕೂಡ ಉಪಾಯಕೋಪಯಲ್ಲಿ ಏಕಮವು ಹೇಗೆ ? ಸರೈಶ್ವರನ ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಐಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಭಂಗವಲ್ಲವೇ ? ಚರಮಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾತೇಕಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಲ್ಲವೇ ? ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಕ್ಷೇಪಣೆಗಳಿಗೆ ಸಮಂಜಸವಾದ ಸಮಾಧಾನಗಳು ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಲ್ಪಟ್ಟು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಶೋಧನೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರವೆಂದು ಹೆಸರು.

ಅರ್ಥ :— ಆವಿಲಂ - ಸಮಪ್ತವನ್ನೂ, ಉಭಯಸಿದ್ಧಾಂತಿಯ ಸಮಪ್ತವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಯುಗಪತ್ - ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಂದಿ ಎಕಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸ್ವತಃ ಇತರಾಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲದೆ ತಾನೇ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯಿಂದಲೇ, ಸತತಂ - ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣ - ಅನುಮಾನ ಶಬ್ದಪ್ರಮಾಣಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲದೇನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಿಂದಲೇ, ವಿದ್ - ತಿಳಿಯುವನಾಗಿ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವನಾಗಿ, "ಯಸ್ಸುರ್ದೃಷ್ಟಸ್ಮರ್ದವಿತ್" ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸರ್ದೃಶನಾಗಿಯೂ ಸರ್ದವಿತ್ತಾಗಿಯೂ ಇರು

ಜಲಧಿಸುತಯಾ ಸಾರ್ಥಂ ದೇವೋ ಜಗತ್ಪರಿಪಾಲಯ |

ಪರಮ ಪುರುಷಸಿದ್ಧೋಪಾಯಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠ ಭರಸ್ವತಾಂ || ೫೧ ||

ವವನಾಗಿ, ನಿರವಧಿದಯಾದಿವೋ ದನ್ವಾ - ಎಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಕರುಣೆಗೆ ದಿವ್ಯ ಸಮುದ್ರನಾಗಿರುವ, ಸಾರಾಸ್ವಾದನಿಯವರು ಸ್ವತಃ - ಎಂಬುವದನ್ನು ಇದಕ್ಕೂ ಕಾಕಾಕ್ಷಿನ್ಯಾದಿಂದ ಸೇರಿಸಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಾರೆ; ನಿರವಧಿದಯಾ ನಿತ್ಯೋದನ್ವಾ ಎಂದು ಪಾರಾಂತರವು, ಆಗ ಎಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಕರುಣೆಗೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸಮುದ್ರಪ್ರಾಯಃನಂಬರ್ಧವು ಆಶಕ್ಯವಿವರ್ಮಿತಃ - ತನಗೆ ಆಶಕ್ಯವಾದುದೇ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿ, ಸರ್ವಶಕ್ತನಾಗಿ, ಜಲಧಿಸುತಯಾ ಸಾರ್ಥಂ - ಶ್ರೇಯಸಾಗರ ಕನ್ಯಕೆಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೇನೇ, ಏಕಾಕಿಯಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೇನೇ ಎಂಬರ್ಧವು, ದೇವಃ - ಲೀಲಾಪರನಾದ, ಪರಮಪುರುಷಃ - ಪುರುಷಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಪ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಪುರುಷಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ನಾರಾಯಣನು, ಜಗತ್ಪರಿಪಾಲಯ - ಜಗತ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಾಲಿಸುವನಾಗಿ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಭರಸ್ವತಃ - ಆತನ ವಿದ್ಯಾಕ್ತಿಗಳನ್ನುಸಾರವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಭರನ್ಯಾವಮೂಲಕವಾಗಿ, ಅದ್ವೀಕರಿಸಿದ ಭರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸತಾಂ-ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ ಸತ್ತರ್ದಿಂದ ವೇದಾಂತ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವ ಪ್ರಪನ್ನ ಜನರಿಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಃ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿಯೂ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾಗಿಯೂ, ಕರುಣಾಸಾಗರನಾಗಿಯೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ಲೀಲಾಪರನಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಹೀಗೆ ಸರ್ವವಿಧ ಆಶ್ರಯೋಚಿತ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಪುಕರಾದಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯೇ ನಮಗೆ ಪರಮಪದ ನೋಪಾನವನ್ನು ಹತ್ತಿಸುವ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ- ಇಲ್ಲಿ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ದ್ವಯಮಂತ್ರದ ಪೂರ್ವಖಂಡದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಈತನು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧನಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ಪಾಪಿಗೇ ತನೇ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನನಾಗಿ ಸಿದ್ಧನಾದ ಉಪಾಯ ಭೂತನಾಗಿರುವುದಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ೧.೭ತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಐದು ಅಂಶಗಳು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೈವಂ ಚೈವಾತ್ರ ಪಂಚಮಂ, ಪರಮಪುರುಷನೇ ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೂ ಆತನು ಮುಖ್ಯವಾದ ಉಪಾಯಭೂತನೆಂದು ಹೇಳುವದು ಸರ್ವಸಮಂಜಸವಾದ ಉಕ್ತಿಯೇ. ಈ ಉಕ್ತಿಯು ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣವನ್ನನುಸರಿಸಿದುದಾಗಿರುತ್ತದೆ:-

“ನಾಯಮಾತ್ಮಾ ಪ್ರವಚನೇನ ಲಭ್ಯೋ ನ ಮೇಧಯಾ ನ ಬಹು
 ನಾಶ್ರುತೇನ | ಯಮೇ ವೈಷವ್ಯಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಃ ತಸ್ಯೇಷ ಆತ್ಮಾ
 ವಿವೃಣತೇ ತನೂಂಸ್ವಾಂ ||” (ಮುಂ. ೩.೧೩) ಕೇವಲ ಶ್ರವಣ ಮನನ ನಿಧಿ
 ಧ್ಯಾನಗಳಿಂದಲೇ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೊಂದಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲವು, ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು
 ಯಾವನನ್ನು ವರಿಸುವನೋ ಅವನಿಂದ ಹೊಂದಲ್ಪಡುವನು ಹಾಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು
 ಈತನನ್ನು ವರಿಸಬೇಕಾದರೆ ತನಗೆ ಯಾರು ಪ್ರಿಯತಮನೋ ಅಂಥಾವನನ್ನು ವರ
 ಸುವನು. ಹಾಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರಿಯತಮನಾಗುವದಕ್ಕೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ
 ನಿರತಿಶಯ ಭಕ್ತಿರೂಪವಾದ ಪ್ರೀತಿಯು ಇಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಅದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಯಃ
 ಪತಿಯ ಪ್ರೀತಿದ್ವಾರಾ ಭಗವತ್ಪ್ರಸಾದಿಯು

ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧೋವಾಚ ಸಾಗಚಿಕಾದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಯು “ಯಸ್ತೈ
 ರ್ವಜ್ಞಾಸ್ತರ್ವವಿತ್” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಸರ್ವಜ್ಞತೆ ಬೇಕು. ಸರ್ವ ವಿಷಯ
 ವನ್ನೂ ತಿಳಿಯುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇವರೇನೆ? ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಈ ಅಕಿಂಚಿನನ ಮನೋ
 ಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ, ಈತನು ಮಾಡುವ ವ್ಯಾಜರೂಪ ಸಾಧನವನ್ನೂ ಅರಿತವನಾಗಿ
 ಈತನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದು. ಸರ್ವಜ್ಞತೆ ಎಂಥಾದ್ದೆಂಬುದನ್ನು
 ಎಶದೇಕರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಯುಗಪದಖಿಲಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣ ಸ್ವತಸ್ತತತಂವಿದ್
 ಎಂಬುದರಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲೇ ತಾನೇ ಇತರ
 ಸಹಾಯಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸದಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು
 ಒಂದನ್ನು ಒಂದು ಸಲವೂ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಸಲವೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸು
 ವುದು ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿದುದು ಗತಿಸಿಹೋಗಿ ಪುನಃ
 ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗುವದೂ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯಲ್ಲವು ಉಪೇಯಿಂದ ತಿಳಿಯುವದಾಗಲಿ
 ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲಕವಾಗಲಿ ತಿಳಿಯುವದೂ ಸಹ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಪ್ರತ್ಯ
 ಕ್ಷೀಕರಿಸುವದೇ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯು ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರು ತಾವು ರಚಿಸಿದ
 ನ್ಯಾಯತತ್ವದ ಮಂಗಳಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ

“ಯೋವೇತ್ತಿ ಯುಗಪತ್ಸರ್ವಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣ ಸದಾಸ್ವತಃ |

ತಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ದರಿಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ನ್ಯಾಯತತ್ವಂ ಪ್ರಚಕ್ಷ್ಮಹೇ ||”
 ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಉಪವಾದಿಸಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಮುಕ್ತ
 ರಗೂ ಕೂಡ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯು ಪ್ರಾಶ್ನವಾಗುವದರಿಂದ ಅವರೂ ಭಗವಂತನ
 ಹಾಗೆಯೇ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸದಾಸ್ವತಃ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ
 ಅದುದರಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವು. ಇನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ
 ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟೇ? ಆತನೂ ಮುಕ್ತರೂ ಸಹ ನೋಡುವದು

ಎಂಬುದು ಅವರೋಕ್ಷರೂಪಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ನಮ್ಮ ಹಾಗೆ ಅವರುಗಳಿಗೆ ಚಕ್ಷುರಂದ್ರಿಯವಾದಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲವು ಆದುದರಿಂದಲೇ ಶ್ರತಿಯು “ಅಸಾಣಿ ಸಾದೋ ಜವನೋಗ್ರಹೀತಾ ಸತ್ಯತ್ಯ ಚಕ್ಷುಸ್ಸತ್ಯಣೋತ್ಯಕರ್ತೃಃ” ಎಂದು ಕಣ್ಣಿನಾವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಬದ್ಧರಾದರೋ ಹಾಗಲ್ಲವು. ಕ್ರಮೇಣ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಆಗುವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೆಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟುಕೂಡಿಸಿದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಆದರೂ ಎಲ್ಲಾದರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೂ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಂತೂ ಎಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡಲಿ ಕ್ಯಾಗದೇ ಇರುವಾಗ ಅನುಮಾನ ಶಬ್ದಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅತೀಂದ್ರಿಯವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು “ಶಾಸ್ತ್ರೇಣೈವಸೇಯಂ” ನೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬದ್ಧರಿಗಾದರೋ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಬಹುದು, ಇನ್ನೊಂದರಿಂದ ಆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನವು ವ್ಯಾವರ್ತಿಸಬಹುದು. ಸುಷುಪ್ತಿದಶೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವೇ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವಜ್ಞನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸತತಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು, ಕೆಲವು ಮಹಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ನಾರದಾದಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯಿರಬಹುದು. ಇದು ಯೋಗಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಿಯಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರಬಹುದು ಹಾಗೆಯೇ ವಸಿಷ್ಠ, ವ್ಯಾಸ, ಶಿಶು, ಎಶ್ವಾ ಮಿತ್ರಾದಿ ಮುನಿಗಳಿಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯೂ ಸರ್ವವಿತ್ತಾಗಿರುವ ಭಾವವೂ ಸಹ ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದು. ಆದರೆ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರುಗಳಿಗೂ ಸರ್ವಜ್ಞತೆ ಇದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ, ಅವು ಸ್ವಾವಿಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಂಟಾದವು ಆದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳು ಸತತಂ ಯಾವಾಗಲೂ ಎಂದರೆ ಬದ್ಧದಶೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲವು. ಚತುರ್ಮುಖಾದಿಗಳಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಎಂದರೆ ತ್ರಿಕಾಲದ್ದೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಉಂಟಿಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ ಅವರಿಗೂ ಕೂಡ ಪರಮಾತ್ಮನ ಹಾಗೆ ಅಖಿಲ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಿಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವು ಎಲಕ್ಷಣವಾದುದರಿಂದ ಯುಗಪತ್, ಅಖಿಲಂ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣ, ಸ್ವತಃ, ಸತತಂ ಎಂಬ ಐದು ಪದಗಳೂ, ಈ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಅವಶ್ಯಕವು. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರೇಯಾಗಲಿ, ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರೇಯಾಗಲಿ, ಈ ಸರ್ದೇಶ್ವರ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಈ ಐದು ಪದಗಳೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ತೋರ್ಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯು ಸರ್ವಜ್ಞನಾದುದರಿಂದಲೇ ತನಗೆ ತುಂಬಾ ಬೇಕಾದ ಬದ್ಧಾತ್ಮರೆಲ್ಲಾ ದುಃಖಪೀಡಿತರಾಗಿರುವದನ್ನೂ, ಯಾರು ಆ ದುಃಖ

ದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಮಾಡುತ್ತಿರುವರು, ಯಾರು ಪರಿತಾಪಪಡುತ್ತಿರುವರು, ಯಾರು ಯಾರು ಇವುಗಳಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗಿರುವವರು, ಎಂಬುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅರಿತು ಅವರವರ ಸುಕೃತ ದುಷ್ಟತಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹ ನಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು.

ಪ್ರಪನ್ನನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು ಸರ್ವಜ್ಞತೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅವಶ್ಯಕವಲ್ಲದೆ, ಸರ್ವಶಕ್ತತೆಯೂ ಬೇಕು. ಅವನಿಗೇನಾದರೂ ಅರ್ಥಿಯುಂಟಾದರೆ ತಪ್ಪಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರಬೇಕು. ಪಾಂಡವರಿಗೂ, ದ್ರಾವಿಡರಿಗೂ, ಗಡೇಂದ್ರನಿಗೂ ಇಂದ್ರನಿಗೂ, ಸುಗ್ರೀವನಿಗೂ, ವಿಭೀಷಣನಿಗೂ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಿಗೂ, ದಂಡಕಾರಣ್ಯ ಮುನಿಗಳಿಗೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇತರ ಭಕ್ತರುಗಳಿಗೂ ಉಂಟಾದ ಅರ್ಥಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರಬೇಕು ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಶರಣಾಗತನಾದವರಿಗೆ ಬೇಡಿದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರಬೇಕು. ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಿಟ್ಟು ನಡೆಸಿಕೊಡದಿರಬಹುದೇ? ಅದನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ನಡೆಸಿಬಿಟ್ಟು ತಾನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾನಾದವನಾಗಿ ಭಾವಿಸುವನು. ಅಂತಹ ಅಘಟನಘಟನಾರೂಪ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅತಿಕೃಪಿವರ್ಜಿತಃ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಬೇಕಾದುದು ಪರಮಪದಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಅದನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಆತನಿಗಿಲ್ಲವಾದರೆ, ಆತನನ್ನು ಯಾರುತಾನೇ ಆಶ್ರಯಿಸುವರು. ನಾನು ಮಾಡಲು ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದ ದಂದ್ರನನ್ನು ಯಾಚಕನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ

ಆಗಲಿ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಲು ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವವೂ ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವವೂ ಉಂಟೆಂದೇನೋ ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ ಆದರೂ ಈ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಹಿತವಾದುದು ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನರಿತು ಆತನಿಗೆ ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದೇನು ? ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ದ್ರವ್ಯವಿದ್ದು ಮಹಾ ಧನಿಕನೆಂಬ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ ಇರಬಹುದು ಅದರಿಂದ ಇತರರಿಗೆ ಬಂದ ಭಾಗ್ಯವೇನು? ಎಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಮಹಾ ಕರುಣಾಶಾಲಿಯು ಯಾವಾಗ ಈ ಬಂಧದಲ್ಲಿದ್ದು ಕ್ಲೇಶಪಡುತ್ತಿದ್ದವನು, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ತನಗೆ ಬಂಧವೆಂಜಿಕನೆಂದು ಆಶ್ರಯಿಸುವನೋ, ಆಗ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನು ಕರುಣಾಮಹೋದಧಿಯಾದುದರಿಂದ, ತಾನು ತನ್ನ ಉದಾರ ಭಾವದಿಂದ ಈತನು ಯಾವಾಗ ಆಶ್ರಯಿಸುವನೋ ಎಂಬ ಅವಸರ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವವನಾಗಿ ಒಡನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಬಂದು ಪರಮಪದವನ್ನು ಸೇರುವಹಾಗಿ ಮಾಡುವನು. ಈ ಅಧಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ದಯಾದಿವ್ಯೋ ದನ್ವಾ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ

ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ದಯಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವೆರಡೂ ಅವಶ್ಯಕವು; ದಯೆಯಿಲ್ಲದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದ ದಯೆಯೂ, ಔದಾರ್ಯವಿಲ್ಲದ ಸೌಭಾಗ್ಯದಂತೆಯೂ, ದ್ರವ್ಯಸಹಾಯವಿಲ್ಲದ ಕರುಣೆಯಂತೆಯೂ, ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲವು.

ಹೀಗೆ ಸರ್ದೃಷ್ಟನಾಗಿಯೂ ಸರ್ದೃಶಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಪರಮಕಾರುಣಿಕನಾಗಿಯೂ ಅಶ್ರಯೋಪಯುಕ್ತ ಮಹಾಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸದುದ್ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಹಧರ್ಮಚಾರಿಣಿಯಾಗಿ, ಅನುಗ್ರಹಮಯಳಾಗಿ, "ಕಾರ್ಯಂ ಕರುಣ ಮಾರ್ಮೇಣ ನಕಶ್ಚಿ ನ್ನಾಪರಾಧ್ಯತಿ" ಎಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಅಂಜನೇಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದ. ಅಷ್ಟಾತನಿಗ್ರಹಳಾದುದರಿಂದ "ದೇವಜುಷ್ವಾಮುದಾರಾಂ" ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿರುವ, ಶ್ರೀಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸಹಾಯಕಳೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಜಲಧಿಸುತಯಾಸಾರ್ಥಂ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿತ್ಯಾನವಾಯನಿಯಾಗಿ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಸರ್ದವಿಧ ದ್ರವ್ಯವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಸಹಾಯಮಾಡುವಂಥಾವಳು. ಅವತಾರ ಕಾಲಗಳಲ್ಲೂ "ರಾಘವತೋ ಭವೇತ್ಸೀತಾ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯೊಂದಿಗೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಆತನಿಗೆ ಸಹಾಯಕಳು. ಆಶ್ರಿತ ರಕ್ಷಣೋಪಾಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಾಲ್ಮೀಕಿಶಯದಿಂದಂಟಾದ ಪುರುಷಕಾರತ್ವಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಹಾಗೆಯೇ ಉಪಾಯ ಭೂತಳು. ಒಬ್ಬಳು ರತ್ನಾಕರವು. ಅದರಲ್ಲಿ ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗುವವಾದ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಕಾಮಧೇನುಗಳೂ ಉಂಟು. ಇವುಗಳಿಗೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಅಮೃತವೂ ಉಂಟು. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಐಹಿಕೋಪಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಪಾರಲೌಕಿಕಗಳನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸುವಂಥಾವಳು ಆದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿಯೇ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ ಉಪಾಯಭೂತನೆಂಬುದು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು "ಲಕ್ಷ್ಮೀಶಿ ಸಹ ಹೃಷೀಕೇಶೋ ದೇವ್ಯಾಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ | ರಕ್ಷಕಸ್ಸರ್ದಸಿದ್ಧಾಂತೇ ವೇದಾಂತೇಷುಚಿ ಗೀಯತೇ ||" ಎಂಬ ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರ ಪ್ರಮಾಣವು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ದೇವಃ ಶೀಲಾಸಕ್ತನು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ದೇವಿಯು, ಪತಿಯ ಹಾಗೆಯೇ ಶೀಲಾಸಕ್ತಳು. ಹೃಷೀಕೇಶನು ರಕ್ಷಕನಾಗಬೇಕಾದರೆ, ಇಂತಹ ಶೀಲಾಪರಳಾಗಿ ಕರುಣಾಮಯಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿದ್ದುಕೊಂಡು ಉಪಾಯಭೂತನಾಗಿ ಈ ಚಿಂತನನಿಗೆ ರಕ್ಷಕನೆಂದು ಎಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ "ಸ ಏಕಾಕೀ ನರಮೇತ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬನೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಲ್ಲದೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೆಸಗುವದು ಶೀಲಾರಸವೆಂದಿಗೂ ಆಗಲಾರದು "ಲೋಕವತ್ಪು

ಲೀಲಾಕೈವಲ್ಯಂ" ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತೆ ವಿದ್ವಾಂಸ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರೇನೇ ಲೀಲಾರಸವು ಉಪಪನ್ನತರವು ಇದನ್ನು ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಶ್ರೀ ಶ್ರುತಿಯ "ಪಶ್ಯಂತೀಷು" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣತರವಾಗಿ ಉಪಪಾದನೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚ ದಾಸನು ಬರೆದ ಅರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯದ ೫೪-೬೦ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ ಈ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಪಾಲನೆಯುಮನ ಸಂಹಾರಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನಾರಾಯಣನೊಂದಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಅನ್ತೆಯವಿರುವದರಿಂದ (ಶ್ರೀಗುಣ ೨-೪ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿ) ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಈ ಲೋಕದಂಪತಿಗಳಿರುವುದು ಪ್ರಕೃತವಾಯಿದರಿಂದ, "ಜಲಭಿಸುತಯಾ ಸಾರ್ಥಂ ಜಗತ್ಪರಿಪಾಲಯೇ" ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬುದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಷ್ಣುತೆಯು ಕಂದೋಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿತ್ಯಾನವಾಯಿನಿಯಾದ ಸಹಧರ್ಮಿ ಚಾರಿಣಿಯಾದ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ಚೇಷ್ಟಿತಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವದರಿಂದ "ನ ಪೃಥಗಭಿಭತ್ತೇಶ್ರುತಿ ರಸಿ" ಶ್ರುತಿಯು ಅವಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿಲ್ಲವು ಶ್ರುತಿಯು ವಶೀಕರಣೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಚ್ಚರಿಸುವಾಗ ಎಲ್ಲಾದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ವಶೀಕರಿಸುವದೇ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಉಪಾಯವೆಂದು ತಿಳಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ (೧) "ಮಹತಃಪರಮವ್ಯಕ್ತಮವ್ಯಕ್ತಾತ್ಪುರುಷಃಪರಃ । ಪುರುಷಾನ್ಮಪರಕಿಂಚಿತ್ಸಾಕಾಷ್ಠಾಸಾಪರಾಗತಿಃ ॥" ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಉಪಾಯಭೂತನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ (೨) "ಈಶ್ವರಸ್ವರ್ದಭೂತಾನಾಂ ಹೃದ್ದೇಶೇರ್ಜುನ ತಿಷ್ಠತಿ । ಭ್ರಾಮರ್ಯ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಯಂತ್ರಾರೂಢಾನಿ ನಾರಾಯಯಾ ॥" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬುದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಮೇಲಿನ ಶ್ರುತಿಯ ಪದಗಳಾದ ಪುರುಷಃಪರಃ ಎಂಬುವುಗಳನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ಪರಮಪುರುಷಸಿದ್ಧೋಪಾಯಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ನಾವು ಕೊರಿದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವಹಾಗೆ ವಶೀಕರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಒಂದು ವ್ಯಾಜವು ಬೇಕು ಅದನ್ನೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ

ಅರ್ಥಾನುಶಾಸನಧಾಗಮ್ಯಾನುಸಂಧಾನಂ

ಅನಾದಿಕಾಲಮ್ ಸಂಸರಿತ್ತುಪ್ಪೋನ್ನ ಜ್ಞೇತೃಜ್ಞಾ ಅವಸರ ಪ್ರತೀ
ಜ್ಞೆಯಾನ ಭಗವತ್ಪ್ರಸೈಯಾಲೇ ಸಿರಿನ್ನು ಸಮಾಚೀನ ಶಾಸ್ತ್ರಮುಖ

ಶ್ಲೋಕವಾದ “ತಮೇವ ಶರಣಂ ಗಚ್ಛ ಸರ್ವಭಾವೇನ ಭಾರತ” ಎಂಬುದಾಗಿ
ಆತನನ್ನೇ ಶರಣವನ್ನು ಹೊಂದು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಅದನ್ನೇ ಶ್ರೀ
ಬಾಷ್ಯಕಾರರು “ತಸ್ಯ ಚ ವಶೀಕರಣಂ ತಚ್ಚರಣಾಗತಿರೇವ” ಎಂದು
(ಬ್ರ ಸೂ. ೧. ೪. ೧.) ಉಪಪಾದಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಶರಣಾಗತರೂಪ ಒಂದು
ವ್ಯಾಜಮಾತ್ರ ಬೇಕೆಂಬುದು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಧಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ
“ಪ್ರತೀಷ್ಟ್ಯ ಭರಸ್ಸತಾಂ” ಎಂಬುದರ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಪ್ರಪ
ನ್ನರಿಗೆ ಸತಾಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಏಕೆಂದರೆ ಅಸ್ತಿಬ್ರಹ್ಮೇತಿಚೇದ್ವೇದ
ಸಂತಮೇನಂತತೋ ವಿದುಃ ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತುಗಳಾದ
ದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಪ್ರಯೋಗವು ಅಂಧಾವರ ಭರವನ್ನು ಅಜ್ಞೇಕರಿಸುತ್ತಾನೆಂಬ
ಭರವನೆ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದಾಗಿ ಬಹಳ ಸಲ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿರು
ತ್ತಾನೆ. “ಸರ್ವಧರ್ಮಾ ಸರಿತ್ಯಜ್ಯಮಾಮೇಕಂಶರಣಂವ್ರಜ” “ಅಸ್ಯಹಂ
ಜೇವಿಶಂಜಹ್ಯಾಂತ್ಯಾಂ ವಾಸೀತೇಸಲಕ್ಷ್ಯಣಾಂ | ನಹಿಪ್ರತಿಜ್ಞಾಂ ಸಂಶ್ರು
ತ್ಯಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಭ್ಯಾಃವಿಶೇಷತಃ” “ಅಭಯಂಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯಾಃವಿದಾಮ್ಯೇ
ತದ್ವ್ರತಂಮಮ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಆತನ ಸುಸಜ್ಜಲ್ಪವನ್ನು
ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತವೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾಗಿ ಕಾರುಣ್ಯ
ಮಹೋದಧಿಯಾಗಿ ಶ್ರಿಯೇಪತಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗಲ್ಲಾ ಆತನು
ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿರಲು ಸಮರ್ಥನು ಇಂತಹ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ವಿಶೇಷಣಗಳ
ನ್ನು ದ್ವಿಶೃಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅನೇಕ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳು ಉಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಅವು
ಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮೇಲಿನ ಸಂಗ್ರಹ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ, “ಇಷ್ಟಂ ಹಿ ವಿದುಷಾಂ ಲೋಕೇ
ಸಮಾಸನ್ಯಾಸಧಾರಣಮ್” ಎಂಬುವ ನ್ಯಾಯ ಪ್ರಕಾರ ಸಬ್ರಹ್ಮಿಸಿದುವನ್ನು
ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ವಸ್ತರಿಸುವವರಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಇಷ್ಟತ್ರಿದು ಅಧಿಕಾರಾರ್ಥ
ಗಳನ್ನು “ಸಂದೃಷ್ಟಸ್ಸಾರವಾಗ್ವಿತ್” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಒಂದು
ವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಅನುವಾದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ:—

ಶ್ವಾಲಿ ತತ್ಪಹಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥ (ಜ್ಞಾನಿ) ವಿಶೇಷಜ್ಞಾತ್ವೇನ, ಮುಮುಕ್ಷುವಾಯ್, ಸ್ವಾಧಿಕಾರಾನುರೂಪಮಾ, ಯಿರುಪ್ಪದೊರು ಉಪಾಯ ವಿಶೇಷತ್ವ ಪರಿಗ್ರಹಿತ್ತು, ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಯ್, ತನ್ನಿಷ್ಟೈಯ್ಯತೇನಿ, ಅದಕ್ಕೆ

ಆರ್ಥಾನುಶಾಸನ ಭಾಗದ ಅನುಸಂಧಾನವು.

ಅನಾದಿಕಾಲಮ್ - ಯಾವಾಗಲಿಂದ ಎಂದು ಹೇಳಲಸಾಧ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಅನಾದಿಕಾಲ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲದಿಂದ, ಸಂಸರಿತ್ತುವೋನ್ತ - ಸಂಸಾರಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ, ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಾನ್-ದೇಹಯುಕ್ತನಾದ ಆತ್ಮನು, ಅವಸರ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆಯಾನ ಭಗವತ್ಕೃಪೆಯಾಲಿ ಜೀವಾತ್ಮನು ತನ್ನನ್ನು ಯಾವಾಗ ಆಶ್ರಯಿಸುವನೋ ಎಂದು, ಅಂತಹ ಸಮಯವನ್ನು ನಿರಾಕ್ಷಿಸುವ, ಸ್ವಾಮಿ ಕೃಪಾ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಪಿರಿನ್ನು - ತನಗೆ ಬಂಧಕವಾಗಿದ್ದ ಈ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಇದರಿಂದ ಉಪೋದ್ಭೂತಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು ತೀರಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಸಮೀಚೀನ ಶಾಸ್ತ್ರಮುಖತ್ರಾಲಿ ಸಂಕ್ಷೋತ್ತೃಷ್ಟ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಇದರಿಂದ ಸಮೀಚೀನವಾದ ದು ಸಾರತವ ವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯವಾಗಿ ಆ ಮಂತ್ರಗಳ ಜ್ಞಾನವು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಸಾರನಿಷ್ಕರ್ಷಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ತತ್ಪಹಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥ ವಿಶೇಷಜ್ಞಾತ್ವೇನಿ - ಈ ಮೂರು ರಹಸ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತೀಯತಕ್ಕದ್ದು, ತತ್ಪವ್ಯಾವುದು, ಹಿತವಾದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ಯಾವುದು, ಅದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಪುರುಷಾರ್ಥಸ್ವರೂಪವೆಂಥಾದ್ದು, ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತೀದು; ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ತೀಯತಕ್ಕದ್ದಾದುದರಿಂದ ವಿಶೇಷಗಳೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂರೂ ಅರ್ಧವಂಚಿಕಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು; ತತ್ಪಸ್ವರೂಪವು ತತ್ಪತ್ರಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ ಪರದೇವತಾಪಾರಮಾರ್ಥ್ಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ ಸಂಗ್ರಹಿತವು ಹಿತವು ಉಪಾಯವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು. ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸುನೈಕ್ಯವು; ಮುಮುಕ್ಷುವಾಯ್-ನೋಕ್ಷಾಧಿಯಾಗಿ, ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವಾಧಿಕಾರಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಸ್ವಾಧಿಕಾರಾನುರೂಪಮಾಯ್-ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ, ಅಧಿಕಾರವಿಭಾಗಾದಿಕಾರಾರ್ಥವೂ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರವೂ ಸಹ ದೋಷಿತವು, ಇರುಪ್ಪದು - ಇವನಂಥಾ, ಒರು ಉಪಾಯ ವಿಶೇಷತ್ವ ಪರಿಗ್ರಹಿತ್ತು-ಒಂದು ಉಪಾಯ

ನುರೂಪಮಾಗವಿರುಜ್ಞಾನನಾಳ್ ಯಥಾಶಾಸ್ತ್ರಮ್, ನಿರ (ಪಾಯಮಾಗ)
ಪರಾಧಮಾಗಪ್ಪಣ್ಣಮ್ ಕೈಜ್ಜರ್ಮರೂಪ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಮಿರುಕ್ಕುಮ್
ಪಡಿಯುಮ್, ಶರೀರಸಾತಾನಂತರಮ್ ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಯಾಲೇ ಅಪ್ರಾ
ಕೃತ ದೇಶವಿಶೇಷತ್ತಿಲೇ ಶೆನ್ರಾಲ್ ಇವನುಕ್ಕು ಅನವಚ್ಚಿನ್ನು ಭಗವದನು

ವಿಶೇಷವನ್ನು ಅರ್ಜುನರೂಪ, ಪರಿಕರವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಸಾಂಖ್ಯ ಪ್ರಪದನಾಧಿ
ಕಾರಗಳ ಅರ್ಥವುಲುಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು, ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿ - ಯಾವುದನ್ನು
ಮಾಡಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವನಾಗಿ, ಇದು ಕೃತಕೃತ್ಯಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು,
ತನ್ನಿಷ್ಟೆಯೈತೆಳಿನ್ನು - ಸ್ವನಿಷ್ಠಾಭಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಇದು
ಸ್ವನಿಷ್ಠಾಭಿಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು, ಅದಕ್ಕನುರೂಪಮಾಗವಿರುಜ್ಞಾನನಾಳ್-
ಆ ನಿಷ್ಕಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿರುವಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಉತ್ತರಕೃತ್ಯಾಧಿಕಾರ ಪುರುಷಾರ್ಥ
ಕಾಷ್ಠಾಧಿಕಾರಗಳ ಭಾವವು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು, ಇರುನ್ನನಾಳ್ ಎಂಬುವದರಿಂದ
ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರದಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು, ಯಥಾಶಾಸ್ತ್ರಮ್ -
ಶಾಸ್ತ್ರಾನುಗುಣವಾಗಿ, ಶಾಸ್ತ್ರೀಯನಿಯವ ನಾಧಿಕಾರಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು,
ನಿರಪರಾಧಮಾಗಪ್ಪಣ್ಣಮ್ - ಬುದ್ಧಿವರ್ತಕವಾದ ಅಪರಾಧಗಳ ಸಂಬಂಧ
ವೇನೂ ಇಲ್ಲದಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ಇದು ಅಪರಾಧಪರಿಹಾರಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು;
ಕೈಜ್ಜರ್ಮರೂಪ ಪುರುಷಾರ್ಥಂ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ಜರ್ಮರೂಪವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥವು,
ಇರುಕ್ಕುಮ್ ಪಡಿಯುಮ್ - ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ, ಎಂದರೆ ಅದು ಭಾಗವತ
ಕೈಜ್ಜರ್ಯಪರೈಂತವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಅದೇ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಠೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿ
ಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕಾರವನ್ನೂ, ಇದರಿಂದ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಠಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವೂ
ಬೋಧಿತವಾಯಿತು, ಅಂತಹ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಠೆಯು ದಿವ್ಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವ
ದ್ಭಾಗವತ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವೂ ಕೈಜ್ಜರ್ಮವೂ ದೊರೆಯುವದರಿಂದ, ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಾಧಿ
ಕಾರಾಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದರಲ್ಲೂ ದೊರೆತಿತವು ಈಗ ಇಷ್ಟು ದೂರ ಹೇಳಿದುದೆಲ್ಲಾ
ಶರೀರವಾತಕ್ಕೆ ಪೂರೈಭಾವಿಯಾಗಿ ಮುಮುಕ್ಷುವು ಪ್ರಪನ್ನನೆನಿಸಿ ಮಾಡತಕ್ಕವು
ಗಳಾಗಿವೆ ಮುಂದೆ, ಶರೀರಾವಸಾನಾನಂತರ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಲ್ಪಡು
ತ್ತದೆ. ಶರೀರಸಾತಾನಂತರಂ - ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರವು ಬಿದ್ದುಹೋದ ನಂತರ
ಎಂದರೆ ದೇಹಾವಸಾನಾನಂತರ, ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಯಾಲೇ-ಅರ್ಚಿರಾದಿಮಾರ್ಗ
ಮೂಲಕವಾಗಿ, ನಿರಾಣಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು,
ಅಪ್ರಾಕೃತದೇಶ ವಿಶೇಷತ್ತಿಲೇ ಶೆನ್ರಾಲ್ - ಶುದ್ಧ ಸತ್ಯಮಯವಾದ ಪ್ರದೇ

ಭವ ಪರೀವಾಹಮಾಕ ವರುಮ್ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಕೈಚ್ಚರೈರೂಪ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿ ಇರುಕ್ಕುಮ್ ಪಡಿಯುಮ್ ಶೋನೋಮ್.

ಶವು, ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠ ರೋಕವು, ಅದನ್ನು ಹೋಗಿ ಸೇರುವದರಿಂದ, ಇವ ನುಕ್ಕು - ಈ ಪ್ರಪನ್ನನಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ, ಅನವಚ್ಛಿನ್ನ - ಅಪರಿಮಿತವಾದ, ಭಗವದನುಭವ - ಪ್ರಾಪ್ಯನಾದ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯನ್ನನುಭವಿಸುವದರ, ಪರೀವಾಹ ಮಾಕವರುಮ್ - ಪ್ರವಾಹರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಕೈಚ್ಚರೈರೂಪ ಸರ್ದದೇಶ ಸರ್ದಕಾಲ ಸರ್ವಾಪಸ್ಥೋಚಿತಗಳಾಗಿ ಹೀಗೆ ಸರ್ದವಧಗಳಾಗಿ ಪರಿ ಪೂರ್ಣವೆಂದೆನಿಸಿದ ಕೈಚ್ಚರೈರೂಪವಾದ, ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿ - ಸರೋತ್ಪತ್ಯವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥದ ಸಿದ್ಧಿಯು, ಇರುಕ್ಕುಮ್ ಪಡಿಯುಮ್ - ಇರುವ ರೀತಿಯನ್ನೂ, ಶೋನೋಮ್ - ಹಿಂದಿನ ಆರ್ಥಾನುಶಾಸನದ ಇವೃತ್ತಿರಡು ಅಧಿಕಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಹೇಳಿದೆವು ಇದು ಬರೀ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲವು, ಪರಮ ಹಿತೋಪದೇಶವಾದುದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ ಸುಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದ ದೊರೆತ ಮಹಾಭಾಗ್ಯೋ ದಯವೆಂದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾದ ಜ್ಞಾನಿಯು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ—ಮಹಾಪಂಡಿತರ ಉಪದೇಶ ಲಕ್ಷಣವೆಂಧಾದ್ದಿಂದರೆ.— ತಾವು ವಿಶದವಾಗಿಯೂ, ವಿಶ್ವರವಾಗಿಯೂ ಉಪದೇಶಿಸುವ ಭಾಗವನ್ನು ಪ್ರಥ ಮತಃ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟು, ಅದನ್ನೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ, ಉಪಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಲಪಡಿಸಿ ಹೇಳಿ, ನಿಗಮನದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಅದನ್ನೇ ಇನ್ನೊಂದುವಿಧವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳಿ ವಿಷಯವು ಶಿಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಹಾಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಕ್ರಮವು ಇದನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಅಧಿಕಾರಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹ ಶೋಕವೂ, ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದನೆಯೂ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಗಮನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪುನಸ್ಸಬ್ಧರೂಪವೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇವೃತ್ತಿರಡು ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿನ ಉಪಪಾದನೆಯೂ ಈ ವಾಕ್ಯಮೂಲಕ ಸಜ್ಜುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ, ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಈ ಸಂಸಾರ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದವನೆಂದು ಹೇಳಿ ಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಯಾವಾಗ ಇನ್ನೂ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೋ, ಅನೇಕ ಸೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಪ ಕಲ್ಪದಲ್ಲೂ ಸಿಕ್ಕಿ ತೊಳಲುತ್ತಾ ಇದ್ದಾನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು ಅದುದರಿಂದ ಯಾವ ಕಾಲದಿಂದ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯೆಂಬುವದನ್ನು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಅನಾದಿ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಈ ವಿಷಯವು ಹಿಂದೆ ಕರ್ಮಾ ವಿದ್ಯಾದಿ ಚಕ್ರೇ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಾಧಿಪ್ರಾಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈತನಿಗೆ ಸಂಸಾರ

ಬಂಧವು ದೇಹಮೂಲಕವಾಗಿ ; ದೇಹವಿಲ್ಲದೆ ಈತನು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈತನು ಜ್ಞೇತ್ರಜ್ಞನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟನು ಗೀತಾ ಗುಣೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಪ್ರಥಮ ಶ್ಲೋಕವು.

“ಇದಂ ಶರೀರಂ ಕಾನೀಯಂ ಜ್ಞೇತ್ರಮಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ |

ಏತದ್ಭೋವೇತ್ತಿ ತಂಪ್ರಾಪುಃ ಜ್ಞೇತ್ರಜ್ಞ ಇತಿ ತದ್ವಿದಃ ||”

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಭಗವಾಂತವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ; “ಓ ಕುಂತೀಪುತ್ರನೇ, ನಾನು ದೇವತೆಯು, ನಾನು ಮನುಷ್ಯನು, ನಾನು ಸ್ಥೂಲನಾದವನು, ನಾನು ಕೃಶನು ಇತ್ಯಾದಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಭೋಕ್ತೃವಾದ ಆತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯದಿಂದ (ಏಕೀಭಾವದಿಂದ) ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು ಭೋಕ್ತೃವಿಗೆ ಭೋಗಸಾಧಕವಾದ ಈ ಶರೀರವು, ಭೋಕ್ತೃವಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದುದೆಂದು ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದವರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ “ನಾನು ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯುವೆನು” ಎಂಬಲ್ಲಿ ನಾನು ಎಂಬ ಜ್ಞಾತಾ, ತಿಳಿಯತಕ್ಕ ದೇಹ ವೊದಲಾದುದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಎಂಬದಾಗಿ ತತ್ವವಿತ್ತುಗಳು ಹೇಳುವರು ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ಲೋಕಾಭಿಪ್ರಾಯವು. ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾದರೆ ಈ ದೇಹವು, ನಶ್ವರಗಳಾಗಿ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ದುಃಖಪ್ರದಗಳಾದ ಭೋಗಗಳಿಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದವನಾಗಿ, ಈ ಸಂಸಾರಾಂಬುಧಿಯನ್ನು ದಾಟುವದಕ್ಕಾಗಿ “ಕಾಯೆನೋ” ಸರ್ಮೇಶ್ವರನಿಂದ ಪಯವಾಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಒಂದು ಹಡಗೊಂದು ಭಾವಿಸ ತಕ್ಕದ್ದೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಜ್ಞೇತ್ರಜ್ಞ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಇಂತಹ ಚೇತನನಿಗೆ ಸರ್ಮೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯುಂಟಾಗಿ ಕಡೆಗೆ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವನೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು ಉಪೋದ್ಭಾತಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು ಯಾವಾಗ ಈ ಜ್ಞೇತ್ರಜ್ಞನು ತನ್ನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವನೋ, ಯಾವಾಗ ಆತನಿಗೆ ನಿರತಿಶಯ ನಿಶ್ಚೀಯಸ್ಸು ಉಂಟುಮಾಡುವನೋ ಎಂದು ಸರ್ಮೇಶ್ವರನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಸರ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆಯಾನ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ “ಪ್ರಾಪ್ಯಶರಣಾಗತಃ” (೪ ಸೂರೋ) ಶರಣಾಗತನು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದು, “ಅಭಯಂ ಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯೋ ದದಾಮ್ಯೇ ತದ್ಭೂತಂ ಮಮ”, [ರಾಮಾ.) ಶರಣಾಗತನಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುವದೇ ತನಗೆ ವ್ರತವೆಂದೂ, ಹೀಗೆ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪಯುಕ್ತನಾಗಿ ಅವಸರ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲವನು. ನಾವುಗಳು ಮಾಡುವ ಅಲ್ಪಸುಕೃತವು ಒಂದು ವ್ಯಾಜಮಾತ್ರವೇ ಎನಾ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಭಗವತ್ಕೃಪೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಈತನಿಗೆ ಜನನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ಕಟಾಕ್ಷದ ವೀಕ್ಷಣವು ದೊರೆತು ಸತ್ಯೋದ್ದೇಶ ಉಂಟಾಗಿ ಸಾತ್ವಿಕ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಸದ್ಗುರುಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ವೊದಲಾದ ಸರ್ವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು

ಗಳೂ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನ ಕೃಪಾಪ್ರಭಾವವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಆ ಕೃಪೆಯೊಂದು ಮಾತ್ರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ. “ದೋಷಾಭವೇಯು ರೇತೇಯದಿನಾಮ ದಯೇ ತ್ವಯಾ ವಿನಾ ಭೂತಾಃ |” (ದಯಾ. ೧೫) ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣವೂ ದೋಷಯುಕ್ತವಾದವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾವಾಗ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಗೆ ವಶನಾದನೋ “ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಸನ್ನೇ ಕಿಮಿಹಾಸ್ತೃಲಭ್ಯಂ” (ವಿ. ಪು.) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಆಗ ಇವನಿಗೆ ಅಲಭ್ಯವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವು. ಆಗ ಸಮಾಚೀನ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಆಚಾರ್ಯಮೂಲಕ ದೊರೆಯುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. “ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನಂ ಬಹುಶ್ಲೇಷಂ ಬುದ್ಧೇಶ್ವರನ ಕಾರಣಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಬಹುವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ದುಸ್ತರವಾದುದರಿಂದ, ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾರತಮಗಳಾದ ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಗಳ ಸಾರವತ್ತಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಾಚೀನ ಶಾಸ್ತ್ರಮುಖತ್ರಾಲಿ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಹೀಗೆ ಉಪದೇಶ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಾತವ್ಯಾಂಶಗಳು ಮೂರೆಂದು ತತ್ಪರಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥ ವಿಶೇಷಗಳೆಂದು ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಅರ್ಥವಂಚಕನೆಂದು ಹೇಳಿರುವಾಗ, ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೋ ಎಂದರೆ ಆ ಐದೂ ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಆಡಗನೆ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ವರೂಪವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಿನ ಸ್ವರೂಪವೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜ್ಞಾತವ್ಯವು. ಹಿತ ವ್ಯಾವೃದ್ಧಿ ದೇವರ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ; ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಫಲವು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯುವಾಗ ಆ ಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಫಲಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿಯಾವುದು ಎಂಬುದೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಅವಶ್ಯಕವು. ಇವುಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದಾದುದರಿಂದ ವಿಶೇಷಶ್ಲೋಕೈ ತಿಳಿವುದು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಿವುಳ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಮೂರರ ಜ್ಞಾತವು ಎಲ್ಲಾ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಅವಶ್ಯಕವು. ಇಂತಹ ಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ತಾನು ಮುಮುಕ್ಷುವೆಂದೆನಿಸಬೇಕಾದರೆ, ತಾನು ದೇಹಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಅಪವಿತ್ರನಾಗತೊಡೆಂಬ ಸ್ಥಿರಸಂಕಲ್ಪಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ತನಗೆ ಅಧಾರನಾಗಿ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಶೇಷಿಯಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವದೇ ತನಗೆ ಸ್ವರೂಪವೆಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವಲಂಬಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಅನಂತರ ಈತನು ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗ ಪ್ರಪತ್ತಿಮಾರ್ಗಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಉಪಾಯಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು, ಈ ಎರಡು ವಿಧ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಇರುವ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತು, ತಾನು ಉಪಾಸನೆಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೇಯಾಗಲಿ; ಅನರ್ಹನಾಗಿಯಾಗಲಿ; ಇದ್ದರೆ, ಆಗ ಲಭ್ಯವಾಯವಾದ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಒಬ್ಬ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಆಚಾರ್ಯನನ್ನು ವರಿಸಿ, ಉಕ್ತಿನಿಷ್ಠ ಆಚಾರ್ಯನಿಷ್ಠೆಯ ಮೂಲಕ ಭರಣ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಆ ಭರಣ್ಯಾಸವು ಸಫಲವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈತನು ಭರಣ್ಯಾಸದ ಅಂಗಾಂಗಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಮರ್ಶೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಕಾರ್ಪಣ್ಯ ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸಾದಿ ಅಂಗಗಳ ನ್ಯೂನತೆಯಿದ್ದರೆ ಭರಣ್ಯಾಸವು ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗದು. ಹೀಗೆ ಭರಣ್ಯಾಸವನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿದವನು ನಿರ್ಭರನಾಗಿ, ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ, ನಿಸ್ಸಂಶಯನಾಗಿ, ಹೃತ್ಪ್ರಮನಸ್ಯನಾಗುವದರಿಂದ ಈತನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗುವನೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಯ್ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗವು. ಹೀಗೆ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದವನು ಉತ್ತರಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ನಿಷ್ಠೆಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನರಿತವನಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ಸ್ವನಿಷ್ಠಾಭಿಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗಬೇಕಾದರೆ ಪರಿಭವಾದಿಗಳಿಂದ ಮನೋವಿಕಾರವುಂಟಾಗದಹಾಗಿರುವ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯ ಜ್ಞಾನವು ಬೇಕು. ತಾನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಉಪಾಯದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನೂ ತಿಳಿದಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಈತನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದರೂ ಉತ್ತರಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಕೆಲವು ಇತಿ ಕರ್ತವ್ಯಗಳುಂಟೆಂದು ತಿಳಿದು, ಭಗವತ್ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಆಜ್ಞಾ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಅನುಷ್ಠಿಸುವನಾಗಿ ಅನುಜ್ಞಾ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಯಾರ್ಜಿತ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ನಡೆಸುವವನಾಗಿ ಭಗವದ್ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಆಚಾರ್ಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕೃತಜ್ಞತೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತುಂಬಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿರುವವರಿಂದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾ, ತನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವದನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾ, ಧನಾರ್ಜನೆ ಮೊದಲಾದ ಐಹಿಕವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಶೆಯನ್ನು ತೊರೆದು, ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಯಾಪನೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ನುರೂಪವಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾ ಇರನ್ತನಾಳ್ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಉತ್ತರಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ಈತನು ವಸಿಸತಕ್ಕದೆಂಬ ಸ್ಥಾನವಶೇಷಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವೂ ಇದರಿಂದಲೇ ದ್ಯೋತಿಸುವುತನಗೆ ಜ್ಞಾನಸಂಪಾದನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಮಹಾ ಭಾಗವಶೋತ್ತಮರು ನೆಲಸಿರುವ ಮಹಾವುಡ್ಯಾಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದು

ಎಂಬಧಿಪ್ರಾಯವು ಈ ಉತ್ತರಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಅಜ್ಞಾನುಜ್ಞಾ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳ ನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನಿಯಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇ ಎನಿಸಿ ಅತಿಲಂಛನವು ಸರ್ವಧಾ ಕೂಡದೆಂದು ತಿಳಿದವನಾಗಿ, ಬುದ್ಧಿವೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನೆಸಗದೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಾಗವತಾಪರಾಧಗಳಿಗೆ ಧಯಪಟ್ಟು ನಡೆಯುವನಾಗಿ, ತನಗೆ ದೇಹಾವಸಾನದವರೆಗೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉಪಾದೇಯವಾದುದು ಭಗವದ್ಭಾಗವತ ಕೈಂಕರ್ಯವೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಕೈಂಕರ್ಯವೇ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಟೆ ಎಂದಂತವನಾಗಿ, ಮಹಾ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನಾಗಿ ಕಾಲಯಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು “ಕೈಜ್ಞ್ಯರೂಪ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಋರುಕ್ಮಂಪದಿ” ಎಂಬುವದರಿಂದ ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಶರೀರಪಾತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ, ಇಂತಹ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಾಣದಲ್ಲೂ, ಇವೆಲ್ಲಾ ಬೇವಾತ್ಮನಲ್ಲೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮ ದಲ್ಲೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲೂ, ಹೀಗೆ ಗತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಪ್ರಪನ್ನ ಅಪ್ರಪನ್ನಂಭವಿಗೂ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಗತಿಯು; ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುವಾಗ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿಯಮೂಲಕ ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಯೂ, ಇತರ ಉಪಾಸಕರೇ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ನೂರು ನಾಡಗಳ ಮೂಲಕ ಧೂಮಾದಿಗತಿಯೂ, ಅಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ ಇತರ ಗತಿಯೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅರ್ಚಿಸ್ತೇ ಮೊದಲಾದ ಅತಿ ವಾಹಕರಿಂದ ಸತ್ಕಾರವೂ, ತಮ್ಮತಮ್ಮಗಳ ಎಲ್ಲೆಗಳವರೆಗೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿಬಿಡೋಣವೂ, ವಿರಜಾವಗಾಹನೆ, ಅಮಾನಸ ಕರಸ್ಪರ್ಶ, ಅಪ್ರಾಕೃತ ದಿವ್ಯಮಂತ್ರಗಳವಿಗ್ರಹಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ತತ್ತ್ವೈಂಕರ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಲಭಿಸುತ್ತವೆಂದು ಹೀಗೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅನುವಾದಮಾಡಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಮೂರು ಕಾರಣಗಳು.

ಸುಷೋಷಾಯಾದಿ ವಿವೇಕಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಶಂಕಾ ಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗದೇ ಇರಬಹುದು ಆಗ ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಶೋಧನೆಯು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತದಲ್ಲ ಎಂದರೆ, ಮೃದುಪ್ರಜ್ಞರಾದ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ ಹೈತುಕರೊಂದಿಗೆ ಸಹವಾಸವು ದೊರೆತು, ಬುದ್ಧಿಹಲನ ಉಂಟಾಗಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಇದೇತಕೆಂದರೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ದುಷ್ಟಮರ್ಮವಶದಿಂದ ಉಪಾಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಭಾವಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬೇಗ ವಿಶದವಾದ ಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿ ಇಲ್ಲ ದಿರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಈ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೇನೇ ಮಾಯಾವಾದಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದ

ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹ ನಿವರ್ತಕಾ ಹೇತವಸ್ತಯಃ

ಇವ್ವರ್ಥಜ್ಞಳಿಲ್ ಜ್ಞಾತವ್ಯತಮಮಾನ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ರೈಪ್ಪತ್ತ
ವುಮ್, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಷಯಮಾಗವುಮ್, ಇವ್ವುಪಾಯ ಪ್ರಭಾವ
ವಿಷಯಮಾಗವುಮ್, ಕರ್ಮವತ್ಯರುಕ್ಕುಕ್ಕಡುಗತ್ತಿಳಿವು ಪಿರವಾಮೈಕ್ಕು
ಸ್ತತನ್ತ್ರನಾನ ಸರ್ಮೇತ್ತರ್ ಇವರ್‌ಗಳುಡ್ಡಿಯ ಪೂರ್ವಪರಾಧತ್ತಾಲೀ

ವರ ಸಂಸರ್ಗವುಂಟಾಗಿ, ಭ್ರಾಮಕಬುದ್ಧಿಯು ತಲೆದೋರಿ, ಎಭೂತಿಯಲ್ಲಾ
ಮಿಥ್ಯಾ ಎಂದು ಹೇಳುವರು ; ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಶ್ರಿಯಃಪತಿಗೆ ಸೇರಿದುದೆಂದು
ಭಾವಿಸದೆ ಇತರರಿಗೆ ಸೇರಿದುದೆಂದು ಹೇಳುವರು ; ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಸರ್ಮಸಾಮಂಜಸ್ಯ
ವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲು ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಮಂದಮತಿಗಳಾದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ
ಅನೇಕ ಶಬ್ದಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ, ಈ ಮಂದಮತಿಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟಾಕ್ಷವೂ
ಸದಾಚಾರ್ಯನುಗ್ರಹವೂ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯಸಿದ್ಧಿಯೂ ಅಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವು
ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಒಳ್ಳೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸದೆ, ತಾವಾಗಿಯೇ ಸ್ವಕಂತ್ರಿಸಿ
ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದರೆ, ಕುತರ್ಕಗಳಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ
ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಗಳಿರುವಹಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾ
ಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸದೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕುತರ್ಕ ಕುನಾದಗಳು ಮೂರು
ಪ್ರಧಾನ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸುತರಾಂ ಇರಕೂಡದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅಂತಹ ಶಬ್ದಗಳೆ
ಗೆಲ್ಲಾ ಸತ್ತ್ವಾರ್ಥದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿ, ಆ
ಮೂರು ಪ್ರಧಾನ ವಿಷಯಗಳು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವೆಂದೂ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೆಂದೂ
ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದ ಪ್ರಭಾವವೆಂದೂ ಹೇಳಿ, ಇವುಗಳ ಸ್ಥಿರೀಕರಣವನ್ನು ನಾಲ್ಕು
ಅಧಿಕಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಥಮತಃ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ವಿಷಯ
ದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಪ್ರಜ್ಞರಾದ ಪ್ರವನ್ನರಾದವರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಶಬ್ದಗಳೆಲ್ಲಾ ಶೋಧಿ
ಸಲ್ಪಡುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಶೋಧನಾಧಿಕಾರವೆಂದು ಹೆಸರು
ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಶಬ್ದಗಳೆಲ್ಲಾ ಮುಂದಿನಧಿ
ಕಾರದಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಡುವುದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರವೆಂದು
ಹೆಸರು ಇನ್ನೆರಡಧಿಕಾರಗಳು ಪ್ರಭಾವ ವಿಷಯವಾದುವು. ಒಂದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾ
ವವು ಇಷ್ಟೇ ಎಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗುವುದರಿಂದ ಪ್ರಭಾವವ್ಯವಸ್ಥಾಧಿಕಾರವೆಂದು
ಹೆಸರು. ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ನ್ಯೂನತೆ ಬರುವ ಶಂಕಾಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾ

ಯಿಟ್ಟಿ ನಿನ್ನೆಪ್ಪೀಡು ಮಾರ್ಚೆಗೈಕ್ಕು ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣಮ್ ಮೂನುಣ್ಣು;
ಅವ್ವ ಯೆವ್ವ ಯೆನ್ನಿಲ್ :—(೧) “ಅಸ್ತುಮೇ” ಎನ್ನಪೇಕ್ಷತ್ತಾಲ್
“ಅಸ್ತುತೇ, ತಯೈವ ಸರ್ವಂ ಸಂಪತ್ಸ್ಯತೇ” ಎಣ್ಣಾರತಿರುಮುಖಪ್ಪಾ
ಕುರಮುಮ್, (೨) ಸದಾಚಾರ್ಯನುಗ್ರಹಮುಮ್, (೩) ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ
ಸಿದ್ಧಿಯುಮ್.

ವವು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವದರಿಂದ ಪ್ರಭಾವರಕ್ಷಾಧಿಕಾರನೆಂದು ಹೆಸರು ಹೀಗೆ ಈ
ಸ್ಥಿರೀಕರಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಅಧಿಕಾರಗಳಿವೆ. ಈ ಅಧಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೇ
ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ —

ಇವ್ವರ್ಥ್ತಜ್ಞಳಿಲ್ - ಹಿಂದೆ ವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ, ಆದನ್ನೇ ಈಗ
ಅನುವಾದಿಸಿ ಹೇಳಿದ ಅಧಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ, ಜ್ಞಾತವ್ಯತಮಮಾನ - ತಿಳಿಯಬೇಕಾ
ದಂಶದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದ. ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ರೈ ಪತ್ತುವುಮ್ -
ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಷಯನಾಗವುಮ್ -
ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಇವ್ವುಸಾಯಪ್ರಭಾವವಿಷಯನಾಗವುಮ್ -
ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದ ಮಾಹಾತ್ರೈಯನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಕೆರ್ಮವತ್ಕರುಕ್ಕು - ಕರ್ಮ
ಧೀನರಾದವರಿಗೆ, ಕಡುಗ - ಶೀಘ್ರವಾಗಿ, ತೇಳಿವು - ನಿರ್ಣಯವು, ಪಿರಿವಾ
ಮೈಕ್ಕು - ಹುಟ್ಟಿದೇ ಇರುವವಕ್ಕೆ, ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಇವರ್
ಗಳುಡೈಯ ಪೂರ್ವಾಪರಾಥತ್ತಾಲಿ - ಇವರುಗಳ ಪೂರ್ವಾಪರಾಧದಿಂದ, ಯಿಟ್ಟಿ
ನಿನ್ನೆಪ್ಪು - ಮಾಡಿದ ಸಂಕಲ್ಪವು, ಎಂದರೆ ಈತನು ಅಪರಾಧಿಯಾದುದರಿಂದ
ತತ್ಪರಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಆಯೋಗ್ಯನು ಎಂಬ ಸಂಕಲ್ಪವು ; ಈಡು
ಮಾರುಕ್ಕುಕ್ಕು - ನಿವೃತ್ತಿ ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಒಳ್ಳೇ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಈತ
ನಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡುವನೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಪ್ರಧಾನಕಾರಣಮ್ - ಮುಖ್ಯ
ಕಾರಣಗಳು, ಮೂನುಣ್ಣು - ಮೂರು ಉಂಟು ಅವು ಯೆವ್ವೆ ಯೆನ್ನಿಲ್ -
ಅವುಗಳು ಯಾವುವು ಎಂದರೆ:—(೧) “ಅಸ್ತುಮೇ” - ನನಗೆ ಪರಮ ಪುರು
ಷಾರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಹೇತುಭೂತವಾದ ಧಗವಂಶನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯು ಉಂಟಾಗಲಿ,
ಎನ್ನಪೇಕ್ಷತ್ತಾಲ್ - ಎಂದಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ, “ಅಸ್ತುತೇ, ತಯೈವ ಸರ್ವಂ ಸಂಪ
ತ್ಸ್ಯತೇ” - ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ, ತಯೈವ - ಆ ನೀನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ
ಮಾಡಿದ ಶರಣಾಗತಿಯಿಂದಲೇ, ಸರ್ವಂ - ಸಮಸ್ತವೂ, ಸಂಪತ್ಸ್ಯತೇ -

(೧) ಶರಣಾಗತಿ ಗದ್ಯಂ.

ಹೊಂದಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ಎಜ್ಜಾರ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ, ತಿರುಮುಖಸ್ವಾಮಿತುರಮ್ -
 ಲೋಕವಾತೆಯ ಮುಖಕಮಲದಿಂದ ಬಂದ ಸೂಕ್ತಿಯು, (೨) ಸದಾಚಾರ್ಯ
 ನುಗ್ರಹಮ್ - ಕರ್ಮನಿಷ್ಠ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠಗಳೊಂದಿಗೆ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸಿ
 ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಸದಾಚಾರ್ಯರೆನಿಸಿ
 ವವರ ಅನುಗ್ರಹವೂ, (೩) ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಿದ್ಧಿಯುಮ್ - ಈ ಮೇಲಿನ
 ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟಾಕ್ಷದಿಂದಂಟಾದ ಆಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಸದುಪ
 ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದೋಣವೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪ್ರಸಾದನವು ಆಚಾರ್ಯಾನು
 ಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಹೇತುವು; ಆಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹವು ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯಸಿದ್ಧಿಗೆ ಹೇತುವೆಂದು
 ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು

ಈ ಮೇಲೆ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಅಧಿಕಾರಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಅನೇಕ ಶಂಕಾ
 ಗಳುಂಟಾಗಬಹುದಾಗಿರುವಾಗ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ, ಸಾಧೋಪಾಯ, ಉಪಾಯ
 ಪ್ರಭಾವ ಇವುಗಳ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉಂಟಾಗುವ ಶಂಕಾಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ
 ಸಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಇನ್ವರ್ಫಿಣ್ಣಿಲಿ ಜ್ಞಾತವ್ಯತಮಾ
 ಜ್ಞಿಫ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇವು ತುಂಬಾ ಪ್ರಧಾನವಾದವುಗಳು ಎಂಬ
 ಭಾವವು ಕರ್ಮವಶ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈಡುಗತ್ತಿಲಿವು ಪಿರವಾವೈಕ್ಕು ಎಂದು ಹೇಳಿರು
 ವುದರಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ — “ಪಾಪಂಪ್ರಜ್ಞಾಂ ನಾಶಯತಿ ಕ್ರಿಯಮಾಣಂ
 ಪುನಃಪುನಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಪವು ಅತನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು
 ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರಪನ್ನನಾಗದ್ದರೂ ಅತನಿಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಜ್ಞಾನವೆಂಬಾಗದಿರ
 ಬಹುದು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಇವರುಗಳ ಆಶರಾಧಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇ
 ಕೆಂಬ ಕೃತಸಂಕಲ್ಪನಾಗದ್ದರೂ, ಅಂತಹ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು
 ಮೂರು ಕಾರಣಗಳುಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. (೧) ಪುರುಷಕಾರರೂಪಳಾದ
 ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಅನುಗ್ರಹವು:—ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರು ಪರಮಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿ
 ಯನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ,
 ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು, ಏನೆಂದರೆ:—“ನಿತ್ಯಕೈಶ್ಕರೈಪ್ರಾಪ್ತೈಹೇಕ್ಷಯಾ ಸಾರಮಾ
 ರ್ಠಕೀ ಭಗವತ್ಪರಣಾರವಿಂದ ಕರಣಾಗತಿರೈಥಾವಸ್ಥಿತಾವಿರಿತಾಸ್ತು ಮೇ”
 ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥರೂಪ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ನಿತ್ಯಕೈಂಕರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ
 ಗಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಚರಣಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತ್ಯನುಷ್ಠಾನವು ಸಾಂಗವಾದು
 ದಾಗಲೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು. ತಮಃಕಾರ್ಯ, ರಜಃಕಾರ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿ
 ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿಗಳು ತೋರಿಬರುವುದರಿಂದ ಇದರ ಸ್ವರೂಪ
 ವನ್ನರಿಯುವದು ದುರವಗಾಹವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತಮಃಕಾರ್ಯದ ನಿರಾಸಕ್ಯಾಗಿ

ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕೇ - ಯಥಾರ್ಥವಾದಂತಾ ಶರಣಾಗತಿಯು ಸಿದ್ಧಿಸುವ ಹಾಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿದರು. ಅನುಕೂಲ್ಯಾದಿ ಅಂಗಗಳಿಂದ ಇತರ ಉಪಾಯಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ರಜೀಕಾರ್ಯಾನಿರಸನಕ್ಕಾಗಿ ಯಥಾವಸ್ಥಿತಾ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವ ತನಕ ಈ ಶರಣಾಗತಿಯ ವ್ಯಾಪಾರವು ಸಕ್ಯತ್ತಾದರೂ, ಅದು ಶಾಂತವಾಗುವದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅವಿರತಾ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಭಕ್ತುಪಾಯದಲ್ಲಾದರೂ ಅಂಗರೂಪ ಶರಣಾಗತಿಯು ಸಾಧ್ಯಾಂತರವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ವಿರತವ್ಯಾಪಾರವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ ಇದಾದರೂ ಹಾಗಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಮೇ - ಅತ್ಯಂತ ಅಕಿಂಚನನಾಗಿ ಅನನ್ಯಗತಿಕನಾದ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಸರ್ವ ವಿಧದಲ್ಲೂ ನಂಬಿ ನಿನ್ನ ನಿಷದಾಸನಾದ ನನಗೆ, ಅಸ್ತು - ಉಂಟಾಗಲೆಂದು ಶ್ರೀ ಮಹಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಗ್ರಹಮಯಳು "ಅಸ್ತುತೇ" ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನಿತ್ತಳು, ತೇ - ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭರವನ್ನು ಇಟ್ಟುದರಿಂದ ಸಂಪ್ರೀತಳಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶರಣಾಗತಿಯುಳ್ಳ ನಿನಗೆ, ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಿಯಾದ, ಯಥಾವಸ್ಥಿತಾವಾದ, ಅವಿರತಾವಾದ, ನನ್ನ ಪತಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ನೀನು ಅನು ಸ್ಥಿಸುವ ಶರಣಾಗತಿಯು ಸಿದ್ಧಿಸಲಿ, ತಯೈವ - ಆ ಶರಣಾಗತಿಯಿಂದಲೇ, ಸರ್ವಂ ಸಮಸ್ತವೂ ಎಂದರೆ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಮೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುವ (ಶ್ಲೋಕತ್ರಯೋದಿತಜ್ಞಾನಿನಂ ಮಾಂ ಕುರುಷ್ವ) ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೂ, ಮತ್ತು ವಿಭೀಷಣನೊಂದಿಗೆ ಬಂದ ನಾಲ್ಕು ಭಾಗವತಕುರಿಗಳ ಹಾಗೆ, ತನಗೆ ಸೇರಿದವರಿಗೂ ಮೋಕ್ಷಫಲವೂ ಸಹ, ಸಂಪತ್ಸ್ತುತೇ - ಹೊಂದಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಎಂಬವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ವರಪ್ರದಾನವು. ಮಹಾ ಪಾಪಿಯಾದ ರಾವಣನಿಗೇನೇ "ವಿದಿತ ಸ್ನಹಿಧರ್ಮಜ್ಞ ಶರಣಾಗತ ವತ್ಸಲಃ | ತೇನ ಮೈತ್ರೀ ಭವತು ತೇ ಯದಿ ಷೇವಿತು ಮಿಚ್ಛಸಿ ||" "ಶರಣಾಗತರಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವುಳ್ಳವನೆಂದೂ ಶರಣಾಗತಿಯು ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದವನೆಂದೂ ಶ್ರೀರಾಮನು ಲೋಕಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯುಳ್ಳವನು, ಅದುದರಿಂದ ನೀನು ಬದುಕಬೇಕೆಂಬ ಅಶೆಯಿದ್ದುದಾದರೆ ಎಂದರೆ ನೀನು ಸರ್ವ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನೂ ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬಪೇಕ್ಷೆಯಿದ್ದುದಾದರೆ, ಆ ಕರುಣಾಸಾಗರನೊಂದಿಗೆ ಸ್ನೇಹ ಉಂಟಾಗಲಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಮಹನೀಯಳು. ತನ್ನ ಪುರುಷಕಾರತ್ವ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಪರಮನಿಶ್ಚೆಯಸವನ್ನು ತನ್ನನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕವರಿಗೆ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕವಳು. "ಅಸ್ತುತೇ" ಎಂದು ನಿಸ್ತಂಶಯವಾಗಿ ಯಾವಾಗ ಹೇಳಲು ಶಕ್ತಳೋ ಅಗ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡಲೂ ಶಕ್ತಳು. "ತಯೈವ ಸರ್ವಂ ಸಂಪತ್ಸ್ತುತೇ" ಎಂದೂ ಹೇಳುವದರಿಂದ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನುಗ್ರಹದಿಂದ,

ಸದಾಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹಸ್ಯ ಹೇತುಫಲಯೋಃ ದೃಷ್ಟಾಂತಾಃ ।

ಇವತ್ತಿಲ್ ಸದಾಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹತ್ತುಕ್ಕು ನ್ಯಾಜಜ್ಜಳುಮ್ ಇದಿನ್

ಶರಣಾಗತನೇ ಬೇಕಾದ ಜ್ಞಾನಸಂಪತ್ತಿಯೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪರಿಕರಗಳೆಲ್ಲಾ ಒದಗಿ, ಅದರ ಸ್ವರೂಪವು ಏರ್ಪಟ್ಟು, ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಛಾಪವು.

ಸದಾಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಸರಿಯಾದ ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿ ಮೊದಲಾದವೆಂಬುದು ಗುರುಪರಂಪರಾಸಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು ಅಲ್ಲಿ "ಪಾಪಿಷ್ಠಃ ಕ್ಷತ್ರ ಬಂಧುಶ್ಚ ಪುಂಡರೀಕಶ್ಚ ಪುಣ್ಯಕೃತ್ । ಅಚಾರ್ಯವತ್ತಯಾ ಮುಕ್ತಾ ತಸ್ಮಾದಾಚಾರ್ಯವಾಗ ಭವೇತ್ ॥" ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯವೆಂದರೇನೆಂಬುದು ಮೂಲದಲ್ಲೇ ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಹೀಗಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರದ ಉಪಯೋಗವೇನೆಂದು ಕೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ಅನುಗ್ರಹ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಜ್ಞಾನ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಿದ್ಧಿಯೇ ಸಾಕಾದರೂ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಚಯವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳು ಹೇಗೆ ಸತ್ತರ್ಕಗಳಿಂದ ದೃಢೀಕರಿಸಬಹುದೆಂಬಂಶವು ಆವಶ್ಯಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಚಯ ತುಂಬಾ ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ ಕುಬುದ್ಧಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಸರ್ಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಅವರುಗಳ ಕುತರ್ಕದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯು ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು. ಅಂತಹ ದುರ್ವಿಶಯ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗದಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಇದು ಆವಶ್ಯಕವು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಅಂತಹ ಭಯಾವಹಗಳಾದ ಕುತರ್ಕರೂಪ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳು ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಅಂತಹ ಶಂಕಾಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿರಸನೆ ಮಾಡುವುದೂ ಆತ್ಮಾವಶ್ಯಕವಾದುದರಿಂದ, ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನೆದಾಹರಿಸಿ ಸತ್ತರ್ಕಗಳಿಂದ ಶೋಧನೆಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಸದಾಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಫಲಗಳ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳು.

ಇವತ್ತಿಲ್ - ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ, ಸದಾಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹತ್ತುಕ್ಕು - ಒಳ್ಳೇ ಶ್ರೀಷ್ಠನಾದ ಅಚಾರ್ಯನ ಅನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ, ನ್ಯಾಜಜ್ಜಳುಮ್ - ನೆಪರೂಪಕಾರಣಗಳನ್ನೂ, ಇದಿನ್ ಫಲವಿಶೇಷಜ್ಜಳುಮ್ - ಅದರಿಂದಂಟಾ

ಫಲವಿಶೇಷಣ್ಣಳುಮ್ ಪರಾಶರ ಮೈತ್ರೇಯ ಸಂಜಯಾ ತ್ವಲಾಯನಾದಿ
ವೃತ್ತಾಂತಣ್ಣಳಿಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಿದು.

ಗುವ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನೂ, ಪರಾಶರರು, ಮೈತ್ರೇಯರು, ಸಂಜಯರು, ಆಶ್ವ
ಲಾಯನರು, ಆದಿ ಪದದಿಂದ, ವ್ಯಾಸ, ಶುಕ, ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮೊದಲಾದವರು ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟರು, ಇವರುಗಳ, ವೃತ್ತಾಂತಣ್ಣಳಿಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಿದು-ಇವರುಗಳ ಸತ್ತ್ವ
ರತ್ತಿಗಳಿಂದ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಆಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವೇ
ನೆಂಬುದನ್ನೂ, ಅಂತಹ ಆಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ
ಪ್ರಯೋಜನಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನೂ, ತಿಳಿಯಲಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರು ಪರಾಶರ, ಮೈತ್ರೇಯ,
ಸಂಜಯ, ಆಶ್ವಲಾಯನರು, ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮಹನೀಯರುಗಳ ವೃತ್ತಾಂತದಿಂದ
ತಿಳಿಯಬಹುದೆಂದು ಹೇಳರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪದೇಶಿಸುವ ಮಹನೀ
ಯರು ಈ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲೆಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮ
ವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಕಾರಣವನ್ನು ವ್ಯಾಜವೆಂದು ವಿತಕ್ಕೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತಿಂ
ದರೆ, ಇಂತಹ ಕಾರಣಗಳೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ನೆಪಮಾತ್ರವೇ, ಅಂತಹ ಸುಕೃತವನ್ನನು
ಗ್ರಹಿಸುವನು ಶ್ರೀಯಾಪತಿಯೇ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ವೃತ್ತಾಂತವು. ಇದು ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇವರು ವಸಿಷ್ಠರ ಪಾತ್ರರು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಿಂದ ಪ್ರೇರಿತ
ನಾದ ಒಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸನು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರ ತಂದೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು ಇದಕ್ಕೆ
ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರು ಕ್ರೋಧಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿ ಸರ್ವ ರಾಕ್ಷಸನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಸತ್ರ
ವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲಾ ಭಸ್ಮೀಕೃತರಾಗಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತಿ
ದ್ದರು. ಇದನ್ನು ವಸಿಷ್ಠರು ತಿಳಿದು ಮೊಮ್ಮಗನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಓ ಅಪ್ಪನೇ,
ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಒಬ್ಬನ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನಾಶಪಡಿಸುವುದು
ಧರ್ಮವಲ್ಲವು "ಯತಸತ್ತಪಶ್ಚೆತ್ಯವ ಕ್ರೋಧೋ ನಾಶಕರಃ ಪರಃ" ನಿನ್ನ
ಕ್ರೋಧವು ನಿನ್ನ ಯಶಸ್ಸಿಗೂ ತಪಸ್ಸಿಗೂ ಸಹ ನಾಶಕರವು. ಆದುದರಿಂದ
ಇಲ್ಲಿನು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಸತ್ರವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರಿಗೆ ಆಚಾ
ರ್ಯಾನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾಗಲು ಇದೇ ವ್ಯಾಜವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಇದನ್ನು
ತಿಳಿದು ರಾಕ್ಷಸಕುಲಕ್ಕೆ ಮೂಲಧೂತರಾದ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರರಾದ ಪುಲಸ್ತ್ಯರು
ಬಂದು, ಆಯಾ ವತ್ಸನಾದ ಪರಾಶರನೇ, ನೀನು ನಿನ್ನ ಸಿತಾಮಹರ ಆಜ್ಞೆ
ಯನ್ನು ತಿರಸಾವಹಿಸಿ ರಾಕ್ಷಸ ನಾಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಸುಪ್ರೀತನಾದೆನು.

ನೀನು ಸರ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದ ಮಹಾಜ್ಞಾನವಾಗಿ ದೇವತಾ ಪಾರಮಾರ್ಥ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವಿ, ಮತ್ತು ಪುರಾಣರತ್ನವನ್ನು ರಚಿಸುವಿ, ಎಂದು ಹರಸಿ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಅದುದರಿಂದ ಆ ಆಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಫಲಗಳು ಯಥಾರ್ಥ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವೂ, ದೇವತಾ ಪಾರಮಾರ್ಥ್ಯವೂ, ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ ಸಂಹಿತಾ ನಿರ್ಮಾಣವೂ.

ಮೈತ್ರೇಯರು. ಇವರು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರ ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯರು. ಇವರು ತಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು “ಪ್ರಣಪತ್ಯಾಭಿವಾದ್ಯ ಚ” (ಶ್ರೀ ವಿ. ಪು. ೧. ೧. ೧) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪರಮ ಭಕ್ತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಆಶ್ರಯಿಸಿದುದರಿಂದ, (ಇದೇ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ) ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರಿಂದ ಪುರಾಣರತ್ನವಾದ, ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೋಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು (ಇದೇ ಪ್ರಯೋಜನವು)

ಸಂಜಯರು. ಇವರು ವ್ಯಾಸರ ಶಿಷ್ಯರು, ವ್ಯಾಸರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದುದೇ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ. ತ್ರೈಕಾಲಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದುದೇ ಫಲವು. “ವ್ಯಾಸಪ್ರಸಾದಾಚ್ಛ್ರೃತವಾ ಏತದ್ಗುಹ್ಯಮಹಂ ಪರಮ್ | ಯೋಗಂ ಯೋಗೇಶ್ವರಾ ತೈಷ್ಣಾನ್ಸಾಕ್ಷಿತ್ ಕಥಯತಸ್ವಯಂ ||” ಎಂದು ಸಂಜಯರೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ತಾನೇ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆತ್ಮತೃಪ್ತವಾದ ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿದನು ಎಂದು ತಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ.

ಆತ್ಮಲಾಯನರು. ಶೌನಕ ಶಿಷ್ಯರು. ಇವರು ಶೌನಕರನ್ನು ಅನುವರ್ತಿಸಿ ನಡೆದಿದ್ದೇ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ. ಬುಗ್ಗಿದ ಪ್ರವರ್ತನಾದಿಯೇ ಫಲವು.

ಹಾಗೆಯೇ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ನಾರದ ಸಮಾಗಮ, ಮತ್ತು ಕ್ರಾಂಚ ಪಕ್ಷಿವಧೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ವ್ಯಾಧಶಾಪಪ್ರದಾನಾದಿಗಳು ವ್ಯಾಖ್ಯೆ. ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣವು ಫಲವು.

ನಾಥಮುನಿಗಳಿಗೆ ತಿರುಗೂರ್ ನಗರಿಯ ಹುಣಸೇ ಮರದಲ್ಲಿನ ತೇಜೋದರ್ಶನವು ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ರವರಿಂದ ತಿರುವಾಯ್ಮೊಳೆಯ ಉಪದೇಶವು ಫಲವು ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರಿಗೆ ಹೊನ್ನಗೊನ್ನೇ ಸೊಪ್ಪಿನ ಪಲ್ಲವು ವ್ಯಾಖ್ಯೆ. ಮಣಿಕ್ಯಾಲಂಬಿಯವರಿಂದ ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಗಳ ಉಪದೇಶವು ಪ್ರಯೋಜನವು.

ಕ್ಷತ್ರಬಂಧುವಿಗೆ ನಾರದಸಮಾಗಮ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ. ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಮೋಕ್ಷಗಳು ಫಲಗಳು.

ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಿದ್ಧಿ:

ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಿದ್ಧಿ ಯಾವದು?—ಶಾನ್ ಸತ್ಕೋತ್ತರನಾಯ್, ಸಮ್ಯಗುಪಸನ್ನನಾಯ್, ಸಾವಧಾನನಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ ಅವಸ್ಥೆಯಿಲೇ, ಖ್ಯಾತಿ ಲಾಭ ಪೂಜಾ ನಿರಪೇಕ್ಷನಾಯ್ ಕಾರುಣ್ಯ ಪರತಂತ್ರ ನಾನೆ ಸದಾಚಾರ್ಯ, ಸರ್ವರುಕ್ಕು ಪ್ರಥಮಾಚಾರ್ಯನಾನೆ ಸರ್ಮೀಶ್ವರ

ಜಾನಶ್ರುತಿಗೆ ಹಂಸಗಳ ಸಂವಾದವು ವ್ಯಾಪ್ತವು. ರೈಶ್ವರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಞಾನವು ಫಲವು. ಹೀಗೆಯೇ ಇತರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲೂ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಿದ್ಧಿಯು.

ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಿದ್ಧಿಯು ಯಾವುದು? ಎಂದರೆನೆಂಬ ಭಾವವು. ಇಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನಾದವನು ತನ್ನ ಸದಾಚಾರ್ಯನಿಂದ ತತ್ಪರಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದುವುದೇ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯವೆಂದು ಹೇಳಲು ಹೊರಟು ತಾನು ಹೇಗಿರಬೇಕು, ಆ ಸದಾಚಾರ್ಯನು ಎಂತವನಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ಶಿಷ್ಯನು ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದರೆ:—

ಶಾನ್ ಸತ್ಕೋತ್ತರನಾಯ್ - ಸತ್ಸಗುಣಾಧಿಕೃತವನಾಗಿ, ಇದರಿಂದ ರಜೋಗುಣ ತಮೋಗುಣ ವಿಚ್ಛಿಂಭಣೆಗಳು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿಗೆ ಕೂಡ ದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಸಮ್ಯಗುಪಸನ್ನನಾಯ್ - ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುವಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯೋ ಹಾಗೆ, ತದ್ವಿದ್ಯ ಪ್ರಣೆ ಪಾತೇನ ಪರಿಪ್ರಶ್ನೇನ ಸೇವಯಾ ಎಂಬ ಗೀತಾಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ, ಪ್ರಣೆಪತ್ಯಾಭಿ ವಾದ್ಯೆ ಚ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ (ವಿ. ಪು. ಪ್ರಥಮಶ್ಲೋಕ) ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರ ಅಭಿವಾದನ ಶುಕ್ರಾಪಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ನಮ್ರನಾಗಿ, ಸಾವಧಾನನಾ ಯಿರುಕ್ಕುಮ್ ಅವಸ್ಥೆಯಿಲಿ - ಉಪದೇಶವನ್ನು ತುಂಬಾ ಆದರದಿಂದ ಆರಿ ಸುವವನಾಗಿರುವ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಶಿಷ್ಯನಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದರು, ಉಪದೇಶಿಸುವ ಆಚಾರ್ಯನು ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ಖ್ಯಾತಿ ಲಾಭ ಪೂಜಾ ನಿರಪೇ ಕ್ಷನಾಯ್ - ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಕನು ತಾನು, ಎಂಬ ಯಶಸ್ಸು ನ್ನಲ್ಲೂ, ಧನ ವಸನ ಗೃಹಾರಾಮಾದಿಗಳ ಲಾಭದಲ್ಲೂ, ಶಿಷ್ಯರು ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಶುಕ್ರಾತಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದರಲ್ಲೂ, ಆಶೆ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿ, ಕಾರುಣ್ಯ ಪರತಂತ್ರ

ಮುದಲಾಗ ಉಪದೇಶ ಪರಂಪರೆಯಾಲೀ ವಸ್ತು ತತ್ಪರಿಹಿತಶ್ಚಿ ಅಪ
ಹೇಕ್ಷಿತ ವಿಸ್ತರಮುಮ್ ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಸಜ್ಜೋಪಮುಮ್ ಇಲ್ಲದಪರಿ
(೧) ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಲೋಕಾನಾಂ ಪಿತಾ ಮಾತಾಚಿ ಮಾಧವ: | ಗಚ್ಛತ್ಸು

ನಾನ - "ದೇಶಿಕೋಮೇ ದಯಾಳು:" ಎಂದು ಹೇಳಲು, ದೋಷ್ಯನಾಗಿ
ಶಿಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಪರಮ ಕರುಣೆಗೆ ಕಟ್ಟಿಬಿದ್ದವನಾದ, ಸದಾಚಾರ್ಯ - ಶಾಸ್ತ್ರ
ಪಾರಮಾರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಅನುಷ್ಠಾನಕರ್ಮವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ
ವನಾಗಿ, ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸುವ ಆಚಾರ್ಯನು, ಇದು ಸತಿಶಕ್ತಿಯು,
ಮುಂದೆ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಎಂಬ ದುಂದ ಕ್ರಿಯೆಯ ಬೋಧಕವು; ಸರ್ವರುಳ್ಳ
ಪ್ರಥಮಾಚಾರ್ಯನಾನ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಮುದಲಾಗ ಉಪದೇಶ ಪರಂಪರೆಯಾ
ಲೀ ವಸ್ತು-ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಥಮ ಗುರು, ಆದಿ ಗುರುವಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ
ಮೊದಲಾದವರುಗಳ ಉಪದೇಶ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಂದ, ತತ್ಪರಿಹಿತ
ಶ್ಚಿ-ತತ್ಪ ಯಾವುದು, ಹಿತವಾದ ಉಪಾಯವು ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನೂ, ಪುರು
ಷಾರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಡದೇ ಇದ್ದರೂ, ಯಾವಾಗ ತತ್ಪರಿಹಿತಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಉಪಾ
ಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದನೋ ಆನಾಗ ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧವಾದುದ
ರಿಂದ, ಪುರುಷಾರ್ಥವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಅನಪೇಕ್ಷಿತ ವಿಸ್ತರಮುಮ್ -
ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿರುವ ಹೆಚ್ಚು ವಿಸ್ತರವೂ, ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಸಜ್ಜೋಪಮುಮ್ - ಇಷ್ಟ
ವಾದುದು ಎಂದು ತುಂಬಾ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿಯೂ, ಇಲ್ಲದಪರಿ - ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೆ,
"ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಲೋಕಾನಾಂ" ಎಲ್ಲರ ಕೆಟ್ಟಿಲ್ಲಗಳಿಲಿ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದ
ಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ, ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ - ಹಿಂದೆ ಆಚಾರ್ಯನು ಎಂದಿದೆ, ಆಚಾರ್ಯನು
ಉಪದೇಶಿಸಲಾಗಿ, ಪೆರುಗೈ - ಆ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದುವಳಿಯು, ಹೀಗೆ
ಸದಾಚಾರ್ಯನಿಂದ ಉಪದೇಶ ಹೊಂದೋಣವೇ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಿದ್ಧಿಯು,
ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಈ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವೇನೆಂದರೆ.-ಇದು ಮಾರ್ಕಂಡೇ
ಯರ, ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವ ಉಪದೇಶವು. ಈ ಚಿಕ್ಕ
ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತತ್ಪ ಹಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ಮೂರೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಹೇಗೆಂದರೆ:-
ಸರ್ವೇಷಾಂ ಲೋಕಾನಾಂ - ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳ ಜನರಿಗೂ, ಸರ್ವ ವಿಧವಾಗಿ
ರಕ್ಷಿಸುವ, ಪಿತಾ - ಹಿತಪ್ರವರ್ತನೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ತಂದೆಯೂ, ಮಾತಾ
ಚಿ - ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿ ರಕ್ಷಿಸುವ ತಾಯಿಯೂ ಕೂಡ, ಪಿತಾ

ಮೇನಂ ಶರಣಂ ಶರಣ್ಯಂ ಪುರುಷರ್ಷಭಾಃ" ಎಚ್ಚರ ಕಟ್ಟಿಕ್ಕಿಗಳಿಲಿ
ಉಪದೇಶಿಕ್ಕ, ಪೆರುಗ್ಗು.

ಮಾತಾ ಜೆ ಮಾಧವ ಏವ - ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯೇ ಸರಿ, ಇದರಿಂದ ತತ್ಪಸ್ತರೂ
ಪವು ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೇ ಪುರುಷರ್ಷಭಾಃ - ಓ ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠರುಗಳೇ,
ಏನಂ - ಈ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯನ್ನು, ಶರಣಂ - ಉಪಾಯವನ್ನಾಗಿ, ಗಚ್ಛೆಧ್ವಂ -
ಹೊಂದಿರಿ, ಎಂದರೆ ಆತನ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರಿ, ಇದರಿಂದ
ಹಿತವು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಏನಂ - ಎಂತವನನ್ನು ಶರಣು ಹೊಂದುವದು
ಎಂದರೆ ಶರಣ್ಯಂ - ಎಲ್ಲರಿಗೂ ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಪುರುಷಾರ್ಥದಾಯಕನನ್ನು ಎಂದು
ಮಹರ್ಷಿಯು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ಶರಣ್ಯಂ ಎಂಬುದರಿಂದ ಪುರುಷಾರ್ಥವು
ಶಿಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಶ್ಲೋಕಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರೇ ಹಿಂದೆ ತತ್ಪ
ತ್ರಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ "ಶ್ರೀಮಾನ್ನಾರಾಯಣೋ ನಃ ಪತಿರಖಿಲತನುರ್ಮುಕ್ತಿ
ದೋ ಮುಕ್ತಭೋಗ್ಯಃ" ಎಂಬುದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ
ತತ್ಪಹಿತಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವು ಇದರಿಂದ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯೇ
ಪರತತ್ಪವು, ಆತನಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಶರಣಾಗತಿಯೇ ಹಿತವಾದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾ
ನವು, ಆತನೇ ಪ್ರಾಪ್ಯವು, ಇದೇ ಪುರುಷಾರ್ಥವು, ಹೀಗೆ ತತ್ಪ ಹಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥ
ಗಳು ಮೂರೂ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವು, ಇಂತಹ ಸಂಗ್ರಹ ಶ್ಲೋಕವನ್ನೇ ಸದಾ
ಚಾರ್ಯನು ಮೂಲಾಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರು ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾದಿ
ಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ ತುಂಬಾ ಎಪ್ಪರವೂ ತುಂಬಾ ಸಂಕೋ
ಚವೂ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಇದನ್ನು ಶಿಷ್ಯನು ಸತ್ಪ
ಪ್ರಚಾರಿಸಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರ ಶುಶ್ರೂಷಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ,
ಅತ್ಯಾದರದಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯವೆಂದು ಹೇಳಿದರು
ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯನು ಎಂತವನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು
ನ್ಯಾಸವಿಂತತಿಯ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ
ಇವೆರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳೂ ಹಿಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಮೊದಲನೆಯ ಶ್ಲೋಕ
ವನ್ನು ಗುರುಪರಂಪರಾ ಸಾರದ ಗರ್ಗನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲೂ, ಎರಡನೆಯ ಶ್ಲೋಕ
ವನ್ನು ೪೬ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಸರ್ಮರಕ್ಕುಮ್ ಪ್ರಥಮಾ
ಚಾರ್ಯ ಸರ್ಮೀಶ್ವರ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ೬೬ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ. ಸಾಧಾ
ರಣವಾಗಿ ಜನಗಳಿಗೆ ಎಪ್ಪರವಾಗಿ ಉಪದೇಶವು ಅನವೇಕ್ಷಿತವು, ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ

ಹೇಳುವದು ಅಪೇಕ್ಷಿತವು. ಇವೆರಡೂ ಸರಿಯಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಇವೆರಡೂ ಇಲ್ಲಾದವೆಡಿ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ, ಪೆರುಗೈ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂಶ ಮಹಾದೇಶಿಕರವರು ಈ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಿದ್ಧಿಯು ಆತ್ಮಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ತಾವು ಬರೆದ ದ್ವಾತ್ರಿಂಶದ್ರಹಶ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಇದನ್ನು "ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪರಿಶುದ್ಧಿ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ:—ಆತ್ಮಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಸದಾಚಾರ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ಮುಖ್ಯವೆಂದೂ, ಅಂತಹ ನಿರ್ಣಯಶಕ್ತಿಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ "ಉಪದೇಶ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಬುದ್ಧಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸದಾಚಾರ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮೂಲಕವಾದ ಉಪದೇಶವೇ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ನಿರ್ಣಾಯಕವು. ಇಂತಹ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಂಸ್ಕಾರರಹಿತವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದ ಯಥಾರ್ಥನಿರ್ಣಯವು ತುಂಬಾ ದುಷ್ಟವು ಇಂತಹ ಸಂಸ್ಕಾರ ಜ್ಞಾನಾಭಾವವು ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿ ಸುವಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ವಿಪರೀತ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೂ ಜೇತುವಾಗುತ್ತದೆ ಅನ್ಯಾದೃಶವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಚಯವುಳ್ಳವರೂ ಕೂಡ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಿದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಆ "ಶಾಸ್ತ್ರವಿಶ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠೆ"ವು "ಶ್ರಮ ವಿವಹ ಕೇವಲಾ" (ರಾ ಸುಂ. ೫೨. ೮) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗದೆ ನಿರರ್ಥಕವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ. "ತಥಾಪಿ ವಿಪರೀತಾತೇ ಬುದ್ಧಿರಾಚಾರನರ್ಜಿತಾ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಸತಾಂ ಅನೇವರ್ತನವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಬುದ್ಧಿ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ ಇದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿ ಅಂತವರಲ್ಲೊಬ್ಬರು ರಾಮಾಯಣವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಓದಿ, ರಾಮ, ಸೀತಾ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಭರತ, ಶತ್ರುಘ್ನ, ಹಾಗೆಯೇ ರಾವಣ, ಕಾಂಭರ್ಣ, ತಾಟಕಿ, ಶೂರ್ಮನಖಾ ಮೊದಲಾದ ಪಾತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾ ಕವಿನಿರ್ಮಿತವಾದ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವನೆಂದೂ, ಅದು ವಾಸ್ತವವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೀಗೆ ಅಸಂಬದ್ಧ ವಾದ ಪ್ರಲಾಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಭ್ರಾಮಕವನ್ನಂಟು ಮಾಡಿರುವವನ್ನು ಕಂಡಿರುವೆನು. ಅಂತವರಿಗೆ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶವು ದೊರಕಿದ್ದರೆ ಅವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಾವು ಗಮನಿಸತಕ್ಕ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯವೂ ಉಂಟು. ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಚಯಕ್ಕೆ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಹೇಗೆ ಮುಖ್ಯವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೂ ಸಂಪೂರ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಚಯವು ಆತ್ಮಾವಶ್ಯಕವು ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯವುಂಟೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದವರನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರನ್ನಾಗಿ ವರಿಸಿಕೊಡದು. ಅದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಚಯವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ಉಪದೇಶವು. ಅಂತಹ

ಸ್ಥಿರೀಕರಣಭಾಗಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನೇನಿಸು

ಬಹುಕ್ಲೇಶಮಾಯ್ ಬುದ್ಧಿಚಲನ ಸಂಭಾವನೈ ಯುಂಧಾನ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಶ್ರಮತ್ರಿಲಾ ಅನಧಿಕೃತರುಮಾಯ್ ಪರಮಾಸ್ತಿ ಕರುಮಾಯಿರುಪ್ಪಾ ಕ್ಕು ಇವ್ವುಪದೇಶಮೇ ಪ್ರಧಾನಮ್. ಮತ್ತು ಪಾರ್ಥವ್ಯಾಜ್ ತೇಕಿಳ್ಳು

ಸಂಪ್ರದಾಯ ಶುದ್ಧಿಯು, "ಶ್ರದ್ಧಾತನ್ಮಾ ಚಾತಕನ್ಮಾಯನಿಷ್ಠೈಃ" ಎಂದು, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಏಕಾನ್ತಗಳು ಆದರಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅಂತಹ ದೇಶಿಕೇಂದ್ರರ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ "ಪ್ರಪನ್ನ! ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪರಮಂಪದಂ" ಎಂದು ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ

ಸ್ಥಿರೀಕರಣ ಭಾಗದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯ ಸಮರ್ಥನವು.

ಬಹು ಕ್ಲೇಶಮಾಯ್ - ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತುಂಬಾ ತೊಂದರೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದಾಗಿಯೂ, ಬುದ್ಧಿಚಲನ ಸಂಭಾವನೈ ಯುಂಧಾನ - ಅನೇಕ ಸಂದೇಹಗಳುಂಟಾಗುವದರ ಮೂಲಕ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ, ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಶ್ರಮತ್ರಿಲಾ - ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ ಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿ, ಅನಧಿಕೃತರು ಮಾಯ್ - ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವ, ಪರಮಾಸ್ತಿ ಕರುಮಾಯಿರುಪ್ಪಾರ್ಕು - ನಾಸ್ತಿ ಕರೆಲ್ಲದೆ ದೇವರು ಒಬ್ಬನುಂಟೆಂದು ಹೇಳುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಎಶ್ವಾಸವಿದ್ದು ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಸೋಮಾರಿಗಳಾದವರಿಗೆ ಇವ್ವುಪದೇಶಮೇ - ಇಂತಹ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪದೇಶವೇ, ಪ್ರಧಾನಮ್ - ಮುಖ್ಯವಾದುದು ಕೆಲವರು ತಾವಾಗಿಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಲು ಶಕ್ತಿ ಯಿಲ್ಲದೆಯೋ ಅಥವಾ ಸಮಯವಿಲ್ಲದೆಯೋ ಕುಶಲತೆಯಿಲ್ಲದೆಯೋ ಅನಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿರಬಹುದು. ಅಂತವರುಗಳಿಗೆ ಸ್ವತಃ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವು "ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನಂ ಬಹುಕ್ಲೇಶಂ ಬುದ್ಧೀಶ್ವಲನ ಕಾರಣಂ | ಉಪದೇಶಾದ್ವರಿಂ ಬುಧ್ಧಾ ಎರ ಮೋಕ್ಷರ್ಮಕರ್ಮಸು" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಬಹು ಕ್ಲೇಶಕರವಾಗಿಯೂ ಬುದ್ಧಿ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿಯೂ ಇದ್ದುಪದೇಶವಾದುದರಿಂದ, ಅಂತವರಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ಉಪದೇಶವೇ ಸಾಕು ಎಂಬ ಧಾವನವು. ಪ್ರಧಾನವೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ರಿಂದ, ಅಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ತಿಳಿದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಈ ಸ್ಥಿರೀಕರಣದ ಭಾಗದ ಉಪದೇಶ ವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬ ಧಾವನವೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು ಎರಡು ವಿಧವೆಂದು ಎಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. (೧) ತಾವಾಗಿಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿ

ಕ್ಯಾಗವುಮ್, ಕುತರ್ಕಜ್ಞ ಲಾಲೀ ಕಲಜ್ಞವಾರ್ಯ ತ್ವೇತಿವಿಕ್ಯೈಕ್ಯಾಗವುಮ್, ಸಮೀಚೀನ ಯುಕ್ತಿಗಲೋಡೆ ಕೇಳ್ ಕ್ಕ ಪ್ರಾಪ್ತಮ್.

ಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವರು. (೨) ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರು. ಅಥವಾ (೧) ಮಂದಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು, ಮತ್ತು (೨) ಸೂಕ್ಷ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು. ಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಚಯ ತಾವಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದವರಿಗೇನೋ ಇಷ್ಟೇ ಸಾಕೆಂದು ಹೇಳ ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವರಿಗೆ ಇದು ಅನಾನಶ್ಯಕವಲ್ಲವೋ, ಅವರೇ, ತಾವಾಗಿಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ, ಹಾಗಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ ಇಂತಹ ವಾದಗಳನ್ನು ತಾವೂ ಗ್ರಹಿಸಿ, ಕುತರ್ಕಗಳಿಂದ ಸರಿಯಾದಧಿ ಪ್ರಾಯಗಳಿಲ್ಲದೆ ಶಂಕಾವಿಷ್ಣುರಾದವರನ್ನು ಸಮೀಚೀನ ತರ್ಕಗಳಿಂದ ತಿಡುವುಚೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮತ್ತು ಛಾರ್ಯ - ಇನ್ನು ಮಿಕ್ಕವರಿಗೆ ಎಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಚಯ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ವರಿಗೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ತೆಳಿವಿಕ್ಯೈಕ್ಯಾಗವುಮ್ - ತಾವೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಹಾಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ನಂತರ, ಕುತರ್ಕಜ್ಞ ಲಾಲೀ - ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧವಾದ ಬರೀ ತರ್ಕಗಳಿಂದ, ಕಲಜ್ಞವಾರ್ಯ - ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮೆ ಅಥವಾ ಬುದ್ಧಿಚಾಂಚಲ್ಯವುಂಟಾ ಗುವವರಿಗೆ, ತೆಳಿವಿಕ್ಯೈಕ್ಯಾಗವುಮ್ - ಅಂತಹ ಸಂಶಯಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಸರಿಯಾದ ಅಧಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಸಮೀಚೀನ ಯುಕ್ತಿ ಗಲೋಡು - ಶಾಸ್ತ್ರಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಲ್ಲಂಘಿಸದ ಸತ್ತರ್ಕಗಳ ಮೂಲಕ, ಕೇಳ್ ಕ್ಕ ಪ್ರಾಪ್ತಮ್ - ಈ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳುವರು ಉಚಿತವು ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಚಯ ಹೊಂದುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳವರೂ ಕೂಡ, ಏನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ತಾವೇ ಗ್ರಹಿಸಿ, ಅದು ಸತ್ತರ್ಕಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದುದಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ಬರೀ ಶುಷ್ಕತರ್ಕಗಳಿಂದ ಸರಿಯಾದಧಿಪ್ರಾಯ ಗಳಿಲ್ಲದವರನ್ನು ತಿಡಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವದರಿಂದ ಅವರೂ ಕೂಡ ಈ ಸ್ಥಿತಿ ಕರಣ ಭಾಗವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ತಾವು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ವಾದಗಳಿಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ಎರೋಧವಿಲ್ಲದ ತರ್ಕಗಳಾದುದರಿಂದ ಸತ್ತರ್ಕಗಳೆನಿಸಿ ಉಪಾದೇಯಗಳಿಂದೂ, ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧ ವಾದವು ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದರಿಂದ ಕುತರ್ಕಗಳಾಗಿ ಪರಿ ಗ್ರಾಹ್ಯಗಳಲ್ಲವೆಂದೂ, ಹೇಳಲು ಹೊರಟು, ಅದಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸತ್ತರೈ ಕುತರ್ಕ ನಿರೂಪಣಮ್

(೧) “ಆರ್ಷಂ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಂ ಚ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾವಿರೋಧಿನಾ |
ಯಸ್ತರೈಣಾನುಸಂಧತ್ತೇ ಸಧರ್ಮಂ ವೇದ ನೇತರಃ” ಎಜ್ಜರಪಡಿಯೇ

ಸತ್ತರೈ ಕುತರ್ಕಗಲೆ ನಿರೂಪಣವು.

“ಆರ್ಷಂ - ಮುಖ ಎಂದರೆ ವೇದವು, ಅದುದರಿಂದ ಆರ್ಷಂ ಎಂದರೆ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನೂ, ಧರ್ಮೋಪದೇಶಂ ಚ - ಆ ವೇದೋಪಬ್ರಹ್ಮಣಗಳಾದ ಸ್ತುತೀತಿಹಾಸಾದಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮನ್ವಾದಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ, ಅಥವಾ ಆರ್ಷಂ ಎಂಬುದನ್ನು ಧರ್ಮೋಪದೇಶಂ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಎಶೇಷಣವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದರೆ, ಆಗ, ಆರ್ದಂ - ಸುಷಿಮೋಕ್ತವಾದ, ಧರ್ಮೋಪದೇಶಂ ಚ - ಮನ್ವಾದಿ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದನ್ನಾದರೋ, ಯಃ - ಯಾವನು, ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾವಿರೋಧಿನಾ - ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಂತೆ, ತರ್ಕೇಣ - ಸಮಾಚೀನವಾದ ವಾದದಿಂದ, ಅನುಸಂಧತ್ತೇ - ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ, ಸಃ - ಅವನು, ಧರ್ಮವೇದ ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದವನು. ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಧಿ ನಿಷೇಧಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನು ಇತರಃ - ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದ ತರ್ಕದಿಂದ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡದವನು ನ - ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದವನಲ್ಲವು ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತೀತಿಹಾಸಗಳು ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆ ಇರುವುವು ಶ್ರುತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾರ್ಥಗಳೇ, ಸ್ತುತಿ ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲೂ ಉಪಪಾದಿತಗಳಾಗವೆ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ತರ್ಕ ಮೂಲಕ ಜಿಜ್ಞಾಸವು ಅವಶ್ಯಕವು ಹೀಗೆ ತರ್ಕ ಮಾಡುವಾಗ, ವಾದವು ವೇದಾರ್ಥಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾದುದಾಗರೆ ಕೂಡದು. ಇಂತಹ ತರ್ಕವು ಸತ್ತರೈವು ಹೀಗಲ್ಲದೆ, ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ ಬರೇ ಶುಷ್ಕ ತರ್ಕದಿಂದಲೇ ತತ್ವ ನಿರ್ಧಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಹೊರಡುವದು ಕುತರ್ಕವು. ಅಂತವನಿಗೆ “ಧರ್ಮಸ್ಯ ತತ್ವಂ ನಿಹಿತಂ ಗುಹಾಯಾಂ” ಧರ್ಮದ ತತ್ವವು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ತೀ ವ್ಯಾಸರು “ತರ್ಕಾಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಾತ್” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೇ ತರ್ಕದಿಂದ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು

ಇವ್ವರ್ಗಂಗಳೈ ಸಮೀಚೀನ ತರ್ಕಜ್ಞಳಾಲಿ ತೇಳಿಯಾದವರ್ಗಳ್, (೧)
“ಕಾಣಾದ ಶಾಕ್ಯಪಾಷಂಡೈ ಪ್ರಯೋಧರೋ ವಿಲೋಪಿತಃ” ಎಜ್ಜಿರ
ಪಡಿಯೇ ಹೈತುಕರಾಯ್ ವೇದವಿರೋಧಿತತ್ವಜ್ಞಳೈ ಇಟ್ಟು ಪ್ರಾಮಾಣ
ಕಾರ್ಥಜ್ಞಳೈ ಅಪಹರಪ್ಪರ್ಗಳ್.

ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸ್ವೃತಿ ಪುರಾಣಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ
ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ವಿರೋಧಿನಾ ಮಾಡಿರಿಲ್ಲವು. ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದ
ರಿಂದ ಅನುಪಾದೇಯವು ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಸ್ವೃತಿಯು ಚತುರ್ಮುಖ
ಬ್ರಹ್ಮನೈಕ್ಯವಾದರೂ ಉಪಾದೇಯವಲ್ಲವು ಕಾಸಿಲ ಸಾಂಖ್ಯತತ್ವವೂ ಕೂಡ
ಗ್ರಾಹ್ಯವಲ್ಲವು ಬೃಹತ್ಪ್ರತ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಅಸುರ ಮೋಹನಾರ್ಥವಾಗಿ ನಾಸ್ತಿಕ
ವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿದರು ಹಾಗೆಯೇ ತಾನು ಸ ರಾಜಸ ಪುರಾಣಗಳೂ ಉಪಾ
ದೇಯಗಳಲ್ಲವು ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಇವ್ವರ್ಥ
ಜ್ಞಳೈ - ಈ ಶ್ರುತಿ ಸ್ವೃತಿಗಳಲ್ಲುವವಾದಿಸಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು, ಸಮೀ
ಚೀನ ತರ್ಕಜ್ಞಳಾಲಿ - ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧವಲ್ಲದ ಒಳ್ಳೇ ತರ್ಕಗಳಿಂದ, ತೇಳಿಯಾ
ದವರ್ - ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದಿರುವವರು, “ಕಾಣಾದ - ತಾರ್ಕಿಕರು, ಶಾಕ್ಯ -
ಬೌದ್ಧರು, ಪಾಷಂಡೈ - ಪಾಷಂಡಿಗಳು ಇವರುಗಳಿಂದ, ಶ್ರೇಯೋಧರಃ -
ವೇದಧರ್ಮವು, ವಿಲೋಪಿತಃ - ನಷ್ಟವನ್ನು ಹೊಂದಿತು” ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ -
ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಹೈತುಕರಾಯ್ - ಶುಷ್ಕತಾರ್ಕಿಕರಾಗಿ, ಬರೀ
ಹೇತುಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಮಾನ ತರ್ಕಗಳನ್ನು ಹೇಳುವವರಾಗಿ, ಹೇಗೆಂದರೆ,
ಜಗನ್ನಿತ್ಯಾದೃಶ್ಯತ್ವಾತ್ - ಕಣ್ಣಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಹೇತುವಿನಿಂದ
ಜಗತ್ತು ಮಿಥ್ಯೆಯು, ಇಂತಹ ಅನುಮಾನ ತರ್ಕವನ್ನು ಹೇಳುವದು, ವೇದ
ವಿರೋಧ ತತ್ವಜ್ಞಳೈ ಯಿಟ್ಟು - ವೇದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು
ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಮಾಣಕಾರ್ಥಜ್ಞಳೈ - ಶ್ರುತಿಪ್ರತೀಪಾದಿತಗಳಾದ
ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು, ಅಪಹರಪ್ಪರ್ಗಳ್ - ಅಪಹರಿಸುವರು.
ಕಾಣಾದ, ಶಾಕ್ಯರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಹೇಗೆ ಅನುಪಾದೇಯವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾರನಿಷ್ಠ
ರ್ಷಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಬಹುದು ಪಾಷಂಡಿಗಳು ಎಂತವರೆಂದರೆ:-
ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ,

“ವಿಷ್ಣೋರನ್ಯಂ ಪರತ್ವೇನ ಚಿಂತಯಾನೋಹ್ಯಚೇತನಃ |

ಸಪಾಪಂಧೀತು ವಿಜ್ಞೇಯ, ಸ್ವರ್ದಕರ್ಮ ಬಹಿಷ್ಕೃತಃ ||”

ವಿಷ್ಣು ವಿಗಿತ ಬೇರೆಯಾದ ಪರವಸ್ತುವುಂಟೆಂದು ಯಾವನು ಚಿಂತಿಸುವನೋ ಅವನು ಅಜೇತನಕ್ಕೆ ಸಮಾನನು. ಆತನನ್ನು ಪಾಪಂಧಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಬಾಹಿರನು. ಪಾದ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ,

“ಯೇತು ಸಾಮಾನ್ಯಭಾವೇನ ಮನ್ಯಂತೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮಂ |

ತೇವೈ ಸಾಪಂಧಿನೋ ಜ್ಞೇಯಾ ಸ್ವರ್ದಕರ್ಮ ಬಹಿಷ್ಕೃತಾಃ |”

ಯಾರು ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಚೇತನನೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಪಾಪಂಧಿಗಳು, ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಹೊರಗಿರುವವರಾದವರು ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು, “ನರಕಾರ್ಹಾ ನರಾಧಮಾಃ” ಎಂದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದ ಸಾರಾಂಶವು. ಪ್ರಾಣಾವತ್ಯ ಸ್ವೃತಿ ಮತ್ತು ಬೃಹನ್ನಾರದೀಯದಲ್ಲಿ,

ಯಸ್ವಧರ್ಮಪರಿತ್ಯಾಗೀ ಸಾಪಂಧೀತ್ಯುಚ್ಚತೇ ಬುಧೈಃ |

ತತ್ಸಂಸರ್ಗೀ ತತ್ಸಮ ಸ್ವಾತ್ತಾವುಭಾವಪಿ ಪಾಪಿನಾ ||

ಯಾವನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಧರ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವನೋ ಆತನು ಪಂಡಿತರಿಂದ ಪಾಪಂಧಿ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವನು ಆತನೊಂದಿಗೆ ಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೂ ಆತನಿಗೆ ಸಮನಾಗಿ ಪಾಪಂಧಿಯೇ ಆಗುವನು ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಪಾಪಿಗಳೇ ವಾರಾಹಪುರಾಣದಲ್ಲಿ,

ಕುಬುದ್ಧಿ ರಚಿತಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ಯೇ ಕಲಾಯುಗೇ |

ನ ಕುರ್ದಂತಿ ವಿನಿಂದಂತಿ ಯಜ್ಞಾ ವರಾಶ್ರಮೋಚಿತಾಃ ||

ತೇವೈ ಸಾಪಂಧಿನೋ ಜ್ಞೇಯಾ ಸ್ವರ್ದಕರ್ಮಸುಗರ್ಹಿತಾಃ |

ತೇಷಾಂ ಸಂಭಾಷಣಂ ಸ್ವರ್ದಂ ಪ್ರಮಾದೇನಾಪಿ ನಾಚರೇತ್ ||

ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಬರೆದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿ, ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಅಡಂಪದೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಯಾರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೂಷಿಸುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಅಯೋಗ್ಯರು, ಅವರೇ ಪಾಪಂಧಿಗಳು ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಸಂಭಾಷಣವನ್ನಾಗಲಿ ಸಂಸರ್ಗವನ್ನಾಗಲಿ ಪ್ರಮಾದದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು. ಆಶ್ವಮೇಧಿಕದಲ್ಲಿ,

ಕುಶೀಲೈಃ ಕೃತಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಯೇ ಪರಿತ್ಯಾ ನರಾಧಮಾಃ |

ವಿಸ್ರಾನ್ನಿಂದಂತಿ ಯಜ್ಞಾಂಶ್ಚ ವೃಥಾಜೀವಂತಿ ತೇ ನರಾಃ ||

ಕೌತುಕಪ್ರಶ್ನೆ: ಪ್ರಾಪ್ತ ಸರ್ವಾನಾಹ.

ಇವ್ಯಪಹಾರಮ್ ವಿಭೂತಿಯೈಯುಮ್ ವಿಭೂತಿನಾನೈಯುಂಪ್ರತ್ಯ

ದುಷ್ಪಾಪಾರವುಳ್ಳವರು ಬರೆದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಸಿ, ಪಾಪಂಧಿಗಳು ಅಧಮ ಪುರುಷರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ನಿಂದಿಸುವರು, ಅವರ ವ್ಯವಹಾರವು ಎಷ್ಟು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ, (೬.೧.೫೧)

“ಕಿಂ ದೇವೈಃ ಕಿಂದ್ರಿಚೈ ರೈದೈಃ ಕಿಂ ಶೌಚೇನಾಂಬು ಜನ್ಮನಾ |

ಇತ್ಯೇವಂ ವಿಪ್ರ ವಕ್ಷ್ಯಂತಿ ಪಾಪಂಧೋಪಹತಾ ಜನಾಃ ||

ಕಲಾ ಜಗತ್ಪತಿಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಸರ್ವಪ್ರವೃತ್ತಾರ ಮಿಶ್ವರಂ |

ನಾರ್ಛಯಿಷ್ಯಂತಿ ಮೈತ್ರೇಯ ಪಾಪಂಧೋಪಹತಾ ಜನಾಃ ||”

“ದೇವತೆಗಳಿಂದೇನು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದೇನು, ವೇದಗಳಿಂದೇನು, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ದಿಂದೇನು, ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಓ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಯರಾದ ಮೈತ್ರೇಯರೇ ಪಾಪಂಧಿಗಳು ಅಕ್ಷೇಪಿಸುವರು. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ಪತಿಯಾಗಿ ಸರ್ವ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ಮವನ್ನೂ ನಡೆಸುವ ಸರ್ವನಿರಾಮಕನಾಗಿ ಈಶ್ವರನೆನಿಸುವ ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಅರಿಯುವುದಿಲ್ಲವು” ಮಿಶ್ವರ ವಾಕ್ಯವು,

“ನರಶಿರಃ ಕಸಾಲಾದಿ ಶ್ರುತಿಬಾಹ್ಯಲಿಂಗಧಾರಣಂ ಪಾಪಣಮ್”

ಮನುಷ್ಯನ ತಲೆಬುರುಡೆ ಕಸಾಲವೇ ಮೊದಲಾದ ಶ್ರುತಿ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವುದೇ ಪಾಪಂಧವು. ಪಾಪಂಧವು ಯಾನನಲ್ಲುಂಟೋ ಅತನು ಪಾಪಂಧಿಯು.

ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಪಾಪಂಧಿಗಳೆಂದರ ಪಾಶಾತ್ ಅಣಂತಿ ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಅಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ವೇದಬಾಹ್ಯರು. ಇವರ ಗಳಿಗೆ ವಾದಮಾತ್ರ ಮುಖ್ಯವೇ ವಿನಾ ಶಾಬ್ದಪ್ರಮಾಣ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲವು ಆದುದರಿಂದ ವೇದವಿರುದ್ಧ ವಾದಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಮುಂದೆ ಈ ಅಪಹಾರವು ಎರಡು ವಿಧವೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ಈ ಕುನಾದಿಗಳೆಂದುಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇವ್ಯಪಹಾರಮ್ - ಈ ಕುನಾದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೌತರ್ಕದಿಂದ ಮಾಡುವ

ನಿರಣ್ಣುವಗೈ ಯಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್, ಅದಿಲ್ ವಿಭೂತಿ ಮಾನ್ಯೆ ಅಪಹ ಕೈ ಯಾವದು ? ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯಾನ ಸರ್ದೇಶ್ವರನೈ ಇಲ್ಲೈ ಎನ್ನು ದಲ್, ವೇರೂರುತ್ತನೈ ಈಶ್ವರನಾಗ (ಕ್ಕಟ್ಟು) ಕೈಟ್ಟು ಸರ್ದೇಶ್ವರನೈ ವಿಭೂತಿ ಕೋಟಿಯಿಲಿ ನೈತ್ತಲ್ ಶೈಯ್ಗೈ.

ವಿಭೂತಿಯೈ ಅಪಹರಿಕ್ಕೈಯಾವದು ? ವಿಭೂತಿಯೈ ಒರುಮುಖ ತ್ತಾಲೇ ಯಿಲ್ಲೈ ಎನ್ನುದಲ್, ಉಣ್ಣಾಕ್ಕೈ ಈಶ್ವರನೋಡು ಸಂಬಂಧ

ಅಪಹಾರವು, (೧) ವಿಭೂತಿಯೈಯುಮ್ - ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ನಿಯಾಮ್ಯವರ್ಗವಾದ ಸರ್ವ ವಿಶ್ವವನ್ನೂ, (೨) ವಿಭೂತಿಮಾನ್ಯೆಯುಮ್ - ಈ ನಿಯಾಮ್ಯವರ್ಗ ವನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವ ಸರ್ದೇಶ್ವರನನ್ನೂ, ಪತ್ತ - ಕುರಿತದ್ದಾಗಿ, ಇರಣ್ಣುವಗೈ ಯಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಆ ಎರಡು ವಿಧ ಅಪಹಾರ ಗಳನ್ನು ವಿಶದೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ:—(೧) ಅದಿಲ್ - ಇನೆರಡರಲ್ಲಿ, ವಿಭೂತಿ ಮಾನ್ಯೆ - ಸರ್ವ ವಿಭೂತಿಗೂ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವವನನ್ನು, ಅಪಹರಿಕ್ಕೈ ಯಾವುದು - ಅಪಹರಿಸುವವೆಂದರೇನು ? ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯಾದ ಸರ್ದೇಶ್ವರನು, ಇಲ್ಲೈ ಎನ್ನುದಲ್ - ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವನಾಗಲಿ, ಇದರಿಂದ ನಾಸ್ತಿಕರೂ ನಿರೇಶ್ವರ ಮಾಮಾಂಶಕರೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು; ಅಥವಾ, ವೇರೂರುತ್ತನೈ - ಬೇರೆಯೊಬ್ಬನನ್ನು, ಈಶ್ವರನಾಗಕ್ಕೈಟ್ಟು - ಈಶ್ವರನೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಸರ್ದೇಶ್ವರ ನಾದ ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು, ವಿಭೂತಿಕೋಟಿಯಿಲಿ - ಆ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಈಶ್ವರ ನಿಗೆ ನಿಯಾಮ್ಯ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ, ವೈತ್ತಲ್ ಶೈಯ್ಗೈ - ಇಡೀಗಣವು ಅಥವಾ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿಸೋಣವು. ಇದರಿಂದ ಶೈವ ಪಾಶುಮತಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಶಿವರಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಪರಮಶಿವನುಂಟೆಂಬ ಅದ್ವೈತ ಪ್ರಭೇದವೂ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪರದೇವತಾ ಪಾರಮಾರ್ಥ್ಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿರಸನ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

(೨) ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸೋಣವೆಂದರೇನು ? ವಿಭೂತಿಯೈ - ನಿಯಾಮ್ಯವರ್ಗವನ್ನು, ಒರು ಮುಖತ್ತಾಲಿ - ಒಂದು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಯಿಲ್ಲೈ ಎನ್ನುದಲ್ - ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳೋಣವಾಗಲಿ, ವ್ಯಾಪಕಾರಿಕವಾಗಿ ಸತ್ಯವೆಂದೂ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಮಿಥ್ಯೆಯೆಂದೂ ಅದ್ವೈತಿಗಳು ಹೇಳುವರು, ಜ್ಞಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಷಯವು ಗತಿಸಿಹೋಗುವುದರಿಂದ ವಿಭೂತಿಯು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಬಾಧ್ಯರು ಹೇಳುವರು; ಅಥವಾ, ಉಣ್ಣಾಕ್ಕೈ - ವಿಭೂತಿಯುಂಟೆಂದು ಹೇಳಿ, ಈಶ್ವರ

ಮರುತ್ತ ಸ್ವತಂತ್ರವೂ ಎನ್ನುವದಲ್, ಪರತಂತ್ರವೂಕ್ಕೆ ತನ್ನೋಡು ಪಿರ ರೋಡು ಸಿಣ್ಣೆಪುನದಲ್ ಶೆಯ್ಗೈ.

ಹೈತುಕ ಸಂಸರೋ ಅವಶ್ಯಪರಿಹರಣೆಯಾ. ತತ್ರಪ್ರಮಾಣಾನಿ.

ಇವ್ವಪಹಾರಜ್ಜಿಳಿಲ್ ಏದೇನು ಮೊನ್ನು ಸ್ವರೂಪತ್ತಿಲ್ ಮೈದು ಪ್ರಜ್ಞನಾಯ್ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣಂ ಪಣ್ಣಿನವನುಕ್ಕು ವಿಪರೀತ ಸಂಸರ್ಗ

ನೋಡು ಸಂಬಂಧಮರುತ್ತು-ಈಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ, ಸ್ವತಂತ್ರವೆನ್ನುವದಲ್ - ವಿಭೂತಿಯು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ವಶವಲ್ಲವು, ಅದು ಸ್ವತಂತ್ರವು, ಎನ್ನುವದಲ್ - ಎಂದು ಹೇಳೋಣವು, ಸೇಶ್ವರ ಮಾಮಾಂಸಕರ ಮತವು. ಚೇತನನು ಏನೂ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವು, ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಸಾಂಖ್ಯರ ಮತವು; ಪರತಂತ್ರವೂಕ್ಕೆ - ಈ ವಿಭೂತಿಯೆಲ್ಲಾ ಪರತಂತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಿ, ತನ್ನೋಡು - ತನಗೂ, ಪಿರರೋಡು - ಇತರರಿಗೂ, ಸಿಣ್ಣೆಪುನದಲ್ - ಶೇಷಭೂತವಾಗಿ ಅಧೀನವೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದನವು, ಶೈಯ್ಗೈ - ಹೀಗೆ ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಅಪಹರಿಸುತ್ತಾರೆಂಬ ಭಾವವು; ಈ ಮೂರನೆಯ ವಿಧಕ್ಕೆ ನಿರ್ದರ್ಶನವು-ಚೇತನನಿಗೆ ಅಧೀನವೆಂಬುದು ಪಾಶುಮತ ಮತ ಸಾಂಖ್ಯ ಮತ ವಿಷಯವು; ಇತರರಿಗೆ ಶೇಷಭೂತವೆನ್ನುವುದು ಶೈವ ಮತವು. ವಿಭೂತಿಯ ಅಪಹಾರವು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ನಡೆಯಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. —(೧) ವಿಭೂತಿಯೇ ಒಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವಾಗಿ ವಿಭೂತಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವದು. (೨) ವಿಭೂತಿಯೇನೋ ಉಂಟು, ಆದರೆ ಅದು ಸ್ವತಂತ್ರವು, ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದು ಅಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವದು. (೩) ಅದು ಪರತಂತ್ರವೇನೋ ಅಹುದು, ಜೀವನಿಗೆ ಪರತಂತ್ರವೆಂದು ಹೇಳುವರು ಅಥವಾ ಇತರರಿಗೂ ಪರತಂತ್ರವೆಂದು ಹೇಳುವುದು.

ಹೈತುಕರೊಂದಿಗೆ ಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳು.

ಇವ್ವಪಹಾರಜ್ಜಿಳಿಲೇ - ಈ ಎರಡು ವಿಧ ಅಪಹಾರಗಳಲ್ಲೂ, ಏದೇನು ಮೊನ್ನು - ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು, ಸ್ವರೂಪತ್ತಿಲ್ ಮೈದುಪ್ರಜ್ಞನಾಯ್-ತನ್ನ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸ್ವರೂಪದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಮಂದಮತಿ ಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣಮ್ ಪಣ್ಣಿನವನುಕ್ಕು - ಭರಣ್ಯಾಸಾಘಾಷಾಘ

ತ್ತಾಲಿ ವರುಮಾಗಲ್ (೧) "ದತ್ತಸ್ಯ ಹರಣೇನಚ" ಎಜ್ಜಿರ ಅಪಹಾರತ್ತಿ
ಲುಮ್ ಕೊಡಿಯದಾಯ್ ಕಳವು ಕೊಂಡುಕೊಡುತ್ತ ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಮಿಾಕ
ಕ್ಕಳವು ಕೊಂಡಾರ್ಪೋಲಿಯಾಮ್.

ಮಾಡಿದವನಿಗೆ, ವಿಸರೀತ ಸಂಸರ್ಗತ್ತಾಲಿ - ಶಾಸ್ತ್ರಮರ್ಯಾದೆಗೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತ
ವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಈ ಹೈತುಕರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ, ವರುಮಾಗಲ್ - ಇಂತಹ
ಅನ್ಯಧಾ ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ, "ದತ್ತಸ್ಯ ಹರಣೇನ ಚ" ಎಜ್ಜಿರ -
ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಅಪಹಾರ ಮಾಡಿರುವದರಿಂದ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ, ಅಪ
ಹಾರತ್ತಿಲುಮ್ ಕೊಡಿಯದಾಯ್ - ಅಂತಹ ಅಪಹಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕ್ರೂರ
ವಾದುದಾಗಿ, ಎಂದರೆ ದತ್ತಾಪಹಾರ ಕೂಡದು, ದೋಷಾವಹವು, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ
ದೋಷಾವಹವಾಗಿ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ; ಕಳವುಕೊಂಡು-ಅಪಹರಿಸಿ ತಂದು,
ಕೊಡುತ್ತ ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ - ದಾನಮಾಡಿದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು, ಮಿಾಕ - ಪುನಃ, ಕಳವು
ಕೊಂಡಾರ್ಪೋಲಿಯಾಮ್ - ಅಪಹರಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಆಗುವದು, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ
ನೈಗನೆಂಬ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಕುಲದ ರಾಜನೆಂಬುದನ್ನು. ಆತನು ದಾನಶೌಂಡನಾಗಿ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಗೋದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಷ್ಟು ಗೋದಾನ ಕೊಟ್ಟನೆಂಬುದು
ಲೆಖ್ಯ ಮಾಡಲು ಕೂಡ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು ಒಂದು ದಿನ ಒಬ್ಬ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠನಿಗೆ
ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ದಿವ್ಯ ವಶುವು ರಾಜನ ಗೋವುಗಳ ಹಿಂಡಿಗೇನೆ ಬಂದು
ಸೇರಿತು. ಅದನ್ನು ರಾಜನು ತಿಳಿಯದೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ದ್ವಿಜವರ್ಯನಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ
ಕೊಟ್ಟನು ಈತನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ಇದು ನನ್ನದು, ನನಗೆ ರಾಜನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆಂದು ಜಗಳವಾಡಿದನು.
ಆಗ ರಾಜನು, ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಈ ಅಜಾತುರ್ಯವು ನಡೆಯಿತು. ಅದುದರಿಂದ
ಮೊದಲನೆಯವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು, ನಿನಗೆ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಗೋವನ್ನು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ
ಕೊಡುವೆನು, ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರೂ *ಭರ್ವಾ ದಾತಾಽಹರ್ದೇತಿ ಮಾಮೂ
ಚತುಃ" ನೀನು ದತ್ತಾಪಹಾರ ಎಂದು ಇಬ್ಬರೂ ಬೈದರು. ಯಾವನು ಗೋವನ್ನು
ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವನೋ, ಆತನಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಲಕ್ಷ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವೆನೆಂದು
ಎಷ್ಟು ಒಡಂಬಡಿಸಿದರೂ ಒಪ್ಪದೆ ಇಬ್ಬರೂ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಅನಂತರ ಈ
ವೈಗನಿಗೆ ಕೆಲವು ಕಾಲಾನಂತರ ದೇಹಾವಸಾನ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಾಗಿ ಯಮನು
ಬಂದು ಅನೇಕ ಗೋದಾಘಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಶುಭಫಲವೂ, ಈ ದತ್ತಾಪಹಾರದಿಂದ

ಆಗೈಯಾಲ್ ಬಹು ವಿಧಜ್ಞಾನ ವ್ಯಾನೋಹ ಕಾರಣಜ್ಞಳಿಲ್
ಹೈತುಕ ಸಂಸರ್ಗಂ ಪೋರಪ್ಪರಿಹರಣೀಯಮ್.

ಅರುಭಫಲವೂ ಉಂಟು, ಯಾವುವನ್ನು ಮುಂದೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಈತನು ಅಲ್ಪವಾಗಿರುವ ಅರುಭಫಲವನ್ನು ನುಭವಿಸಲು ಒಪ್ಪಿದುದರಿಂದ ಒಡನೆ ಕೈಕೆಲಾಸ ನೆಂದರೆ ಉಡುವಿನ ಜನ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಒಂದು ಭಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬಾಲಕರೂದಿಗೆ ಎಹರಿಸುವಾಗ ಈ ಉಡುವನ್ನು ಇತರ ಬಾಲಕರೆಲ್ಲಾ ಹಗ್ಗ ಕಟ್ಟಿ ಎಷ್ಟು ಎಳೆದರೂ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರದೆ, ಈತನು ಮಾಡಿದ ಗೋದಾನಗಳ ಸುಕೃತಫಲದಿಂದ ಕಡೆಗೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಎಡಗೈಮುಲ್ಲ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಎತ್ತಿಬಿಟ್ಟನು ಸ್ವಾಮಿಯ ಕರಸ್ಪರ್ಶಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಿಂದ ಆಗ ನೃಗರಾಜನಿಗೆ ಈ ಜನ್ಮವು ಕಳೆದು, ದಿವ್ಯ ದೇವತೆಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸರ್ವಾಲಂಕಾರ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಭೂಷಿತನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳಿದನೆಂಬ ಇತಿಹಾಸ ಉಂಟು. ಯಾವಾಗ ದಾನ ಕೊಟ್ಟನೋ ಆಗ ಅದು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತವಾಯಿತು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತವಹರಣವು ಸ್ವದತ್ತಾಂ ಪರದತ್ತಾಂ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮವೃತ್ತಿಂ ಹರೇತಯಾಃ | ಷಷ್ಠಿವರ್ಷ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ವಿಷ್ಣುಯಾಂ ಜಾಯತೇ ಕ್ರಿಮಿಃ || ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಸರ್ವಧಾ ಕೂಡದೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ದತ್ತವಹಾರವೇ ಅತಿ ಕ್ರೂರ ಫಲವುಳ್ಳದ್ದಾದುದರಿಂದ ಈ ವಿಭೂತ್ಯಪಹಾರವಾಗಲಿ ವಿಭೂತಿಮಾನಿನ ಅಪಹಾರವಾಗಲಿ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಕ್ರೂರಫಲವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಸಮಾಶಿಸುತ್ತಾರೆ ಹೇಗೆಂದರೆ — ವಿಭೂತಿಯೇ ಮಿಥ್ಯಾ ಎಂದು ಹೇಳುವದೂ ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಸೇರಿದುದು ಎಂದು ಹೇಳುವದೂ, ಅಪಹರಿಸಿದುದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಆ ದ್ರವ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸಾಧಿಸುವುದೂ, ಹೆಚ್ಚಾದ ಅಪರಾಧನೆಂಬ ಭಾವವು ವಿಭೂತಿಮಾನಿನ ಅಪಹಾರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆಂದರೆ. — ನೈಜವಾಗಿ ದಾಸತ್ವವು ತನ್ನದು, ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನದು, ಈ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವನ್ನು ತಾನು ಈಗ ಅಪಹರಿಸಿಬಿಟ್ಟು ತಾನೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವದಲ್ಲದೆ, ಆತನ ಸರ್ವವಿಭೂತಿಯೂ ತಾನೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನದಾಗಿರುವಾಗ, ತನ್ನ ವಿಭೂತಿ ಎಂದೆನಿಸುವುದೂ, ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಅಪರಾಧವೆಂಬ ಭಾವವು, ಅಥವಾ ಆ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವುದೂ, ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನದು ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಆಗೈಯಾಲ್ - ಅದುದರಿಂದ ಎಂದರೆ ಬಹಳ ಅನರ್ಥ ಬಾಹುಳ್ಯವುಳ್ಳದೂ

ಇವ್ವರ್ಧತ್ತೈ (೧) “ಸಾಷಂಡಿನೋಃ ವಿಕರ್ಮಸ್ಥಾಃ ಬೈಡಾಲವ್ರತಿಕಾಃ

ದುದರಿಂದ, ಬಹು ವಿಧಜ್ಞಾನ - ಬಹು ವಿಧಗಳಾದ, ವ್ಯಾಮೋಹಕಾರಣಜ್ಞಾನ
ಳಿಲ್ - ವ್ಯಾಮೋಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುವವಗಳಲ್ಲಿ, ಹೈತುಕ ಸಂಸರ್ಮ -
ಇಂತಹ ಕುವಾದಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸರಸ ಸಂಭಾಷಣಾದಿಗಳು, ಪೋರ ಪರಿಹರಣೇ
ಯಮ್ - ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಹರಣೆಯನ್ನು ಇಂತವರ ಸಂಬಂಧವೇ ಬೇಡ ಎಂದು
ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಭರನ್ಯಸನಾಡಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದವನಿಗೆ ಎಂದಿದ್ದರೂ
ಭಯವಿಲ್ಲವು, ದೇಹಾವಸಾನಾನಂತರ ರಕ್ಷಿಸಿ ಮೋಕ್ಷಪದವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು
ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡಿಯಾಯಿತು. ಅನ್ಯತಂ ನೋಕ್ತೃಪೂರ್ವಮೇ ನ ಚ ವಕ್ಷ್ಯೇ
ಕದಾಚನ ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ಹೈತುಕ ಸಂವಾದದಿಂದ
ಸ್ವಲ್ಪ ದಂಡನೆಯಾದೀತು, ಇಷ್ಟೇ ತಾನೆ ಎಂದರೆ, ಹಾಗಲ್ಲವು ಕೃತಕೃತ್ಯನು
ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆನುಗುಣವಾಗಿ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು ಚಿತವು “ಪ್ರಕ್ಷಾಳಿನಾದ್ಧಿ
ಪಶ್ಯಸ್ಯ ದೂರಾದ ಸ್ಪರ್ಶನಂ ವರಂ” ಕೆಸರು ತುಳಿದು ಕಾಲನ್ನು ಕೆಸರು
ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ನಗುಮುಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಿಂತ ಕೆಸರನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶ
ಮಾಡದೇ ಇರುವುದು ಹೇಗೆ ಉಚಿತವೋ, ಹಾಗೆ ಹೈತುಕರೊಂದಿಗೆ ಸಂಸರ್ಗ
ವಿಟ್ಟು ಸ್ವರೂಪಹಾನಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಿಂತ, ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗದೇ
ಇರುವುದೇ ಉತ್ತಮವು ಎಂಬಭಾವವು.

ಹಾಗೆ ಹೈತುಕರ ಸಂಬಂಧ ಸುತರಾಂ ಕೂಡವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು
ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ - ಸಾಷಂಡಿನಃ - “ಯೋನ್ಯಂ ದೇವಂ ಪರತ್ವೇನ”
ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಅನ್ಯದೇವತೆಯನ್ನು ಪರದೇವತೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸು
ವವರು, ಇವರು ಎಂತವರೆಂಬುದು ಹಿಂದೆ ಉಪವಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ; ವಿಕರ್ಮ
ಸ್ಥಾಃ - “ಅಪಾರ್ಥಂ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯನಾಂ ದರ್ಶಯೇ ಲೋಕಗರ್ಹಿತಂ | ಸರ್ವ
ಕರ್ಮ ಪರಿಭ್ರಷ್ಟೋ ವಿಕರ್ಮಸ್ಸ ಉಚ್ಯತೇ ||” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ,
ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಲೋಕನಿಂದೀವಾದ ಅಪಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಸಮಸ್ತ
ವೈದಿಕಕರ್ಮಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ಶಿಖಾ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಐಹಿಕ ಕರ್ಮ
ಗಳಲ್ಲೇ ಮಗ್ನರಾಗಿರುವವರನ್ನೂ, ಬೈಡಾಲವ್ರತಿಕಾಃ - “ಬೈಡಾಲವ್ರತಿಕೋ
ಜ್ಞೇಯೋ ಹಿಂಸ್ರಕ ಸ್ವರೈನಿಂದಕಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಬೆಕ್ಕು ಬಚ್ಚಿ
ಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭದ್ರನೆಯಿಂದ ಇಲಿಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆ ವಂಚಕ

ಶರ್ತಾ | ಹೈತುಕಾರ್ಬಕವೃತ್ತೀಂಶ್ಚ ವಾಜ್ಞಾತ್ರೇಣಾಪಿ ನಾರ್ಥಯೇತ್ |
(೨) “ಡಂಭಿ ಹೈತುಕ ಸಾಪಂದೀ ಬಕ ವೃತ್ತೀಂಶ್ಚ ವರ್ಣಯೇತ್ | (೩)
ನಾಸದ್ಭಿಃ ಕಿಂಚಿದಾಚರೇತ್” (೪) “ತ್ಯಜಮಾರ್ಜನ ಸಂಸರ್ಗಮ್” (೫)
“ವರಂ ಹುತವಹಜ್ವಾಲಾ ಪಂಜರಾಂತರ್ಯವಸ್ಥಿತಃ | ನಶಾರಿ ಚಿನ್ತಾ

ರಾಗಿ ಗೂಢವಾಗಿ ಜನರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಾ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ನಿಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರನ್ನೂ,
ಶರ್ತಾ-ನೇದವು ಪ್ರಮಾಣವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವ ನಾಸ್ತಿಕರನ್ನೂ, ಹೈತುಕಾರ್-
ಕುತರ್ಕ ಕುಮಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರನ್ನೂ, ಬಕವೃತ್ತೀಂಶ್ಚ - ಬಕಪಕ್ಷಿಯು
ಹೇಗೆ ನೀರಿನ ಮಧ್ಯೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದು ಹತ್ತಿರ ಬಂದ ಮತ್ಸ್ಯಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು
ಅನ್ನುತ್ತದೋ ಅಂತಹ ವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರನ್ನೂ, ಬೈಡಾಲವೃತ್ತಿಗೂ ಬಕವೃತ್ತಿಗೂ
ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು “ಧರ್ಮಧ್ವಜಸ್ಪದಾಲುಬ್ಧೋ ಭಾದ್ವಿಕೋ ಲೋಕಡಾಂ
ಭಿಕಃ | ಬೈಡಾಲವೃತ್ತಿಕೋಚ್ಛೇಯೋ ಹಿಂಸಕಸ್ಸರ್ವನಿಂದಕಃ”, “ಅಧೋ
ದೃಷ್ಟಿರ್ನೈಕೈತಕ ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧನ ತತ್ತರಃ | ಶರೋ ಮಿಥ್ಯಾ ವಿನೀತಶ್ಚ
ಬಕವೃತ್ತಿರುದಾಹೃತಃ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು. ಧರ್ಮನಿರತನೆಂಬ
ಧ್ವಜವುಳ್ಳವನೆಂದು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾ ಯಾವಾಗಲೂ ಲುಬ್ಧನಾಗಿ, ಕಾಪಟ್ಯವುಳ್ಳವ
ನಾಗಿ, ಡಂಭಕನಾಗಿ, ಜನರಿಗೆ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವವನಾಗಿ ಸರ್ವರನ್ನೂ ನಿಂದಿಸು
ವವನು ಬೈಡಾಲವೃತ್ತಿಕನು ಎಂದರೆ ಬೆಕ್ಕಿನ ಹಾಗೆ ನಟಿಸುವವನೆಂದು ತಿಳಿಯ
ತಕ್ಕದ್ದು. ಯಾವಾಗಲೂ ಕೆಳಗೇ ನೋಡುವವನಾಗಿ ಒಬ್ಬರ ತೆಂಟೆಗೆ ಹೋಗ
ದವನಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಮೋಸಕೃತ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು
ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿ ಅಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ನಾಸ್ತಿಕವಾದ ಮಾಡುವವನಾಗಿ,
ತುಂಬಾ ವಿನಯವುಳ್ಳವನ ಹಾಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನಾಗಿ ಆದರೆ ದುರ್ವಿನೀತ
ನಾಗಿ ಇರುವವನು ಬಕವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆನಿಸುವನು, ಇಂತವರುಗಳನ್ನು, ವಾಜ್ಞಾ
ತ್ರೇಣಾಪಿ ನಾರ್ಥಯೇತ್ - ಏನು ಹೇಳುವೇ ಇತ್ಯಾದಿ ಬರೀ ಮಾತಿನ ಉಪ
ಚಾರಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಮಾಡಬಾರದು

(೨) ಡಂಭಿ - ಡಾಂಭಿಕರು, ಡಂಭಾಚಾರವುಳ್ಳವರು, ಮತ್ತು ಹೈತು
ಕರು, ಪಾಪಂದಿಗಳು, ಬಕವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರು. ಇವರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(೩) ಅಸದ್ಭಿಃ - ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ, ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸದೇ ಇರು
ವದರಿಂದ ಅಸತ್ಪುಗಳೆಂಬ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವವರೊಂದಿಗೆ ನೆ ಕಿಂಚಿದಾಚರೇತ್ -
ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಲಿ ನಡತೆಯಿಡಕೂಡದು.

ವಿಮುಖ ಜನ ಸಂವಾಸ ವೈಶಸಂ ।” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲಿ ಪ್ರಪಂಚಿತ್ತಾರ್‌ಗಳ್.

ಅಥ ಹೈತುಕ ಸಂಸರ್ಗ ಪ್ರಾಪ್ತಾನರ್ಥಾನಾಹ

ಇನ್ದ್ರ ಹೈತುಕರೊಟ್ಟಿ ಸಂಭಾಷಣಮ್ (೧) “ಮಾಯಯಾಪಹೃತ ಜ್ಞಾನಾಃ” ಎಬ್ಬಿರಪಡಿಯೇ ಕಂಡು ಮತಿಕಟ್ಟುನಾಕ್ಕಿ (೨) “ಚತುರ್ದಿಧಾ

(೪) ದುರ್ಜನ ಸಂಸರ್ಗಂ - ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಸಹಿಸದೇ ಇರುವವನೊಂದಿಗೆ ಸಂಸರ್ಗವನ್ನು, ತ್ಯಜ - ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು

(೫) ಹುತವಹ ಜ್ಞಾಲಾಪಂಜರಾಂತ ವೈವಸ್ವಿತಿ, ಹುತವಹ-ಅಗ್ನಿಯು, ಜ್ಞಾಲಾ-ಜ್ವಾಲೆಯೆಂಬ ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಇರೋಣವಾದರೂ, ವರಂ-ಶ್ರೇಷ್ಠವು ಶೇರಿಚಿಂತಾ - ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ, ವಿಮುಖ - ವಿಮುಖರಾದ, ಜನ ಸಂವಾಸ - ಜನರೊಂದಿಗೆ ಸಹವಾಸರೂಪವಾದ, ವೈಶಸಂ - ಹಾಸಿಯು, ನ ವರಂ - ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲವು” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲಿ - ಇಂತಹ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಪಂಚಿತ್ತಾರ್‌ಗಳ್ - ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಯಾರಿಂದರೆ ಈ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನುನುಗ್ರಹಿಸಿರುವ, ಮನು, ವ್ಯಾಸ, ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು. ಈ ಶ್ಲೋಕ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ, ಭಗವಂತನ ವಿಷಯವಾದ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲದವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದು ಬೆಂಕಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅನರ್ಥವನ್ನಂಟು ಮಾಡುವಂಥಾದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು ಬೆಂಕಿಯ ತಾಪವು ದೇಹವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸುಡುತ್ತದೆ, ದುಸ್ಸಹವಾಸವಾದದೋ ಅತ್ಮಾವನ ಗತಿಯನ್ನೇ ಕೆಡಿಸುತ್ತದೆಂಬರ್ಥವು

ಹೈತುಕರ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದಂಟಾದ ಅನರ್ಥಗಳು.

ಇನ್ದ್ರ ಹೈತುಕರೊಟ್ಟಿ ಸಂಭಾಷಣಮ್ - ಈ ಕುತರ್ಕಗಳಿಂದ ವಾದ ಮಾಡುವವರೊಂದಿಗೆ ಸಂಭಾಷಣೆಯು, (೧) “ಮಾಯಯಾಪಹೃತ ಜ್ಞಾನಾಃ” “ದುಷ್ಕರ್ಮಪರಿಪಾಕದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಶರೀರರೂಪ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಅಪಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರು, ಎಂದರೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ತಿರೋಹಿತವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರು,” ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧ ಅರ್ಥವು ಕೆಳಗೆ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಎಬ್ಬಿರ ಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಕಂಡು ಮತಿಕಟ್ಟುನಾಕ್ಕಿ - ತೀವ್ರವಾದರೂ ಮತಿಭ್ರಷ್ಟನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಇಮೊಂದನರ್ಥವು, (೨) ಚತುರ್ದಿಧಾಃ

ಮಮಜನಾ ಭಕ್ತಾ ಏವಹಿ ತೇ ಶ್ರುತಾಃ" ಎನ್ನು ಈಶ್ವರನ ನಮ್ನೋದ್ಯಯವರ್ಗಳೆನ್ನನಾಲುವಗೈಯಿಲುವಂ ಕೂಟಾದೆ (೩) "ಅಳಿಯನಮ್ ಪಯ್ಯಲ್" ಎನ್ನಾದಪಡಿ ಪಣ್ಣಿ (೪) "ನ ಮಾಂದುಷ್ಯತಿ ನೋ ಮೂಢಾಃ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ" ಎಜ್ಜಾರ ಭಗವದಭಿಮಾನ ಬಾಹ್ಯವರ್ಗತ್ತಿಲ್ ಕೊಪ್ಪುಣ್ಣಪ್ಪೆಣ್ಣಮ್.

ಆರ್ತನು, ಜಿಜ್ಞಾಸು, ಅರ್ಥಾರ್ಥಿ, ಜ್ಞಾನೀ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ವಿಧರಾದ, ಭಕ್ತಾಃ - ನನ್ನ ಭಕ್ತರು, ತೇ - ಅವರು, ಮಮಜನಾ ಏವಹಿ - ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಿಯರಾಗಿ ನನ್ನ ಜನರೇ ಎಂದು, ಶ್ರುತಾಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವರು," ಎನ್ನು - ಎಂದು, ಈಶ್ವರನ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ನಮ್ನೋದ್ಯಯವರ್ಗಳೆನ್ನ - ನಮಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಿಯರಾದ ಸ್ವಜನವೆಂಬ, ನಾಲುವಗೈಯಿಲುವಂ ಕೂಟಾದೆ - ನಾಲ್ಕು ವಿಧ ಭಕ್ತರಲ್ಲೂ ಸೇರಿದ, "ಅಳಿಯನಮ್ ಪಯ್ಯಲ್" - ಕೃಪೆ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯನಾದ ನಮ್ಮ ಬಾಲನು ಎಂದು (ಈ ಪುರುಷಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಅಪರಾದ ಪರಿಹಾರಾಧಿಕಾರದ ಗರ್ಭಾನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ) ಎನ್ನಾದಪಡಿ ಪಣ್ಣಿ - ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಇದು ಎರಡನೆಯ ಅನರ್ಥವು, "ತೇಷಾಮೇಕಾಂತಿನಃ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಯೇ ಚೈವಾನನ್ಯ ದೇವತಾಃ" ಎಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಇರುತ್ತದೆ (೨) ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು, ದುಷ್ಯಂತಿನಃ - ಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದವರು, ದುಷ್ಯಂತ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾದವರು, ನ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ - ಉಪಾಸನವನ್ನು ಮಾಡಿ ತದಂಗವಾಗಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವು. ಮುಂದಕ್ಕೆ "ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ನರಾಧಮಾಃ | ಮಾಯಯಾಪಹೃತ ಜ್ಞಾನಾ ಅಸುರಂ ಭಾವಮಾಶ್ರಿತಾಃ" ಎಂದು ಇರುತ್ತದೆ. ಆ ನಾಲ್ಕು ವಿಧ ದುಷ್ಯಂತಿಗಳು ಯಾರಿಂದರೆ - (೧) ಮೂಢಾಃ - ವಿವರೀತಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರು, ಅವರು ಯಾರಿಂದರೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾದ ತನ್ನನ್ನೂ ಭೋಗ್ಯವಮುದಾಯವನ್ನೂ ಸ್ವತಂತ್ರವೆಂದೂ ತನಗೇನೆ ಶೇಷಭೂತವೆಂದೂ ಭಾವಿಸುವವರು, (೨) ನರಾಧಮಾಃ - ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರಾಭಿಮುಖ್ಯಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹರಾದ ನೀಚರು, (೩) ಮಾಯಯಾಪಹೃತ ಜ್ಞಾನಾಃ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ವಿಷಯವಾದ ಮತ್ತು ಆತನ ವಿಶ್ವರ್ಯ ವಿಷಯವಾದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಮೋಹಜನಕವಾದ ಕುದೃಷ್ಟಿಗಳ ಮತ್ತು ವೇದಬಾಹ್ಯರ ಕುವಾದ ಕುರ್ತಗಳಿಂದ ಅಪಹರಸ

ಪ್ರಪನ್ನೇಷು ಹೈತುಕ ಸಂಸರ್ಗಃ ಕಿಂಕರೋತಿ ?

ಅಶರಣ್ಯ ಶರಣ್ಯನಾನ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೈ ಶರಣಮಾಗೆ ಪ್ವತ್ತುಗಿರ ಪರ ಮಾಸ್ತಿಕನುಕ್ಕು ಚ್ಚಿಲರೋಡು ಶೇರಿಯಾಲ್ ಬಾಹ್ಯತೆ ವಾರಾದಾಗಿ

ಲ್ಪಟ್ಟ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರು, (೪) ಅಸುರಂ ಭಾವಮಾಶ್ರಿತಾಃ - ಸರ್ವೈಶ್ವರನ ವಿಷಯವಾದ ಮತ್ತು ಅತನ ಐಶ್ವರ್ಯವಿಷಯವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಭಗವಂತನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಯಾರಿಗೆ ಆಗುವದೋ ಅಂತವರು, ಇವರು ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿಯೂ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಕೆಚ್ಚು ಸಾಸಿವ್ವರು ಎದ್ದಿರುವೆಂದು ಗಿಂತಿಯ ಸಪ್ತಮಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ, ಭಗವದಭಿಮಾನ ಬಾಹ್ಯವರ್ಗತ್ತಿಲ್ - ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಗೆ ಹೊರಗಿರುವವರ ಕೂಟಮುಖ, ಕೊಪ್ಪುಣ್ಣ ಪುಣ್ಣಮ್-ಸೇರಿ ಸಂಭೀಭವಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಹೈತುಕ ಸಂಸರ್ಗವು ಮೂರು ವಿಧ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಬಹುದು - (೧) ಒಳ್ಳೆ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬಿದ್ದರೂ ಆ ಹೈತುಕರ ಸಹವಾಸವಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ತಿರುಗಿ ಬಿಡುವಾಗಬಹುದು (೨) ಸುಕೃತಿಗಳಾದ ಭಕ್ತ ಮಂಡಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಾರವಾಣಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ (೩) ದುಷ್ಕೃತಿಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿ ಭಗವದನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ದೂರಮಾಡುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು

ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಸಾಧಾರಣ ಜನಗಳಿಗುಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಥಗಳೆ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿ ಪ್ರಪನ್ನ ನೆನಿಸಿದವನಿಗೆ ಈ ಹೈತುಕ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಥ ತಾನೇ ಏನಿದೆ ? “ನ ವಾಸುದೇವ ಭಕ್ತಾನಾಮಶುಭಂ ವಿದ್ಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್” ವಾಸುದೇವ ಭಕ್ತರುಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಲಿ ಅನುಂಗಳಿಲ್ಲವು “ಜನಾರ್ದನಂ ಪ್ರಣೀಪತಿತೋ ನಸೀದತಿ” ಜನಾರ್ದನನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿ ಮಾಡಿದವನು ದುಃಖಿಸುವುದಿಲ್ಲವು, “ನಮೋ ಭಕ್ತಃ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ” ನನ್ನ ಭಕ್ತನು ಎಂದಿಗೂ ನಾರವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲವು ಎಂದರೆ ಎಂದಿಗೂ ದೇವಭಾಕ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲವು, ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವಾಗ ಭಗವದಭಿಮಾನ ಬಾಹ್ಯತಾ ಹೇಗೆ ಎಂದಾಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಪ್ರಪನ್ನರುಗಳಲ್ಲಿ ಹೈತುಕ ಸಂಸರ್ಗವು ಏನು ಮಾಡೀತು ?

ಭಗವದ್ವಿಮುಖರಿಗೇನೋ ಭಗವದಭಿಮಾನ ಬಾಹ್ಯತೆಯು ಬಂದರೂ ಬರಬಹುದು ಆದರೆ ಸದಾಚಾರ್ಯನ ಮೂಲಕ ಸದಾಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತನ್ನೂ

ಲಾಮ್, ಅವನು ಕ್ಕು ಕ್ಕು ಲಕ್ಕು ಜ್ಞಾಂವರವುಮ್, ಅದು ಕ್ಕು ಸದಾಚಾರ್ಯರ
ಗಲ್ ಪರಿಹಾರಮ್ ಪಣ್ಣಿ ವುಮ್, ಕಾಣಾನಿನೋಮ್.

ಮಹರ್ಷಿಗಳುಮ್ (೧) ಏಕಂ ಯದಿ ಭವೇಚ್ಛಾಸ್ತಂ ಜ್ಞಾನಂ ನಿಸ್ಸಂ
ಶಯಂ ಭವೇತ್ | ಬಹುತ್ವಾದಿದ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಾಂ ಜ್ಞಾನತತ್ತ್ವಂ ಸುದುರ್ಲಭ
ಮ್” ಎನ್ನುಮ್, (೨) “ನಿಸ್ಸಂಶಯೇಷು ಸರ್ವೇಷು ನಿತ್ಯಂ ವಸತಿ

ಲಕ ಅವರುಗಳ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತುಂಬಾ ವಿಶ್ವಸಪೂರ್ವಕ ಭರಣ್ಯಸಾಧನಾಪ್ರಾಪ್ತನ
ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಇಂತಹ ಬಾಹ್ಯತೆ ಎಂದಿಗಾದರೂ ಉಂಟೋ ಎಂದರೆ, ಅಶರಣ್ಯ
ಶರಣ್ಯನಾನ - ಆನನ್ಯಗತಿಕರಿಗಲ್ಲಾ ಪರಮಗತಿಯಾದ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು,
ಶರಣಮಾಗ - ಉಪಾಯವಾಗಿ, ಪತ್ತಾಗಿರ - ಭರಣ್ಯಸ ಮಾಡುವ, ಪರಮಾ
ಸ್ತಿಕನು ಕ್ಕು - “ಅಸ್ತಿ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿಚೇದ್ವೇದ ಸಂತಮೇನಂತತೋ ವಿದುಃ”
ಎಂದು ಕೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ತುಂಬಾ ಆಸ್ತಿಕನಾಗಿ ಸಂತರಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಯೋಗ್ಯನೆಂ
ದಿರುವವನಿಗೆ, ಶಿಲರೋಡು ಶೇರ್ದಿಯಾಲ್-ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ಹೈತುಕರ ಸಂಸರ್ಗ
ದಿಂದ, ಬಾಹ್ಯತೆ ವಾರಾಡಾಗಲುಮ್ - ಭಗವದಭಿಮಾನ ಬಾಹ್ಯತೆಯು ಬಾರ
ದಿದ್ದರೂ, ಅವನು ಕ್ಕು ಕ್ಕು ಲಕ್ಕು ಜ್ಞಾಂವರಮ್ - ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶಗಳು ಒರುವ
ಸಂಭವ ಉಂಟು ಅದು ಕ್ಕು - ಹಾಗೆ ಬಂದ ಜ್ಞಾನಭ್ರಂಶಕ್ಕೆ ಸದಾಚಾರ್ಯರು
ಗಳು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿರುವವನ್ನು, ಕಾಣಾನಿನೋಮ್ - ಕಂಡಿರುವೆವಷ್ಟೇ.
ಅಂತವರುಗಳಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಆ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮವು ತೊಲಗಿ ಪುನಃ
ಸರಿಯಾದ ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾದುದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನಗಳುಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
ಶ್ರೀ ಎಂಬಾರರೇ ನೊಡಲಾದವರುಗಳಿಗೆ ವಿಸರೀತ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮ
ವೂ ಆಚಾರ್ಯರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತತ್ಪರಿಹಾರವೂ ಉಂಟಾಯಿತೆಂದು ಶ್ರೀ ಸಾರಾಸ್ವದಿ
ನಿಯವರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಗೋವಿಂದ
ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಶೈವಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮವೂ ಅನಂತರ ತತ್ಪರಿಹಾರವೂ ಉಂಟಾದ
ವೃತ್ತಾಂತವೂ ಉಂಟು. ತಮ್ಮ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುವದ
ಕ್ಕಾಗಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ “ಶಾಸ್ತ್ರಂ-ಶಾಸ್ತ್ರವು,
ಏಕಂ ಯದಿ ಭವೇತ್ - ಒಂದೇಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಲ್ಲಾ ಏಕಕಂತ್ಯ
ದಿಂದ ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಒಂದೇಯಾಗಿ ತೋರಿದರೆ, ಜ್ಞಾನಂ ನಿಸ್ಸಂಶಯಂ
ಭವೇತ್ - ಜ್ಞಾನವು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ. ಇಹ - ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ

ಸಸಂಶಯಾ ಹೇತುಬಲಾನ್ನಾಧ್ಯಾವಸತಿ ಮಾಧವಃ" ಎನ್ನಮ್
ಶೊನ್ನಾರ್‌ಗಳಿರೇ.

ಯಾದರೋ, ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಾಂ ಬಹುತ್ವಾತ್ - ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಬಹುವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಜ್ಞಾನತತ್ವಂ - ಯಥಾರ್ಥವಾದ ತತ್ವದ ಜ್ಞಾನವು ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನಯಾಧಾ ಧ್ಯವು, ಸುದುರ್ಲಭಮ್ - ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟತರವಾದುದು," ಎನ್ನಮ್ - ಎಂದೂ, "ನಿಸ್ಸಂಶಯೇಷು - ಸಂಶಯವಿಲ್ಲದ, ಸರ್ವೇಷು - ಸಮಸ್ತರಲ್ಲೂ, ಹರಿಃ - ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ನಿತ್ಯಂ ವಸತಿ - ಸದಾ ವಸಿಸುತ್ತಾನೆ, ಯಾವಾಗಲೂ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಸಸಂಶಯಾ - ಸಂಶಯಾವಿಷ್ಣುವಾದ, ಹೇತು ಬಲಾ - ಶಾಸ್ತ್ರಬಲವಿಲ್ಲದೆ ವಾದವೇ ಮುಖ್ಯಬಲವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಹೈತುಕರನ್ನು, ಮಾಧವಃ-ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯು, ನಾಧ್ಯಾವಸತಿ-ಬಿಟ್ಟಿಗಲುವನು." ಎನ್ನಮ್-ಎಂಬ ದಾಗಿಯೂ, ಶೊನ್ನಾರ್‌ಗಳಿರೇ-ಹೇಳಿದರಷ್ಟೇ. ಎಲ್ಲವೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲವು ಯಾರು ಯಾರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ತೋರಿತೋ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಬರೆದುದೆಲ್ಲವೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲವು. ವೇದಗಳೇ ಮುಖ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು. ಅವುಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಲ್ಲದೆ ಉಳಿ ಗಳ ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣಗಳಾದ ಸ್ಮೃತಿ ಇತಿಹಾಸಗಳೇ ಪ್ರಮಾಣಗಳು, ಹೀಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಉಪಾಖೇಯಗಳು. ಅವುಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ :—
“ಅಜ್ಞಾನಿ ವೇದಾಶ್ಚ ತ್ವರೋ ವಿಾವಾಂಸಾನ್ಯಾಯ ವಿಸ್ತರಃ | ಪುಣಾಣಂ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಂ ಚ ವಿದ್ಯಾಹ್ಯೇತಾ ಶ್ವತುರ್ದಶ||” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪವಾದಿತವು ಇಲ್ಲ ಪುರಾಣಂ ಎಂದರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣ ಮೂಲಕ ಆರು ಸಾತ್ವಿಕ ಪುರಾಣಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದರೆ ಮಾನವಾದಿ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಮೃತಿಗಳು. ಇವು ವೇದಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೇ ಇರಬೇಕು.

ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಐಕಕಂಠ್ಯ ಉಂಟಾಗುವ ಹಾಗೆ ಸಮಂಜಸಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಯಾವನಿಗೆ ಇಂತಹ ಸಮಂಜಸಾರ್ಥವು ಉಪದೇಶ ಬಲದಿಂದಲೂ ಶ್ರೀ ಹಂಕೃತೆಯಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೋ ಅವನಿಗೆ ಶ್ರೀ ಹಂಕೃತೆಯುಂಟೆಂಬುವದು ಸಿದ್ಧವು. ಯಾವನಿಗೆ ಹಾಗೆ ಸಮಂಜಸಾರ್ಥ-ತೋರದೆ ಐಕಕಂಠ್ಯವು ತೋರದೆ, ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಗಳಾಗಿ ತೋರುತ್ತವೋ, ಅಂತವನು ಸಂಶಯಾವಿಷ್ಣು ಹೃದಯನು ಕುತರ್ಕಗಳನ್ನೂ ಯುಕ್ತಿನಾದಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾನೆನ್ನಾಗುವನು, “ಸಂಶಯಾತ್ಮಾ ವಿನಶ್ಯತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಯದ್ವಹಿ ಪುರಾಣಗಳೂ ಕೂಡ ಶ್ರುತಿಯ ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣಗಳಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳಾಗಿ

ದರೂ, ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿರುವದಿಲ್ಲಾ ಹೇಗೆ ಉಪಾದೇಯವಲ್ಲದೋ, ತ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೇ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಉಪಾದೇಯವಲ್ಲವೆಂದು "ತ್ವೈಗುಣ್ಯವಿಷಯಾವೇಷಾ ನಿತ್ಯೈಗುಣ್ಯೋ ಭವಾನ್ಮುನಃ" (ಗೀ. ೨.೪೫) ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸಿ ಸತ್ಯಪ್ರಕಾರ ಭಾಗವಾತ ಹೇಗೆ ಉಪಾದೇಯವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಛಿದ್ರ ಸಾತ್ವಿಕ, ಅರು ರಾಜಸ, ಅರು ತಾಮಸಗಳಾದುದರಿಂದ ೧೨ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಆರಿನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಅದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಹೈತುಕರ ಮೂಲಕ ಅಪಲಾಪ ಸಂಶಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲದಹಾಗೆ ಉಪದೇಶ ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣಗಳು ಅವಶ್ಯಕ ವೆಂದು ನಿರ್ವಹಿಸಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಕೊನ್ಸಾರಗಳಿರೇ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಯಾರೆಂದರೆ, ಇತಿಹಾಸ ಸಮುಚ್ಚಯ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ಹೈತುಕ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಸಂಶಯ ಅದರಿಂದ ಅನರ್ಥಗಳೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದೆಂಬುದು ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಆದರೆ, ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಅಂತಹ ಸಂಶಯ, ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶ, ದುರ್ಗತಿಯು ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ :—

"ಸ್ವಲ್ಪಮಪ್ಯಸ್ಯ ಧರ್ಮಸ್ಯ ತ್ರಾಯತೇ ಮಹತೋ ಭಯಾತ್" (ಗೀ. ೨.೪೦) ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಧರ್ಮವೂ ಕೂಡ ಮಹತ್ತಾದ ಭಯದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.

"ನ ಹಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಕೃತ್ಯಕ್ಷಿದ್ವರ್ಗತಿಂ ತಾತಗಚ್ಛತಿ" (ಗೀ. ೬.೪೦) ಭಗವದುಪಾಸನಾದ ಶುಭಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡದವನಿಗೆ ದುರ್ಗತಿ ಎಂಬುದಿಲ್ಲವು.

"ನ ಕ್ರೋಧೋ ನ ಜ ಮಾತ್ಸರ್ಯಂ ನ ಲೋಭೋ ನಾಕುಘಾಮಃ | ಭವಂತಿ ಕೃತಪುಣ್ಯಾನಾಂ ಭಕ್ತಾಣಾಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮೇ |" ಪುರುಷೋತ್ತಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಕೃತೋತ್ತಮರಿಗೆ ಕ್ರೋಧವಾಗಲಿ, ಮಾತ್ಸರ್ಯವಾಗಲಿ, ಮಾತ್ಸರ್ಯವೆಂದರೆ ದೋಷವಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದೋಷಾರೋಪಣೆಯು, ಲೋಭವಾಗಲಿ, ಅಮಂಗಳ ಬುದ್ಧಿಯಾಗಲಿ, ಇದರಿಂದ ಸಂಶಯ ಮತಿಭ್ರಂಶಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ಇವು ಯಾವುವೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವು.

"ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಕೋ ನ ಭವೇತ್" ಉಪಾಯನಿಷ್ಠರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವು.

ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳೆಲ್ಲಾ ಇರುವಾಗ ಕೃತೋಪಾಯನಾದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೂ ಸಂಶಯ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶತದಿಗಳುಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಹೇಗೆ? ಕರ್ಮಯೋಗ ಜ್ಞಾನಯೋಗಾದಿ ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಉಪಾಯ ಪೂರ್ವಿಯಲ್ಲದವರಿಗೇನೇ

(೧) "ನ ಕ್ರೋಧೋ ನ ಚ ಮಾತ್ಸರ್ಯಂ ನ ಲೋಭೋ ನಾಶುಭಾಮತಿಃ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳುನ್ಮ ಆತ್ಮಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣಾಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷ-ವಿಷಯತ್ತಿಲಿ ಯಾಗಕ್ಕಡವನ. ಆನ ಪಿನ್ನು, ಆರುರುಕ್ಷುಕ್ಕುಳುಕ್ಕುಕ್ಕುಲಕ್ಕುಮುಂಡೆನು ಮಿಡಮ್ (೨) "ಕ್ರೂಯತೇಕಲಿಂಗೋವಿಂದೇ ಭಕ್ತಿಮುದ್ರಹತಾಂಸ್ತುತಾಂ |

ಮಹದ್ವಯವೂ ದುರ್ಗತಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುವಾಗ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನ ಘಟಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶವೂ, ಅಶುಭವೂ, ದುರ್ಗತಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಕೈಮುತಿಕ ಸ್ವಾಯುಸಿದ್ಧವಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ, ಇವೆಲ್ಲಾ ಆತ್ಮಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣ ರಾಗಿ ಸಂಶಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದವರೆ ಎಷಯವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೆಂದೂ, ಉಪದೇಶಬಲದಿಂದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದ ಮಂದ ಪ್ರಚ್ಛರಿಗೆ ಸಂಶಯ ಮತಿಭ್ರಂಶಾದಿಗಳು ಹೈಕುಕಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗು ವುದು ಸಿದ್ಧವೆಂದೂ, ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

"ನ ಕ್ರೋಧೋ ನ ಚ ಮಾತ್ಸರ್ಯಂ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳುನ್ಮ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ, ಆತ್ಮಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣಾಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷ - ದೇವಾತ್ಮನ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುಣಗಳು ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯಗಳು, ಇವುಗಳು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು, ವಿಷಯತ್ತಿಲಿ ಆಗಕ್ಕಡವನ - ಕುಂಠು ಹೇಳಿರುವಾಗ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ ಯುಕ್ತವು. ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವವನ ಎಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಮಾಣಗಳೆಂದು ಇವುಗಳಿಗೆ ಗತಿ ಕಲ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ ಯುಕ್ತವು. ಎಕೆಂದರೆ ಹಾಗೆ ಈ ಆತ್ಮಗುಣ ಪೂರ್ಣಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಶಯ ಭ್ರಮಾದಿಗಳು ತಪ್ಪಿಡ್ಡಲ್ಲ ವೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅನ ಪಿನ್ನು - ಹೀಗಾದ ಮೇಲೆ ಎಂದರೆ, "ನ ಕ್ರೋಧೋ ನ ಚ ಮಾತ್ಸರ್ಯಂ" ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಆತ್ಮಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣಾಧಿಕಾರಿ ವಿಷಯ ಮೊದಲಾದ ನಂತರ, ಆರುರುಕ್ಷುಕ್ಕುಳುಕ್ಕು - ಹಾಗೆ ಆತ್ಮಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಲ್ಲಿದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಭಗವದ್ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಲು ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರಿಗೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಪ್ರಾಭಾಸ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವವರಿಗೆ, ಕಲಿಕ್ಕು ಮುಂಡೆನು ಮಿ ಡಮ್ - ಬುದ್ಧಿವೈಕಲ್ಯವು, ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶವು ಉಂಟೆಂಬುದು, "ಗೋವಿಂದೇ - ಗೋವಿಂದನಲ್ಲಿ, ಭಕ್ತಿಂ - ಭಕ್ತಿಯನ್ನು, ಉದ್ರಹತಾಂ - ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ,

ಸಂಸಾರ ನ್ಯೂನತಾಧೀಶಾ ಪ್ರಿದತಾ ಪರಿಪನ್ನಿಪಾ: (೧) "ಸತ್ಯಂ ತತೇಶ ವಿಘ್ನಾನಾಂ ಸಹಸ್ರೇಣ ತಥಾ ತಪಾ: | ವಿಘ್ನಾಯ ತತೇನ ಗೋವಿಂದೇ ನೃಣಾಂ ಭಕ್ತಿರ್ನಿವಾರ್ಯತೇ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮ್.

ನೃಣಾಂ - ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ, ಸಂಸಾರನ್ಯೂನತಾ ಧೀಶಾ - ತಮ್ಮ ಭೋಗರೂಪ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ನ್ಯೂನತೆ ಬರುತ್ತದೆಂದು ಭಯಪಟ್ಟು, ಪ್ರಿದತಾ - ದೇವತೆಗಳು, ಪರಿ ಪಂಥಿಪಾ: - ಶತ್ರುಗಳು, ಎಂದು, ಕ್ರೂರತೆಗಳಿಂದ - ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರು ತ್ತದಲ್ಲವೇ? ಇಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮುದ್ರಿತತಾಂ ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಆರುರುತ್ತ ಗಳೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು, ಅಂತವರಿಗೆ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ತೊಂದರೆಯುಂಟಾಗಬಹುದು ತೋರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಇವರು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪದವಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೋ, ಅದರಿಂದ ತಮಗೆಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೋ ಎಂದು ಧೀಶ ರಾಗಿ ಅಂತಹ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವವರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಅನೇಕ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನುಂ ಟುಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಆದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಆರುರುತ್ತಗಳಿಗೆ ದೇವತೆಗಳ ದ್ವೇಷದಿಂದ ಮತಿಭ್ರಂಶವು ಉಂಟಾಗಬಹುದೆಂಬ ಭಾವವು. ಇನ್ನೊಂ ದು ಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೂ ವಿಘ್ನಗಳೆಂಬುದು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನೃಣಾಂ. ಮನುಷ್ಯ ರಿಗೆ, ವಿಘ್ನಾನಾಂ ತತೇಶ-ವಿಘ್ನಗಳ ನೂರರಿಂದ, ಸತ್ಯಂ-ಸತ್ಯವು, ನಿವಾರ್ಯತೇ- ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ನೂರು ವಿಘ್ನಗಳೆಂಬುದು ಎಂದರೆ ಅನೇಕ ವಿಘ್ನಗಳೆಂಬುದು ಭಾವವು. ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ವಿಘ್ನಾನಾಂ ಸಹಸ್ರೇಣ - ಸಾವಿರ ವಿಘ್ನಗಳಿಂದ, ತಪಾ-ತಪಸ್ಸು, ನಿವಾರ್ಯತೇ-ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ವಿಘ್ನಾಯುತೇನ-ಹತ್ತುಸಾವಿರ ವಿಘ್ನಗಳಿಂದ ಗೋವಿಂದೇ ಭಕ್ತಿ:-ಗೋವಿಂದ ನಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿಯು, ನಿವಾರ್ಯತೇ-ನಿವಾರಣೆಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸತ್ಯಕ್ಕೂ, ತಪಸ್ಸಿಗೂ, ಭಕ್ತಿಗೂ ಸಹ ವಿಘ್ನಗಳೆಂಬುದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ವಿಘ್ನಕರ್ತರು ಯಾರೆಂಬುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯುಂಟಾದರೆ, ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಿದ ತಾ:ಪರಿಪನ್ನಿಪಾ: ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗಿ ದೇವತೆಗಳೇ ವಿಘ್ನಮಾಡುವವರು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾದಿಗಳ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ದೇವತೆಗಳು ವಿಘ್ನಮಾಡಿರುವುದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವು. ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ವ್ಯಕ್ತ ವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪರಸ್ಪರ ವರುದ್ಧಗಳಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿವೆ. ಕೆಲವು ನೆಕ್ರೋಫೋ ಸಹ ಮಾತ್ಸರ್ಯಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳು, ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ವಿಷಯೇ ಶಬ್ದಾರ್ಥ, ತಾಸಾಂ ಪರಿಹಾರಾಶ್ಚ.

ಅದಿಲ್ ಮುರ್ಶಿದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ರೈಪ್ರಪ್ತ ವರುಮ್ ಕಲಿಕೈಜ್ಜ ಳುಮ್, ಅವತ್ತಿನ್ ಪರಿಹಾರಜ್ಜ ಳುಮ್ ಶೋಭುಗಿರೋಮ್.

ಏನೊಂದು ತೊಂದರೆಗಳಿಲ್ಲವು, ಆತನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶಾದಿಗಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು "ಸತ್ಯಂ ಕತೇನ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ವಿಘ್ನಗಳೂ ಅನರ್ಥಗಳೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತವೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ದಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲಿನ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಆತ್ಮಗುಣ ಪರಿವರ್ಣಾಧಿಕಾರ ವಿಷಯವಾದುವು, ಎರಡನೆಯವು ಹಾಗೆ ಪರಿವರ್ಣಾಧಿಕಾರಿ ವಿಷಯವಲ್ಲದೆ ಆರುರುಹುಗಳ ವಿಷಯವಾದುವೆಂದೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಆದುದರಿಂದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದವನಿಗೂ ಹೈತುಕನಾದಗಳಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಭ್ರಂಶವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನರ್ಥಗಳು ಉಂಟೆಂಬುದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಸ್ಥಿರೀಕರಣಭಾಗದ ಆರಂಭವು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವೆಂಬುದು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶಗಳಿಂದ ಶಬ್ದಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವು. ಹಿಂದೆಯೇ ಈ ಶಂಕಾಗಳು ಸಾಲ್ಕು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ವಿಷಯದಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಶಂಕಾಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ:—

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ವಿಷಯದಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಶಬ್ದಗಳೂ, ಅವುಗಳ ಪರಿಹಾರಗಳೂ.

ಅದಿಲ್ - ಬರೀ ಯುಕ್ತವಾದದಿಂದ ಶಂಕಾಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆಂಬ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಮುರ್ಶಿದ - ಮೊದಲು, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ರೈಪ್ರಪ್ತ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವನ್ನು ಕುರಿತು, ವರುಮ್ - ಯುಕ್ತ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ, ಕಲಿಕೈಜ್ಜ ಳುಮ್ - ಭ್ರಮೆಗಳನ್ನೂ, ಶಂಕಾಗಳನ್ನೂ, ಅವತ್ತಿನ್ ಪರಿಹಾರಜ್ಜ ಳುಮ್ - ಅವುಗಳ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನೂ, ಶೋಭುಗಿರೋಮ್ - ಹೇಳುವವು, ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಡುವ ಶಂಕಾಗಳನ್ನು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಬಹುದು. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ:—(೧) ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ

೧. ಭಗವತ್ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕಾರುಣ್ಯಪೇಕ್ಷಯಾ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯನುಷ್ಠೇಯತ್ವ
ಮಿತಿ ಶಬ್ದಾ ನಿರಾಸಃ

ಅನಾದಿಕಾಲ ಮನಾದರಿತ್ತ ಈಶ್ವರಃ, ಇನ್ನೊರುತ್ತನ್ನೆ ಆದರಿಕ್ಕಿ
ರದು ತನ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮಾತ್ರತ್ತಾಲಿ ಯನ್ನೋ ? ಇಜ್ಞಾನನ್ಯಾಗಿಲ್,
(೧) "ಇನ್ನೆನ್ನೈಪ್ಪೊರುಳಾಕ್ಕಿತ್ತನ್ನೈ ಯೆನ್ನುಳ್ ವೈತ್ತಾನ್, ಅನ್ನೆನ್ನೈ

ಸಹಜಕಾರುಣ್ಯಮೂಲಕವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಶಂಕಾಗಳೂ ಅವುಗಳ ಪರಿಹಾರ
ಗಳೂ, (೨) ಗುಣವಿಶೇಷ ಸಂಬಂಧವಿಶೇಷ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಶಂಕಾ
ಗಳೂ ಪರಿಹಾರಗಳೂ, (೩) ಪಕ್ಷಿಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಶಂಕಾಗಳೂ
ಪರಿಹಾರಗಳೂ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಹಜಕಾರುಣ್ಯ
ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುವ ಶಂಕಾಗಳೂ ಪರಿಹಾರಗಳೂ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಡುವುವು.

೧. ಭಗವಂತನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾರುಣ್ಯಗಳ ಮುಂದೆ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯನುಷ್ಠಾನವು
ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ಶಬ್ದಾವಿನ ನಿರಾಸವು.

ಮೊದಲು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶಂಕಾನನ್ನು ಅನಾದಿಕಾಲಂ ಎಂದಾ
ರಂಭಿಸಿ, ಕೆಲಜ್ಞವರೊ'ಗಳ್ ಎನ್ನುವವರೆಗೂ, ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ :-
ಅನಾದಿಕಾಲಂ-ಅನಂತವಾದ ಪೂರ್ವಕಾಲದಿಂದಲೂ, ಯಾವಾಗಲಿಂದ ಎಂದು
ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಕಾಲದಿಂದ, ಅನಾದರಿತ್ತ - ತನ್ನ ಧತ್ತನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ
ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡದೆ ಅನಾದರ ಮಾಡಿದ್ದ ಸರ್ದೇಶ್ವರನು,
ಇನ್ನೆ - ಈಗ, ಒರುತ್ತನ್ನೆ - ಒಬ್ಬ ಬದ್ಧಚೇತನನ್ನು, ಆದರಿಕ್ಕಿರದು - ಆತ
ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿನಾಡಿ ಆತನಿಗೆ ವೈಕುಂಠಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವದು, ತನ್
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮಾತ್ರತ್ತಾಲಿಯನ್ನೋ - ತನಗಿರುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮೂಲಕ
ವಾಗಿಯಲ್ಲವೇ ? ಎಂದರೆ ಈಶ್ವರ ಸಹಜ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೇ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವಾಗಿರು
ವಾಗ ಇದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ವ್ಯಾಜವನ್ನೊಂದು ಬೇಕೇ ? ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೆಂಬ
ವ್ಯಾಜ ಬೇಕೇ ? ಎಂಬದಾಗಿ ಆಕ್ಷೇಪವು ಅವರ ಸಮರ್ಥನೆಗಾಗಿ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾ
ರೈವರ ಪಾಶುರವೊಂದನ್ನು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ರೀತ್ಯಾ ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು, ಅದು
ಯಾವುದೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :-

ಇನ್ನೆ - ಈಗ, ಎನ್ನೈ ಪೊರುಳಾಕ್ಕಿ - "ಅಸನ್ನೇವ ಸ ಭವತಿ" ಎಂಬ

ಪುನರನ್ಯೋಗಪುನಾರ್ತದನ್ ಶಯನ್ವಾಃ ಎನ್ನು ಅಳ್.ವಾರ್. ವಿಣ್ಣ

ಹಾಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು, "ಅಸ್ತಿ ಬ್ರಹ್ಮೋತಿಚೇದ್ವೇದ ಸಂತಮೇನಃತತೋವಿದುಃ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಎನ್ನೆ ಪೂರಣಾಕ್ಕೆ - ನನ್ನನ್ನು ಒಂದು ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ತನ್ನೆ - ವಿಶೇಷ ಭೋಗ್ಯನಾದ ತನ್ನನ್ನು, ಎನ್ನೆಳ್ ವೈಶ್ವಾನ್ ಹೇಯವಾದ ನನ್ನ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯ ಮಜ್ಜಳ ವಿಗ್ರಹಯುಕ್ತ ದೇಶಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆದವಾ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸದಾ ಇರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಅನ್ನು - ಆನಂತವಾದ ಪೂರಣಾಲದಲ್ಲಿ, ಎನ್ನೆ ಪುರುಷೋಕ್ತಿ - ಬಾಹ್ಯ ವಿಷಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಪುನಾರ್ತದ - ಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದುದು, ಎನ್‌ಶಯನ್ವಾಃ - ವಿಶ್ವಾಸ ಮಾಡಿದನು ? "ಈನ್ನೆನ್ನೆತ್ತಿಗಳ್ ಮಾಡಜ್ಜಳ್ ಶೂಳ್ ತಿರುಪ್ಪೇರಾ | ನೊನ್ನೆನಕ್ಕರುಳ್‌ಶೆಯ್ಯ ಪುನಾರ್ತಲುಹ್ರನೇ" ಎಂಬುವದು ಉತ್ತರಾರ್ಧವು, ಇದರರ್ಧವು, ಈನ್ನೆನ್ನೆತ್ತಿಗಳ್ ಮಾಡಜ್ಜಳ್ ಶೂಳ್ - ಬೆಟ್ಟಗಳೋ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಪ್ರಕಾರಿ ರುತ್ತಿರುವ ಹರ್ಮ್ಯಪ್ರಾಸಾದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ, ತಿರುಪ್ಪೇರಾಃ - ತಿರುಪ್ಪೇರಿಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿಜಮಾಡಿಸಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಯು, ಒನ್ನು - ಹಿಂದೆ ಏಕೆ ದಯೆ ಪಾಲಿಸಲಿಲ್ಲ, ಈಗ ಏಕೆ ದಯೆಪಾಲಿಸಿದನು ಎಂಬಿರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು, ಎನಕ್ಕರುಳ್ ಶೆಯ್ಯ - ನನಗೆ ಕೃಪೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಉಣಾರ್ತಲುಹ್ರೇನ್ - ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿಡಿಯುವಹಾಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಉದ್ಯೋಗಿಸಿದ್ದನು." ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರು ಸರ್ದೇಶ್ವರನನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ :- ಹಿಂದೆ ಆನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಆನಾದರದಿಂದ ಕಂಡಿರಿ, ಈಗ ಆದರದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತೀರಿ ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕಾದರೂ ದಯೆಮಾಡಿ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಂದೇಯರವರು ಈ ಪಾಶುರಾರ್ಥವನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರಾದ ಭಟ್ಟರವರ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ಏನು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಕೇಳಲು ಅದಕ್ಕೆ ಭಟ್ಟರು, "ಈ ಆಳ್ವಾರ ತಲಿಗೆ ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ ಏನೋ ದೋಷಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟನು, ಇದಕ್ಕೇನು ಉತ್ತರ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಹಿಂದೆ ಆಳ್ವಾರಿಗೆ ರುಚಿ ಹೆಚ್ಚಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಕಾರಣ ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲವು, ಈಗ ಸಾಧನಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದನು ಎಂಬ

ಪ್ರಕೃತಿಯಾಯ, ಸರ್ವೇಶ್ವರ ತೂಳವಿಠುಮ್ ಪೆಣ್ಣುಗೈಯ ತೂಳಿಯ ಮುಳುಕಿನ, ಇತೊಳಿಯವೇರೊರು ಉತ್ತರ ಮರುಳಿಚ್ಚಿಯದಾನೋ ? ಅಗ್ನಿಯೊಲ್ ನಾನೊರು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಮ್ ಪೆಣ್ಣುಗೈ ಯೆನ್ನೆನ್ನದು

ಕಾರಣವನ್ನೂ ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲವು, ಎಂದರು. ಹೀಗಾದರೆ, ಈಶ್ವರನಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯಾದಿಗಳು ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಮತ್ತು ಸರ್ವಮುತ್ತ ಪ್ರಸಂಗವೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದು ನಂದೀಯರು ಕೇಳಲು, ಅವುಗಳಿಗೇನೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು ಎಕೆಂದರೆ, ಆತನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದುದರಿಂದ ಆತನೇ ಇಪ್ಪದಿನ ಕಾದು ಇದ್ದು ಇವರಿಗೆ ಅದ್ವೇಷವೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಧಿರುಚಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವ ಹಾಗಿ ಆತನೇ ಮಾಡಿ ಈಗ ಕೃಪೆ ಮಾಡಿ ರುತ್ತಾನೆ. ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವಾದುದರಿಂದ ಈ ಅಲ್ಪಾರ್ಥವಗ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಏನುತರವನ್ನೂ ಕೊಡಲಿಕ್ಕಾಗದೆ ಲಭ್ಯತನಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಾದನು ಎಂದು ತ್ರಿ ಭಟ್ಟರು ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತ್ರಿ ದೇಶಿಕರವರು ಮುಂದೆ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನೇ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಸರ್ವೇಶ್ವರ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ತೂಳವಿಠುಮ್ ಪು - ಈ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಆಕಾಶದ, ಅಣಿ - ಅಲಂಕಾರಭೂತವಾದ, ಮುಗಿಲ್ ತೂರಿಯ - ಮೇಘತೂರ್ಮ, ಮೇಘಧ್ವನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಧ್ವನಿಯು, ಮುಳುಕಿನ - ಭೀರಿ ತಾಡನವು, ಇದೊಳಿಯ - ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ವೇರೊರು - ಬೇರೊಂದು, ಉತ್ತರ - ಪ್ರಹ್ಲುತ್ತರವನ್ನು, ಅರುಳಿಚ್ಚಿಯದಾನೋ - ದಯಪಾಲಿಸಿದನೋ. ಮೇಲೆ ಅಲ್ಪಾರ್ಥರು ಕೇಳಿದ ಎರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೂ ಬರೀ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೇಘಧ್ವನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ದೇವದುಂದುಭಿವಾದ್ಯವು ಕೇಳಿಸತೇ ಎನಿಸಾ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಏನೊಂದೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವು. ಏತಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಸುಮ್ಮನಿರುವನೋ ? ಯಾವಾಗ ಉತ್ತರವಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಈಗ ನಿನ್ನೆ ಮಾಡಿರುತ್ತೀಯೆ, ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಅದರಿಸುತ್ತೀನೆ, ಹಿಂದೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅನಾದರಿಸಿದೆನು ಎಂದೇನಾದರೂ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತೆಂಬ ಭಾವವು. ಅಗ್ನಿಯೊಲ್ - ಆದುದರಿಂದ, ನಾನೊರುಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಮ್ ಪೆಣ್ಣುಗೈ - ನಾವು ಒಂದುಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡುವದು

(೧) “ನಡುವೆ ವಂದುಯ್ಯ ಕೊಳ್ ಗಿನ್ನ ನಾತಗ” ಎಣ್ಣೆ ರಪಡೆಯೇ ಅರುಳ್ ಪುರಿನ್ನ ಚಿನ್ನೈ ಯಡಿಯಾರ್ ಮೇಲೆ ವೈತ್ತವನ್ನಾನೇ ರಕ್ಷಿತ್ತ ಪೋದು ಕಾಣುಮತ್ತ ನೈ ಯನ್ನೋನೆನ್ನಿ ಶಿಲರ್ ಕಲಿಜ್ಜುವರ್ಗಳ್.

ಎನ್ನದು ಎನ್ನ - ಎಂದರೆ ಏನು ? ಎಂದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಕೃಪಾಸಾಗರನು ಮತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಾವುಗಳು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವದು ಏತಕ್ಕೆ ಎಂಬುದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. “ನಡುವೆ - ಜನ್ಮಪರಂಪರೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಮಯ ನೋಡಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರತಂತ್ರರಾದ ನಮ್ಮಿಂದೇನೂ ಪ್ರಯತ್ನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಲ್ಲದೆ ಇರುವಾಗ ಎಂಬ ಭಾವವು. ವನ್ನು - ಬಂದು, ಉಯ್ಯಕೊಳ್ ಗಿನ್ನ ನಾತಗೈ - ಉಜ್ಜೀವಿಸುವ ಹಾಗಿ ಮಾಡುವ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು” ಎಂದು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ವರ ಪಾತುರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗಿ, ಅರುಳ್ ಪುರಿನ್ನ ಚಿನ್ನೈ - ದಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು, ಅವರ್ ತಾನೇ - ಭಗವಂತನು ತಾನಾಗಿಯೇ, ಅಡಿಯಾರ್ ಮೇಲೆ ವೈತ್ತು - ದಾಸರಾದ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು, ರಕ್ಷಿತ್ತಪೋದು - ರಕ್ಷಿಸಿದುದಾದರೆ, ಕಾಣುಮತ್ತ ನೈ-ನಾವು ಸುಮ್ಮನೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡಿರುವದಿಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ, ಎನ್ನೋ - ಎಂಬದಾಗಿ ಯಲ್ಲವೇ, ಶಿಲರ್ - ಕೆಲವರು, ಕಲಿಜ್ಜುವರ್ಗಳ್ - ಭ್ರಾಂತರಾಗುವರು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಕೃಪೋದಧಿಯು ಮತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರನು. ತನಗೆ ಇಷ್ಟ ಬಂದಾಗ ಜೀತನನ್ನರಕ್ಷಿಸಬಹುದು. ಆತನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದುದರಿಂದ, ಯಾವಾಗಲೋ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಬಂದು ರಕ್ಷಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾನೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈ ಜೀತನನ್ನಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನಾಗಲಿ ವ್ಯಾಜವನ್ನಾಗಲಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ವರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳುವರೆಂದು ಅವರ ಪಾತುರ ಒಂದನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪಾತುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ :-

ವಿಡುವೇನೋ ವೆನ್ನಿಲಕ್ಕೆ ಯೆನ್ನಾವಿಯೈ
 ನಡುವೇ ವನ್ನುಯ್ಯಕೊಳ್ ಗಿನ್ನ ನಾತಗೈ .
 ತ್ತೊಡುವೇ ಶೆಯ್ ದಿಳುವಾಯ್ ಚ್ಚಿಯರ್ ಕಣ್ಣೆನು
 ಶ್ಚಿದವೇ ಶೆಯ್ ದು ವಿಳಕ್ಕುಮ್ಮಿರಾನ್ನೈಯೇ ||

೨೯ ವಿಳಕ್ಕು - ನನಗೆ ಪ್ರಕಾಶಕನೇ, ಬೇಕು ಹೇಗೆ ತನ್ನನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ ಇತರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆ, ಇವರಿಗೆ ತನ್ನನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ವಿರೋಧಿಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿಕೊಡುವವನಾದ, ಎನ್ನಾವಿಯೈ ನಡುವೆ ವಸ್ತು - ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನನ್ನದು ಈ ಆತ್ಮಾವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿರುವುದನ್ನು, ಈ ಆತ್ಮಾ ನಿನ್ನದಾದುದರಿಂದ ನೀನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನಿನ್ನೆಗೆ ಸಂಪ್ರೀತನ ದೊರೆತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಿನ್ನೆ ಬಂದು, ಉಯ್ಯಕ್ಕೊಳ್ಗನ್ನ - ಇದೊಂದು ವಸ್ತುವು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಯೋಗ್ಯವಾದುದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ, ನಾತನೈ - ಈ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು, ತೊಡವೆ ಶೆಯ್ಯದು - ಕಪಟಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಇಳಿವ್ವ ಆಚ್ಚಿಯರೆ - ಒಳ್ಳೇ ಯಾವನಾವಸ್ಥೆಯ ವಯಸ್ಸುಳ್ಳ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರ, ಕಣ್ಣಿನುಳ್ಳ - ಕಣ್ಣಿನ ಮೂಲಕ, ವಿಡವೇ ಶೆಯ್ಯದು - ಧೂರ್ತಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ, ವಿಳಕ್ಕುಮ್ - ಅವರನ್ನೇ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನೋಡಿದ, ಪಿರಾಣೈ - ಪರಮೋಪಕಾರಕನನ್ನು, ವಿಡುವೇನೋ - ನಾನು ಬಿಟ್ಟಿರುವೆನೋ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ಆಧೇಯತ್ವ ನಿಯಾಮ್ಯತ್ವಶೇಷತ್ವಗಳಿಂದ ಸರೈಶ್ವರನಿಂದ ಸತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಬನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವು, ಈಗ ಸರೈಶ್ವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗಿ, ನನ್ನ ಯಥಾರ್ಥಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಎನ್ನಿಳಕ್ಕು ಎಂಬುದರಿಂದ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ ಸ್ವಾಮಿ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡದಿರುವದು "ಈ ಆವಯು ಯೆನ್ನಾವಿ" ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೆನು. ಈಗಲಾದರೋ ನಿನ್ನ ಕೃಪಾಪ್ರಭಾವದಿಂದ, ಈ ಆತ್ಮ ನಿನ್ನದು, ನೀನು ಈ ಆತ್ಮಾವಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿ, ನಾಧನೆಂದೂ, ನೀನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಮಹೋಪಕಾರನೆಂದೂ, ತಿಳಿದ ನಂತರ, ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಗಲುವೆನೋ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರಾದರೋ ನನ್ನ ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಕಾಮಮೋಹಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸಿದವರು; ಅವರೊಂದಿಗೆ ಧೂರ್ತಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಗೋಪಿಯರೇ ನಿನ್ನನ್ನಗಲಿರಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಅಂತವರಿಗೂ ಉಪಕಾರಕನಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ನಿನ್ನನ್ನು, ನೀನೇ ಸಮಸ್ತ ವಿಧದಲ್ಲೂ ಸತ್ತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನಿತ್ತು ಕಾಪಾಡಿದವನೆಂದು ತಿಳಿದ ನಾನು ಆಗಲಿರುವೆನೋ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಪೂರೈಪಟ್ಟವಾದವನ್ನು ಮಾಡುವರಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೋ - "ಈ ಚೇತನನು ಯಾರ ವಸ್ತು? ಸರೈಶ್ವರನದು; ಸರೈಶ್ವರನ ವಸ್ತುವಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಚೇತನನು ಏನಾದರೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇನಿರುತ್ತದೆ? ನಾನ್ ಎಂಬುದೇ ಇಲ್ಲವು. ಅವನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನು. ಅವನಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಇಷ್ಟ ಬಂತೋ

ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವೇ ಶ್ರೀ ಶರಣೋಪಸೂರಿಸೂಕ್ತಿಃ.

ಇವರ್‌ಗಳ್ಳಿ ತ್ತೀವಿಕ್ಕುಮ್‌ಪಡೆ :- ಈಶ್ವರ್‌ ಸ್ವತಂತ್ರನೇಯಾಗಿ ಲುಮ್‌, ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯಜ್ಞಳಾಗರ ದೋಷಜ್ಞಳ್ ತನಕ್ಕುತ್ಪಟ್ಟು

ಆಗ ನಡುವೇ ವನ್ದಯ್ಯಕ್ಕೊಳ್ಳನಾಥನು, ಆದರಿಸುವನು, ರಕ್ಷಿಸುವನು
 “ಆರೇನುಮ್ಪೊಳ್ಳುಕ್ಕು ಆರೇನುಮ್‌ ಯತ್ನಂಮ್ಪುಣ್ಣ ವಾರ್‌ಗಳೋ ?
 ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರಿಯ ರೇನಾದರೂ ಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೋ ? ತುಂಟತನಮಾಡಿದವ
 ನೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲವೇ ? ಹೀಗಿರುವಾಗ ಈ ಚೇತನನು ಏಕೆ ಉಪಾಯಾ
 ವಲಂಬನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ? ಈತನ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧ ಧರ್ಮವಲ್ಲವೇ ?
 ನಡುವೇ ವನ್ದ ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನುಗುಣವಾಗಿ ಯಾವಾಗ
 ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೋ, ಆಗ ತನ್ನ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಾನೇ ರಕ್ಷಿಸಿಬಿಡುವನು ಎಂಬುದು”
 ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣವಿರುದ್ಧವಾದುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು
 ಈ ವಾದವನ್ನು ಅಜ್ಞೇಕರಿಸದೆ, ಹೀಗೆ ವಾದ ಮಾಡುವವರು ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕ
 ರವರಿಗೆ ಪರಮ ಗೌರವವುಳ್ಳ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್‌ರವರ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಆ
 ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್‌ರವರ ಶ್ರೀ ಸೂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾದರವುಳ್ಳವರಾದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ
 ಹಿತೋಕ್ತಿಮೂಲಕ ಸಕಾರಣವಾಗಿ, ಹೇಳುವದಲ್ಲದೆ, ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್‌ರವರಿಗೆ
 ಹಾಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್‌ರವರ ಇನ್ನೊಂದು
 ಪಾಶುರದಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ಕೃಪಾಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ
 ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಮರ್ಯಾದಾನುಗುಣವಾಗಿ ಒಂದು ವ್ಯಾಜಸಾ
 ಪೇಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ರಕ್ಷಿಸುವನು. ಹಾಗೆ ವ್ಯಾಜವೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾ
 ರ್‌ರವರೇ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಅವರ ಸೂಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ ಆ
 ವ್ಯಾಜ ಯಾವುದೆಂದರೆ ಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಪತ್ತಿ ರೂಪ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು.

ಒಂದು ವ್ಯಾಜವಾವಶ್ಯಕವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್‌ರವರ
 ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಯು

ಇವರ್‌ಗಳ್ಳಿ - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ನಿರ್ಹೇತುಕ
 ಕೃಪೆಯೇ ರಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವಾಗ, ಈತನು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ರೂಪ
 ದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡುವದು ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ವಾದಿಸುವವರಿಗೆ, ತೆಳಿವಿ
 ಕ್ಕುಮ್‌ಪಡೆ - ಸಂಶಯ ಭ್ರಮಾದಿಗಳು ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ಹಿತೋಪದೇಶವು

ಮೈಕ್ಕಾಗ, ಇವರ್ ಪಕ್ಕಲಿಲೇಯೊರುವ್ಯಾಜತ್ತೈ ಯುಣ್ಣಾಕ್ಕೈ, ಯತ್ತೈ ಅವಲಂಬಿತ್ತು ತಾಗ ರಕ್ಷಿಕ್ಕುಮ್.

ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ; ಈಶ್ವರನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದರೂ, ವೈಷಮ್ಯ-ಪಕ್ಷಪಾತವು, ತನಗೆ ಕೃಪೆ ಮಾಡುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿದ್ದರೂ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಸಂಸಾರದ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಕ್ಲೇಶವೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯೂ ಹೀಗೆ ಪಕ್ಷಪಾತವು, ನೈಫರ್ತ್ಯ-ಒಬ್ಬನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೃಪೆ ಇಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯು ಕ್ರೂರವಾಗರೋಣವು ; ಒಬ್ಬನು ಬಹಳ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಲೀಲೆಯ ಹಾಗೆ ತಟಸ್ಥಭಾವದಿಂದಿರುವದು, ಇನ್ನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಕೃಪೆ, ಈ ದೋಷದ್ದುಳ್ಳ ತನಕ್ಕೈ ತಟ್ಟುವೈ ಕ್ಕಾಗ-ಈ ದೋಷಗಳು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾಗ ಹೇಯಗುಣರಹಿತನಾದ ತನಗೆ ಅಂಟದಿರುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಇವರ್ ಪಕ್ಕಲಿಲೇ-ಈ ಬದ್ಧನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಒರುವ್ಯಾಜತ್ತೈ - ಒಂದು ನೆಪರೂಪವಲ್ಲಿರುವ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಉಪಾಸನವನ್ನೋ ಅಥವಾ ಭರಣ್ಯಸವನ್ನೋ, ಉಣ್ಣಾಕ್ಕೈ-ಉಂಟುಮಾಡಿ ಎಂದರೆ ಅನುಷ್ಠಿಸುವಹಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಅತ್ತೈ ಅವಲಂಬಿತ್ತು - ಅದನ್ನು ಪಂಗ್ರಹಿಸಿ, ತಾನ್ ರಕ್ಷಿಕ್ಕುಮ್ - ತಾನೇ ರಕ್ಷಿಸುವನು ; ಇವೀಗ ತತ್ಪಾರ್ಥವು ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಒಂದು ವ್ಯಾಜ, ನೆಪ ಅಥವಾ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ರಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ತನ್ನ ಸಜ್ಜಲ್ಪವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರವೂಲಕ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಮೋಕ್ಷವನ್ನಿತ್ತು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದರೆ, ಇಲ್ಲವೇ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗರೀತ್ಯಾ, ಅಥವಾ ಭರಣ್ಯಸರೀತ್ಯಾ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡಬೇಕು ಹಾಗೆ ಪ್ರಪನ್ನನಾದರೇನೇ ಮೋಕ್ಷವು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರಿಲ್ಲವು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ವ್ಯಾಜವನ್ನು ಅವೇ ಕ್ಷಿಸುವನು. ಹೀಗಾದರೆ ಈ ವ್ಯಾಜವೇ ಫಲ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದಾಗುತ್ತದೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಂದಕವುಂಟುಮಾಡಿದಹಾಗಾಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನರೂಪಕರ್ಮವು ಜಡವಾಗಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಕೊಡುವವನು ; ಆತನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಏನೊಂದೂ ಹಾನಿ ಇಲ್ಲವು. ಆತನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾದುದರಿಂದಲೇ ವ್ಯಾಜವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದ ಶಾಸ್ತ್ರರೂಪಕಾನೂನನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೆ ನಡೆಯುವದರಿಂದ ಪಕ್ಷಪಾತ ದೋಷವೂ ಇಲ್ಲವು, ಕರ್ಮಾನುಗುಣ ಆಜ್ಞಾಭೈದಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವದರಿಂದ ನಿರ್ಭಯವೆಂಬ ದೋಷವೂ ಇಲ್ಲವು. ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ರಾಜನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದರೂ, ತಾನು ಪಕ್ಷಪಾತಿ ನಿರ್ಭಯ ಎಂಬ ಲೋಕಾಪವಾದಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ,

ಇವ್ಯರ್ಥತ್ರೈ (೧) “ತಿರುಮಾಲಿರುಮ್ ಶೋಲೈವುಲೈ ಯೆನ್ರೇ ನೆನ್ನ ತಿರುಮಾಲ್ ವೆನ್ನೆನ್ನೆ ಇನ್ನುನಿರೈಯಪ್ಪುಗುನ್ದಾ” ಎನ್ನು ತಾಮೇ ಅಳ್ವಾರರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ ದಾರ್.

ಅವುಗಳನ್ನು ನುಸರಿಸಿ, ಧರ್ಮಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಮನ್ನಣೆಯೂ, ವಿರುದ್ಧಾಚರಣೆಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯೂ ಉಂಟಾಗುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿರುವನು ಅದುದರಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ವ್ಯಾಜಗಳನ್ನು ನುಸರಿಸಿಯೇ ಮನ್ನಣೆ ಶಿಕ್ಷೆಗಳು ; ಅದುದರಿಂದ ಈ ಭರಣ್ಯಾಸರೂಪವ್ಯಾಜವಲ್ಲದೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ರಕ್ಷಿಸಲಾರನು. ಎಕೆಂದರೆ ತನ್ನ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಎರಡ್ಭವಾಗಿ ತಾನೇ ಎಂದಿಗೂ ನಡೆಯಲಾರನು ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರು, ವ್ಯಾಜವು ಆನಶ್ಯಕವೆಂದು ಮುಂದಿನ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ

ಇವ್ಯರ್ಥತ್ರೈ - ಈ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿರುಮಾಲಿರುಮ್ ಶೋಲೈ ಮಲೈ ಎನ್ರೇ ನಿನ್ನು ಇದು ಯಾವ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವೆನ್ನಲು, ತಿರುಮಾಲಿರುಮ್ ಶೋಲೈ ಮಲೆಯು ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಒಡನೆಯೇ, ಎಂದರೆ ತ್ರಿಯೇಶತಿ ಇರುವ ವನದುರ್ಗವೆಂದು ಹೇಳಿದುದನ್ನೇ ವ್ಯಾಜವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತಿರುಮಾಲ್ ವೆನ್ನು - ತ್ರಿಯೇಶತಿಯು ಬೇಗನೇ ಬಂದು, ಹೇಗೆಂದರೆ ವಾಕ್ಯ ಹೇಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಅದರ ನೈಜವಾದರ್ಥವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಿಡದೇ ಜ್ಞಾತಿಯಲ್ಲೇ ಬರುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆ, ಶ್ರೀ ಪರಾಶರೋಕ್ತಿಯಾದ “ಅರ್ಥೋವಿಷ್ಟು ರಿಯೆಂವಾಣೇ” (ಎ ಪು ೧.೮೧೮) ಎಂಬುವಹಾಗೆ ನಿತ್ಯಾನಪಾಯಿನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಬಂದು, (ಇದರಿಂದ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷತೆಯೂ ಆಲ್ಲದೆ, ತಿರುಮಾಲ್ ವೆನ್ನು ಎಂಬುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪುರುಷಕಾರತ್ವ ಉಪಾಯತ್ವವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ದ್ವಯದ ಪೂರ್ವಖಂಡದ ಶ್ರೀಮಚ್ಚಬ್ದಾರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು) ಯಾವಾಗ ತ್ರಿಯೇಶತಿ ಇರುವ ವನಗಿರಿ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಆಗ ತ್ರಿಯೇಶತಿಯು ಅದರಿಂದ ಹೃಷ್ಯಮನಸ್ಕನಾಗಿ, ಈ ವ್ಯಾಜವನ್ನಂಗೀಕರಿಸಿ, ಎನ್ನೆಂಜು ನಿರೈಯ ಪುಗುನ್ದಾ-ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವಹಾಗೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ತಾನೂ ಸಹ ಒಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಇಷ್ಟು ದಿನ, ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕೃಪೆ ಮಾಡದೇ ಈಗ ಕೃಪೆ ಮಾಡಲು ಕಾರಣವೇನು ? ಎಂಬುದು ಈಗಲೂ

ఇన్ద్ర వ్యాజనానుమో ఈశ్వరః తన్నాలే యాగలిత్వై
మున్సేయుండాశ్చాదే విట్పిదేన్నన్నిల్, ఇన్ద్రాత్మాశ్చకుశ్చ

ప్రశ్నీయు హిందే తమ్మ (గ. ౭ బి.) నేయ పాశురదల్లి సర్వేశ్వరనన్ను
కేళద ప్రశ్నీగే ఈగ తావే లుత్తరవన్ను దయవాలిశుత్తారే హిందే
శ్రియఃపతియన్ను నంబ, నామోజ్జ్వలనే ధ్యాన ముంతాద యావ వ్యాజ
గళన్ను అంగీకరిశలిల్లవు. ఈగ శ్రియఃపతియ నామోజ్జ్వలనేయన్ను
మాడిదేను, అదళ్ళే సుప్రీతనాగ ఈగ నన్ను దయగూడేయన్ను ప్రవేరిసి
దను అల్లిన సన్నివేశ హేగేందర - ప్రణవద హాగే ఆకార లుకార
మకారగళంద యుక్తరాగిరువిశయ. ఆదుదరింద సర్వేశ్వరను రక్షణగే
ఒందు వ్యాజవన్ను నిరీక్షిశుత్తా ఏనూ లుత్తర కౌడలిల్లవేంబ భావవు.
లుత్తరాధ్దరింద ఆ తిరుమాలిరగ్జ్యోతిల్పి మల్పి ఎంతక ప్రదేశ
వేంబుదన్ను తిళిశుత్తారే :-

శురుమామణయున్దు పునరిప్పిన్ద్రీత్తన్నాల్ ।

తిరుమాల్ శేన్రు శేర్పిడన్దేన్దిరుప్పేరే ।

తిరుమాల్ - శ్రియఃపతియు, శేన్రు, శేర్పిడమ్ - ఒందు వాస
మాడుత్తిరువ ఈ దేశవిశేషవు, శురుమామణే లున్దు - శ్లఘ్యవాద
సూందరవాద రత్నగళన్ను తేగేదుకొండు బరువ, పునల్ మోన్ది - నిర
న్నళ్ళ కావేరి నదియ, తే సాల్ - దక్షిణతీరద, తే తిరుప్పేరే
ఎంబ దివ్యదేశవు.

ఆగలి వ్యాజసావేక్షవేనో ఆవశ్యకవేంబుదన్ను ఒప్పికొల్పొణ.
ఆ వ్యాజవేను ఈశ్వరాయత్తవే, అల్లవే ఈతన అధీనవే, ఎంబ శంక
యల్లి ఈశ్వరాయత్తవల్లి, ఈతనధీనవేందరే, ఈశ్వరన స్వాతంత్ర్యశ్చే
హానియు. ఈశ్వరాయత్తవేందరే, స్వతంత్రనాద ఈశ్వరను ఇదువరేగూ
ఏక ఈ వ్యాజవన్ను ట్టమాడలిల్లవేందు ఆగలూ కేళదేకాగుత్తదే
హిగే పూర్వపక్ష బందితేందు బావిసి సమాధానవన్ను దేలుత్తారే.

ఇన్ద్ర వ్యాజమ్ తానుమ్ - ఈ వ్యాజవిశేషవాదరూ, ఈశ్వరః
తన్నాల్ - ఈశ్వరన మూలకవాగి, ఆగిల్ - లుంటాదుదు ఆదరూ,
ఇత్తై - ఈ వ్యాజవన్ను, మున్సే - ఇష్టు జన్మగళు శళియువదశ్చే

ಅನಾದಿಯಾನ ಕರ್ಮಪ್ರವಾಹಜ್ಞಾನ್ ವಿಷಮವಿಪಾಕ ಸಮಯಜ್ಞಾಳಾಯ್ ಕೊಂಡು ಪೋರುಗೈಯಾಲೇ, ಈಶ್ವರನ ಕರ್ಮಾನುರೂಪ ಫಲಪ್ರದ ನಲ್ಲಾದ ಪೋಡು ವೈಷಮ್ಯದೋಷಮ್ ವರುಗೈಯಾಲೆ, ಮುನ್ನಿದಕ್ಕು ಅವಸರಮಾಯಿತ್ತಿಲ್ಲೆ ಯೆನ್ನುಮಿಡಮ್ ಕಾರ್ಯವಿಶೇಷದರ್ಶನತ್ತಾಲೆ ಕಲ್ಪಿತಮ್.

ಮುಂಚೆಯೇ, ಉಂಡಾಕ್ಕಾದೆ - ಉಂಟುಮಾಡದೆ, ವಿಟ್ಟಿದೆನ್ನೆನ್ನಿಲ್ - ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ : - ಇವ್ವಾತ್ಮಾಕ್ಕುಳ್ಳುಕ್ಕು - ಈ ಬದ್ಧಜೀತನಿಗೆ, ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಕರ್ಮಪ್ರವಾಹಗಳು, ವಿಷಮ ವಿಪಾಕ ಸಮಯಜ್ಞಾಳಾಯ್ ಕೊಂಡು, ವಿಷಮ - ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾದ, ವಿಪಾಕ - ಕರ್ಮದ ಫಲ ಕೊಡುವ ದೆಶೆಯ, ಸಮಯಜ್ಞಾಳಾಯ್ ಕೊಂಡು - ಕಾಲವಾದುದಾಗಿ, ಪೋರುಗೈಯಾಲೆ - ಪರಿಣಮಿಸುವದರಿಂದ, ಈಶ್ವರನು ಕರ್ಮಾನುರೂಪವಾಗಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವದರಿಂದ, ಅವಸರಮಾಯಿತ್ತಿಲ್ಲೆ - ರಕ್ಷಿಸುವ ಕಾಲವು ಇನ್ನೂ ಒದಗಲಿಲ್ಲವು, ಏಕೆಂದರೆ - ಕರ್ಮಾನುಸಾರ ಫಲಪ್ರದನಲ್ಲಾದಪೋಡು - ಹಾಗಿ ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಇದ್ದರೆ, ವೈಷಮ್ಯದೋಷಮ್ ವರುಮ್ - ವೈಷಮ್ಯ ನೈಫರ್ಯಾವೇ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳು ಬರುವುವು, ಎನ್ನುಮಿಡಮ್ - ಎಂಬ ಸಂದರ್ಭವು, ಕಾರ್ಯವಿಶೇಷ ದರ್ಶನತ್ತಾಲೆ ಕಲ್ಪಿತಮ್ - ಕಾರಣದ ಫಲರೂಪವಾಗಿ ಕಾರ್ಯವಿಶೇಷವು ತೋರಿಬಂದರೆ ವ್ಯಾಜರೂಪವಾದ ಒಂದು ಕಾರಣಮೂಲಕವೇ ಅದು ಉಂಟಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಇದೀಗ ಸಮಂಜಸವಾದ ವಿಷಯವೆಂಬ ಭಾವವು. ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ಸ್ವತಂತ್ರನು, ನಾನೇನೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಿಲ್ಲವು, ಏನೆಂದೂ ವ್ಯಾಜವು ಬೇಕಿಲ್ಲವು, ಅವನು ಯಾವ ಪಮಯದಲ್ಲಿ ಬೇಕೋ ಆಗ ರಕ್ಷಿಸುವನು ಎಂದು ನೀವು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ, ಸ್ವತಂತ್ರನಾದರೂ ಒಂದು ವ್ಯಾಜ ಬೇಕು, ಅದನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವನು ಹಿಂದಿನ ದೃಷ್ಟಂತಗಳ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಇದುವರೆಗೂ ಆದರಿಸಲಿಲ್ಲವು, ಈಗ ಸುಕೃತ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಈ ಅನಗ್ರಹವುಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಾವು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ, ಏನೂ ತುಂಬಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವು ನೀವೂ ಅವನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಿ, ನಾವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳುವೆವು ನಿಮ್ಮ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ವ್ಯಾಜ ನಿರಪೇಕ್ಷನೆಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ವೈಷಮ್ಯ ನೈಫರ್ಯಾದ ದೋಷಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷನೆಂದು ನಾವು ಹೇಳುವದರಿಂದ, ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ

ಒಂದು ನಿಯಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವುದರಿಂದ ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯಾದಿ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು “ಸರ್ವಸ್ಯ ಶರಣಮ್ ಸುಹೃತ್” ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉಪಾಯಭೂತನು, ಪರಮ ಸ್ನೇಹಿತನು, “ಸಮೋಹಂ ಸರ್ವಭೂತೇಷು” ಎಲ್ಲಾ ಚೇತನರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮನಾಗಿರುವೆನು, “ನಮೋದ್ವೇಷ್ಯೋಸ್ತಿ ನಪ್ರಿಯಃ” ನನಗೆ ದ್ವೇಷಿಗಳೂ ಇಲ್ಲವು ಪ್ರಿಯರೂ ಇಲ್ಲವು, ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಲ್ಲಾ ನನಗೆ ಸಂಹೋಗುತ್ತದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಆಗಲಿ, ಒಂದು ನಿಯಮವನ್ನನು ಸರಿಸಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನಡೆಯುವನೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ನ್ಯೂನತೆ ಕಲ್ಪಿಸಿದಹಾಗಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಇಲ್ಲವು ಏಕೆಂದರೆ ಆ ನಿಯ ಮವೂ ಕೂಡ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾದ ಸಂಕಲ್ಪ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದುದೇ. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಮಂಜಸವಾದ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಎಲ್ಲಾ ವನ ಸ್ಪತಿಗಳಿಗೂ ಬೇಕಾದ ಒಲವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರೆ ಬೀಜಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ, ತತ್ಪಲವಾಗಿ ವನಸ್ಪತಿಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ ನೀರೇನೋ ಸಮವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾದಕ್ಕೂ ಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ನೀರಿನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಭಗವತ್ಕೃಪೆಯು ಎಲ್ಲಾ ಚೇತನರಿಗೂ ಸಮವಾದುದೇ. ತನ್ಮೂಲಕ ಚೇತನರ ಕರ್ಮಬೀಜಾನುಸಾರ ವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕಾರ ಸತ್ಕಾರಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ ಬೇವಿನ ಬೀಜ ನೆಲದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ನೀರಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಹಿಯಾದ ಬೇವಿನ ಫಲ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಮಾವಿನ ಬೀಜ ಎದ್ದರೆ ನೀರಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ ರುಚಿಯಾದ ಮಾವಿನ ಫಲವು ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ನೀರು ಹೇಗೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಸರ್ವ ವನಸ್ಪತಿಗಳಿಗೂ ಸಮವಾಗಿ ಬೇಕೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸಹಾಯವು ಎಲ್ಲಾ ಚೇತನರಿಗೂ ಬೇಕು, ಅದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮವು, ಅದಿಲ್ಲದೆ ಏನೊಂದೂ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವು. ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಈಗ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಆನಾದಿಯಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ದುಷ್ಕರ್ಮ ಫಲ ಗಳಿಂದ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲವು, ಈಗ ಸುಕೃತ ಸಂಚಿತವಿದ್ದುದರಿಂದ ಅನುಗ್ರಹವು. ಆದುದರಿಂದ ವ್ಯಾಜ ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾನುಗ್ರಹವೇ ವಿನಾ ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದೇ ಸರ್ವಸಮಂಜಸವಾದ ವಿಷಯವು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಹೆಚ್ಚು ಸುಖ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಕ್ಕೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಅನಂತ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಕ್ಕೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸಂಕಲ್ಪದೊಂದಿಗೆ ಈ ಚೇತನನ ಸಂಬಂಧವಾ ದುದು ಏನೋ ಕಾರಣವಿರಬೇಕೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವಾದುದೇ. ನಿಗ್ರಹಾ ನುಗ್ರಹಗಳು, ಚೇತನನ ಸಂಬಂಧವಾದ ವ್ಯಾಜವಿಲ್ಲದೆ! ಎಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗಲಾರ ದೆಂಬುದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾದ ಲೋಕಸಮ್ಮತವಾದ ವಿಷಯವು. ಆ ಕಾರಣ ದಿಂದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದರೆನೆ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಸ್ವಾಮಿಯು “ಮಾ

ಇಜ್ಜನಿಶೈಯಾದಪೋದು ಸರ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳುಳ್ಳುಮ್ ಇದುಳ್ಳು ಮುನ್ನಿಲ್ಲಾದ ಮೋಕ್ಷಶ್ರದ್ಧಾದಿಗಳಿಪೋದು ಪಿರಕ್ಕೈಕ್ಕೈದಿಯನ್ನೆನ್ನಾಲ್ ಉತ್ತರಮ್ ಶೋಲುವಿರಿಗಿಲ್ಲೈ. ಅನಾದಿಕರ್ಮಪ್ರವಾಹ ವೈಚಿತ್ರ್ಯತ್ತಾಲೆ ಎನ್ನಮ್ ಉತ್ತರಮ್ ಈಶ್ವರನೈ ಇಶೈನ್ನಾರ್ಯಮಿಶೈಯಾದಾರ್ಯಮ್

ಮೋಕ್ಷಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ" ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರ ನಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ಭರಣ್ಯಾಸರೂಪ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ಬೀಜರೂಪವಾಗಿ ವ್ಯಾಜವಾದರೆ ಆಗ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಫಲರೂಪ ಮೋಕ್ಷವು ಸಿದ್ಧಿಸು ವುದು. ಬೀಜವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಫಲವೆಲ್ಲಿಯದು ?

ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಜ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸದಿದ್ದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯ ದೋಷಾಪಾದನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಬಾಧಕವುಂಟೋ ಎಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಜ್ಜನಿಶೈಯಾದಪೋದು - ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಜ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವ ವನ್ನಂಗೀಕರಿಸದೇ ಹೋದರೆ, ಸಮಸ್ತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೂ ಈಶ್ವರನೊಬ್ಬನಿದ್ದಾ ನೆಂಬುವವರಿಗೂ ಈಶ್ವರನಿಲ್ಲವೆಂಬುವವರಿಗೂ, ಇದಕ್ಕೈ ಮುನ್ನಿಲ್ಲಾದ - ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿಲ್ಲದೇ ಇರುವ, ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಇಪೋದು ಪಿರಕ್ಕೈಕ್ಕೈ - ಈಗ ಉಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ, ಅಡಿ ಎನ್ನೆನ್ನಾಲ್ - ಮೂಲಕಾರಣ ವೇನೆಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ಉತ್ತರಂ ಶೋಲುವಿರಿಗಿಲ್ಲೈ - ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಲು ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲವು. ಒಂದು ವ್ಯಾಜ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುವವರು ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳ ಬಹುದು, ವ್ಯಾಜವೇ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂಬುವವರು ಏನು ಕಾರಣವನ್ನೂ ಹೇಳಲಾಗುವ ದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಆದರೆ ಒಂದು ವ್ಯಾಜವನ್ನಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೂ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು ಅದೇನೆಂದರೆ, ಅನಾದಿ ಕರ್ಮಪ್ರವಾಹ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. - ಅನಾದಿಕರ್ಮ ಪ್ರವಾಹ ವೈಚಿತ್ರ್ಯತ್ತಾಲೆ - ಅನಾದಿ ಕರ್ಮ ಪ್ರವಾಹದ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯದಿಂದ, ಎನ್ನಮ್ ಉತ್ತರಮ್ - ಎಂದದಾಗಿ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವು, ಈಶ್ವರನೈ ಇಶೈನ್ನಾರ್ಯಮ್ - ಈಶ್ವರನನ್ನಂಗೀ ಕರಿಸುವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೂ, ಇಶೈಯಾತಾರ್ಯಮ್ - ಹಾಗೆ ಈಶ್ವರನನ್ನಂಗೀ ಕರಿಸದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೂ, ತುಲ್ಯಮ್ - ಸಮಾನವಾದುದೇ ; ಫಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವಾಗಿ ಒಂದು ಕರ್ಮವೆಂದೂ, ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಫಲವೆಂದೂ ಸಮಸ್ತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೂ ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಅಂಶವು ಹಿಂದೆಯೇ ಉಪಪಾದಿತವಾ

ತುಲ್ಕಿಮ್, ಈಶ್ವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮೂರು ವ್ಯಾಜತ್ತೈ ಕೊಂಡು ಅವನ್ ನಿನ್ನೆತ್ತ ಪೋದೇ ರಕ್ಷಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್ ವಿಲಕ್ಕುವಲ್ಲಾರಿಲ್ಲಾಮೈಕ್ಕು ಮುರುಪ್ಪಾಮ್.

ಗಿದೆ ಗಂನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ. ವ್ಯಾಜವನ್ನದ್ಗಾಕಂಸದೇ ಇರುವವರಿಗೇ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲವೇ ಎನಾ, ವ್ಯಾಜವನ್ನಜ್ಞಾಕರಸುವ ಸದ್ವಿಸ್ಥಾಂತಿಗಳಿಗೂ ಉತ್ತರ ಉಂಟು ಅದೇನೆಂದರೆ ಅನಾದಿಕರ್ಮ ಪ್ರವಾಹ ವಿಚಿತ್ರತೆಯು ಇಷ್ಟುಕಾಲವೂ ದುಷ್ಕರ್ಮಪರಿಪಾಕದಿಂದ ಉಂಟಾಗಿಲ್ಲವು, ಸುಕೃತ ಪರಿಪಾಕದಿಂದ ಈಗ ಉಂಟಾಯಿತೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹೀಗೆ ಈ ಉತ್ತರವು ಆಸ್ತಿಕ ನಾಸ್ತಿಕರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮನಾದರೆ ಅನಾದಿ ಕರ್ಮಪ್ರವಾಹವಿಚಿತ್ರತೆಯೇ ಫಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದುದಾಗಿ ಈಶ್ವರನಿಂದ ಏನೂಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಆತನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವದು ಏತಕ್ಕೆ? ಎಂದು ಆತನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೂ ಹಾನಿಯಿಲ್ಲವೇ, ಎಂದರೆ ಸ್ವಾಮಿಸಜ್ಜಲವೂ ಆವತ್ಯಕವೆಂದೂ, ಆತನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೂ ಏನೆಂದು ಕುಂದಕವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ಈಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು, ಒರುವ್ಯಾಜತ್ತೈಕ್ಕೊಂಡು - ಒಂದು ಅಲ್ಪ ವ್ಯಾಪಾರರೂಪ ನೆವವನ್ನು ಮೂಲ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅವನ್ ನಿನ್ನೆತ್ತ ಪೋದೆ- ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದಾಗಲೇ, ರಕ್ಷಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್-ರಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕೂ, ವಿಲಕ್ಕುವಲ್ಲಾರಿಲ್ಲಾಮೈಕ್ಕು - ಹೀಗೆ ರಕ್ಷಿಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕರೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವದಕ್ಕೂ, ಉರುಪ್ಪಾಮ್-ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು ಈಶ್ವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಕುಂದಕವೂ ಇಲ್ಲವು, ಅದರಿಂದ ಮೂರು ಪ್ರಯೋಜನಗಳುಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—(೧) ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರುವದರಿಂದಲೇ ಈ ಅಲ್ಪ ವ್ಯಾಪಾರವಾದ ಭರನ್ಯಾಸದಿಂದ ಮಹತ್ತಾದ ಮೋಕ್ಷಫಲವು ಸಿದ್ಧಿಸಲಿ ಎಂದು ಸಜ್ಜಲಿಸಿರುತ್ತಾನೆ (೨) ಈ ಅಲ್ಪವ್ಯಾಪಾರವಾದ ಭರನ್ಯಾಸವು ಯಾವಾಗ ಅನುಷ್ಠಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ ಆಗ, ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಜ್ಜಲಿಸಿ, ತಾನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ನಿಂತು ರಕ್ಷಿಸುವನು. (೩) ಹೀಗೆ ರಕ್ಷಿಸುವಾಗ ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಆಡ್ಡಿಯೂ ಇರುವದಿಲ್ಲವು ಒಂದನೆಯದು “ಸರ್ದ ಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಮಾಮೇಕಂ ತರಣಂ ವ್ರಜ” ಎಂಬವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು. ಎರಡನೆಯದು “ಯಮು ವೈಶ ವೈಣುತೇ ತೇನಲಭ್ಯಃ”,

ಇಹೈದಿಯಾನಾಲ್ “ಇನ್ನೆನ್ನೈ” ಯೆಜ್ಜುರ ಪಾಟ್ಟುಕ್ಕು ಮಿದುಕ್ಕು ಮೂಲಮಾನ ವಚನಕ್ಕುಳುಕ್ಕುಮ್ ನಿರಾಹಮೇದೆನ್ನಿಲ್ ? ಅದು ಶೋಭುಗಿರೋಮ್.

“ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಂ” “ಸರ್ವಸ್ಯ ಶರಣಂ ಸುಹೃತ್” ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು ಮೂರನೆಯದು, “ರಿರಕ್ಷಿಷತಿ ಯತ್ರ ಚ ಪ್ರತಿ ಭಯಂ ನ ಕಿಂಚಿತ್ ಕೃಚಿತ್” ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಯಸ್ಯ ಮನ್ವೀಚಿ ಗೋಪ್ತಾಚಿ ಸುಹೃಚ್ಚೈವ ಜನಾರ್ದನಃ | ಹರಿಸ್ತ್ವಲೋಕ್ಯ ನಾಥಸ್ತಕಿನ್ನುತಸ್ಯ ನನಿರ್ಜಿತಂ” || ರಾಜ ಸೂಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. “ಯಾರಿಗೆ ಹಿತಾಲೋಚನೆ ಯನ್ನು ಹೇಳುವನೂ, ರಕ್ಷಕನೂ, ಪ್ರಿಯ ಸ್ನೇಹಿತನೂ, ಸಹ ಶತ್ರುಪಕ್ಷದವ ರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮದನಮಾಡುವ ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೋ, ಅಂತ ವರಿಗೆ ಎಂದರೆ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಯಾವದು ತಾನೇ ಜಯಿಸಲ್ಪಡದೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಸರ್ವ ವಿಧದಲ್ಲೂ ಜಯವುಂಟೆಂಬ ಭಾವವು.” ಎಂಬ ಭಾರತ ವಚನವು ಈ ಮೂರ ನೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಮುಕುಂದನು ಮುಕ್ತಿದಾಯಕನೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ, “ಪ್ರಪನ್ನಾದನ್ಯೇಷಾಂ ನದಿಶತಿ ಮುಕುಂದೋ ನಿಜಪದಂ” (ಲಘುನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ) ಎಂಬುದು ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೆ, ಹಿಂದೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ತಂದ “ಇನ್ನೆನ್ನೈ” ಎಂಬ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರ ಪಾಶುರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದು ಕೇಳುವದು ಯುಕ್ತವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾದುದರಿಂದ ಆ ಪಾಶುರಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳು ಹೇಳಿದರ್ಥವಲ್ಲವು, ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವು ಹೀಗೆಂಬದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಹೈದಿಯಾನಾಲ್ - ಈಶ್ವರಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮಾತ್ರವೇ ಬಂಧನೋಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದೂ, ಅದು ವ್ಯಾಜನಿರಪೇಕ್ಷವೆಂದೂ, ಆ ಈಶ್ವರಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ರಕ್ಷಿಸದೆ ಇದ್ದಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರುಣ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಹೇಳದೆ, ಈಶ್ವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಬಂಧನೋಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದೂ ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಅತನು ಕರುಣಾಸಾಗರನೆಂದೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ, “ಇನ್ನೆನ್ನೈ” ಎಂಬ ಹಿಂದೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ತಂದ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರ ಪಾಶುರಕ್ಕೂ, ಇದುಕ್ಕೂ - ಈ ಪಾಶುರಕ್ಕೆ, ಮೂಲಮಾನ ವಚನಕ್ಕುಳುಕ್ಕುಮ್

ಪ್ರಮಾಣರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾರಣಧೂತವಾದ ವಚನಗಳಿಗೂ, ನಿರ್ವಾಹಮೇದೇ
ನ್ನಿಲಾ ಸಮಂಜಸಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಯಾವುದೆಂದರೆ ? ಅದು ಶೋಭುಗಿರೋಮ್ -
ಅದನ್ನು ಹೇಳುವೆವು:—ಈ ಪಾಶುರಕ್ಕೆ ಮೂಲಭೂತಗಳಾದ ವಚನಗಳು ಯಾವು
ನೆಂದರೆ:—

(೧) “ನಾಯಮಾತ್ಮಾ ಪ್ರವಚನೇನ ಲಭ್ಯೋ ನ ಮೋಧಯಾ ನ
ಬಹುನಾ ಶ್ರುತೇನ | ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯೇಷ ಆತ್ಮಾ
ವಿವೃಣುತೇ ತನೂಗಾಸ್ವಾಂ ||” (ಕರ. ಗ. ೨. ೨೩)

ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಯಾದರ್ಥವೇನೆಂದರೆ. ಈ ಶ್ರುತಿಯಿಲ್ಲಾ ಸಹ ಈತನು ತನಗೆ
ಪ್ರಿಯತಮನೆಂದು ವರಿಸಿ ಉಪಾಯಭೂತನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕೂ, ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುವ
ದಕ್ಕೂ, ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷವೆಂದೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಆತ್ಮನು ಬರೀ
ಮನನ, ಜ್ಞಾನ, ತುಂಬಾ ವೇದವನ್ನು ತಿಳಿದವನು ಎಂಬದಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಪ್ರಿಯ
ನಾಗುವದಿಲ್ಲವು ಈ ಚೇತನನು ಮಾಡಿದ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ
ಯಾವನು ಯೋಗ್ಯನೆಂದು ಆತನು ವರಿಸುವನೋ ಅಂತವನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಹೇತು
ಭೂತನಾಗುವನು, ಅಂತಹ ಉಪಾಸಕನಿಗಾಗಿ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪ
ವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವನು”

(೨) “ಕೇವಲಂ ಕೃಪೆಯೈವಾಹಂ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯೇ ಕಂಚಿತ್ಕದಾಚನ”
“ಕೇವಲ ಕೃಪೆಯಿಂದೀಗ ನಾನು ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನನ್ನು ಯಾವಾಗರೋ
ಈಕ್ಷಿಸುವೆನು” ಇಲ್ಲಿಯೂ ಇಷ್ಟಬಂದಹಾಗೆ ಆತನು ಕೃಪೆಮಾಡುವನೆಂಬರ್ಥ
ವಲ್ಲವು, ಈತನು ಸಹಸ್ರಾಪರಾಧಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಈತನು ಮಾಡಿದ ಉಪಾಯಾನು
ಷ್ಠಾನರೂಪ ವ್ಯಾಸದಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ, ಕೇವಲ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ಆತನನ್ನು
ನೋಡುವೆನು ಎಂಬರ್ಥವು ಹಾಗೆ ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡುವನು ಯಾವನೋ
ಒಬ್ಬನೂ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿಯಾದುದರಿಂದ “ಕಂಚಿತ್ಕದಾಚನ”
ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಅಂತವರು ಅತಿ ಎಂಥವೆಂಬ ಭಾವವು.

(೩) “ಅಜ್ಞೋಜಂತು ರನೀಶೋಯ ಮಾತ್ಮನ ಸ್ಸುಖದುಃಖಯೋ ||
ಈಶ್ವರಪ್ರೇರಿತೋಗಚ್ಛೇತ್ಸ್ಮರ್ದಂ ವಾ ಶ್ವಭ್ರಮೇವಚ ||”

ಈ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದ ವ್ರಾಣಿಯು ಅಜ್ಞಾನ, ತನ್ನ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೂ ಪರಾಧೀ
ನನು, ಈಶ್ವರಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕಾದರೂ ಹೋಗುವನು ಅಥವಾ ನರಕಕ್ಕಾ
ಗಲಿ ಹೋಗುವನು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಈಶ್ವರನು ಸದ್ವಸ್ತುತಂತ್ರನಾಗಿ ತನ್ನ ಇಷ್ಟ
ಬಂದಹಾಗೆ ಸುಖವಾದರೂ ಕೊಡುವನು, ದುಃಖವನ್ನಾದರೂ ಉಂಟುಮಾಡು
ವನು, ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕಾದರೂ ಕಳುಹಿಸುವನು, ಇಲ್ಲವೇ ನರಕದ ಗುಂಡಿಯಿಲ್ಲದರೂ

ಶ್ರಿಯಃಪತೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕಾರುಣ್ಯೇ ಚೇತನ ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಯೋಃ
ಪ್ರಧಾನ ಹೇತೂ.

ಈಶ್ವರನುಳ್ಳು ಸಹಜಜ್ಞಳಾನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾರುಣ್ಯಜ್ಞಳಿಸುಡ್ಡೆ
ಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತ್ತಾಲೆ ಇವತ್ತುಳ್ಳು ವ್ಯಾಜಭೂತಜ್ಞಳಾನ ವಿಶೇಷ ಕಾರಣ
ಜ್ಞಳಿ ಅನಾದರಿತ್ತು ಪಣ್ಣೆನ್ನೆ ಪರಾಜ್ಞುಖನಾಳ್ಳು ಕೈಕ್ಕುಮ್, ಇನ್ನೆ

ಬೀಳಿಸುವನು ಎಂಬರ್ಥವಲ್ಲವು. ಇವುಗಳನ್ನು ಆತನು ಮಾಡುವದು ಇವಂವರ
ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿಯಾದುದರಿಂದ, ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಜಸಾವೇಕ್ಷಣಾಗಿಯೇ, ಈ
ವ್ಯಾಜಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು ; ಸ್ವರ್ಗನರಕಾದಿ
ಗಳುಂಟಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವನು

(೪) ಹೀಗೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಗಳಾದ “ಯೋಮೇ ಗರ್ಭಗತಸ್ಥಾಸಿ”
“ಸ್ವಯಂ ಮೃತ್ವಿಂಡ ಭೂತಸ್ಯ” ಎಂಬೀ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ವೇಶಿಕರವರೇ
ಮುಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಮಂಜಸವಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸರಿಯಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸದೆ ವ್ಯಾಜವು ಬೇಕಾಗಿಯೇ
ಇಲ್ಲವು ; ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದುದರಿಂದ ತನ್ನಿಷ್ಟಬಂದಂತೆ ನಡೆಯುವ
ನೆಂದು ಅಪಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಇದುಕ್ಕು ಮೂಲ
ಮಾನ ವಚನಜ್ಞಳುಕ್ಕುಮ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು

ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾರುಣ್ಯಗಳು ಈ ಚೇತನನ
ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣಗಳು.

ಈಶ್ವರನುಳ್ಳು - ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಹಜಜ್ಞಳಾನ - ಸಹಜ ಧರ್ಮಗಳಾದ
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕಾರುಣ್ಯಗಳ, ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತ್ತಾಲೆ - ಮುಖ್ಯಕಾರಣವಾಗಿರೋಣದ
ರಿಂದ ಎಂದರೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಲೀಲೋಪಕರಣವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಂಧನಿಗ್ರಹಾದಿ
ಗಳಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣವು, ಕಾರುಣ್ಯವು ಭೋಗೋಪಕರಣವಾಗಿ ರಕ್ಷಣಾನುಗ್ರಹ
ಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವು ಎಂಬ ಭಾವವು ; ಇವತ್ತುಳ್ಳು - ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕಾರುಣ್ಯ
ಗಳಿಗೆ, ವ್ಯಾಜಭೂತಜ್ಞಳಾನ - ಕಾರಣಗಳು ದುಷ್ಕೃತ ಸ್ವಕೃತಮೂಲಗಳಾದ
ವಿಶೇಷ ಕಾರಣಜ್ಞಳಿ - ವಿಶೇಷ ಕಾರಣಗಳನ್ನು, ಅನಾದರಿತ್ತು - ಪರಿಗಣ
ಸದೆ, ಪಣ್ಣು - ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಎನ್ನೆನ್ನೆ - ನನ್ನನ್ನು ಪರಾಜ್ಞುಖ
ನಾಳ್ಳುಗೈಕ್ಕುಮ್ - ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅಧಿಮುಖನಾಗದೇ ಇರುವದಕ್ಕೂ,

ನ್ನೈಯಭಿಮುಖನಾಕ್ಕು ಕೈಕ್ಕುಮ್, ಉನ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮುಮ್ ಕೈಪೈಯು ಮೊಳಿಯ ವೇರೊರು ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣಂ ಕಣ್ಣಿಲೇಫ, ಎನಕ್ಕುಕ್ಕಾ ಟ್ಪಾದೇ ಸ್ವತಸ್ಸರ್ವಜ್ಞನಾನ ನೀ ಕಣ್ಣಿದುಣ್ಣಾಗಿಲ್ ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ಯ ವೇಣುಮೆನ್ನ ; ಈಶ್ವರ ನಿರುತ್ತರನಾಯಿರುಕ್ಕಿರ ಏರುಪ್ಪಾಲೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕೈಪೆಗಳಿಂದುಡೈಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತ್ವ ನಾಟ್ಟುಕ್ಕು ವೆಳಿಯಿಡುಗಿರಾರ್.

ಇನ್ನು - ಈಗ ಎನ್ನೈ - ನನ್ನನ್ನು, ಅಭಿಮುಖನಾಕ್ಕು ಕೈಕ್ಕುಮ್ - ಅಭಿಮುಖನಾಗಿರುವುದಕ್ಕೂ ಸಹ, ಉನ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮುಮ್ ಕೈಪೆಯುಮ್ ಜಳಿಯ-ವಿನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕೈಪೆಗಳಲ್ಲದೆ, ವೇರೊರು ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣಂ-ಬೇರೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವನ್ನೂ, ಕಣ್ಣಿಲೇಫ ನಾನು ಕಂಡಿಲ್ಲವು, ಎನಕ್ಕು ಕಾಟ್ಟಾದೇ-ನನಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸದೇನೆ, ಸ್ವತಸ್ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ, ನೀ ಕಣ್ಣಿದುಣ್ಣಾಗಿಲ್-ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವದೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ಯ ವೇಣುಮೆನ್ನ ದಯಮಾಡಿ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿ, ಅದಕ್ಕೆ, ಈಶ್ವರ-ಸರೈಶ್ವರನು, ನಿರುತ್ತರನಾಯಿರುಕ್ಕಿರ - ಮೇಘಧ್ವನಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನೇ ಏನು ಏನೊಂದೂ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡದೇ ಇರುವ, ಇರುಪ್ಪಾಲೇ - ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕೈಪೆಗಳ, ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತ್ವ - ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು, ನಾಟ್ಟುಕ್ಕು - ಲೋಕದ ಜನುಗೆಲ್ಲಾ, ವೆಳಿಯಿಡುಗಿರಾರ್ - ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾರೆ ಈ ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಇನ್ನೆನ್ನೈ ಎಂಬ ಪಾಠ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ ಸಹಜ ಧರ್ಮಗಳಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕಾರುಣ್ಯಗಳು ಈ ಚೇತನನ ಬಂಧಮೋಕ್ಷಾದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಧಾನಕೇತುಗಳೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಈ ಚೇತನನ ದುಷ್ಕೃತಗಳನ್ನೇ ವ್ಯಾಜಮಾಡಿ ಗುರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹರೂಪವಾದ ಬಂಧಾದಿ ಶಿಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಈ ಚೇತನನನ್ನು ಲೇಲೋಪಕರಣೇ ಬೂತವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ ; ಕಾರುಣ್ಯವು ಈ ಚೇತನನ ಸುಕೃತಗಳನ್ನು ವೂಲಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭಗವದನಿಗ್ರಹರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಭೋಗೋಪಕರಣವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇನತ್ತುಕ್ಕು ವ್ಯಾಜಭೂತಜ್ಞಾನ ವಿಶೇಷ ಕಾರಣಜ್ಞಳೈ ಅನಾದರಿತ್ತು ಎಂಬುದರಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ, ಮೊದಲು ಈ ಚೇತನನು ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗದೆ ಪುನಃಪುನಃ ಬಂಧಾದಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಕಾರುಣ್ಯಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಜಭೂತವಾದ ವಿಶೇಷ ಕಾರಣವು ಅಲ್ಲ

ಇತ್ತಾಲಿ ಜ್ಞೇತನನ್ನಿ ಲೀಲೋಪಕರಣ ಮಾಕ್ಕುಗ್ಗುಕ್ಕು ಪ್ರಧಾನ

ಸುಕೃತವು, ಇದನ್ನು ಅನಾದರಿಸಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮೂಲಕವಾಗಿ ಹಾಗೆ ಲೀಲಾ ವಿಭೂತಿಯಲ್ಲೇ ಆಲೆಯುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಚೇತನನು ಈಗ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ :—ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಜಭೂತವಾದ ವಿಶೇಷ ಕಾರಣವು ಅಲ್ಪ ದುಷ್ಟ್ಯತವು, ಇದನ್ನು ಅನಾದರಿಸಿ, ಕಾರುಣ್ಯಮೂಲಕವಾಗಿ ಭೋಗವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಹೋಗಿ ಸೇರುವಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರು ಇನ್ನೆನ್ನೆ ಎಂಬ ಪಾಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಹೇಗೆಂದರೆ — ಇನ್ನು ಎನ್ನೆ ಪೊರುಳಾಕ್ಕಿ ಎನ್ನೆ ಉಳ್ಳೆವೈತ್ತದು, ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದುದು ಕಾರುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವು, ಅನ್ನು ಎನ್ನೆ ಪುರಮೋಗ ಪುಣರ್ತ್ತದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವು, ಹೀಗೆ ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣವೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು, ನೀನು ಸರಸ್ವಜ್ಞನಾದುದರಿಂದ ನಿನಗೇನಾದರೂ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ತಿಳಿಸೈಯ್ಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ಸರ್ರೇಶ್ವರನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು ಇವುಗಳೇ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣಗಳಾಗಿ ಇನ್ನು ಯಾವ ಕಾರಣಗಳೂ ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ನಿರುತ್ತರನಾಗಿ, ಮೇಘಧ್ವನಿಯ ಮೂಲಕ ಆಳ್ವಾರರಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಸರಿಯಾದುದೆಂದು ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಸರ್ರೇಶ್ವರನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು ಎಂಬ ಭಾವವು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ಅಂಶವು ಇಷ್ಟೇ :— ಸಂಸಾರ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಈ ಚೇತನನ ದುಷ್ಟ್ಯತವು ವ್ಯಾಜವಾಗಿ ಸರ್ರೇಶ್ವರನಿಗೆ ಲೀಲೋಪಕರಣವಾಗುವುದು. ನೋಡುಕ್ಕೆ ಈ ಚೇತನನ ಸುಕೃತರೂಪವಾದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ವ್ಯಾಜವಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಯ ಭೋಗೋಪಕರಣವಾಗುವುದು, ಎಂಬುದು ; ಹೀಗೆ ಚೇತನನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೂ ಕೃಪೆಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಸ್ಪರ್ಧೆಯುಂಟು, ಈ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವತ್ಕೃಪೆಯೇ ಪ್ರಬಲತರವಾದುದು ಈ ಸರಸ್ವ ಮಂಗಳದಾಯಕವಾದ ಕೃಪಾಪ್ರಬಾವವನ್ನೇ ಮಹರ್ಷಿಯು “ವ್ಯಸನೇಷು ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಭೃಶಂ ಭವತಿ ದುಃಖತಃ । ಉತ್ಸವೇಷು ಚ ಸರ್ರೇಷು ಪಿತೇವ ಪರಿತುಷ್ಯತಿ” (ರಾ ಆಯೋಧ್ಯಾ) ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿರುತ್ತಾರೆ ಆದುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಬಲವಾದ ಕೃಪೆಯುಂಟಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ನಮ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವು

ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದನ್ನೇ ಬಹು ವಿಶದವಾಗಿ, ಇತ್ತಾಲಿ ಜ್ಞೇತನನ್ನಿ ಎಂಬ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ವಿಶದೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ :—ಇತ್ತಾಲಿ-ಹೀಗೆ

ಕಾರಣಮ್ ಈಶ್ವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮ್ ; ಇದುಕ್ಕು ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣಮ್ ಪ್ರವಾಹಾನಾದಿಯಾನ ಸ್ವತಂತ್ರಾಜ್ಞಾತಿಲಂಘನಮ್. ಇವನ್ನೆ ಭೋಗೋಪಕರಣಮಾಕ್ಕು ಗೃಹ್ಯ ಪ್ರಧಾನಕಾರಣಮ್ ಈಶ್ವರನುಡೈಯ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಕಾರುಣ್ಯಮ್ ; ಇದುಕ್ಕು ಪ್ರತಿಬಂಧಕಮಾನ ಈಶ್ವರನಿಗ್ರಹತ್ವೈ ಶಮಿಪ್ಪಿತ್ತುಕ್ಕೊಂಡು ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣಮೆನ್ನು ಪೇರ್ ಪೆತ್ತದು, ಇವನು ಡೈಯ ಸುಕೃತ ವಿಶೇಷ ದ್ವಾರಕ ಕೃಪೆಯಡಿಯಾಗ ವನ್ನ ವಶೀಕರಣ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳ್ ; ಎನ್ನು ಈಶ್ವರನುಡೈಯ ಸ್ವಭಾವತ್ವೈಯುಮ್, ವೈಷಮ್ಯ

ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾರುಣ್ಯಗಳೇ ಪ್ರಧಾನ ಹೇತುಗಳೆಂಬ ಉಪದೇಶದಿಂದ, ಇಚ್ಛೇತನನ್ನೆ - ಈ ಚೇತನನ್ನು, ಲೀಲೋಪಕರಣ ಮಾಕ್ಕು ಗೃಹ್ಯ - ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಗೆ ಸೇರಿದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಮಾಡಲು, ಎಂದರೆ ಜನ್ಮ ಸಂತತಿಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಪುನಃಪುನಃ ಸಂಸಾರಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು, ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣಮ್ - ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವು, ಈಶ್ವರಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮ್ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು. ಇದಕ್ಕು - ಹೀಗೆ ಪುನಸ್ಸಂಸೃತಿಗೆ, ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣಮ್ - ಎರಡನೆಯ ಸಹಾಯಕಾರಣವು ಎಂದರೆ ವ್ಯಾಪರೂಪಕಾರಣವು, ಪ್ರವಾಹಾನಾದಿಯಾನ - ಪ್ರವಾಹರೂಪದಲ್ಲಿ ಆನಾದಿಯಾಗಿರುವ, ಸ್ವತಂತ್ರಾಜ್ಞಾತಿಲಂಘನಮ್ - ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ಸ್ವಾಮಿಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಲಂಘಿಸೋಣವು ಇವನ್ನೆ - ಈ ಚೇತನನನ್ನು, ಭೋಗೋಪಕರಣಮಾಕ್ಕು ಗೃಹ್ಯ - ಭೋಗವಿಭೂತಿಯಾದ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು, ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣವು, ಈಶ್ವರನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಕಾರುಣ್ಯವು ; ಇದುಕ್ಕು ಪ್ರತಿಬಂಧಕಮಾನ ಈಶ್ವರನಿಗ್ರಹತ್ವೈ - ಹೀಗೆ ಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿರುವ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹವನ್ನು, ಶಮಿಪ್ಪಿತ್ತುಕ್ಕೊಂಡು - ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣಮೆನ್ನು ಪೇರ್ ಪೆತ್ತದು-ಎರಡನೆಯದಾದ ಸಹಾಯ ಕಾರಣ ಎಂದರೆ ವ್ಯಾಪರೂಪಕಾರಣವೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವದು, ಯಾವುದೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. - ಇವನುಡೈಯ ಈ ಚೇತನನ, ಸುಕೃತ ವಿಶೇಷದ್ವಾರಕ - ಸುಕೃತವಿಶೇಷವೇ ಮೂಲವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಎಂದರೆ ಸುಕೃತವಿಶೇಷದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಕೃಪೆಯಡಿಯಾಗ - ಕೃಪೆಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ವನ್ನ - ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ, ವಶೀಕರಣ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳ್ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯ ವಿಶೇಷಗಳು, “ತಸ್ಯ ಚ ವಶೀಕರಣಂ ತಚ್ಚರಣಾಗತಿರೇವ” ಆ ಕರುಣಾಸಾಗರ

ನೈಫುಣ್ಯಜ್ಞಳಿಲ್ಲಾ ವೈಯೈಯುವಾ, ಬಂಧಮೋಕ್ಷಾದಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೈಯುವಾ, ಪ್ರಮಾಣ ಪ್ರತಿಯಂತಮಾನ ಪಡೆಯಿಲೇ ಅನುಸಂಧಿತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರನುಡೈಯ ಕೈಪೈಯಿಲೇ ಯೋನಿಸ್ಪೋರ ವಡಕ್ಕು ಮೆನ್ನುಕರುತ್ತು.

ನನ್ನ ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರ್ಗವು, ಆತನಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಶರಣಾಗತಿಯೇ, ಅದ್ವಾರಕ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಾಗಲಿ ಸದ್ವಾರಕ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಾಗಲಿ ಆಗಬಹುದು ಹೀಗೆ ಸರ್ವ ಫಲಗಳಿಗೂ ಬಂಧರೂಪವೇ ಆಗಲಿ ಮೋಕ್ಷರೂಪವೇ ಆಗಲಿ ಎರಡೆರಡು ಕಾರಣಗಳುಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಒಂದು ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣವು, ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾಗಲಿ, ಕಾರುಣ್ಯವಾಗಲಿ ; ಇನ್ನೊಂದು ವ್ಯಾಜರೂಪವಾಗಿ ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣವು, ಭಗವದಾಜ್ಞಾತಿಲಂಘನವು ಅಥವಾ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು. ಹೀಗೆ ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಂದ ಒಂದೂ, ಜೀವನಿಂದ ಒಂದೂ, ಎರಡು ಕಾರಣಗಳೂ ಸೇರಿದ ರೇನೇ ಫಲವು. ಒಂದರಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಚೇತನನ ಆಜ್ಞಾತಿಲಂಘನ, ಇವುಗಳಿಂದ ಬಂಧವು, ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಯುಕ್ತ ಕಾರುಣ್ಯ, ಚೇತನನ ವಶೀಕರಣೋಪಾಯ, ಇವುಗಳಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇದರಿಂದ ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ಫಲಪ್ರದನು, ಆತನು ಚೇತನನ ಒಂದು ವ್ಯಾಜವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದೆಯೇ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವನೇ ಎನಿಸಿ ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಿತವಾಯಿತು.

ಇನ್ನು ವಾಕ್ಯರೇಷದಿಂದ ಹೀಗೀಗ ಮೇಲಿನ ಇನ್ನೆನ್ನೆ ಎಂಬ ಪಾಶುರಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿದರೆ ಸರಸ್ವತಮಂಜವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :—
ಎನ್ನು - ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದಹಾಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳುವವರ ಮೂಲಕ, ಈಶ್ವರ ನುಡ್ಡೆಯ ಸ್ವಭಾವತ್ರೆಯುಮಾ - ಸರ್ರೇಶ್ವರನ ಸ್ವಭಾವಗಳಾದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾರುಣ್ಯಗಳನ್ನೂ, ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘುಣಾದಿಗಳೆಂಬುವವನ್ನೂ, ಬಂಧಮೋಕ್ಷಾದಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯುಮಾ - ಬಂಧಮೋಕ್ಷಾದಿಗಳುಂಟಾಗುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಗಳು ಧ್ರುವವು ಎಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ, ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೇಗೆಂದರೆ, ಆಜ್ಞಾತಿ ಲಕ್ಷಣ ನದಿಂದ ಬಂಧವೂ, ವ್ಯಾಜರೂಪೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವೂ ಎಂಬ ದಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು, ಪ್ರಮಾಣಪ್ರತಿಯುತಮಾನ ಪಡೆಯಿಲೇ-ಪ್ರಮಾಣವನ್ನ ನುಸರಿಸಿ ತೋರಿಬರುವಹಾಗೆ, ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಿ, ಸ್ವತಂತ್ರನುಡ್ಡೆಯಕ್ಕಪ್ಪೆಯಿಲಿ - ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಸರ್ರೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯಲ್ಲಿ, ಊನಿಪೋರ - ಮುಖ್ಯವ ಲಂಬನವಾಗಿ ನೆನಿಸಿ ಆಶ್ರಯಿಸುವದು, ಅಡಕ್ಕುಮ್-ಉಚಿತವು, ಎನ್ನುವರುತ್ತು-

ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು ; ಎಂದರೆ ವ್ಯಾಜವನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸಿ ಅವನನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದುವದು ಉಚಿತವೆಂಬ ಭಾವವು. ವ್ಯಾಜ ನಿರಪೇಕ್ಷವಾದಿಗಳು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಧ ದೋಷಗಳುಂಟೆಂದೂ ತಾವು ಈಗ ಹೇಳಿದ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷವಾದದ್ದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಧ ಗುಣಗಳುಂಟೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧ ಅವರುಗಳು ಹೇಳಿದುದರಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೇ ಎನಾ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಸೇರಿದ ಕಾರುಣ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯು ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು ಈ ಎರಡು ಸ್ವಭಾವಗಳೂ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿ ಭೋಗ ವಿಭೂತಿಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಹೇತುವಾಗಿ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

೨ ಆ ವಾದದಲ್ಲಿ ವೈಷಮ್ಯನೈರ್ಘೃಣ್ಯಗಳನ್ನು ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ ಆರೋಪಿಸಿದಹಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅನಾದಿಕರ್ಮ ವಿಶೇಷಗಳನುಸಾರವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷೆ ರಕ್ಷಣೆಗಳೂ ಎಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ ವೈಷಮ್ಯನೈರ್ಘೃಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು “ವೈಷಮ್ಯನೈರ್ಘೃಣ್ಯೇ ನ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ ತಥಾಹಿದರ್ಶಯತಿ” ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ (೨. ೧. ೩೪) ಉಪಸಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಇದು ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೂಡ ಹೇಳಿದುದಾದರೂ, ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿಯೂ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು. ಇನ್ನಭೋಗಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನೆಂಬ ವೈಷಮ್ಯವೂ, ಕ್ರೂರ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನೆಂಬ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯವೂ ಆತನಿಗಿಲ್ಲವು ಏಕೆಂದರೆ ಕ್ಷೇತ್ರಚ್ಛರ ಪೂರ್ವಕರ್ಮನುಗುಣವಾಗಿ ಸುಖದುಃಖಗಳುಪಭೋಗವು, ಶ್ರುತಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ, “ಸಾಧುಕಾರೀ ಸಾಧುರ್ದೈವತಿ, ಸಾಪಕಾರೀ ಸಾಪೋ ಭವತಿ” ಎಂಬದಾಗಿ, ಆದುದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷೆರಕ್ಷಣೆ ಇವುಗಳು ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

೩ ಆ ವಾದದಲ್ಲಿ ಬಂಧಕ್ಕೇನು ಕಾರಣ, ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೇನುಕಾರಣವೆಂದರೆ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದಂಟಾದ ಸಂಕಲ್ಪವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಇದರಿಂದ ಸರ್ದಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಸಂಗ ಏಕೆ ಕೂಡದೆಂಬ ಅಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಿಲ್ಲವು. ಈ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷವಾದದಲ್ಲಾದರೋ, ಚೇತನನ ದುಷ್ಕೃತ ಸುಕೃತಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿ, ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಗಳುಂಟಾಗಿ ಬಂಧಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

೪. ಆ ವಾದದಲ್ಲಿ ವಿಧಿವಾಕ್ಯಗಳಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ದೂರೀಕೃತಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವು. “ಓ ಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ” “ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ” “ಆತ್ಮಾನಂ ಮಯಿ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್” “ಸಕೃದೇವ ಪ್ರಪನ್ನಾಯ

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾರುಣ್ಯಯೋರುಭಯೋರಾವಶ್ಯಕತಾಂದರ್ಶಯಿತಿ

ನಿಷ್ಕೃಪನುಡೈಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮ್ ಬಾಧಕಮ್, ಅಸ್ವತಂತ್ರ ನುಡೈಯ ಕಾರುಣ್ಯಮ್ ಪಿರರ್ಕ್ಕುಮ್ ಅನುಪಕಾರಕಮಾಯ್, ತನ ಕ್ಕುಮ್ ಕ್ಲೇಶಾನಹಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್.

ತನಾಸ್ತೀತಿ ಚ ಯಾ ಚತೇ ಇತ್ಯಾದಿ ವ್ಯಾಜಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಈಗ ತಾವು ಹೇಳಿದ ಏಕ ರಾರ್ಥದಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು

ಆದುದರಿಂದ ಇನ್ನೆನ್ನೆ ಎಂಬ ವಾಶುರಾರ್ಥವು ಅವರುಗಳು ಹೇಳಿದ ಹಾಗಲ್ಲವೆಂದೂ, ತಾವು ಈಗ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಒರ್ಥವು ಈ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿ ಸಾಮಂಜಸ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದರಿಂದ ಗ್ರಾಹ್ಯವೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಆದ ಕಾರಣ ಏಕಾಂತಿಗಳು ಭಗವಂತನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕು ಕಾರುಣ್ಯವನ್ನೇ ಅನು ಸಂಧಾನಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾರುಣ್ಯಗಳೆರಡೂ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು
ಪೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾರುಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದೇ ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಸಾಲವೇ ? ಎಂದರೆ ಎರಡೂ ಅವಶ್ಯವು ಎಂದುಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ ನಿಷ್ಕೃಪ ನುಡೈಯ - ಕಾರುಣ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವನ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು, ಬಾಧಕಮ್ - ಬಾಧಕ ವಾದುದು ; ಅಸ್ವತಂತ್ರನುಡೈಯ - ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವನ, ಕಾರು ಣ್ಯಮ್ - ಕೃಪೆಯು, ಪಿರರ್ಕ್ಕುಮ್ ಅನುಪಕಾರಕಮಾಯ್ - ಇತ ರಿಗೆ ಉಪಕಾರಮಾಡಲು ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವಾಗಿರುವ, ತನಕ್ಕುಮ್ ಕ್ಲೇಶಾನಹ ಮಾಯ್ - ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಪರಿಶಾಸದಿಂದ ತನಗೂ ದುಃಖಕರವಾಗಿ, ಇರುಕ್ಕುಮ್ ಇರತ್ತೆ ಶಿಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮಾತ್ರ ವಿದ್ಧರೆ ಸಾಲವೇ ? ಶಿಕ್ಷಿಸುವವನು ಕೃಪೆಯೂ ಇರಬೇಕು ? ಎಂದರೆ ನಿಷ್ಕೃಪೆ ಯಿಲ್ಲವನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ತುಂಬಾ ಬಾಧಕವ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಯಾರಿ ಗೆಂದರೆ ಆಶ್ರಿತರಿಗೂ ಕೂಡ ಬಾಧಕವೇ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಅತ್ಯಪ್ಪರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳು ರಾಜನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಯಾಚಿಸಲು ಗುಂಪುಕೂಡಿದರೆ, ಇದನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನಿಷ್ಕೃಪೆಯುಳ್ಳ ಪೋಲೀಸಿನವರಿಗೆ ಗುಂಪನ್ನು

ಸ್ವತಂತ್ರನುಡೈಯ ಕಾರುಣ್ಯಮ್ ನಿನ್ನೈತ್ತದು ಮುಡಿಕ್ಕೈಯಾಲೇ
ತನಕ್ಕುಮ್ ಅತಿರಸಮಾಯ್, ಆಶ್ರಯಿಪ್ಪಾರ್ಕ್ಕಿಲ್ಲಾಮ್ ಅನೈ ಅನಿಷ್ಟ
ನಿವೃತ್ತಿಕ್ಕುಮ್ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಕ್ಕು ಮುಡಲಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್.

ಚದರಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಅವರು ಹೇಗೆ ವೀತಿಮಾರಿ ನಡೆದು
ತುಂಬಾ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ಆದರೆ
ನಿಷ್ಕ್ರಮರಾದ ಪೋಲೀಸ್‌ನವರಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಕೃಪಾಯುಕ್ತರಾದ ಮೇಜಸ್ಪ್ರೀಟಿ
ಮೊದಲಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಲಿ, ಸವೃದಯರಾದ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಲಿ
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಅನಾಹುತಗಳೇನೂ ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲವು. ಅದುದ
ರಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸ್ವತಂತ್ರನೂ ಕೃಪಾವೇಷಾರ್ಥನೂ ಆಗಿರುವದರಿಂದ ಕೃಪಾ
ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಾಜಿಸ್ಪ್ರೀಟಿನೋಪಾದಿಯಲ್ಲ ಯುಕ್ತ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿ ಆತನನ್ನು
ಒಳ್ಳೇ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತರುವನು ಆಗ ಬಾಧಕವೇನೂ ಇಲ್ಲವು. ಹಾಗೆಯೇ
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವ ಕೃಪಾವಿಶಿಷ್ಟನಿಂದ ಅನುಗ್ರಹವೂ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು,
ಇತರರಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲವು, ಸಹಾಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ರಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬ
ಪರಿತಾಪದಿಂದ ತನಗೂ ಕ್ಲೇಶವು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ, ಮಹಾ
ಕೃಪೆಯುಳ್ಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದ ರಾಜಭಟ್ಟನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವದರಿಂದ ಬಡ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ದಾರಿದ್ರ್ಯವು ಹಿಂಗಿತ್ತೇ ಆ ರಾಜಭಟ್ಟನು ಈತನ ದೈನ್ಯವನ್ನು
ನೋಡಿ ಶೋಕಿಸಬಹುದು ಉದ್ವೇಗವೆಸಗಲು ಆತನಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಲ್ಲಿ
ಯದು ? ಆದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಕೃಪಾಯುಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ
ರಾಜನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ತನ್ನ ಮನೋರಥವು ಸ್ಪೂರ್ಣವಾಗುವ ಸಂಭವವು
ಉಂಟು. ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿಯೂ ಕೃಪಾಲಿಯಾಗಿಯೂ
ಇರುವದರಿಂದ ಪರಮನಿಶ್ಚಯವೂ ಕೂಡ ಸಾಧ್ಯವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ
ಮುಂದಿನವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ ಸ್ವತಂತ್ರನುಡೈಯ ಕಾರುಣ್ಯಮ್ -
ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿರುವವನ ಕರುಣೆಯು, ನಿನ್ನೈತ್ತದು ಮುಡಿಕ್ಕೈಯಾಲೇ - ಸಂತ
ರಿಸಿದುದನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಮಾಡಿಬಿಡುವದರಿಂದ, ತನಕ್ಕುಮ್ ಅತಿರಸಮಾಯ್ -
ತನಗೂ ತುಂಬಾ ಆನಂದಕರವಾಗಿ, ಆಶ್ರಯಿಪ್ಪಾರ್ಕ್ಕಿಲ್ಲಾಮ್ - ಆಶ್ರಯಿಸಿದ
ಎಲ್ಲರಿಗೂ, ಅನೈ - ಆಗಲಿ, ಒತನೇ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಗೂ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಗೂ
ಉಡಲಾ ಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಹೇತುವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅಸ್ವತಂತ್ರನ ಕಾರುಣ್ಯವು
ಯಾರಿಗೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗದೆ ತನಗೆ ಕ್ಲೇಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಸ್ವತಂತ್ರನ

ಇಪ್ಪಡಿ (ಇರುಗೈಯಾಲೆ) ಯಾಗೈಯಾಲೇ ಅವತಾರ ದಶೈಯಿಲುಮ್ (೧) “ವ್ಯಸನೇಷು ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಭೃಶಂ ಭವತಿ ದುಃಖಿತಃ” ಎನ್ನಿ ಪುಸ್ತಕಗಳಿರೊಲ್ಲುಮವೈಯೆಲ್ಲಾಮ್ ಅನುಗ್ರಹ ವಿಷಯಮಾಯಿರುಪ್ಪಾರ್ ಶಿಲರೈ ರಂಜಪ್ಪಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್, ಆಸುರ ಪ್ರಕೃತಿಗಳೈ ಮೋಹಿಸ್ಸಿಕ್ಕೈಕ್ಕು ಮಾಗವತ್ತನ್ನೈ.

ಕಾರುಣ್ಯವು ಆಶ್ರಿತರಿಗಿಲ್ಲಾ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವದಲ್ಲದೆ ತನಗೂ ಸಂತೋಷಕರವಾಗಿತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಸ್ವತಂತ್ರನ ಕಾರುಣ್ಯವು ತನಗೆ ಆಹ್ಲಾದಕರವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಯು, ಶ್ರೀರಾಮನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾದರೂ ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳ ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿ ತಾನೂ ತುಂಬಾ ದುಃಖವುಳ್ಳವನಾಗುವನೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ? ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಪ್ಪಡಿ ಇರುಗೈಯಾಲೆ - ಸ್ವತಂತ್ರನ ಕರುಣೆಯು ಆತನಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅವತಾರ ದಶೈಯಿಲುಮ್ - ಅವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ, “ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ-ಅಂತಹ ಪುರಷನಗಳಾದ ಸ್ವಕೀಯರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇಯಲ್ಲದೆ ಸಾಧಾರಣರಾದ ಮನುಷ್ಯಸಾಮಾನ್ಯರ ವ್ಯಸನೇಷು-ವ್ಯಸನಗಳಲ್ಲಿ, ಭೃಶಂ-ಬೇಗ, ದುಃಖಿತಃ-ದುಃಖವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವನು, ಭವತಿ-ಆಗುವನು ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಾರ್ಥವು—ಉತ್ಸವೇಷು ಚ ಸರ್ವೇಷು ಪಿತೇನ ಪರಿತುಷ್ಯತಿ - ಸಮಸ್ತಗಳಾದ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ, ಪಿತೇನ - ಸ್ವಂತ ತಂದೆಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ, ಪರಿತುಷ್ಯತಿ - ಪುನಃಪುನಃ ಸಂತೋಷಪಡುವನು” ಎನ್ನಿ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಲ್ ಎಂಬೀ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ, ಚೊಲ್ಲುಮವೈ ಯೆಲ್ಲಾಮ್ - ಹೇಳುವದೆಲ್ಲವೂ, ಅನುಗ್ರಹ ವಿಷಯಮಾಯಿರುಪ್ಪಾರ್ ಶಿಲರೈ - ಶ್ರೀರಾಮನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವ ಕೆಲವರನ್ನು, ರಂಜಪ್ಪಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್ - ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರೇಮೋತ್ಪಾದನವಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಚಿತ್ತರಂಜನ ಉಂಟುಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು ಆಸುರಪ್ರಕೃತಿಗಳೈ - ಆಸುರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಿಗೆ, ಮೋಹಿಸ್ಸಿಕ್ಕೈಕ್ಕು ಮಾಗವತ್ತನ್ನೈ - ಶ್ರೀರಾಮನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲವೆಂದು ಭ್ರಮೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಎಂದು ಅತ್ತನ್ನೈ - ಅಪ್ಪು ಮಾತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ಆ ಶ್ಲೋಕಾಭಿಪ್ರಾಯವು. ವ್ಯಸ

ನೇಷು ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸರ್ದೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಾರುಣ್ಯಾತಿರಯವು ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರನ ಕೃನೆಯು ಅಹ್ಲಾದಕರವಾದುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಮಹರ್ಷಿಯ ಸೂಕ್ತಿಯು ವಿರೋಧವಾಯಿತಲ್ಲ ? “ನ ತೇ ವಾಗ ನೃತಾ ಕಾವ್ಯೇಕಾಚಿದತ್ರ ಭವಿಷ್ಯತಿ” “ನೀನು ಬರೆಯುವ ರಾಮಾಯಣ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಳಾದ ವಾಕ್ಯ ಎಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗಲಾರದು” ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹವು ಮಹರ್ಷಿಗೆ ಇರುವಾಗ “ವ್ಯಸನೇಷು” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಎಂದಿಗೂ ಸುಳ್ಳಾಗಲಾರದಷ್ಟೇ. ಹಾಗಾದರೆ ಸರಿಯಾದ ಶ್ಲೋಕಾಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಮನುಷ್ಯರು ದೈವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು ಆಸುರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು ಎಂಬದಾಗಿ ಎರಡು ವಿಧವೆಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ ವ್ಯಸನವೆಲ್ಲಿಯದು ? ಶ್ರೀರಾಮನು ಮನುಷ್ಯನಾದ ತಾಯಾದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯರಹಾಗೆ ನಟನೆಯು ಇತರರು ದುಃಖಪಟ್ಟರೆ ತಾನೂ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಖಿನ್ನನಾಗುವನು ಇದರಿಂದ ದೈವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಈತನು ಸಹೃದಯನಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದರಿಂದ, ತನ್ನನ್ನು ಅವರು ಆಶ್ರಯಿಸುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು, ಆಸುರಸ್ವಭಾವದವರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಈ ವಿಡಂಬನದಿಂದ ಸಾಧಾರಣ ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸದೇ ಇರುವರು. ಹೀಗೆ ಈತನ ವ್ಯಸನರೂಪ ನಾಟಕವು ದೈವಸ್ವಭಾವದವರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ, ಆಸುರಸ್ವಭಾವದವರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸದ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಮನುಷ್ಯರ ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿ ದುಃಖ ನಟನೆಯೂ ಉತ್ಪನ್ನದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದ ನಟನೆಯೂ, ಸಹ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕಾರುಣ್ಯಗಳುಳ್ಳ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಲೀಲಾರಸದ ಪರೀವಾಹವೇ ಎನಾ ಬೇರೆಯಲ್ಲವು. ಅದುದರಿಂದ ವಿರೋಧವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ಸತ್ವಗುಣಾಧಿಕೃತವುಳ್ಳ ಪುರುಷನು ಇತರರು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವದನ್ನೂ, ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಿರುವದನ್ನೂ ಕಂಡು ಪರಿತಾಪ ಪಡುವದೂ ಸಹಜವಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣವೇ ಸರಿ ಅದುದರಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿವುದಾದರೆ ಇಂತಹ ವ್ಯಸನಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇ ? ಇಂತಹ ಸುಲಭೋಪಾಯವನ್ನವಲಂಬಿಸುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂಬ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಪ್ರಕಟನೆಯಾದರೂ ಆಗಬಹುದು. ಉತ್ಪನ್ನವು ಯಾವಾಗವೆಂದರೆ, ತನ್ನನುಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದಿದಾಗ ; ಅದುದರಿಂದ ತನ್ನನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದರಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಹರ್ಷ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಾಡಿದನೆಂದೂ ಭಾವಿಸಬಹುದು, ಅಂತೂ ಕಾರುಣ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನವು ತನಗೆ ತುಂಬಾ ರಸಾನಹವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಲು

ಇವ್ವರ್ಣತ್ವೈ (೧) “ಕಾಲಸ್ಯ ಹಿ ಚ ಮೃತ್ಯೋಶ್ಚ ಜಜ್ಞವ
ಸ್ಥಾವರಸೃಜಃ | ಈಶತೇ ಭಗವಾನೇಕಸ್ಯತ್ಯ ಮೇತದ್ವ್ಯವೀಮಿತೇ |
ಈಶನ್ನಪಿ ಮಾಹಾಯೋಗೀ ಸರ್ವಸ್ಯ ಜಗತಃಪ್ರಭುಃ | ಕರ್ಮಾಣ್ಯಾ

ಆಭ್ಯಂತರವಿರುವದಿಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ವ್ಯಸನಪ್ರದರ್ಶನ ಮೊದಲಾದವೆಲ್ಲಾ ಕೇವಲ
ವಿಡಂಬನೇ; ವಿನಾ ಯಥಾರ್ಥವಾದುದಿಲ್ಲವು. ಕಾಲಯವನನಿಗೆ ಅಂಜಿ ಪಲಾ
ಯನಮಾಡಿದಹಾಗೆ ನಟಿಸಿದುದು, ಮುಚುಕುಂದರು ತಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ತಿಳಿದು ಕಣ್ಣು
ಬಿಟ್ಟು ನೋಡಿದಾಗ ಕಾಲಯವನನು ಭಸ್ಮವಾಗಲಿ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶ್ಯದಿಂದೆಂದು
ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಸರ್ವಶಕ್ತನಾಗಿ “ಅಂಗುಲೈಗ್ರೇಣರ್ತಾ ಹನ್ಯಾಮಿಚ್ಛೇ
ಹರಿಗಿಣೇಶ್ವರ” “ಹಿ ವಾನರ ರಾಜನಾವ ಸುಗ್ರೀವನೇ ಒಂದು ಬೆರಳು ತುದಿಯ
ಹೊಡತುವ ಅನರೇಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲಲು ಶಕ್ತಿ ಇರುವದು” ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡ
ವನಿಗೆ ಪಲಾಯನವು ಹೇಗೆ ಅಯಥಾರ್ಥವಾದುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ
ದೀನರಾದವರನ್ನು ಕಂಡುದರಿಂದ ವ್ಯಸನವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವದೂ ಕೇವಲ
ನಟನೆಯೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಈ ಮೇಲಿನ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಗೆ ಋಷಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ —
ಕಾಲಸ್ಯ ಹಿ ಚ - ಕಾಲಕ್ಕೂ, ಮೃತ್ಯೋಶ್ಚ - ಯಮನಿಗೂ. ಜಜ್ಞಮಸ್ಥಾ
ವರಸೃಜಃ - ಚಲಿಸುವ ಚಲಿಸವೇ ಇರುವ ಚರಾಚರಭೂತಗಳಿಗೂ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ
ಭಗವಾಃ ಏಕಃ - ಷಾಡ್ಗುಣ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಈಶ್ವರನೊಬ್ಬನೇ, ಈಶತೇ -
ನಿಯಮಿಸುವನಾಗಿದ್ದಾನೆ; ತೇ - ನಿನಗೆ, ಏತತ್ ಸತ್ಯಂ ಈ ಸತ್ಯವಾದ
ಮಾತನ್ನು, ಬ್ರವೀಮಿ ಹೇಳುವೆನು, ಈಶನ್ನಪಿ - ಹೀಗೆ ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಸ್ವತಂತ್ರ
ನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಸರ್ವಸ್ಯ ಜಗತಃಪ್ರಭುಃ - ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೂ
ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ, ಮಾಹಾಯೋಗೀ - ಮಹಾ ಯೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಶ್ರೀ
ಕೃಷ್ಣನು, ಜ್ಞಾನಾದಿ ವ.ಹಾಕಲ್ಪಾಣಗುಣಗಳು ಅಘಟಿತ ಘಟನಾಶಕ್ತಿ ಮೊದಲಾ
ದವುಗಳ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಎಂಬ ಭಾವವು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು
ದುರ್ಬಲಃ-ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆ, ಕೇನಾಶ ಇವ-ಕೃಷಿ ಮಾಡುವ ರೈತನ ಹಾಗೆ, ಕರ್ಮ
ಣ್ಯಾ ರಥತೇ - ಪಲಾಯನಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲುಪಕ್ರಮಿಸುವನು. “ವರ್ಮ
ಏವಚಿ ಕರ್ಮಣಿ” (ಗೀ. ೩. ೨೨.) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡ
ಬೇಕಾದವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸದಾ ಲೋಕಶಿಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ಲೋಕ

ರಭತೇ ಕರ್ತುಂ ಕೀನಾಶ ಇವ ದುರ್ಬಲಃ । ತೇನ ವಂಚಯತೇ ಲೋಕಾ
ನ್ಮಾಯಾ ಯೋಗೇನ ಕೇಶವಃ । ಯೇ ತಮೇವ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ಸತೇ
ಮುಹ್ಯಂತಿ ಮಾನವಾಃ ” (೧) “ಕೃತ್ವಾ ಭಾರಾವತರಣಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ
ಪೃಥುಲೋಚನಃ । ಮೋಹಯಿತ್ವಾ ಜಗತ್ಪರ್ಮಂ ಗತಸ್ಸಂಸ್ಥಾನಮುತ್ತ
ಮಂ । ” (೨) “ಮನುಷ್ಯದೇಹಿನಾಂ ಚೇಷ್ಟಾ ಮಿತ್ಯೇವ ಮನುವರ್ತತೇ ।

ಸಂಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹ ಶಿಷ್ಟ ಪರಿಪಾಲನೆಗಾಗಿಯೂ ಯಾವಾಗಲೂ
ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನೆಸಗುತ್ತಲೇ ಇರುವನೆಂಬ ಭಾವವು ಹೀಗೆ ದುರ್ಬಲನಾಗಿ ತೋರಿಸಿ
ಕೊಂಡಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರ ಮಾತ್ರದಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಶ್ರೀ ರಾಮಾವತಾರ
ದಲ್ಲೂ ಲೋಕ ನಾಥಃ ಪುರೋಧೇತವ್ಯ ಸುಗ್ರೀವಂ ನಾಥಮಿಚ್ಛತಿ, ತಾನು
ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯಾದರೂ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ತನಗೆ ಸ್ವಾಮಿ
ಯನ್ನಾಗಿ ಆಮೇಕ್ಷಿಸಿದನು, ಎಂದೂ “ಯಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದೇ ಸತತಂ ಪ್ರಸೀ
ದೇಯು ರಿಮಾಃಪ್ರಜಾಃ । ಸರಾಮೋ ವಾನರೇಂದ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದಮಭಿ
ಕಾಂಕ್ಷತಿ” ಯಾವ ಶ್ರೀರಾಮನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲು, ಈ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಸರ್ವ
ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೂ ಹೊಂದುವರಾಗುವರೋ, ಅಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮನು ಈಗ ಕಪಿರಾಜನ
ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಪಾರ್ಥಿಸುವನಾಗಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿಸಿ
ರುತ್ತದೆ. ಕೇಶವಃ-ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು,
ತೇನಮಾಯಾ ಯೋಗೇನ-ಅಂತಹ ವಿವಿಧ ವಿಚಿತ್ರ ಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ
ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಿಂದ, ಲೋಕಾ ವಂಚಯತೇ-ಆಸುರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ
ಜನರನ್ನು ವಂಚಿಸುವನು ; ಯೇ - ಯಾವ ದೈವ ಸ್ವಭಾವಯುಕ್ತರು,
ತಮೇವ - ಹೀಗೆ ಆಸುರ ಸ್ವಭಾವದವರಿಗೆ ಸಾಧಾರಣ ಮನುಷ್ಯನೆಂದು
ತೋರುವ ಆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನೇ, ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ - ಶರಣಾಗತರಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸು
ತ್ತಾರೋ, ತೇ ಮಾನವಾಃ - ಆ ಮನುಷ್ಯರು, ನಮುಹ್ಯಂತಿ - ಮೋಸ
ಹೋಗುವದಿಲ್ಲವು, ಭ್ರಮಿಸುನ್ನು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು. ಇದು ಮಹಾ ಭಾಗವತ
ನಾದ ಸಂಪದನು ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನಿಗೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಪರತ್ವವನ್ನು ಉಪದೇ
ಶಿಸುವ ಪ್ರಕರಣವು. “ಪೃಥುಲೋಚನಃ - ಕೃಪಾಸೂಚಕ ವಿಶಾಲ ನೇತ್ರ
ಗಳುಳ್ಳ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು, ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ-ಜೂಮಿಯ, ಭಾರಾವತರಣಂ ಕೃತ್ವಾ-
ಭಾರವನ್ನೇಳುವವನಾಗಿ, ಜಗತ್ಪರ್ಮಂ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನೂ, ಮೋಹಯಿತ್ವಾ-

ಲೀಲಾ ಜಗತ್ಪತೇ ಸ್ತಸ್ಯುಭಂದತಃ ಸಂಪ್ರವರ್ತತೇ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ ಮಹರ್ಷಿಗಳ್ ಅರುದಿ ಇಟ್ಟಾರ್ಗಳ್. ಆಗ್ನಿಯಾಲ್ ಆವತಾರ ವೃತ್ತಾಂತಜ್ಞ ಲಿಲುಮ್ ದುಃಖಾಭಿನಯಮಾತ್ರಮೇಯುಳ್ಳದು ಅದು ತಾನುಮ್ ಕೃಪಾ

ಮೋಹಗೊಳಿಸಿದವನಾಗಿ, ಉತ್ತಮಂ ಸರೋತ್ತಮವಾದ, ಸ್ವಂಸ್ಥಾನಂ - ತನ್ನ ಸ್ವಕೀಯಸ್ಥಾನವಾದ ನಿತ್ಯ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಗತಃ - ತೆರಳಿದನು ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮೋಹಗೊಳಿಸಿದನೆಂದು ತೋರಬರುತ್ತದೆ (೨) "ಮನುಷ್ಯದೇಹಿನಾಂ ಮನುಷ್ಯ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರ, ಚೇಷ್ಟಾಂ - ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು, ಇತ್ಯೇವಂ - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಹಿಂದೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭೇದ ದಂಡರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಪಲಾಯನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಯಾಗಲಿ, ಅನುವರ್ತತೇ - ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾನೆ ತಸ್ಯ - ಆ, ಜಗತ್ಪತೇಃ - ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ, ಲೀಲೆಯು, ಛಂದತಃ - ಆತನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ, ಸಂಪ್ರವರ್ತತೇ ಚನ್ನಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ (ಪರವರ್ತತೇ) ಎಂದು ಪಾರಾಂತರ ಉಂಟು) ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ್-ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ವ್ಯಾಸ, ಪರಾಶರಾದಿಗಳು, ಅರುದಿ ಇಟ್ಟಾರ್ಗಳ್-ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಆಗ್ನಿಯಾಲ್-ದೈವ ಪ್ರಕೃತಿಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಣ ಮಾಡುವದ ಕ್ಷೂ, ಅಸುರ ಪ್ರಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಂಚಿಸುವದಕ್ಕೂ, ಹೀಗೆ ಲೋಕವಿಡಂಬನವಾದುದು ದರಿಂದ, ಅವತಾರವೃತ್ತಾಂತಗಳಲ್ಲಿ, ದುಃಖಾಭಿನಯಮಾತ್ರಮೇ ಯುಳ್ಳದು-ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ದುಃಖಪಟ್ಟರೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು, ದುಃಖವಾದ ಹಾಗೆ ನಟನೆ ಮಾತ್ರವನ್ನೇ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವಂಥವುಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ ಸೀತಾವಾಕ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು. "ವಿಧಿರೂಪನಮಸಂಹಾರ್ಯಃ ಪ್ರಾಣಿ ನಾಂ ಪ್ಲವಗೋತ್ತಮಃ | ಸೌಮಿತ್ರಂ ಮಾಂಚಿ ರಾಮಂಚಿ ವ್ಯಸನೈಃ ಪಶ್ಯ ಮೋಹಿತಾಃ" ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಭ್ರಾತಾವನ್ನು ಪಿತಾ ಅಥವಾ ಗುರು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸದಾ ಆತನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ, ಪತಿಯೇ ಪರದೈವ ವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ತನಗೂ, ಧರ್ಮದೇವತೆಯೇ ತಾನು ಎಂದು ವರ್ತಿಸುವ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೂ ದುಃಖವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ವಿಧಿಯನ್ನು ಮಾರಲು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆಂದು ಸೀತೆಯು ಅಂಜನೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅವರುಗಳ ದುಷ್ಟತಾನುಗುಣವಾಗಿ ವ್ಯಸನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಎಂಬ ಲೋಕತಿಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ವ್ಯಸನದ ಅಭಿನಯವೆಂದು ತಿಳಿಯ

ಮೂಲಮ್. ಇದು ಸ್ವತಂತ್ರನಾನ ತನಕ್ಕು ಲೀಲೆಯು ಮಾಯಿರು ಕ್ಕುಮ್. ಕೊನರ್ ಕುರಳಿರೈಕ್ಕೊಂಡಾಡಿ ರಕ್ಷಿಕ್ಕೈ ನಿರಪೇಕ್ಷರಾನ ರಾಜಾಕ್ಕಳುಕ್ಕು ಲೀಲೆಯುಮಾಯ್ ಕೃಪಾಕಾರ್ಯಮು ಮಾಯ್ ಕೃಪಾ

ತಕ್ಕದ್ದು. ಅದು ತಾನುಮ್ - ಅದೂ ಕೂಡ, ಕೃಪಾಮೂಲಂ - ಭಗವತ್ಪ್ರವೇಯೇ ಮೂಲವಾಗಿಯುಳ್ಳದು, ಅಂತಹ ಅಧಿನಯವೂ ಕೂಡ ಭಗವತ್ಪ್ರವಾಮೂಲವಾದುದೆಂದೇ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು ಆಸುರ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ದೈವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವ ಹಾಗೆಮಾಡುವುದು ಕೂಡ ಕೃಪಾಪ್ರಭಾವವೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಆಸುರ ಪ್ರಕೃತಿಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ, ದೈವೀ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಚಿತ್ತರಂಜನೆಯುಂಟುಮಾಡುವದರಿಂದ ತನಗೆ ಆಗತಕ್ಕದ್ದೇನೆಂದರೆ. “ಲೋಕವತ್ತು ಲೀಲಾ ಕೈವಲ್ಯಂ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ “ಸಮ್ರಾಡಿನಾತ್ಮ ಸಮಯಾ ಸಡವೋದಸೇತ್ತಂ” ಪೂರ್ವಕಾಮನಾದ ರಾಜಾಧಿರಾಜನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ಇಂತಹ ದಿವ್ಯ ಚೇಷ್ಟೆಗಳ ಮೂಲಕ ಲೀಲಾ ವಿಹಾರವನ್ನು ನುಭವಿಸುವನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಕಾಮ ನಾದುದರಿಂದ ತನಗೆ ಸಮಳಾದ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಆತನಿಗೆ ಲೀಲೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು - ಇಂತಹ ದುಃಖಾಧಿನಯವೇ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಸಾರವು, ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ತನಗೆ ಎಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ, ಲೀಲೆಯುಮಾ ಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಲೀಲೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಇದನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಮೂಲಕ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೃಪಾಕಾರ್ಯವಾಗಿರುವದು ಲೀಲೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದುಂಟೋ ಎಂದರೆ ದೃಷ್ಟಾಂತಮೂಲಕ ಉಂಟೆಂದು ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಕೊನರ್ - ಗೂನರನ್ನೂ, ಕುರುಳಿರೈ - ಕುಳ್ಳ ರನ್ನೂ, ಕೊಂಡಾಡಿ ರಕ್ಷಿಕ್ಕೈ - ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ವಿನೋದಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸುವುದು, ನಿರಪೇಕ್ಷರಾನ ರಾಜಾಕ್ಕಳುಕ್ಕು - ಪೂರ್ವಕಾಮರಾದ ರಾಜರುಗಳಿಗೆ, ಲೀಲೆಯೂ ಕೃಪಾಕಾರ್ಯವೂ ಆಗಿರುವುದನ್ನು, ಕಾಣಾನಿನ್ನೋಮಿರೆ - ಕಂಡಿರುವೆವಷ್ಟೆ. ಹಾಗೆಯೇ ತ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೂ ಕೂಡ ತ್ರಿವಕ್ರಳಾದ ಕುಬ್ಜಿಯ ಕಾಲನ್ನು ಕಾಲಿಂದ ನೆಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೈಹಿಡಿದು ಎತ್ತಿದುದರಿಂದ ಬುಜುವಾದವಳಾಗಿ “ಮುಕುಂದಸ್ತುರ್ಮನಾತ್ಸದ್ಯೋ ಬಭಾವ ಪ್ರಮದೋತ್ತಮಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸರ್ವಲಾವಣ್ಯಯುಕ್ತಳಾದ ಸ್ತೀರತ್ವವಾದಳೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತ

ನಿನ್ನೋಮಿರಿ. ಇಪ್ಪದಿಯಾಗ್ಯಯಾಲೇ (೧) “ಉಸಾದತ್ತೇ ಸತ್ತಾಸ್ಥಿತಿ
ನಿಯಮನಾದ್ಯರ್ಚಿದ ಚಿದಾ ಸ್ವಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಶ್ರೀಮರ್ಗ” ಎನ್ನದು.

ವುಂಟು. ಹಾಗೆಯೇ ರಾಮಾನುಜಾದಲ್ಲೂ ವನವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳುವ ದುಃಖ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಂಚೆ, ಉಂಭವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಬೇವಿಸುತ್ತಾ, “ಶಾಟೀಮಾಚ್ಚಾದ್ಯ
ದುಶ್ಚಿದಾಂ” ಹೊದೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಆಗದ ಹಾಗೆ ಹೆರಳಾಗಿರುವ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊ
ದ್ದುಕೊಂಡು ಬಂದ ತ್ರಿಜಟಿನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ, ಪರಿಹಾಸ ಸಮನ್ವಿತನಾಗಿ ದಂಡ
ವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಎಸೆಯುತ್ತೀಯೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಆಕಳುಗಳು ನಿನ್ನವು
ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಬಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತನ್ನ ಬಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು ಕೋಲನ್ನು ಎಸೆ
ಯುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಆಕಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೆಂಬುದು ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ವಿದಿತವು.
ತುಂಬಾ ಶೋಕ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪರಿಹಾಸವೃತ್ತಿಯು ಲೋಕವಿಡಂಬನ
ನೆಂಬುದು ಇದರಿಂದ ಸುವ್ಯಕ್ತವು ಆದುದರಿಂದ ಅವತಾರ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಶೋ
ಕಾದಿಗಳೆಲ್ಲವು ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಆತನ ದಾರಿದ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ನುರುಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದು
ಕೃಪಾಪ್ರಭಾವವೆಂಬುದೂ ವ್ಯಕ್ತವು ಮತ್ತು ಶೋಕಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪರಿ
ಹಾಸಕರ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಲೀಲೆ ಎಂಬುದೂ ನಿಷ್ಕಂಶಯವು ಇಲ್ಲಿ ಶೀ
ರೋಶಿಕರವರು ಕೂನರ್ ಕುರುಳಿರ್ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವುದು ಕರ್ಮಪರಿಪಾಕ
ದಿಂದ ದೀನದೇಶಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಮಾನುಷರಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಭಾವಿಸ
ಬಹುದು.

ಜಗದ್ರಕ್ಷಣಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಲೀಲಾರೂಪವಾಗಿ ಕೃಪಾಕಾರ್ಯಗಳೆಂಬುದಕ್ಕೂ,
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೃಪೆಯು ರಕ್ಷಣೋಪಯುಕ್ತವಾಗಬೇಕಾದರೆ ವ್ಯಾಜ
ವನ್ನೇಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೂ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಭಟ್ಟರ ಶ್ರೀ ರಂಗ
ರಾಜಸ್ತವದ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ — ಶ್ರೀಮರ್ಗ-ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯು,
ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಸೇರಿದವನಾದುದರಿಂದಲೇ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಲೀಲಾರಸವು
ಭೋಗ್ಯತಮನೆಂಬ ಭಾವವು, ಚಿದಚಿತಾ - ಸಮಸ್ತ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳನ್ನು,
ಸ್ವಮುದ್ದಿಶ್ಯ - ತನ್ನನ್ನು ಕುರಿತೇ ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಲೀಲಾರೂಪ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾ
ಗಿಯೇ, ಸತ್ತಾಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಮನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ, ಉಸಾದತ್ತೇ - ಅಂಗೀ
ಕರಿಸಿರುತ್ತಾನೆಂದು, ಎನ್ನದು - ಎಂದು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರು ಹೇಳಿರುವುದು
ಹೀಗೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಲೀಲೆಯು. (ಪ್ರಧಾನ ೨೩ನೆಯ)

ಇಪ್ಪಡಿ ಪರಹಿತ ವ್ಯಾಪಾರಾಶ್ರಯ ಮಾಗ್ನಿಯಾಲೇ ಅಶ್ರಿತಕುಃ
ರಕ್ಷಕನುಮಾಯ್, ಉಸಾಯಾಂತರ ಸ್ಥಾನ ನಿವೇಶತಾಲಿ ಉಸಾಯ
ಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್. ರಕ್ಷಣವ್ಯಾಪಾರ ಫಲಾಶ್ರಯಮಾಗ್ನಿಯಾಲೇ ಶೇಷಿ

ಪುಟ ನೋಡಿ. ಶ್ರೀಶ್ರುತಿ ೭ನೆಯ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ನೋಡಿ) ಮುಂದೆ "ಇತಿವದತಿ
ವಾಗೌಪನಿಷದೀ | ಉಸಾಯೋಪೇಯತ್ವೇತದಿಹ ತವತತ್ತ್ವಂ ನತುಗುಣಾ
ವತಸ್ತ್ವಾಂ ಶ್ರೀರಂಗೇಶಯ ಶರಣಮನ್ಯಾಜಮಭಜಂ ||" ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಯುಕ್ತ ಕೃಪೆಯು ಶರಣಾಗತಿರೂಪ ವ್ಯಾಜವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆಂದು
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಕ್ಕೆ ೨೭ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ

ಈ ಸಗತ್ತಿನ ಪೃಷ್ಠಿಸ್ಥಿತಿನಿಯಮನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿಯಾಪತಿಗೆ ಲೀಲೆಯಲ್ಲದೆ
ಬೇರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಪರಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ
ಆದುದರಿಂದ, ಕೃಪಾಕಾರ್ಯವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಚಿದಚಿತೌ
ಸ್ವಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಉಪಾದತ್ತೇ ಎಂದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಲೀಲೆಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು.
ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಅನೋಘಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಎರಡು
ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಹಿತವೇ ಆತನಿಗೆ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಾದುದ
ರಿಂದ, ಉಪಾಯಭೂತನೂ ಅವನೇ, ಉಪೇಯನೂ (ಪ್ರಾಪ್ಯನು) ಅವನೇ ಎಂದು
ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಇಪ್ಪಡಿ - ಈ ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ,
ಪರಹಿತ ವ್ಯಾಪಾರಾಶ್ರಯಮಾಗ್ನಿಯಾಲೇ - ಈ ಸತ್ತಾ ಸ್ಥಿತಿನಿಯಮನಾದಿ
ಗಳೆಲ್ಲಾ ಇತರರ ಹಿತರೂಪವಾದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೇ ಆಶ್ರಯವಾಗುವುಳ್ಳದ್ದರಿಂದ,
ಅಶ್ರಿತಕುಃ - ಭರನ್ಯಾಸ ಮೂಲಕ ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರಿಗೆ, ರಕ್ಷಕನುಮಾಯ್ -
ರಕ್ಷಿಸುವವನಾಗಿ, ಉಸಾಯಾಂತರ ಸ್ಥಾನನಿವೇಶತಾಲಿ - ಬೇರೆ ಉಸಾಯ
ವಾದ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ನಿಲ್ಲುವುದರಿಂದ, ಉಸಾಯಮಾ
ಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಆ ತ್ರಿಯಾಪತಿಯೇ ಸಿದ್ಧೀಪಾಯುನಾಗಿರುವನು. ರಕ್ಷಣ
ವ್ಯಾಪಾರ ಫಲಾಶ್ರಯಮಾಗ್ನಿಯಾಲೇ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಈ ಚೇತನನ ರಕ್ಷಣ
ವ್ಯಾಪಾರರೂಪ ಫಲಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯನಾದುದರಿಂದ, ಶೇಷಿಯೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ,
ಅದಡಿಯಾಗ - ಅದರ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಪ್ರಾಪ್ಯನೂ ಸಹ ಆಗಿರುವನು ಸತ್ತಾ
ಸ್ಥಿತಿನಿಯಮನಾದಿಗಳು ಲೀಲಾರೂಪವಾಗಿ ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನವುಳ್ಳವುಗಳು ಅದ
ರೂ ಚೇತನನಿಗೂ ಪ್ರಯೋಜನವುಳ್ಳವುಗಳಾದುದರಿಂದ ಪರಹಿತ ವ್ಯಾಪಾರಾಶ್ರ
ಯಗಳು. ಸ್ವಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಎಂಬುದರಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಲೀಲಾ

ಯುಮಾಯ್, ಅದಡಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ಯಮನುಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್. ಇಪ್ಪಡಿ ಇರುಕ್ಕು, ಇವನುಕ್ಕು ಸ್ವರೂಪಪ್ರಯುಕ್ತ ಮೆನ್ನು ಧರ್ಮಿಗ್ರಾಹಕ ಪ್ರಮಾಣ ಸಿದ್ಧಮ್.

ಪ್ರಯೋಜನವೂ, ಸತ್ತಾ ಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಮನಾಡ್ಯೋ ಚಿದಚಿತಾ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಕೃಪಾಕಾರ್ಯವಾದ ಪರಹಿತ ವ್ಯಾಪಾರವೆಂದೂ ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಯಾವಾಗ ಪರಹಿತ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ ಆಗ ಆಶ್ರಿತರಿಗೆ ರಕ್ಷಕನೆಂದೂ ಹೇಳಿದಂತಾಗಿ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದು ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತದಿಹ ಎಂಬ ಪದಗಳಿಂದ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ರಕ್ಷಣ ವ್ಯಾಪಾರ ಫಲಾಶ್ರಯನೂ ಆದುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಉಪೇಯತ್ವವೂ ಕೂಡುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಉಪಾಯಭಾವ ಉಪೇಯಭಾವವೆರಡೂ ಇವನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಾಯೋಪೇಯತ್ವೇ ತವ ತತ್ವಂ ಎಂಬುದರಿಂದ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. “ಶರಣಮವ್ಯಾಜಮಭಜಂ” ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ, ವ್ಯಾಜಾಂತರ, ಉಪಾಯಾಂತರ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅದರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ನಿಲ್ಲುವುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದೂ, ತೋರಿರುವುದು ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಲು ಶರಣಮಭಜಂ ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಶರಣಾಂತರರೂಪ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷೆಯುಂಟೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು. ಮುಂದೆ ಅದೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ “ತವ ತತ್ವಮ್ ನತು ಗುಣಾ” ಎಂಬುದರರ್ಥವನ್ನು ಪದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೆ ಆಶ್ರಿತರಿಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಉಪಾಯಭೂತನು, ಮತ್ತು ಆ ರಕ್ಷಕನಿಗೆ ಆಶ್ರಯನಾಗಿ ಉಪೇಯಭೂತನು ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಪ್ಯನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಈತನು ಸ್ವರೂಪತಃ ಉಪಾಯೋಪೇಯನೇ, ಇಲ್ಲವೇ ಗುಣತಃ. ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಸ್ವರೂಪಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಉಪಾಯೋಪೇಯತ್ವಗಳು ಔಪಾಧಿಕವಾಗಿ ಆಗಂತುಕವಾಗಿ ಬಂದವುಗಳಲ್ಲವು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ —

ಇಪ್ಪಡಿ ಇರುಕ್ಕು - ಹೀಗೆ ಆಶ್ರಿತರಕ್ಷಕನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾಯವಾಗಿಯೂ, ಆ ರಕ್ಷಣ ಫಲಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಉಪೇಯನಾಗಿಯೂ, ಇರೋಣವು, ಇವನುಕ್ಕು - ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯುಕ್ತನಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ, ಸ್ವರೂಪಪ್ರಯುಕ್ತಮೆನ್ನು-ಸ್ವರೂಪತಃ ಉಪಾಯವೆಂದು, ಧರ್ಮಿಗ್ರಾಹಕ ಪ್ರಮಾಣ ಸಿದ್ಧಮ್ - ಧರ್ಮಿಯು ಪರಮಾತ್ಮನು, ಆತನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣವು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪಶೋಧಕ ವಾಕ್ಯವು, ಅದರಿಂದ ಸಿದ್ಧವು.

ಭಗವತಃ ಕಾರುಣ್ಯಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮ್

ಇಪ್ಪಡಿ ರಕ್ಷಕನಾನ ಈಶ್ವರನುಕ್ಕು ಪ್ರಧಾನಮಾನ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಕರುಣೈಗಳಿಲ್, ಜ್ಞಾನ ಶಕ್ತಿಗಳ್ ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹ ಸಾಧಾರಣಜ್ಞಲ್ ; ಕಾರು

ಆ ವಾಕ್ಯವು ಯಾವುದೆಂದರೆ “ಸರ್ವಸ್ಯ ಶರಣಂ ಸುಹೃತ್” ಎಂಬ ಶ್ವೇತಾಶ್ವತ ರೋಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯವು. ಈ ಸ್ವರೂಪತೋಧಕ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಶರಣಂ ಎಂಬುದು. ರಿಂದ ಉಪಾಯವೂ, ಸುಹೃತ್ ಎಂಬುದರಿಂದ ಉಪೇಯ ವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಹಾಗೆಯೇ (೧) “ಕೋಹ್ಯೇವಾನ್ಯಾತ್ಮಃ ಪ್ರಾಣಾತ್, ಯದೇಷ ಆಕಾಶ ಆನಂದೋ ನಸ್ಯಾತ್, ಏಷಹ್ಯೇವಾನನ್ದಯಾತಿ” ಈ ಆಕಾಶ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯ ನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಆನಂದಮಯನಾಗದಿದ್ದರೆ, ಯಾರು ತಾನೇ ಇಹದಲ್ಲಿ ಸುಖ ವಾಗಿ ಜೀವಿಸಲಾದೀತು ? ಯಾರು ತಾನೇ ಅಮುಷ್ಮಿಕ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದಲಾ ದೀತು ? ಅತನು ತಾನೇ ಸರ್ವವಿಧ ಸ ಖವನ್ನಂಟುಮಾಡುವನು ಉಪಾಯೋ ಪೇಯನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಎಂದು ಈ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು (೨) ಅಮೃತಸ್ಯೇವ ಸೇತುಃ - ಈ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದ ಅಚೇ ದಡದಲ್ಲಿರುವ ನಿತ್ಯ ವಿಭಾತಿಯನ್ನು ಸೇರಲು ಈತನೇ ಸೇತುವೆಯು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಅತನೇ ಉಪಾಯವೆಂದ. ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. (೩) “ಪರಾತ್ಪರಂ ಪುರುಷಮುಪೈತಿ ದಿನ್ಯಮ್” ಪರ ನೆಂದರೆ, ಅಕ್ಷರವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವ್ಯಾಕೃತ ಪ್ರಕೃತಿ ಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು, ಅದುದರಿಂದ, ಪರಾತ್ಪರಂ - ಜೀವನಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ, ಹೀಗೆ, ದಿನ್ಯಂ - ಸರೋತ್ಪನ್ನನಾದ, ಪುರುಷಂ - ಸರಮ ಪುರಷನನ್ನು, ಉಪೈತಿ - ಹೊಂದುವನು, ಎಂಬುದರಿಂದ ಉಪೇಯ ತ್ವವು ಹೇಳ ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. (೪) “ನಾರಾಯಣ ಸಾಯಂಜ್ಯಮವಾಪ್ನೋತಿ” - ನಾರಾಯಣ ಸಾಯಂಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಇದರಿಂದಲೂ ಪ್ರಾಪ್ತವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಂತಹ ಧೈರ್ಯಗ್ರಾಹಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಇಪ್ಪಡಿ - ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ರಕ್ಷಕನಾದ, ಈಶ್ವರ ನುಕ್ಕು - ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ, ಪ್ರಧಾನಮಾನ - ಮುಖ್ಯ ಗುಣಗಳಿಂದ, ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಕರುಣೈಗಳಿಲ್ - ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ, ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವ ಕಾರುಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಗಳಿ

(೧) ತೈ ಆನಂದ. (೨) ಮುಂ ೨ ೨ ೫ (೩) ಮುಂ. ೩ ೨. ೮.
(೪) ನಾರಾಯಣಾನುವಾಕವು.

ಣ್ಯಮ್ ಅನುಗ್ರಹತ್ತುಕ್ಕು ಆಸಾಧಾರಣಮ್. ಇಜ್ಞಾ ಕಾರುಣ್ಯ ಮಾವ ತು ? ಪರಹಿತ ಪ್ರವಣತ್ಯೆ.

ರಡೂ ಚೇತನನ ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೂ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೂ, ಸಾಧಾರಣಜ್ಞಳ್ - ಉಪಯುಕ್ತ ವಾದ ಸಾಧಾರಣ ಗುಣಗಳು, ಕಾರುಣ್ಯವು, ಅನುಗ್ರಹತ್ತುಕ್ಕು ಆಸಾಧಾರಣ ಮ್ - ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಸಾಧಾರಣವು. ಇಂತಹ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯು ಕಾರುಣ್ಯಕ್ಕೆರುವುದರಿಂದಲೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಇತರ ಗುಣಗಳೂ ಕೂಡ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ಗಳೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ ಎಂಬ ದಯಾಶತಕದಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾರೆ — “ವೃಷಗಿರಿ ಗ್ರಹಮೇಧಿಗುಣಾ ಬೋಧಬಲೈಶ್ಚರೈ ವೀರೈಶ್ಚಿತ್ತಮುಖಾಃ | ದೋಷಾಭವೇಯುರೇತೇ ಯದಿಸಾಮ ದಯೇ ತ್ವಯಾನಿವಾಭೂತಾಃ ||” ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಜ್ಞಾನ ಬಲೈಶ್ಚರೈ ವೀರೈಶ್ಚಿತ್ತ ತೇಜಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ಪಡ್ಡುಣಗಳೂ ವಯೆಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರದೇ ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ದೋಷಯುಕ್ತವಾದವುಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದವು ಈಗ ದಯೆಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ಮುಂದೆ ಕಾರುಣ್ಯವೆಂದರೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಜ್ಞಾ - ಇಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ಅನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಮೂರು ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ, ಕಾರುಣ್ಯಮಾವದು - ಕಾರುಣ್ಯವೆಂದರೇನು ? ಪರಹಿತ ಪ್ರವಣತ್ಯೆ - ಇತರರಿಗೆ ಎಂದರೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚೇತನರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರಾಸೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೇ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿರೋ ಣವು “ವ್ಯಸನೇಷು ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಭೈಶಂ ಭವತಿ ದುಃಖಿತಃ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತೋರುವ, ಪರದುಃಖ ದುಃಖಿತಂ - ಇತರರು ದುಃಖವಟ್ಟರೆ ತಾನೂ ದುಃಖಪಡುವ ಸ್ವಭಾವಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು ಪರದುಃಖವಿಡ ದುಃಖ ವುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ, ಆ ದುಃಖವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂ ಬಭಿಲಾಷೆಯುಂಟಾಗಿ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂಬ ಭಾವವು ಇದೀಗ ಕಾರು ಣ್ಯದ ಸ್ವಭಾವವು ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಜಸಾಸೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಎದುರುನೋಡುವನು. ವ್ಯಾಜಸಾಸೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆಯೂ ಎಲ್ಲಾ ಚೇತನರಿಗೂ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬಭಿ ಲಾಷೆಯುಂಟಾಗಿ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದೂ ಉಂಟು. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕ ರವರು ದಯಾಶತಕದಲ್ಲಿ ಉಪಸಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ - “ಅಚಿದ ವಿಶಿಷ್ಟಾನ್ವೈಳಯೇ ಜಂತೂನವಲೋಕ್ಯ ಜಾತನಿರ್ದೀದಾ | ಕರಣ ಕಳೇಬರ ಯೋಗಂ ವಿತರಸಿ ವೃಷಶೈಲನಾಥ ಕರುಣೇತ್ಸಂ ||” ಹೀಗೆ ಚೇತನರ ಅಚಿತ್ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತ

ಕಾರುಣ್ಯಸ್ಯ ಕಾರ್ಯವಿಶೇಷ ಪರಂಪರಾಃ

ಇಹು ತ್ರಿವಿಧ ಚೇತನಂಗಳುಡ್ಡೆಯ ಸತ್ತಾಸ್ಥಿತಿಗಳುಳ್ಳವಂ, ಅನು

ವಾದ ದುಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಖೇದಗೊಂಡವನಾಗಿ, ಕರಣಕಳೇಬರ ಯೋಗವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನು. ಹಾಗೆಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರದೀಪವನ್ನು ವಯಪಾಲಿಸಿ, ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಖೋಧಿಸುವವರನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಗಳಿಗೆ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತನ್ನನ್ನು ಭವಿಸಲಿ ಎಂದು ಅವತಾರಗಳನ್ನೈತ್ತಿ, ಅವತಾರ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸದಾ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಲೆಂದು ಅರ್ಚಾವತಾರಿಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಿಜಮಾಡಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಪಾಸಿಸಲಿ ಎಂದು ಈ ಚೇತನನ ದೇಹದಲ್ಲೇ ಹಾರ್ದಾವತಾರಿಯಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಹೀಗೆ ನಾನಾವಿಧ ಪರಹಿತ ಪ್ರವಣತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಸಂಕಲ್ಪನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ ಈ ಕಾರುಣ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಚೇತನಗುಂಟಾಗುವ ಸರ್ವವಿಧ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಕಾರುಣ್ಯವು ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿ ಪರಹಿತೇಚ್ಛೆಯು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಹೀಗೆ ಕರುಣೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದರಿಂದ, ಚೇತನನಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರವನ್ನೂ ಆಪೇಕ್ಷಿಸದೇನೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು. ಹೀಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಮಾಡುವನು ಆದರೆ ಒಬ್ಬ ಚೇತನನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷೆಯುಂಟು. ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಹೀಗೆಯೇ ಕಂಡಿರುವೆವು. ರಾಜನು ಕೂಡ ತನ್ನ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಲೆಂದು ಅವಶ್ಯಕವಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳನ್ನೂ, ರಸ್ತೆ ಸೇತುವೆಗಳನ್ನೂ, ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ವಹಿಸುವನು ಆ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬನಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಹಿತವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ, ಆತನ ವಿದ್ಯಾ, ಇತರ ಕುಶಲತೆಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಸನ್ನಾನಿಸುವನು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ಕೂಡ ಹಾಗೆಯೇ ಎಂಬ ಧಿವ್ಯಾಯವು ಮಹರ್ಷಿಯು ಕೂಡ ಮೊದಲು ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಕೃಪೆಯ ಮೂಲಕ ಮಾಡುವ ರಕ್ಷಣೆಯು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾದುದರಿಂದ “ರಕ್ಷಿತಾ ಜೀವಲೋಕಸ್ಯ ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸ್ವಜನನಾದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ವಿಧವಾದ ಕೃಪೆಯ ಮೂಲಕ ಮಾಡುವ

ಕೂಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳುಳ್ಳುಮ್, ನಿತ್ಯರುಡೈಯ ನಿತ್ಯಾನುಭವಳ್ಳುಳ್ಳುಮ್
ಮುಕ್ತರುಡೈಯ ಅನಾವೃತ್ತಿತ್ವಳ್ಳುಮ್, ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಿಲ್ ಸಾಮಾನ್ಯ
ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳುಳ್ಳುಮ್, ಸ್ವಾವತಾರ ರೂಪೈಯಾನ ಶುದ್ಧಸೃಷ್ಟಿ
ಳ್ಳುಮ್, ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವರ್ತನತ್ವಳ್ಳುಮ್, ಅದಡೆಯಾಗ ತತ್ಪರಿತ

ಸಂರಕ್ಷಣೆಯು ವ್ಯಾಜರೂಪವಾದುದಾಗಿ ಸ್ವಜನಸ್ಯ ಚ ರಕ್ಷಿತಾ ಎಂದ, ಕೊಂಡಾ
ಡಿರುತ್ತಾರೆ

ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದಂಟಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನ ಪರಂಪರಿಗಳು

ಇದು - ಈ ಕಾರುಣ್ಯವು ಇದಕ್ಕೆ ಕ್ರಿಯಾವದವು ತುಂಬಾ ದೂರದಲ್ಲಿ
“ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಧಾನಸೂಯಿರುಳ್ಳುಮ್” ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. (೧) ತ್ರಿವಿಧ
ಜೀತನರುಗಳುಡೈಯ ಸತ್ತಾಸ್ಥಿತಿಗಳುಳ್ಳುಮ್ - ನಿತ್ಯಮುಕ್ತ ಬದ್ಧರಾದ
ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಜೀತನರ ಸ್ವರೂಪ ಲಾಭ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೂ ಅನುಕೂಲಪ್ರವೃತ್ತಿ
ಗಳುಳ್ಳುಮ್ - ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಲ್ಲದೇ ಇರುವ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗೂ
(೨) ನಿತ್ಯರುಡೈಯ ನಿತ್ಯಾನುಭವತ್ವಳ್ಳುಮ್ - ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳು ಸದಾ
ಪಶ್ಯಂತಿ ಸೂರಿಯಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಮಾತ್ಮ
ನನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವದಕ್ಕೂ (೩) ಮುಕ್ತರುಡೈಯ ಅನಾವೃತ್ತಿಳ್ಳುಮ್ -
ಮೋಕ್ಷವಾದ ನಂತರ ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಪುನಃ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಿಲ್ಲ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ
ಹಾಗೆ ಮಾದೋಣವೂ, (೪) ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಿಲ್ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ
ಗಳುಳ್ಳುಮ್ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಿಲ್ಲ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿಕೃತಿ ರೂಪವಾದ ಸಮಸ್ತಿ
ಸೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೂ, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿ ಪದದಿಂದ ತ್ರಿವೃತ್ತರಣಸ್ಥಿತಿಲಯಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟವು; ವಿಶೇಷ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ವ್ಯಷ್ಟಿಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳು ಏತಕ್ಕೆ ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ
ವೆಂದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಸರ್ವೇತ್ವದ ಸಂಕಲ್ಪನೆಯಾರಮ್ಭದಿಂದ ನಡೆಸಲು ಚತುರು
ಬಾದಿಗಳು ನಿರಾಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ ಅದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು. ಚತು
ರ್ಮುಖನ ಮೂಲಕವಾಗುವ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದಲ್ಲವು, ಅದು ಜೀತನರ
ಕರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮಾಡುವ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದುದರಿಂದ ವೈಷಮ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯು,
ದೇವತಾರ್ಪಣ್ಯನುಷ್ಠ ಸ್ಥಾವರಾದಿ ರೂಪವಾದುದು. (೫) ಸ್ವಾವತಾರರೂಪೈ
ಯಾನ ಶುದ್ಧಸೃಷ್ಟಿಳ್ಳುಮ್ - ತನ್ನ ಅವತಾರ ರೂಪವಾದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ
ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೂ, (೬) ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವರ್ತನತ್ವಳ್ಳುಮ್ - ಶಾಸ್ತ್ರ

ವಿಷಯಮಾನ ಜ್ಞಾನತ್ರೈ ಪಿರಪ್ಪಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್, ನೋಕ್ಷತ್ರದ್ವೈಯೈಯು
ಣ್ಡಾಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್, ಇದು ಕೊಡುಕ್ಕೈಕ್ಕು ವ್ಯಾಜಮಾನ ಸುಕೃತ ವಿಶೇಷ
ತ್ತುಕ್ಕುಮ್, ಅಧಿಕಾರಾನುರೂಪಜ್ಞಳಾನ ನಿಗ್ರಹ ಶಮನೋಪಾಯಜ್ಞಳೈ
ಕ್ಕೊಡುಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್, ಇವತ್ತಿಲ್ ಕರಣ ಪ್ರೇರಣ ದಶೈಯಿಲ್ ಸಹಕಾರಿ
ಯಾಯ್ ನಿರ್ಮೈಕ್ಕುಮ್, ಉಪಾಸಕನಕ್ಕು ಅನ್ತರಾಯಮ್ ವನ್ದಾಲ್
ಪ್ರತಿಸಮಾಧಾನಮ್ ಪಣ್ಣವಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್, ಅಕಿಂಚನರುಕ್ಕು ಉಪಾ

ಗಳು ತನ್ಮತಮ್ ಶಿಷ್ಯರುಗಳು ವರಂ ಪರಾಕ್ರಮವಿಂ ಪ ಉಚ್ಚ ರಣಾನೂಚ್ಚರಣ
ರೂಪದಲ್ಲಿ ಈಗಿನ ಗುರುಗಳವರೆಗೂ ಬರುವಹಾಗೆ ಮಾಡೇಣವೂ, (೭) ಅದಡಿ
ಯಾಗ ತತ್ಪಹಿತ ವಿಷಯಮಾನ ಜ್ಞಾನತ್ರೈ ಪಿರಪ್ಪಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್ - ಆ
ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವರ್ತನ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ತತ್ವವು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಎಂಬ, ಹಿತವು
ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗೂ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೆಂಬ, ಜ್ಞಾನ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ,
ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಇಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಯಾವಾಗ ಉಪಾಯಾನು
ಷ್ಠಾನವಾಯಿತೋ ಆಗ ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಸ್ವತಃ ಸಿದ್ಧವೆಂಬ ಭಾವವಿಂದರಿಯು
ತಕ್ಕದ್ದು, (೮) ನೋಕ್ಷತ್ರದ್ವೈಯೈ ಯುಂಡಾಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್ - ಸುಕೃತವನ್ನಾ
ಚರಿಸಿದ ಚೇತನನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯುಂಟಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವು
ದಕ್ಕೂ, (೯) ಇದು ಕೊಡುಕ್ಕೈಕ್ಕು - ಈ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೂ,
ವ್ಯಾಜಮಾನ - ನೆಪರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣವಾದ, ಸುಕೃತ ವಿಶೇಷತ್ತು
ಕ್ಕುಮ್ - ಸುಕೃತವಿಶೇಷವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ, (೧೦) ಅಧಿಕಾರಾನುರೂ
ಪಜ್ಞಳಾನ - ಆಯಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ, ಅನುರೂಪಜ್ಞಳಾನ - ಯೋಗ್ಯಗಳಾದ,
ನಿಗ್ರಹ ಶಮನೋಪಾಯಜ್ಞಳೈ ಕೊಡುಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್ - ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹ
ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಶಮನಮಾಡುವ ಉಪಾಯಗಳಾದ ಗುರು ಲಿಘು ಲಿಘುತರ ಲಿಘು
ತಮರೂಪ ಭಕ್ತಿ ಸ್ವತಃ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಉಕ್ತಿವಿಷ್ಣು ಆಚಾರ್ಯನಿಷ್ಠಗಳನ್ನು ಕೊಡುವು
ದಕ್ಕೂ, (೧೧) ಇವತ್ತಿನ್ - ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಾಯಗಳಲ್ಲಿ, ಕರಣ
ಪ್ರೇರಣ ದಶಾಯಾಂ - ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಸಹಕಾರಿ
ಯಾಗಿ ನಿರ್ಮೈಕ್ಕುಮ್ - ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದಕ್ಕೂ, (೧೨) ಉಪಾಸಕನಕ್ಕು
ಅನ್ತರಾಯಮ್ ವನ್ದಾಲ್ - ಉಪಾಸನವು ಅಸಕೃದಾವರ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ
ದೇಹಾವಸಾನದವರೆಗೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾದುದರಿಂದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇನಾದರೂ ವಿಘ್ನವು
ಬದಗಿದರೆ, ಪ್ರತಿಸಮಾಧಾನಮ್ ಪಣ್ಣವಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್ - ಆ ವಿಘ್ನವು ಶಮನ

ಯಾಂತರ ಸ್ಥಾನತ್ತಿಲೆ ನಿನ್ನು ನಿರಪಾಯಮಾಗ ರಕ್ಷಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್, ಇವ್ಯಾ ಜಿಜ್ಞಳೈಕ್ಕೊಂಡು ಪ್ರಸನ್ನನಾಯ್ ಅನಾದಿಕಾಲಮ್ ಪಣ್ಣಿನ ಅನಂತ ಮಹಾಪರಾಧಜ್ಞಳೈ ಅನಾದರಿತ್ತು ಅನಂತ ಸುಖತ್ತಿಲೇ ವಿಶ್ರಮಿಕ್ಕುಮ್ಮಡಿ ಸಂಸಾರ ನಿವರ್ತಕ ನಾಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್, ಆರ್ರಪ್ರಪನ್ನರು ಅಪ್ಪೋದೇ ಮೋಕ್ಷಮ್ ಕೊಡುಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್, ಇಜ್ಜಿರುನ್ನನಾಳ್ ನಿರಪರಾಧನಾ ಯಿರುಕ್ಕು

ವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಉಪಾಸನವು ಪುನಃ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ಇದರಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೋಚ್ಚಿತ್ತಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ನುಸ್ಮಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದೂ ಕೂಡ ಕಾರುಣ್ಯಕಾರ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು, (೧೩) ಅಕಿಂಚನರೈ - ಉಪಾಸನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದ ಅಸಮರ್ಥರಿಗೆ, ಉಪಾ ಯಾಂತರ ಸ್ಥಾನತ್ತಿಲೆ - ಆ ಉಪಾಯಾಂತರವಾದ ಉಪಾಸನೆಯ, ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಆದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ನಿನ್ನು - ತಾನೇ ನಿಂತು, ನಿರಪಾಯಮಾಗ ಏನೋ ದೂ ಅಪಾಯ ಸಂಭವಿಸದ ಹಾಗೆ, ರಕ್ಷಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್ - ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ಎಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಲು ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರವತ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದವನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ನಿಂತು ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಏನೂ ಅಪಾಯ ಬರದ ಹಾಗೆ ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಎಂಬ ಭಾವವು, (೧೪) ಇವ್ಯಾ ಜಿಜ್ಞಳೈಕ್ಕೊಂಡು - ಈ ಭಕ್ತ್ವಾದಿ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ, "ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಸನ್ನೇ ಕಿಮಿಹಾಸ್ತೈಲಭ್ಯಮ್" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಾಡಿದ, ಅನಂತಮಹಾಪರಾಧಜ್ಞಳೈ - ಅಸಂಖ್ಯಾಕಗಳಾಗಿಯೂ ಬಹು ಕ್ರೂರವಾದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ, ಅನಾದರಿತ್ತು - ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಸ್ಮರಿಸದೆ, ಅನಂತ ಸುಖತ್ತಿಲೆ - ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಭಜಿಸಿ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವ ನಿರತಿಶಯ ಸುಖದಲ್ಲಿ, ವಿಶ್ರಮಿಕ್ಕುಮ್ಮಡಿ - ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಹಾಗೆ, ಸಂಸಾರ ನಿವರ್ತಕನಾಗೈಕ್ಕುಮ್ - "ಪರಮಾತ್ಮನಿಯೋ ರಕ್ತಃ ನಿರಕ್ತೋಽಪರಮಾತ್ಮನಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಏಕಿಗಳಾದ ಸಂಸಾರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನೈರಾಗ್ಯ ಹುಟ್ಟುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ, (೧೫) ಆರ್ತ ಪ್ರಪನ್ನರುಕ್ಕು - ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯು ಅಗ್ನಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸಿ ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತವೂ ಇಲ್ಲಿರುವುದು ದುಸ್ಸಹವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪ್ರಪದನ ಮಾಡಿದ ಆರ್ತರಿಗೆ, ಅಪ್ಪೋದೇ - ಆ ಪ್ರಪತ್ತಿನುಷ್ಠಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಮೋಕ್ಷಮ್ ಕೊಡುಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್ - ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವ

ವೇಣು ಮನು ಫಲಮ್ ಕೋಲಮರನ್ನ ದೈಪ್ರ ಪ್ರಪನ್ನ ನುಕ್ಕು ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮವಶತ್ತಾಲಿ ಪುಗುನ್ತ ಅಪರಾಧತ್ತುಕ್ಕು ಅನುತಾಪತ್ತೈ ವಿಳೈಪ್ಪಿತ್ತು ಅಧಿಕಾರಾನುರೂಪಮಾನ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ವಿಶೇಷತ್ತಿರೆ ಮೂಟ್ಟಿಗೈಕ್ಕುಮ್, ಅಜ್ಜನ ಮೃದುಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಲ್ಲದಾರ್ಕ್ಕು ಯಮವಿಷಯ ಗಮನಮುಮ್ ಕೋಲಿನ ಫಲತ್ತುಕ್ಕು ಪ್ರತಿಬಂಧಕಮುಮ್ ವಾರಾದಪಡಿ ಪಣ್ಣಿ ಉಪ ಕ್ಲೇಶಜ್ಜಿಳಾಲಿ ರಿಕ್ಷಿಕ್ಕೈಕ್ಕುಮ್, ಪ್ರಧಾನಮಾನ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿದಾನ ಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್.

ದಕ್ಕೂ, (೧೬) ಇಜ್ಜಿರುಂದ ನಾಳ್ - ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನಾನಂತರ ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದಷ್ಟು ಕಾಲವೂ, ನಿರಪರಾಧನಾಯಿರುಕ್ಕು ವೇಣುಮ್ - ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮ ಬಲದಿಂದ ಉತ್ತರಾರ್ಘಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿದ್ದರೂ ಅಂತಹ ಪಾಪಗಳೊಂದನ್ನೂ ಮಾಡದೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ, ಫಲಮ್ ಕೋಲಮರನ್ನ - ಫಲವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಮರತ, ದೈಪ್ರ ಪ್ರಪನ್ನ ನುಕ್ಕು - ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ, ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮವಶತ್ತಾಲಿ ಪುಗುನ್ತ - ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ, ಅಪರಾಧತ್ತುಕ್ಕು ಅನುತಾಪತ್ತೈ ವಿಳೈಪ್ಪಿತ್ತು - ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಅನುತಾಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಅಧಿಕಾರಾನುರೂಪಮಾನ - ಆ ಪಾಪಮಾಡಿದ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತತ್ತಿರೆ ಮೂಟ್ಟಿಗೈಕ್ಕುಮ್ - ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡುವ ಹಾಗಿ ಪ್ರೇರಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳು ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಣಾಶ್ರಮದವರಿಗೂ ಏಕರೂಪವಾದವುಗಳಲ್ಲವು, ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಾತಕಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳು, ಆದುದರಿಂದ ಆಯಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯಗಳಾದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳನ್ನನುಷ್ಠಿಸಬೇಕು; ಆದುದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರಾನುರೂಪಮಾನವೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. (೧೭) ಅಜ್ಜನ - ತದಾ, ಆ ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಮೃದು ಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಲ್ಲದಾರ್ಕ್ಕು - ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಮೃದುಸ್ವಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ಬುದ್ಧಿವೂರ್ದೋತ್ತರಾರ್ಘಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದವರಿಗೆ, ಯಮವಿಷಯಗಮನಮುಮ್ - ಯಮನ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನುನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಿರಾಣವೇನು, ಕೋಲಿನ ಫಲತ್ತುಕ್ಕು ಪ್ರತಿಬಂಧಕಮುಮ್ - ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಫಲವಾದ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ತೊಂದರೆಯೇನು, ಇವುಗಳು, ವಾರಾದಪಡಿ ಪಣ್ಣಿ - ಬಾರದ ಹಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಉಪಕ್ಲೇಶಜ್ಜಿಳಾಲಿ - ಖಂಡಾಭವಂತಿ, ಕಾಣಾಭವಂತಿ, ಅವಿಧೇಯ ಪುತ್ರಾ

ಭವಂತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಲ್ಪವಾದ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಶಿಕ್ಷೆ ಕೈಕೊಳ್ಳುವ-ಶಿಕ್ಷೆಗೊ
ವುದಕ್ಕೂ ಸಹ, ಪ್ರಧಾನಮಾನ - ಮುಖ್ಯವಾದ, ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಧಾನ
ಮಾಯಿರುಕ್ಕೊಳ್ಳುವ - ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸರ್ವೇಶ್ವರನ
ಕಾರುಣ್ಯವು ಈ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹದಿನೇಳು ವಿಧವಾದ ಕಾರ್ಯಪರಂ
ಪರೆಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಪ್ರಧಾನಕಾರಣವಾಗಿಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಕಾರಣ
ವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಹದಿನೇಳರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಅನುವಿಧ ಕಾರ್ಯ
ಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಜಸಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬರೇ ಈಶ್ವರ ಕೃಪಾಪೂರ್ವಕ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ
ನಡೆಯುವುದರಿಂದ, ಕೃಪೆಯು ಪ್ರಧಾನಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾರಣವು, ವಿಶೇಷಕಾರಣವು
ಯಾವುದೂ ಇರುವದಿಲ್ಲವು ಮಕ್ಕ ಹನ್ನೊಂದು ವಿಧವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಚೇತ
ನನ ವ್ಯಾಜರೂಪವಾಗಿರುವ ಸಹಕಾರಿರೂಪ ವಿಶೇಷಕಾರಣವೂ ಸಹ ಅವಶ್ಯಕವಾ
ದುದರಿಂದ ಕಾರುಣ್ಯವು ಈ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಧಾನವಾದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ
ವಾದ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೇಗೆಂದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕಾರಣವು
ನೀರಿನ ಹಾಗೆ ನಾವು ವಿಧ ಸಸ್ಯರೂಪ ಪೈರಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಯೂ
ಸಮವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರೂ ಆಯಾ ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಬೀಜಗಳು ಭೂಮಿಯ
ಲ್ಲಿರುವದು ಹೇಗೆ ಸಹಕಾರಿರೂಪ ವಿಶೇಷಕಾರಣವಾಗಿ ಅವಶ್ಯಕವೋ, ಹಾಗೆಯೇ
ಈ ಮೇಲಿನ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯು ಪ್ರಧಾನವಾದ ಸಮಾನವಾದ
ಕಾರಣವು, ಚೇತನನ ವಿವಿಧ ಸುಕೃತಗಳು ಸಹಕಾರಿಯಾದ ವಿಶೇಷವಾದ ಕಾರಣ
ವೆಂಬ ಭಾವವು

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯು, ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು
ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳು.

“ಅಧಿಷ್ಠಾನಂ ತಥಾಕರ್ತಾ ಕರಣಂಚ ಪೃಥಗ್ವಿಧಮ್ | ವಿವಿಧಾಚಿ
ಪೃಥಕ್ಕ್ಷೇಷ್ಣ ದೈವಂಚೈವಾತ್ರ ಪಂಚಮಂ ||” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತೋರಿ
ಬರುವಂತೆ ಚೇತನನ ವೇಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿ ಕರ್ತೃವಾದ
ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವೂ ದೈವವಾದ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯ ಕಾರ್ಯವೂ, ಎರಡೂ ಅವಶ್ಯಕವು
ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯ ಕಾರ್ಯವು ಪ್ರಧಾನವಾದುದಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದ ಕೂಡ
ದಾದಾಗಿ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವೆಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಕಾರುಣ್ಯೋತ್ತಮಭಾವದ
ಜೀವಾತ್ಮನ ಕಾರ್ಯಗಳು ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೆನಿಸುತ್ತವೆ
ಎಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯವಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚೇತನನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ
ಅರ್ಪಣವಾದುದರಿಂದ, ಚೇತನನ ಕಾರ್ಯವೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕಾರ್ಯವೂ ಎರಡೂ ಅವ

ಶ್ರಿಯಃಪತಿ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಃ, ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತೀ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾಃ.

ಇಪ್ಪದಿಪ್ಪಟ್ಟು ಕೃಪಾವಿಶಿಷ್ಟನಾನ ವೀಶ್ವರಃ (೧) "ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಂ" ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಮ್. ಇವನುಕ್ಕು ಪ್ರಸಾದನಜ್ಜಳಾನ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳ್ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಜ್ಜಳ್.

ಶೃಕವು. ಆದರೆ ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ಸ್ವತಂತ್ರನಿ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಚೇತನ ಕಾರ್ಯಸಂಬಂಧವು ಯಾವುದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವು.

ಇಪ್ಪದಿ ಪಟ್ಟು - ಹೀಗೆ ಪ್ರಯೋಜನ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ಉಂಟು ಮಾಡುವ, ಕೃಪಾವಿಶಿಷ್ಟನಾನ - ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಈಶ್ವರಃ - ಸರ್ದೇಶ್ವರನು, "ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಂ" - "ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅನಾದಿಯಾಗಿರುವ ಧರ್ಮವೆಂದು, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ", "ಯೇಚ ವೇದ ವಿದೋ ವಿಪ್ರಾಃ ಯೇಚಾನ್ಯಾತ್ಮವಿದೋಜನಾಃ | ತೇನದಂತಿ ಮಹಾತ್ಮಾನಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮ ಸನಾತನಂ" ಎಂಬುದು ಪೂರಾ ಶ್ಲೋಕವು ಎಜ್ಜಿರ ಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಮ್ ; ಇವನುಕ್ಕು-ಈ ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ, ಪ್ರಸಾದನಜ್ಜಳಾನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯ ಉಂಟುಮಾಡುವ, ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳು ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳುಂಟು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ "ನಾಯಮಾತ್ಮಾ ಪ್ರವಚನೇನ ಲಭ್ಯೋ ನಮೋಧಯಾ ನ ಬಹುನಾ ಶ್ರುತೇನ | ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯೇಷ ಆತ್ಮಾ ವಿಪ್ರಣುತೇ ತನ್ಮಾಂಸಾಂ||" (ಮಂ ೩.೧.೩) ಎಂಬದೊಂದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕೇವಲ ಶ್ರವಣ ಮನನ ನಿಧಿ ಧ್ಯಾನನಾದಿಂದ ಲಭ್ಯನಲ್ಲವು. ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ಯಾವ ಉಪಾಸಕನನ್ನು ಯೋಗ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸುವನೋ (ಪರಿಶುವನೋ) ಅವರಿಂದ ಹೊಂದಲ್ಪಡುವನು ಅಂತಹ ಉಪಾಸಕನಿಗೆ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ದಿವ್ಯವಂಗಳ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವನು, ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಸರ್ವಪೂರ್ಣನಾದ ತನ್ನ ಅನುಭವವನ್ನೂ ಉಂಟು ಮಾಡುವನು" ಇದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಯಾವನು ತನಗೆ ಪ್ರಿಯತಮನೆಂದು ಭಾವಿಸುವನೋ ಅತನಿಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಕರುಣಿಸುವನು ; ಹಾಗೆ ಪ್ರಿಯತಮನೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕಾದರೋ ಪ್ರೀತಿರೂಪಾಪನ್ನು

೨ ಪ್ರಪತ್ತೇರಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣತ್ವ ವಾದ ನಿರಾಸ:

ಓರಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷತ್ವಕ್ಕು ಕರ್ತವ್ಯಮಾಗ "ಮಾನೋಕಂ ಶರಣಂ

ವಾದ ಏಕಾಂತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಜಗದವಾಸನೆ ಮಾಡಿಯೇ ತೀರಬೇಕು ಅಥವಾ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಆಗುದರಿಂದ ಭಗವದವಾಸನೆ ಶರಣಾಗತಿಗೂ ಅವಶ್ಯಕವು ಇವುಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಇಲ್ಲದೆ ಪ್ರಿಯತಮನಾಗಿ ಎಂದಿಗೂ ಭಾವಿಸಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವಾದ ಸರ್ಮೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯೂ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಾಗಲಿ ಎರಡೂ ಮುಕ್ತೈಶ್ವರೈಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಬಾವವು

ಸುಕೃತ ಪರಿಪಾಕದ ವಾದದ, ಕರಣವಾಗದಾದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವತಿಯ ಯಾಮಗಲ್ಲೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವಾಗಿದ್ದುಂಟು. ಈತನ ಮೂಲಕ ವ್ಯಾಜರೂಪ ಗಳಾದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗೂ ಒಂದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹಾಕಿ, ಆತನ ಪಾವಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡಿ, ಅಗಲನ್ನು ಪ್ರಿಯತಮನಾಗಿ ಎಣಿಸಿ, ಆತ್ಮಗೆ ಅಂತಿಮಸ್ಮೃತಿ, ದೇಹಾವಾಸನೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸದಿಂ ಪ್ರವೇಶ, ಅತಿ ರಾಜಗಮನ, ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠಪ್ರಾಪ್ತಿ, ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಸುಖ ಜ್ಞಾನ ಪೂರ್ಣನಾಗಿ ತನ್ನ ಅನುಭವ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಾನೇ ಅಗಲೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಸುವನೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

೨ ಎರಡನೆಯ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ಚರವ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸರ್ಮೇಶ್ವರನು "ಮಾನೋಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ" ಎಂದು ಏಕದಬ್ಧವಿರುವುದರಿಂದ, ಸರ್ಮೇಶ್ವರನೊಬ್ಬನೇ ಉಪಾಯವೆಂದಿವನಾ, ಇನ್ನ ಯಾರಾಗಲಿ, ಯಾವುದಾಗಲಿ ಉಪಾಯವಾಗಲಾರದು ಈ ಏಕ ಶಬ್ದವು ಸಾರ್ಥಕ್ಯ ಹೋದಬೇಕಾದರೂ ಇನ್ನು ಯಾವುದನ್ನೂ ಅಂಗೀಕರಿಸಬಾರದು ಅಗಲಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಾಸವನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳ ಭಾವವು. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಂದು ಶರಣಾಗತಿಯೂ ಉಪಾಯವಾಗಿ ವಿಧಿಯವಾಗಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರ, ಅದು ಇಂತಹ ಭಗವತ್ಪ್ರಸಂಗೆ ಅರ್ಹವಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಮೇವಣ ರೂಪವೇ ಎನಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಉಪಾಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವು. ರೇಗೊಂದರೆ ಸಂಭ್ಯೋಪಾಸನೆ ಮಾತ್ರವ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಶಿಚಿತ್ವವು ಹೇಗೆ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಉಪಾಯವಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ಈ ವಾದವನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವ್ರಜ" ಎನ್ನು ವಿಧಿಕ್ಕಪ್ಪಡುಗಿರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೈ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವೆನ್ನು ಶಿಲರ್ ಶೋನ್ನವಿಡಮ್ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣತ್ತುಕ್ಕ ಚೋಲ್ಲಮ್ ಲಕ್ಷಣ ತೋಡು ಶೇರಾಮೈಯಾಲೇ ಅತಿ ವಾದಮ್.

೨. ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಅಧಿಕಾರಿವಿಶೇಷಣವೆಂಬ ವಾದವ ನಿರಾಸವು.

ಓರಧಿಕಾರ ವಿಶೇಷತ್ತುಕ್ಕ - ಒಬ್ಬ ಮುಖ್ಯನಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ, ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು, ಅಂತವನಿಗೆ, ಕರ್ತವ್ಯವಾಗ - ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ, ಮಾನೇಕಂ ಶರಣಂವ್ರಜ - ನನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಶರಣಂ ಹೊಂದು, ಎನ್ನು - ಎಂಬುದಾಗಿ, ವಿಧಿಕ್ಕಪ್ಪಡುಗಿರ - ವಿಧಿಸಲ್ಪಡುವ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು, ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು, ಶಿಲರ್ ಶೋನ್ನವಿಡಮ್ - ಕೆಲವರು ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ, ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣತ್ತುಕ್ಕ - ಅಧಿಕಾರಿಯ ವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ, ಶೋಲ್ಲಮ್ ಲಕ್ಷಣತೋಡು - ಹೇಳುವ ಲಕ್ಷಣಸ್ವರೂಪದೊಂದಿಗೆ, ಶೇರಾಮೈಯಾಲೇ - ಸುರದೇ ಇರುವುದರಿಂದ, ಅತಿ ವಾದಮ್ - ಬರೀ ಹೆಚ್ಚಾದ ವಾದವೇ ಏನು ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತ ವಿಷಯವಲ್ಲವು, ಯಾವುದೆಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂಬ ವಾದವು ಮಾನೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮಾನೇಕಂ ವ್ರಜ ಎಂಬುದರಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಧಾನನಾದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಹೊಂದು, ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಂಬುದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧ್ಯವೇವೆಯವಾಗಿ ಹೊಂದು ಎಂಬುದಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದುದರಿಂದ ಎನ್ನು ವಿಧಿಕ್ಕಪ್ಪಡುಗಿರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೈ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಇದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವು ವಿಧಿವಾಕ್ಯ ವಿಷಯವಾಗಲಾರದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ವಿಧೇಯವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣಾರ್ಥವು ಆತನಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾದರೇನೇ ಆತನು ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಅಧಿಕಾರಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅದು ಹೇಗೆ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವಾದೀತೆಂಬ ಭಾವವು ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಎತಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣ ಲಕ್ಷಣವು ಅದರಲ್ಲಿಲ್ಲವು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣವು ಯಾವುದು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉಂಟಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಯುಕ್ತವು ಇದಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರವರು ಅವರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಆಗಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ "ಸಿದ್ಧಮೇವಹಿ

ಸರ್ವತ್ರ ನಿಯೋಜ್ಯಸ್ಯ ವಿಶೇಷಣಮ್” “ನಿಯೋಜ್ಯನು - ಅಧಿಕಾರಿಯು, ಆತನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವಾದುದು ಆತನಿಗೆ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿ ಯಾವುದು ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೋ ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾದುದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು” ಎಂದು ನಿರ್ಮಾಣಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಮೋಕ್ಷಫಲಕಾಮನೆಯಿಂದಲಾಗಲಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತರೂಪಫಲದಿಂದಾಗಲಿ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವೇ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲ. ಎಂದರೆ, ಈ ಫಲಗಳನ್ನು ಆಚೇತನವಾದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಉಂಟುಮಾಡಲಾರದು. ಭಗವತ್ಕೃಪೆಯಿಂದ ಫಲವೇ ಏನೂ ಇವುಗಳಿಂದಲ್ಲವು ಅದುವರಿಂದ ಈ ನ್ಯಾಜವಾದ ಕರ್ತವ್ಯವಾದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವಾಗಲಾರದು. ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವಿಧೇಯವಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವ್ಯಾವುದು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನವು ನಿರುತ್ತರವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀಕರಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಅರ್ಥಿತ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೆರಡೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಇನ್ನು ಯಾವ ವಿಶೇಷಣದವೇಷೆಯೂ ಈ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಇಲ್ಲವು ಎಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲವರ್ತಿಯಾಗಿ, ಫಲವನ್ನು ತಾನೇ ಹೇಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವಾದೀತು? ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವಾದರೆ ಅದೇಕಾರಣದಿಂದಲೇ ವಿಧೇಯವಾದುದಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿ ಸಾಧ್ಯವೇ ಪಾಯವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ ಭಕ್ತಿಯಾರ್ಗವೂ ಕೂಡ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣದಲ್ಲೇ ನೇರ ಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದೀತು. ಆದರೆ ಮುಮುಕ್ಷುರೈಕ್ಷೋಪಾಸೀತ ಎಂಬ ವಿಧಿವಾಕ್ಯವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಯು ಸಾಧ್ಯವೇಪಾಯವೆಂದರೆ ಅದೇ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ ಸಾಧ್ಯವೇಪಾಯವೇ “ಮುಮುಕ್ಷುರೈಕ್ಷಿರಣಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ” “ಯದ್ಯೇನ ಕಾಮ ಕಾಮೇನ ನ ಸಾಧ್ಯಂ ಸಾಧನಾನ್ತರೈಃ | ತೇನತೇನಾಪ್ಯತೇ ತತ್ತನ್ನಾಸೇನೈವ ಮಹಾಮುನೇ ||” “ಓಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಸಾಧ್ಯವೇಪಾಯವೇ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂದು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತವೆ.

ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಮಾನೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಇನ್ನೂ ಇತರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೂ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಸಾಧ್ಯವೇಪಾಯವೆಂದೇ, ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾದ ಸಿದ್ಧವೇಪಾಯವೆಂದೇ, ವಿಧಿಸಿರುತ್ತದೆಯೇ ಏನೂ, ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವೆಂದೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲವು. “ತಂಗಳ್ಚ ಶರಣಂ ಹರಿಮ್” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವೇಪಾಯವು

ಪ್ರಪತ್ತಿಃ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣತ್ವೇ ಬಾಧಕಮಾದ

ಇಜ್ಞಾನಲ್ಲಾದಪೋದು ಈಶ್ವರನುಪಾಯಮಾಯ್ ನಿರ್ಮ, ಉಪಾಸನಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳುಮ್ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣಜ್ಞಳಾಮ್. ಆಗ್ನಿಯಾಲ್

ಹರಿ ಎಂದೂ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೆಂದೂ ವಿಧಿಸಿರುತ್ತದೆ “ಓಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ” “ಆತ್ಮಾನಂ ನುಯಿನಿಕ್ಷಪೇತ್” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೆಂದೇ ವಿಧಿಸಿರುತ್ತದೆ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ವಿಧೇಯತ್ವವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವೆಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲವು. ಇಂತಹ ಮೇಲಿನಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವ ಕ್ಯಾಗಿ ಒಂದು ಕಾರಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ:—
 ‘ಫಲಾದಿಭ್ಯೋ ವಿಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ಪ್ರಪತ್ತಿರ್ದೈವ್ಯನಿಷ್ಠಯಾತ್ | ವಿಧೇಯಾಂತರಹಾನೇಶ್ಚ ನಾಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣಮ್’ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಮೂರು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿವಿಶೇಷಣವಲ್ಲವು. — (೧) ಫಲ, ಅವಿಶಬ್ದದಿಂದ ನಿಮಿತ್ತವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಇವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಬೇರೆಯಾದುದರಿಂದಲೂ, (೨) ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ವಿಧಿಗೆ ಅನನ್ಯತೆ ಸಂಭವಿಸುವದರಿಂದಲೂ (೩) ಪ್ರಪತ್ತಿಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಾದುದನ್ನೂ ಕರ್ಮ್ಯವೆಂಬದಾಗಿ ಹೇಳದೆ ಇರುವದರಿಂದಲೂ, ಅದು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೆ ಚರಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲ ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂವ್ರಜ ಎಂಬ ಸಾಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಮೇಕಂ ಎಂದು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಉಪಾಯವೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಆಚಾರ್ಯರವರು “ಪ್ರಪತ್ತೀರ್ದೈವ್ಯಜಮಾತ್ರತ್ವ ಮೇಕ ಶಬ್ದೇನ ಬೋಧ್ಯತೇ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಭಗವಂತನೇ ಸಾಕ್ಷಾದುಪಾಯಭೂತನಾಗಿ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವೇ ಎನಿಸಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ವ್ಯಾಜ ಮಾತ್ರವೇ ಎಂದು ಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ವಿಧಿವಾಕ್ಯವಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುವ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಬಾಧಕವನ್ನು “ಇಜ್ಞಾನಲ್ಲಾದಪೋದು” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ, ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಜ್ಞಾನಲ್ಲಾದ ಪೋದು - ಹೀಗೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾಗದೇ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವೇ ಆದರೆ, ಈಶ್ವರನೇ ಉಪಾಯಮಾಯ್ ನಿರ್ಮ -

ಪ್ರಪತ್ತಿಯುಮ್ ಕೂಡ ಉಪಾಯಮನೈನ್ಯ ಶಿಲರ್ ಅತಿನಾದಮ್ ಪಣ್ಣುಗಿರುದುವುಮ್ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ತಿನುಡೈಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಮಡಿಯಾಗ ವಿತ್ತನೈ. ಅದು ಪ್ರಧಾನಮಾನಪಡಿ :- ಪ್ರಸಾದನಜ್ಞಳಾಲೇ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಕಮಾನ ನಿಗ್ರಹಮ್ ಶಮಿತ್ತಾಲ್ ಸ್ವಾಭಾವಿಕಾನುಭವತ್ತುಕ್ಕುಪ್ಪಯೋ

ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯನಾಗಿ ನಿಂತಿರುವಾಗ, ಉಪಾಸನವೇ ಬಿಡಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಸಹ, ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ತದಿಶಬ್ದದಿಂದ ಕರ್ಮಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು

ಹೀಗೆ ಬಾಧಕವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಕೆಲವು ಮಹನೀಯರುಗಳೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೂ ಸಹ ಒಂದುಂಟು ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಪ್ರಾಧಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆ ಬರುತ್ತದೋ ಎಂದು ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಉಪಾಯವಲ್ಲ, ಅಧಿಕಾರಿವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ - ಲಗೈಯಾಲ - ಇಂತಹ ಬಾಧಕಗಳು ಉಂಟಾಗುವದರ ದೆತೆಯಿಂದ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯುಮ್ ಕೂಡ - ಭರನ್ಯಾಸವೂ ಕೂಡ, ಉಪಾಯ ಮನೈನ್ಯ - ಉಪಾಯವಲ್ಲವೆಂಬದಾಗಿ, ಶಿಲರ್ - ಕೆಲವರ, ಅತಿನಾದಮ್ ಪಣ್ಣುಗಿರುಮಮ್ - ಅತಿನಾದವನ್ನು ಮಾಡುವದೂ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ತಿನುಡೈಯ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯದ, ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಮಡಿಯಾಗ ವಿತ್ತನೈ - ಪ್ರಾಧಾನ್ಯದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ, ಹಾಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂಬ ಭಾವವು. ಆಗಲಿ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ತನೇ ಪ್ರಧಾನ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಹೇಗೆ ? ಎಂದರೆ ಆನೇಕ ಜನ್ಮಗಳನ್ನೆತ್ತಿದರೂ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪಾನೇಕ ಪಾಪರಾಶಿಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಿದ್ದಿತು, ಇದು ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಕೂಡ ಹೋದರೆ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಅದು ಪ್ರಧಾನಮಾನಪಡಿ - ಆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವು ಮುಖ್ಯವಾದುದು ಎತರಿಂದೆಂದರೆ :- ಪ್ರತಿಬಂಧಕಮಾನ ನಿಗ್ರಹಂ - ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹವು ಭಗವದನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿತ್ತು, ಅದನ್ನು ಈಗ ಪ್ರಸಾದನಜ್ಞಳಾಲೇ ಶಮಿತ್ತಾಲ್ - ಆತನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದರಿಂದ ಶಮನ ಹೊಂದುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕಾನುಭವತ್ತುಕ್ಕು - ತನಗೆ ಸಹಜವಾದ ಆಕಾರ

ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ, ಪ್ರಯೋಜನಮಾಗ್ಯಾಲೇ-ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವದರ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವೆಂಬ ಭಾವವು ಈ ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಮಗೆ ತೋರಿಬರುವದೇನೆಂದರೆ—ಪ್ರತಿಬಂಧಕನಿವೃತ್ತಿಯು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಾದ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ನಿವೃತ್ತಿಗಳು ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣವು ಶ್ರಿಯಃಸತಿಯ ಕೃಪೆಯು, ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು. ಆದರಿಂದ ಈ ಅನುಗ್ರಹ ಹೊಂದಿದ ಚೇತನನ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವವು ಉಂಟಾಗಿ ಅನಂತರ ಸರ್ವಶ್ರೇಯಸ್ಸೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವು ತೊಲಗಿದರೆ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಆಕಾರದ ಅವಿಭಾವ ಉಂಟಾದರೆ, ಈಶ್ವರನಿಂದ ಆಗ ಆಗತಕ್ಕದ್ದೇನಿರುತ್ತದೆ? ಆಗ ಆತನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣವೆಂಬುದು ದೂರೀಕೃತವಾಗಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ ಹಾಗಲ್ಲವು. ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಾದ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಾದರೂ! ಅವಿಭಾವಗಳಾದರೂ ಅವಶ್ಯಕವು. ಆದರೆ ಇವುಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಾರವು. ಆಚಿತ್ತಾದ ಇವುಗಳಿಗೆ ಆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವು. ಆದರೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾದ ಶ್ರಿಯಃಸತಿಯು ಈತನ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಅರ್ಚಿಸಿದ ದ್ವಾರ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವ ಮೂಲಕ ತನ್ನನ್ನು ಹೊಂದುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವನು. ಅದುದರಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಪ್ರಾಣೋಪಾಯವು. ನೀರಿಗೆ ಒಂದು ಅಣೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರೆ, ನೀರು ಪ್ರವಹಿಸಲಾರದು. ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾದ ಅಣೆಯು ಕಿತ್ತುಹೋದರೆ ನೀರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥಾಂತದಲ್ಲೂ ಈಶ್ವರನ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ವದ ಹಾಗೆ ಬೇರೆಯೊಂದು ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವು ತೋರಿಬರುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಎಂದರೆ; ನೀರು ಪ್ರವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಅನುಕೂಲಗಳಾದ ತಗ್ಗು ಬೆಟ್ಟ ಭೂಮಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೇ ಮೊದಲಾದವು ಭಗವತ್ಪಂಕಜಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಧೀನವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಪರಮಪದ ಗಮನಕ್ಕೂ ಈಶ್ವರನೇ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವು ಎಂಬ ಭಾವವು ಶ್ರುತಿಗಳೂ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತವೆ —“ಅಗೃತಸ್ಯೇಷವೇತುಃ” ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪಕನು, ಅಧವಾ ಸಂಸಾರಾರ್ಥವನ್ನು ದಾಟಿಸುವವನು, “ಏಷ ಹ್ಯೇವಾನುಪಯಾತಿ” ಆತನೇ ಅನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನು, “ಏಷ ಏವ ಸಾಧುಃ ಪ್ರಕಾರಯತಿ” ಈತನೇ ಜೀವಾತ್ಮನಿಂದ ಸಾಧುವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವವನು, “ಯಮೇಭ್ಯೋ ಲೋಕೇಭ್ಯ ಉನ್ನಿನೀಷತಿ” ಯಂ - ಯಾವ ಈ

ಜಕಮಾಗ್ಯಯಾಲೀ. ಅದೆಜ್ಜನೆ ಯೆನ್ನಿಲ್—ರತ್ನತ್ತುಕ್ಕು ಅಳಕ್ಕೆ ತ್ತಾಲ್ ವರುಮ್ ಸ್ವಾಭಾವಿಕಮಾನ ಪ್ರಭಾವಿಕಾಸಮುಮ್ ಅದುಕ್ಕು ಅನುರೂಪಮಾನ ಭಗವತ್ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಮಾತ್ರತ್ತಾಲೀ ಯಾನಾರ್ಪೋಲಿ, ಮುಕ್ತನುಕ್ಕುಮ್ ವರುಮ್ ಜ್ಞಾನನಿಕಾಸಾದಿಗಳುಮ್ ಅದುಕ್ಕು ನುರೂಪ ಮಾಯ್ ಕೊಂಚು ವ್ಯವಸ್ಥಿತಮಾನ ಭಗವತ್ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಮಡಿಯಾಗನಾಯಿ

ಭಕ್ತನನ್ನು ಏಭ್ಯಲೋಕೇಭ್ಯಃ - ಅಸ್ಥಿರಗಳಾದ ಈ ಕರ್ಮ ಲೋಕಗಳಿಂದ, ಉನ್ನಿನೀಷತಿ - ಕೈ ಹಿಡಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತುವನೋ" ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡಲು ರತ್ನ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ತಂದಿರುತ್ತಾರೆ, ಹೇಗೆಂದರೆ:— ರತ್ನತ್ತುಕ್ಕು ಅಳಕ್ಕೆ ತ್ತಾಲ್ - ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ರತ್ನಕ್ಕೆ ಅದರ ಮೇಲಿರುವ ಕೊಳೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿದರೆ, ವರುಮ್ - ಉಂಟಾಗುವ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ವಾದ, ಅದರ, ಪ್ರಭಾ ವಿಕಾಸಮುಮ್ - ಕಾಂತಿಯ ಪ್ರಕಾಶವು, ಅದುಕ್ಕು - ಆ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ, ಅನುರೂಪಮಾನ - ಯೋಗ್ಯವಾದ, ಭಗವತ್ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ತ್ತಾಲೀ ಯಾನಾರ್ಪೋಲಿ - ಭಗವತ್ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲಾದುದು ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಕೂಡ, ವರುಮ್ - ಉಂಟಾಗುವ, ಜ್ಞಾನನಿಕಾಸಾದಿ ಗಳುಮ್ - ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಶ್ನವಾಗುವ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸವೇ ನೊದಲಾದವುಗಳೂ, ಇಲ್ಲಿ ಅದಿಪದದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೂ ಕೈಂಕರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅದುಕ್ಕು ನುರೂಪಮಾಯ್ ಕೊಂಡು - ಆ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಅನುರೂಪವಾಗಿ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಜಗವತ್ಸಂಕಲ್ಪದ. ಅಡಿ ಯಾಗನಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಮೂಲಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ ರತ್ನದ ಮೇಲಿನ ಕೊಳೆ ಹೋದರೆ ಎಂದರೆ ಸಾಣೆ ಹಿಡಿಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಮೇಲಿನ ಮಾಲಿನ್ಯವು ಹೋದರೆ, ಹೇಗೆ ರತ್ನದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಪ್ರಭೆಯು ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ ಉಂಟಾದರೂ, ಆ ರತ್ನಕ್ಕೆ ಆ ಪ್ರಭೆಯಿರಲೆಂಬ ಸರ್ರೀಶ್ವರ ಸಂಕಲ್ಪವು ಹೇಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲೂ ಕೂಡ, ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಕರ್ಮ ಮೂಲಕ ಈತನ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸವು ತಿರೋಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದುಮ್ ಈಗ ಕರ್ಮವೆಲ್ಲಾ ತೊಲಗಿದುದರಿಂದ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವವು ಉಂಟಾದರೂ, ಅದು ಸರ್ರೀಶ್ವರ ಸಂಕಲ್ಪ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದುದರಿಂದ ಸರ್ರೀಶ್ವರನೇ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವೆಂಬ ಭಾವವು. ಮುಕ್ತರ ವಿಷಯದಲ್ಲೇನೋ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಂಕಲ್ಪ ಮೂಲಕ ಜ್ಞಾನ ತಿರೋಧಾನವು ತಪ್ಪಿ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ನಿತ್ಯರಿಗಾದರೂ ಜ್ಞಾನ

ರುಕ್ಕಮ್. ಇಪ್ಪಡಿ ನಿತ್ಯರುಕ್ಕಮ್. ಇವ್ವರ್ಧತ್ತೈ (೧) “ಇಚ್ಛಾತ ಏವ ತವ ನಿಶ್ಚ ಪದಾರ್ಥಸತ್ತಾ” ಎನ್ನು ಅಭಿಯುಕ್ತರ್ ಸಜ್ಜಹಿತ್ತಾರ್‌ಗಳ್. ಆಗೈಯಾಲ್ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಮ್ ಪ್ರಧಾನಮೇ ಯಾಗಿಲುಮ್, ತದ್ವತೀ

ವಿಕಾಸಾದಿಗಳು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಉಂಟಲ್ಲಾ ಅದು ಈಶ್ವರ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಅಧೀನ ಹೇಗೆ” ಎಂಬುದೇವವು ಉಂಟಾದೀತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. “ಇಪ್ಪಡಿ ನಿತ್ಯರುಕ್ಕಮ್” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಕ ನಿತ್ಯರಗೂ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸಾದಿಗಳು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಉಂಟಾಗಿರುವುದೂ ಕೂಡ ಆತನ ನಿಶ್ಚವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪದ ಮೂಲಕವೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಹಿಂದೆ ಪ್ರಧಾನಪ್ರತಿ ತಂತ್ರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ “ನಿತ್ಯಜ್ಞಳ್ ನಿತ್ಯೇಚ್ಛಾಸಿದ್ಧಜ್ಞಳ್” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. (೨೬೬ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ) ಇವ್ವರ್ಧತ್ತೈ - ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು “ಇಚ್ಛಾತ ಏವ” ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಅಭಿಯುಕ್ತರ್ - ವೂಜಾರ್ಹರಾದ ಕೂರವ್ಯಾಪ್ತವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು ಈ “ಇಚ್ಛಾತ ಏವ” ಎಂಬ ವೂರಾ ಶ್ಲೋಕ್ ಕೂಡ ಅದರ ತಾತ್ಪರ್ಯಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ೨೬೬ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ

ಇಷ್ಟುದೂರ ಉಪಪಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ತಾವು ಕುಂಬು ವಿಶದವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಸಾಧೋಪಾಯವು ಅಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ವ್ಯಾಜರೂಪವಾದರೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವು ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ನಿಗಮನ ಮಾಡಿ “ಆಗೈಯಾಲ್” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ ಪಾಶುರವಾದ “ಇನ್ನೆನ್ನೈ” ಎಂಬುವಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೇಳಿದುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್‌ರವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಹಾಗಲ್ಲವೆಂದೂ, ವೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ಮಕ್ಕಕ್ಕೆ ಅದು ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಿ, ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತಾರೆ — ಆಗೈಯಾಲ್ - ಈಗ ತಾವು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವುದು ಅಭಿಯುಕ್ತರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದುದರಿಂದ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಮ್ ಪ್ರಧಾನಮೇಯಾಗಿಲುಮ್ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಭಗವಂತನು ಮುಖ್ಯನಾದುದಾದರೂ, ತದ್ವತೀಕರಣಾರ್ಥಮಾನ - ಆತನನ್ನು ನಮ್ಮ ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ, ಸಾಧೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನತತ್ತ್ವಕ್ಕೂ - ಭಗವದನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವ ಉಪಾಯಗಳಾದ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ, ಇನ್ನೆನ್ನೈ

ಕರಣಾರ್ಥಮಾನ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನತ್ತು ಕೃತ್ವಾ “ ಇನ್ನೆನ್ನೈ ”
ಇತ್ಯಾದಿ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯವಾಕ್ಯವಿರೋಧವಿಲ್ಲವು.

ಜೀವಸಾರತಂತ್ರೈಃ ಪ್ರಮಾಣಾನಿ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಂ ನನಿರಾಕುರ್ದಂತಿ.

(೧) “ಯೋಮೇ ಗರ್ಭಗತಸ್ಯಾಪಿ ವೃತ್ತಿಂ ಕಲ್ಪಿತವಾನ್ ಪ್ರಭುಃ |

ಇತ್ಯಾದಿ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ವಾಕ್ಯಗಳ ವಿರೋಧವು ಇಲ್ಲಿವು ಯದ್ಯಪಿ
ಸ್ವಾಮಿ ಸಂಕಲ್ಪವಿಲ್ಲದೆ “ತೇನ ವಿನಾತ್ಮಣಮಪಿ ನ ಚಲತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ
ರುವಹಾಗೆ ಈ ವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ
ವಿಷ್ಣೊಂದೂ ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲವು. ಆದರೆ ಈ ಚೇತನನಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ಸಂಕಲ್ಪವು
ಫಲಿಸಬೇಕಾದರೆ ಈತನ ಲಘು ವ್ಯಾಪಾರವು ಅಲ್ಪವಾಗರೂ, ಅದರಿಂದ ಸಂಪ್ರೀತ
ನಾಗಿ ಮಾಡುವನೇ ವಿನಃ ಅದಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವು. ಈ ಅಲ್ಪವ್ಯಾಪಾರವು
ಆತನ ವಶೀಕರಣಾರ್ಥವಾದುದು ಇಲ್ಲಿ ತದ್ವಶೀಕರಣಾರ್ಥವೆಂದು ಪ್ರಯೋಗಿ
ಸಿರುವದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ವಾಕ್ಯವಾದ “ತಸ್ಯ ಚ ವಶೀಕರಣಂ ತಚ್ಚೈರಣಾ
ಗತಿರೇವ” ಎಂದು ವಶೀಕರಣ ಪರಂಪರೆಯಂ ಕೂರಿತ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನುವವಾದಿ
ಸುವ ವಾಕ್ಯಸ್ವರೂಪವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಅದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರ
ವಿಧ್ಯುಕ್ತಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತಾನು ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವಾದರೂ ಈ
ಶರಣಾಗತಿರೂಪ ಭರನ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಎದುರು ನೋಡುವನು ಇದಿಲ್ಲದೆ
ಆತನು ರಕ್ಷಿಸನು. ಏತಕ್ಕೊಂದರೆ ಈತನಿಗೆ “ಕರಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವತ್ಪಾತ್”
ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಈ
“ಕಥಂಚಿದುಪಕಾರ” ದಿಂದ ಕೃತೇನ್ನೈಕೇನ ತುಷ್ಯತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ
ಹಾಗೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುವನು. ಗೀತೆಯೂ ಕೂಡ ಪ್ರತಿ
ಯೊಂದು ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೂ ಕರ್ತಾವಿನ ಚೇಷ್ಟೆಯೂ, ದೈವಸಜ್ಜಲ್ಪವೂ ಎರಡೂ
ಆವಶ್ಯಕವೆಂದು “ಅಧಿಷ್ಠಾನಂ ತಥಾಕರ್ತಾ” ಎಂದು ಆರಂಭಿಸಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ.
ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ಕರಣ
ಕಳೇಬರಯೋಗವು ಕರಾನ್ಮುಖವಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ವಿನಃ ಸುಸಾಧನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ
ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವಾದುದೆಂದು ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರವೈಯರ್ಥ್ಯವೂ,
ಅಚಾರ್ಯ ನಿರಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಚರಮಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿ
ಮಾಡಿದರೇನೇ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯೆಂದು ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ

ಶೇಷವೃತ್ತಿ ವಿಧಾನೇಪಿ ಕಿಂ ಸುಪ್ತಸೋಫವಾಗತಃ ||” ಇತ್ಯಾದಿಗಳುಮ್
ರಕ್ಷಕಾಂತರಂ ತೇಡಾನ್ಯೈಕ್ಯುಚ್ಛಾನ್ನವೈ ಯತ್ತನ್ಯೈ. ಅಲ್ಲಾದಪೋದು

ಭಗವಾಽಕರವರು ಉಪವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ ಆದುದರಿಂದ ಈ ಸಾಧೋಪಾಯವು
ವ್ಯಾಜರೂಪವಾದರೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಜೀವಸಾರತಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳೇನೂ
ಸಾಧೋಪಾಯವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವದಿಲ್ಲವು.

(೧) ಯಃ - ಯಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ, ಪ್ರಭುಃ - ಸರ್ವ ಶಕ್ತನಾದ
ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಮೇ - ಪರತಂತ್ರನಾದ ನನಗೆ, ಗರ್ಭಗತಸ್ಯಾಪಿ - ತಾಯಿಯ
ಉದರದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ, ವೃತ್ತಿಂ - ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು, ಕಲ್ಪಿತವಾ -
ನನ್ನ ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಉಂಟುಮಾಡಿ
ದನೋ, ಸಃ (ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು) - ಆಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಯು, ಶೇಷ
ವೃತ್ತಿ ವಿಧಾನೇಪಿ - ಇಂತಹ ಪರತಂತ್ರರೂಪವಾದ ಬಾಲ್ಯಾದಿ ಜೀವಮಾನ
ದಶೆಯ ವ್ಯಾಸಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದರಲ್ಲೂ ಕೂಡ, ಕಿಂ ಸುಪ್ತಃ - ಏನಾ
ದರೂ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟನೇನು? ಅಥವಾ ಗತಃ - ಅಥವಾ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ದೇಶಾಂ
ತರಕ್ಕೆ ಹೋದನೇನು? ಎಂದರೆ ಅವನೇನೂ ಮಲಗಲೂ ಇಲ್ಲವು, ಎಲ್ಲಿಯೂ
ಓಡಿಹೋಗಲೂ ಇಲ್ಲವು, ಅವನೇ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ನಿಂತು ಎಲ್ಲಿವನ್ನೂ ಈ ಜೀವ
ಮಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆಂಬ ಭಾವವು.” ಇತ್ಯಾದಿಗಳುಮ್-ಇವೇ
ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳು, ರಕ್ಷಕಾಂತರಂ ತೇಡಾನ್ಯೈಕ್ಯು - ಬೇರೇ ರಕ್ಷಕ
ನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗದೆ ಇರುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಚ್ಛಾನ್ನವೈ ಯತ್ತನ್ಯೈ -
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೇ ಏನಾ ಬೇರೆಯಲ್ಲವು. ಯಾವಾಗ ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವಾ
ಗಲೇ ಈತನ ಕರ್ಮಾನುಗುಣ ಈತನ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನೋ ಅವನೇ
ಜೀವಮಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಡೆಸಿಕೊಡುವನು ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅನ್ಯದೇವತೆ
ಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದೇತಕ್ಕೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇದ
ರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ ಸಂಕಲ್ಪರೀತ್ಯಾ ನಡೆಯುವುದರಿಂದ ನಾವು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇನಿದೆ ?
ಶಿಶುವಾಗಿ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ರಕ್ಷಿಸಿದನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈಗಲೂ
ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂದು ತಟಸ್ಥನಾಗಿರದೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲೇ ಸರ್ವ ಭರವನ್ನೂ ಇಟ್ಟು ಇಹ

(೧) ಎತ್ತುಧರ್ಮ.

ಭೋಜನಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರಜ್ಞಳುಮ್ ತವಿರವೇಣುಮ್. (೨) "ಸ್ವಯಂ ಮೃತ್ವಿಂಡ ಭೂತಸ್ಯ ಪರತಂತ್ರಸ್ಯ ದೇಹಿನಃ," (೩) "ಲಕ್ಷೋಜಂತು

ಲೋಕ ಪಾರಲೋಕ ಸುಖಗಳಿಗಾಗಿ ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ಅಲ್ಲಾದವೋದು - ಹೀಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಎಂದರೆ "ದೈವಮೇವ ಪರಂ ಮನೈಃ ಪಾರುಷಂತು ನಿರರ್ಥಕಮ್" ದೈವಸಂಕಲ್ಪವೇ ಪ್ರಭಾವವು, ನಮ್ಮ ಪಾರುಷವೂ, ಸಾಹಸವೂ ನಿರರ್ಥಕವಾದುದು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ, ಸರ್ವೇ ಶ್ವರನೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಡೆಸಿಕೊಡುವನು, ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನವು ವ್ಯರ್ಥವು, ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ, ಭೋಜನ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೂ, ತವಿರವೇಣುಮ್ - ಬಿಡತಕ್ಕವುಗಳಾಗುವವು ಆದುದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಕರಣಕಳಂಕರ ಯೋಗವ ನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ, ಇವನು ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡಿಯೇ ತೀರ ಬೇಕು ಆದು ಫಲಕಾರಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ದೈವಾನುಗ್ರಹವಿರಬೇಕು ದೈವ ಮೇವ ಪರಂಮನೈಃ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಕೂಡ ಬರೀ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನವು ದೈವಾನುಕೂಲವಿಲ್ಲದೆ ನಿರರ್ಥಕವೆಂಬ ಭಾವವು ಇದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನವು ಬೇಡವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವು. ಇನ್ನೂ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳುಂಟು. ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹೀಗೆಯೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ವಿನಾ, ಚೇತನನು ಏನನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಸ್ಥಿತನು ಪಾರತಂತ್ರದಿಂದ ದೀನನಾಗಿ ಅವಸಾದದಿಂದ ತಟಸ್ಥನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಇತಿ ಹಾಸ ಸಮುಚ್ಚಯದಿಂದಲೂ ತೀ ಭಾರತದಿಂದಲೂ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

(೨) ಇದು ಪೂರ್ವಾರ್ಥವು ಉತ್ತರಾರ್ಥವು - "ಸ್ವರಕ್ಷಣೇಪ್ಯ ಶಕ್ತ ಸ್ಯ ಕೋಹೇತುಃ ಪರರಕ್ಷಣೇ" ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಯಂ - ತಾನೇ, ಮೃತ್ವಿಂಡ ಭೂತಸ್ಯ - ಮಣ್ಣಿನ ಮುದ್ದೆಯ ಹಾಗಿರುವ ಎಂದರೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಲಶಕ್ತನಾದ, ಪರತಂತ್ರಸ್ಯ - ಹೀಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರಿಗೆ ಅಧೀನನಾದ, ದೇಹಿನಃ - ಚೇತನರೂಪವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿರುವ, ಸ್ವರಕ್ಷಣೇಪ್ಯ ಶಕ್ತ ಸ್ಯ - ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನಿಗೆ, ಪರರಕ್ಷಣೇ - ಇತರರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವದರಲ್ಲಿ, ಕೋ ಹೇತುಃ - ಹೇಗೆ ಶಕ್ತನಾದಾನು? ಎಂದಿಗೂ ಆಗಿ ಲಾರನೆಂಬ ಭಾವವು ಇದರಿಂದಲೂ ಈತನ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾತ್ರವೇ ನಿರರ್ಥಕವು, ಸ್ವಾಮಿಯ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಈತನು ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಲು ಸಾಂವತ್ಸರಿಕವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

(೨) ಇತಿಹಾಸ ಸಮುಚ್ಚಯಂ ೧೯. ೯೭. (೩) ಭಾರತ ಶಾಂತಿ, ೧೨, ೩೬.

ರನೀಶೋಯ ಮಾತ್ಮನಸ್ಸುಖದುಃಖಯೋಃ | ಈಶ್ವರಪ್ರೇರಿತೋಗಚ್ಛೇ
ತ್ಸ್ವರ್ದಂ ವಾ ಶ್ವಭ್ರಮೇವ ವಾ" (೪) "ಅಪ್ರಮೇಯೋಽನಿಯೋಜ್ಯತ್
ಯತ್ರಕಾಮಗಮೋವಶೀ | ಮೋದತೇ ಭಗವಾ ಭೂತೈರ್ಬಾಲಃ ಕ್ರೀ
ಡನ ಕೈರಿವ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲ ಜೀವನುಡೈಯ ಸಾರತಂತ್ರಮುಮ್,

(೩) ಇದು ನಕುಲನು ಯುಧಿಷ್ಟಿರನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವ ವಾಕ್ಯವು.
ಜಂತುಃ - ಈ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದ ಪ್ರಾಣಿಯು, ಅಜ್ಞಃ - ತನ್ನ ಹಿತಾಹಿತಗಳನ್ನು
ತೀಯದವನು ಅಥವಾ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ಪರಸ್ಪರವಾದಿಗಳನ್ನು ತೀಯದವನು,
ಆತ್ಮನಃ - ತನ್ನ, ಸುಖದುಃಖಯೋಃ - ಸುಖದುಃಖಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ,
ಅಯಂ - ಈತನು, ಅನೀಶಃ-ಅಸ್ವತಂತ್ರನು, ಈಶ್ವರಪ್ರೇರಿತಃ-ಈಶ್ವರನಿಂದ
ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ, ಸ್ವರ್ದಂವಾ - ಸ್ವರ್ಗವನ್ನಾಗಲಿ ಕುರಿತು, ಗಚ್ಛೇತ್ - ಹೋಗು
ವನು, ಅಥವಾ ಶ್ವಭ್ರಮೇವವಾ-ನರಕ ಗಂಡಿವ ನ್ನಾಗಲಿ ಕುರಿತು, ಗಚ್ಛೇತ್-
ಹೋಗುವನು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಈಶ್ವರ ಸಂಕಲ್ಪಾಭೀನವಾಗಿಯೇ ಸುಖದುಃಖಗಳ
ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನಾಗಲಿ ನರಕವನ್ನಾಗಲಿ ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವನು
ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. "ಅನೀಶೋಯಮಾತ್ಮನಃ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ
"ಅನೀಶಶ್ಚ ಭಾಜನಂ" ಎಂಬುದು ಪಾರಾಂತ್ರವು

(೪) "ಅಪ್ರಮೇಯಃ-ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದವನು, ಅನಿಯೋಜ್ಯಃ ತಾನು
ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸುವನಾಗಿ, ತಾನು ಮಾತ್ರ ಯಾರಿಂದಲೂ ನಿಯಮಿಸ
ಲ್ಪಡದವನು, ಯತ್ರಕಾಮಗಮಃ - ಎಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟ ಉಂಟಿರಲಿ ಗಲಿ ಹೋಗುವ
ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು, ವಶೀ - ಸರ್ವವನ್ನೂ ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವವನು, ತನ್ನ
ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವವನು, ಹೀಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾಗಿ ಲೋಕನಾಯಕನಾಗಿ
ದ್ದರೂ, ಭಗವಾ - ಪಾಡ್ಗುಣ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಭಗವಂತನು, ಭೂತೈಃ -
ಸಮಸ್ತ ಚಿದಚಿದ್ವರ್ಗದಿಂದಲೂ, ಹೇಗೆ, ಬಾಲಃ - ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಕನು, ಕ್ರೀಡನ
ಕೈಃ - ಆಟದ ಸಾಮಾನುಗಳಿಂದ, ಮೋದತೇ - ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾನೆ,
ಹಾಗೆಯೇ, ಮೋದತೇ - ಲೀಲಾಸಕ್ತನಾಗಿ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾನೆ ಇಲ್ಲಿ
ಎಲ್ಲಾ ಚಿದಚಿದ್ವರ್ಗದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಿಯಾಮ್ಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದಾಗಿ ಆತ
ನಿಗೆ ಅಧೀನವಾದವುಗಳೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಪಾರತಂತ್ರವು ಬೋಧಿಸಲ್ಪ
ಟ್ಟಿತು." ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನ

ಈಶ್ವರಃ ಇವನುಡೈಯ ಕರ್ಮಾನುಗುಣಮಾಗ ನಡತ್ತುಮ್ ಪಡಿಯೈಯುಮ್ ಶೂನ್ಯವಿತ್ತನ್ನೈ. ಇಪ್ಪಾಟ್ಟುಕ್ಕುಮ್ ಇವ್ವಚನಜ್ಜಿಳುಕ್ಕುಮ್ ಇಪ್ಪಡಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮಿಲ್ಲಾದ ಪೋದು ಸರ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿರೋಧಮುಮ್

ಪಾರಕಂತ್ರಯೂ ವತ್ತು, ಈಶ್ವರಃ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಇವನುಡೈಯ - ಈ ಚೇತನನ, ಕರ್ಮಾನುಗುಣಮಾಗ - ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ, ನಡತ್ತುಮ್ ಪಡಿಯೈಯುಮ್ - ನಡೆಸುವ ಪ್ರಕಾರವನ್ನೂ, ಶೂನ್ಯವಿತ್ತನ್ನೈ-ಹೇಳಿದವು ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಎನಾ ಅನ್ಯಥಾ ಅಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು, ಎಂದರೆ ಬೇವಾತ್ಮನ ಕರ್ತವ್ಯಾಂಶವೇ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದೇನೂ ಬೋಧಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ಇಪ್ಪಾಟ್ಟುಕ್ಕು - ಈ ಇನ್ನೆನ್ನೈ ಎಂದು ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ಗಳ ಪಾಶುರಕ್ಕೂ, ಇವ್ವಚನಜ್ಜಿಳುಕ್ಕುಮ್ - ಈ ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ವಚನಗಳಿಗೂ, ಇಪ್ಪಡಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಮಿಲ್ಲಾದಪೋದು-ಈಗ ತಾವು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಅಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಿರೋಧವೂ, ಪೂರ್ವಾಪರ ವಿರೋಧಮುಮ್ - ಒಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲೇ ಮೊದಲು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಹೇಳಿದುದರ ವಿರೋಧವೂ, ವರುಮ್ - ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿರೋಧ ಹೇಗೆಂದರೆ, "ಆತ್ಮಾನಂ ಮಯಿನಿಕ್ಷಿಪೇತ್", "ಹಿಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಮಯಿನಿಕ್ಷಿಪೇತ್" ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧವೂ, (೧) "ಕರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವತ್ತ್ವಾತ್," (೨) "ಕೃತಶ್ರಯತ್ನಾಪೇಕ್ಷಸ್ತು ವಿಹಿತ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧ ವೈಯರ್ಥ್ಯಾಧಿಭಿಃ," (೩) "ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃತ್ಯೇನ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್, ತಥಾಹಿ ದರ್ಶಯತಿ" ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರಗಳ ವಿರೋಧವೂ "ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ" ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ತೂತಿ ವಿರೋಧವೂ, "ಲಕ್ಷ್ಮೀಶಂ ಮಾಂ ಸುರೇಶೇಶಂ ದ್ವಯೇನ ಶರಣಂ ಗತಃ | ಮಲ್ಲೋಕ ಮಚಿರಾಲ್ಲಜ್ಞಾ ಮತ್ನಾಯುಜ್ಯಂ ಸ ಗಚ್ಛತಿ ||" "ಸಕೃದೇವ ಪ್ರಪನ್ನಾಯ ತನಾಸ್ತೀತಿ ಜ ಯಾಚತೇ | ಅಭಯಂ ಸರ್ವ ಭೂತೇಭ್ಯೋ ದದಾಮ್ಯೇ ತದ್ವ್ರತಂ ಮಮ ||" ಇತ್ಯಾದಿ ಪುರಾಣವ ಕ್ಯ ವಿರೋಧವೂ, ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು ಪೂರ್ವಾಪರ ವಿರೋಧ ಹೇಗೆಂದರೆ:—ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ಗಳ ಇನ್ನೆನ್ನೈ ಎಂಬ (ತೀರು. ೧೦ ೮ ೯) ಪಾಶುರಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಾವು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ "ಆಗಲಿಗಿಲ್ಲೇ" ಎಂಬ (೬. ೧೦. ೧೮) ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ "ಉನ್ನಡಿ

ವರುಮ್. ಇಪ್ಪಡಿ ಈಶ್ವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಹಜ ಕಾರುಣ್ಯಜ್ಞಳದಿಯಾಗ
ವರುಮ್ ಕಲಕ್ಕೆಜ್ಞಳುಕ್ಕು ಪರಿಹಾರಮ್ ಶೋನ್ಮೋಮ್

೨. ಅಥ ಸಂಬಂಧಮೂಲಕ ಶಬ್ದಾಃ ಪರಿಹ್ರಿಯಂತೇ.

ಸಂಬಂಧ ವಿಶೇಷಮಡಿಯಾಗ ವರುಮ್ ಕಲಕ್ಕೆತ್ತುಕ್ಕು ಪರಿಹಾ

ಕೀಳ್ ಮರ್ನ್ನು ಪುಗನ್ನೇನೇ ವೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ನುಟ್ಟಿಸಿದುದಕ್ಕೆ
ವಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು

ಹೀಗೆ ಪ್ರಥಮ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷದ ಖಂಡನವನ್ನು ನಿಗಮನ ಮಾಡಿ ಹೇಳು
ತ್ತಾರೆ.—ಇಪ್ಪಡಿ-ಈ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಈಶ್ವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ
ಸಹಜ ಕಾರುಣ್ಯಜ್ಞಳದಿಯಾಗ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮತ್ತು ಆತನ
ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಕಾರುಣ್ಯದ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ವರುಮ್ ಕಲಕ್ಕೆಜ್ಞಳುಕ್ಕು -
ಉಂಟಾಗುವ ಸಂಶಯಗಳಿಗೆ, ಪರಿಹಾರಮ್ ಶೋನ್ಮೋಮ್ - ಪರಿಹಾರವನ್ನು
ಹೇಳಿ ಈಗ ಮುಗಿಸಿದ್ದಾಯಿತು ಆತನಿಗೆ ಸರ್ವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಉಂಟು,
ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮಹಾ ಕರುಣಾಸಾಗರನು, ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಾವು ಮಾಡುವ ಪ್ರಪ
ದನವು ಅಜಾಗಳ ಸ್ತನವಲ್ಲವೆ ಎಂಬ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ
ದ್ದಾಯಿತೆಂಬ ಭಾವವು ; ಮತ್ತು ಆತನು ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಪ್ರಪದನ ಮಾಡಿದರೂ
ರಕ್ಷಿಸದೇ ಇದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು ಎಂಬ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವೂ ಕೂಡ ಖಂಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ
ತೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು

೨ ಸಂಬಂಧದ ಮೂಲಕವಾದ ಶಬ್ದಗಳ ಪರಿಹಾರವು

ಮುಂದೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಶೇಷಿಯಾಗಿ, ನಾವುಗಳು ಆತನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತರಾಗಿ
ನಾವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವಿನಾ, ನಮ್ಮ ಪ್ರಯೋಜನ
ಕ್ಕಲ್ಲವು, ಎಂಬ ಈ ಶೇಷಶೇಷ ಸಂಬಂಧದ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುವ ಶಂಕಾಗಳನ್ನು
ಪಂಹರಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾವಾಕ್ಯವನ್ನು ವಚನಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ.- ಸಂಬಂಧ
ವಿಶೇಷಮಡಿಯಾಗ ವರುಮ್-ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನಮಗೆ ಶೇಷಿಯಾಗಿರುವ ಸಂಬಂ
ಧದ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುವ, ಕಲಕ್ಕೆತ್ತುಕ್ಕು - ಶಂಕಾಗಳಿಗೆ, ಪರಿಹಾರಮ್
ಶೋಲ್ಬುಗಿರೋಮ್ - ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಚೇತನರಿಗಲ್ಲ
ಶೇಷ ಎಂಬುದರ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು

ರಮಾ ಶೋಭುಗಿರೋಮ್. ಈಶ್ವರಃ ಶೇಷಿಯಾಯಿರುಕ್ಕ, ನಾಮ್ (೧)
 “ಗರ್ಮಭೂತಾಸ್ತಪೋಧನಾಃ” ಎನ್ನುಮ್ ಕಣಕ್ಕಿಲೇ ಸ್ತನಂಧಯಪ್ರಾಯ
 ರಾ ಇರುಕ್ಕ, ತಾಯ್ ಮುಲೈ ಪಾಲಕ್ಕು ಆರ್ದನಾಯಳುದಲ್ ಶೆಯ್ಯುಮ್
 ಅಳವನ್ನಿಕ್ಕ, ಕೂಲಿ ಕೊಡುಪ್ಪಾರೈಪೋಲಿ, ನಾಮ್ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣಮ್
 ಪಣ್ಣುಗೈಯುಮ್, ರಕ್ಷಿಕ್ಕವೇಣುಮೆನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಕ್ಕೈಯುಮ್, ವಿಶ್ವಸಿ
 ಕೈಯುಮೆನ್ನಾರೊಪ್ಪಾಲಿ, ಶೋಭುಗಿರ ಇವೈಯೆಲ್ಲಾಮ್ ಸ್ವರೂಪತ್ತುಕ್ಕು
 ಪೊರುನ್ನನೋ ವೆನ್ನು ಶಿಲರ್ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಮುಖತ್ತಾಲಿ ಸಾಧ್ಯೋ
 ಪಾಯ ಶರೀರತ್ತೈ ಯಳಿಪ್ಪಾರಾಗೆಳ್.

ಹೇಳುವೆವು ಎಂಬ ಭಾವವು ಪ್ರಥಮತಃ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಪವಾದಿಸಿ ಅನಂತರ
 ಅದನ್ನು ನಿರಸನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ಹೇಗೆಂದರೆ — ಈಶ್ವರಃ ಶೇಷಿ
 ಯಾಯಿರುಕ್ಕ - “ಪತಿಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸರೈಶ್ವರನು
 ಶೇಷಿಯಾಗಿರಲಾಗಿ, ನಾಮ್ - ನಾವು, “ತಪೋಧನಾಃ - ತಪಸ್ಸನ್ನೇ ಧನವಾಗಿ
 ಉಳ್ಳ ನಾವು, ಗರ್ಮಭೂತಾಃ-ನಿನಗೆ ಮಕ್ಕಳ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವವರು” ಎಂದು ಹೇಳಿ
 ರುವ, ಕಣಕ್ಕಿಲೇ - ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ನ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ, ಸ್ತನಂಧಯಪ್ರಾಯರಾಯಿರು
 ಕ್ಕ-ಸ್ತನೈವನ್ನು ಕುಡಿಯುವ ಎಳೆ ಮಕ್ಕಳ ರೂಪದಲ್ಲಿರಲಾಗಿ, ತಾಯ್ ಮುಲೈ
 ಪಾಲಕ್ಕು - ತಾಯಿಯ ಸ್ತನೈಕ್ಕೆ, ಆರ್ದನಾಯಳುದಲ್ ಶೆಯ್ಯುಮ್ ಅಳವ
 ನಿಕ್ಕ - ದೀನನಾಗಿ ರೋದನ ಮಾಡುವವರ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಕೂಲಿ ಕೊಡು
 ಪ್ಪಾರ್ ಪೋಲಿ - ಕೂಲಿಯನ್ನು ಕೊಡುವವರ ಹಾಗೆ, ನಾಮ್ - ನಾವು, ಆತ್ಮ
 ಸಮರ್ಪಣಂ ಪಣ್ಣುಗೈಯುಮ್ - ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದೂ,
 ರಕ್ಷಿಕ್ಕವೇಣುಮೆನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಕ್ಕೈಯುಮ್ - ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಎಂದರೆ
 ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸೋಣವೂ, ವಿಶ್ವಸಿಕ್ಕೈ
 ಯುಮ್ - ಸುಪ್ರೀತನಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡೋಣವೂ, ಎನ್ನಾರ್ ಪೋಲಿ -
 ಎಂಬುವ ಈ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ, ಶೋಭುಗಿರ - ಹೇಳುವ, ಇವೈ ಯೆಲ್ಲಾಮ್ - ಹೀಗೆ
 ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲವೂ, ಸ್ವರೂಪತ್ತುಕ್ಕು ಪೊರುನ್ನನೋ - ಆತ್ಮಂಶ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ
 ವಿಶಿಷ್ಟ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿರುವ ಈತನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸರಿಯೋ? ಎನ್ನು - ಎಂದು,
 ಶಿಲರ್ - ಕೆಲವರು, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಮುಖತ್ತಾಲಿ - ಸರೈಶ್ವರನೇ ಮುಖ್ಯ
 ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ನಿಂತಿರುವುದರಿಂದ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಶರೀರತ್ತೈ -

ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾದ ಪ್ರಪದನವೂ ಒಂದು ಅವಯವವಾಗಿರುವ, ಅಂಶವಾಗಿರುವ ಭಾವವನ್ನು, ಅಳಿಪ್ಪಾರ್ಗಗಳ - ನಾರಮಾಡುವರು. ಸರೈಶ್ವರನು ಸರ್ವ ಶೇಷಿಯು, ನಾವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಇರುವುದು ಅವನಿಗಾಗಿಯೇ ನಾವುಗಳಾದರೋ ಅವನಿಗೆ ಸ್ತನಂಧಯಪ್ರಾಯರು ಎನೂ ತಿಳಿಯದ ಶಿಶುಪ್ರಾಯರು. ಅಂತವರುಗಳನ್ನು ತಾಯಿದು ಹೇಗೆ ಮಗುವು ಅಳಲಿ, ಅಳದೇ ಇರಲಿ, ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸ್ತನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವಳೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸರೈಶ್ವರನೂ ಕೂಡ ತನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರತಂತ್ರನಾದ ಈ ಜೀತನನನ್ನು ಸ್ವತಃ ಕಾಪಾಡದೆ, ಇಂತಹ ಪರತಂತ್ರನಾಗಿ ಶೇಷಭೂತನಾದವನು ಪ್ರಪದನವನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ತೀರಬೇಕು, ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲೇಬೇಕು, ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲೇಬೇಕು, ಇತ್ಯಾದಿ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಎದುರು ನೋಡುವನೋ, ಈ ಜೀತನನ ಪರತಂತ್ರ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ನಿರ್ಬಂಧವಲ್ಲವೇ? ಎಂಬ ತತ್ಪರ್ಯವು ಈ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಸಮರ್ಥನೆಗಾಗಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡುವುದರ ಆರಂಭಕಂಡಲ್ಲಿ ದಂಡಕಾರಣ್ಯ ಖಂಡಗಳು ತೀರಮಾನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪೂರಾ ಶ್ಲೋಕವು ಯಾವುದೆಂದರೆ -

“ನೃಪದಂಡಾ ವಯಂ ರಾರ್ಜ ಜಿತಕ್ರೋಧಾಃ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಾಃ |

ರಕ್ಷಿತವ್ಯಾ ಸ್ವಯಾಶಶ್ವದ್ಗರ್ಭಭೂತಾಸ್ತಪೋಧನಾಃ ||”

ಇದರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ. - ವಯಂ - ನಾವುಗಳು, ನೃಪ, ದಂಡಾಃ - ಕಾವಸರಾಗಿ ಮುನಿಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ದಂಡೋಪಾಯವು ನಮಗೆ ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವರು. ತಪೋಬಲದಿಂದ ಜಸ್ಮನಾದಿಬಿಡಬಾರದೋ ಎಂದರೆ, ಜಿತಕ್ರೋಧಾಃ-ಕ್ರೋಧವೂ ನಮಗೆ ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಜಯಿಸಿರುವ ಶಾಂತಮನಸ್ಕರು ಕ್ರೋಧವುಂಟಾಗಬೇಕಾದರೆ, “ಕಾಮಾತ್ಮೋಧೋಭಿಜಾಯತೇ” ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯ ಸಾರವಾಗಿ ಕಾಮಾದಿಗಳಿದ್ದರೆ ಕ್ರೋಧ ಉಂಟಾದೀತು, ನಾನಾದರೋ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಾಃ - ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಜಯಿಸಿ ಐಹಿಕದಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವುಳ್ಳವರು ಹೀಗೆ ನಾವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರು ದಂಡವನ್ನು ಸಯೋಗಿಸುವುದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲವು ನಿನ್ನಾದರೋ ಅಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಶಾಸನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯಕುಲ, ರಾಜಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಹೇಗೆ ರಾರ್ಜ ಎಂಬ ಸಂಬೋಧನೆಯು ಆದುದರಿಂದ, ತ್ವಯಾ ರಕ್ಷಿತವ್ಯಾಃ ಶಶ್ವತ್ - ಸದ್ವಿಲೋಕಶರಣ್ಯನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯರು, ಅದೇನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು ಎಂದರೆ, ಶಶ್ವತ್ ಗಳ

ಇವರ್‌ಗಳ್ಳಿ ವಿಲಕ್ಕುಮ್ಮಡಿ: - ಪರಮರ್ಷಿಗಳುಮ್ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ ಕಾರಾದಿಗಳುಮ್, ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕ ಪ್ರಾರ್ಥನಾತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪಾದಿಗಳ್ಳಿತ್ತಾಜ್ಞ

ಭೂತಾಃ - ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನಗೆ ಪ್ರನಂಧಯಪ್ರಾಯರು, ಅನನ್ಯಾರ್ಹ ಶೇಷರಾಗುವುದರಿಂದಲೂ ಅನನ್ಯಾರ್ಹ ಶರಣರಾದುದರಿಂದಲೂ ರಕ್ಷಣೀಯರು ಎಂಬ ಭಾವವು ಅದು ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದರೆ, ನಾವುಗಳು, ತಪೋಧನಾಃ - ಇಲ್ಲಿ ತಪಶ್ಚಬ್ದವು, ಇವರುಗಳು ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ, "ತಸ್ಮಾನ್ನಾಸಮೇಷಾಂ ತಪಸಾಮತಿರಿಕ್ತಮಾಹುಃ" ಪ್ರಪದನವು ಎಲ್ಲಾ ತಪಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದುದು ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಬಲದಿಂದ, ಪ್ರಪದನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಇಂತಹ ಪ್ರಪದನವನ್ನೇ ಧನವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಪ್ರಪನ್ನರಾದ ನನ್ನ ದಾಸಭೂತರು ಅದುದರಿಂದಲೇ ರಕ್ಷಿತವ್ಯಾಃ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯರು, ನೀನು ರಕ್ಷಿಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕೆಂಬ ಭಾವವು ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು "ಗರ್ಭಭೂತಾಃ" ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ತನಗೆ ಸಾಧಕವೆಂದು ಹೇಳಿದುದು, ಆತನಿಗೊಂನೇ ಪ್ರತ್ಯುತಬಾಧಕವು, ಏಕೆಂದರೆ ಮುಂದೆ ತಪೋಧನಾಃ ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ವ್ಯಾಜಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಆತನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ರಕ್ಷಕನಾದನು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷದಭಿಪ್ರಾಯವು ಇಷ್ಟೇ - -ಜೇತನನು ಶೇಷಭೂತನಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರತಂತ್ರನಾಗಿ ಆಶಕ್ತನು. ಅದುದರಿಂದ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವದೂ, ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ, ಅಂತಹ ಮಹೋನ್ನತ ಪದವಿಯಲ್ಲಿರುವವನ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸೋಣವೂ ಇವೆಲ್ಲಾ ಈ ಆಶಕ್ತನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವೇ? ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಸರ್ವಶೇಷಿಯು ಎಂದಿಗೂ ಇವುಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸನು, ಎಂಬದಾಗಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ಇದನ್ನು "ಇವರ್‌ಗಳ್ಳಿ ವಿಲಕ್ಕುಮ್ಮಡಿ" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯ ಮೂಲಕ ನಿರಸನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ

ಇವರ್‌ಗಳ್ಳಿ - ಇಂತಹ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು, ವಿಲಕ್ಕುಮ್ಮಡಿ - ನಿರಾಕರಿಸಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುವ ರೀತಿಯನ್ನು, ಶೋಲುಗಿರೋಮ್ - ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಏನೆಂದರೆ ಎಂದು ಆಧ್ಯಾಹಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ತೆಳಿವಿಕ್ಕುಮ್ಮಡಿ-ತಿಳಿಸುವ ರೀತಿ ಎಂಬದಾಗಿ ಪಾರಾಂತರವು. ಪರಮರ್ಷಿಗಳುಮ್ - ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಋಷಿಗಳು ಯಾರೆಂದರೆ ಪರಾಶರ ವ್ಯಾಸ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರಾದಿಗಳುಮ್ - ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರೇ ಮೊದಲಾದವರುಗಳೂ ಅದಿಶಬ್ದದಿಂದ ಅವರ ಶಿಷ್ಯಪರಂಪರೆಗೆ ನೇರದವರೂ ಸಹ, ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕ -

ಳುಮ್ ಅನುಷ್ಠಿತ್ವ, ಇದುಕ್ಕು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳೈ ಮೂದಲಿಪ್ಪಿತ್ತು ಕೊಂಡು, ಉಪದೇಶ ಪರಂಪರೆಯುಮ್ ನಡತ್ತಿ ಪೋರುಗೈಯಾಲೀ ಶೇಷಿತ್ವಾದಿ ಸಂಬಂಧಮ್ ನಿತ್ಯಮೇಯಾಗಲುಮ್ ಕರ್ಮವಾಳುಗಳಾನ ಜೀವರ್ಗಳ್ ವಿಷಯತ್ತಿಲ್, ಈಶ್ವರನೊರು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಿಶೇಷಕ್ಕೆ ಮುನ್ನಿಟ್ಟಿಲ್ಲದು ರಕ್ಷಿಯಾರ್ ಎನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರ ನಿಷ್ಕರ್ಕ್ಕು ಪರಿಗ್ರಹಿಕ್ಕನೇಣುಮ್.

ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ, ಸ್ವಾರ್ಥನಾತ್ಮನಿಷ್ಠೇಪಾದಿಗಳೈ - ಗೋಪ್ಯತ್ವವರದಿಂದ ಸೇರಿದ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠೇಪರೂಪ ಭರಣ್ಯಾಸಾದಿಗಳನ್ನು, ತಾಜ್ಞಿಳುಮ್ - ತಾವೂ, ಅನುಷ್ಠಿತ್ವ - ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿ, ಇದುಕ್ಕು - ಈ ಭರಣ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದುದಕ್ಕೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳೈ-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು, ಮೂದಲಿಪ್ಪಿತ್ತು ಕೊಂಡು-ಪ್ರಮಾಣವನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಸಿ, ಉಪದೇಶಪರಂಪರೆಯುಮ್ - ತಾವು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೂ ಈ ಶಿಷ್ಯರೂ, ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೂ, ಹೀಗೆ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಉಪದೇಶವನ್ನು, ನಡತ್ತಿ ಪೋರುಗೈಯಾಲೀ - ಮಾಡಿಹೋಗುವುದರಿಂದ, ಶೇಷಿತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂಬಂಧವು ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಆದಿಸದದಿಂದ, ಪಿತಾ ಪುತ್ರ ಸಂಬಂಧವೇ ಮೊದಲಾದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ನಿತ್ಯಮೇಯಾಗಲುಮ್-ನಿತ್ಯವಾದರೂ ಕೂಡ, ಕರ್ಮವಾಳುಗಳಾನ - ಕರ್ಮಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದ, ಬೇವಾತ್ಮರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಈಶ್ವರ - ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯು, ಒರು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಶೇಷಕ್ಕೆ - ಒಂದು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಶೇಷವನ್ನು, ಮುನ್ನಿಟ್ಟಿಲ್ಲದು - ಪುರಸ್ಕರಿಸಿ ಅಲ್ಲದೆ, ರಕ್ಷಿಯಾರ್ - ರಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲವು, ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಶಾಸ್ತ್ರನಿಷ್ಕರ್ಕ್ಕು - ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಆಚಾರವುಳ್ಳವರು, ಪರಿಗ್ರಹಿಕ್ಕನೇಣುಮ್ - ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಈ ವ್ಯಾಜರೂಪ ಭರಣ್ಯಾಸ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯು ರಕ್ಷಿಸುವನೇ ಎನಾ ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೂ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ "ಪ್ರಪನ್ನಾದನ್ಯೇಷಾಂ ಸದಿಶತಿಮುಕುಂದೋ ನಿಜಪದಂ" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದಿಪರ್ವದ ಪುಟ ನೋಡಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ತಮಗೆ ಸಾಧನವೇನು? ಎಂದರೆ ತುಂಬಾ ಜ್ಞಾನನಿಧಿಗಳಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕವಾದ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠೇಪವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರು "ತಾವದಾರ್ಪಿತ ಧಾರಾಂಭಾ" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದಿಪರ್ವದ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯು "ಸರ್ವೇಷು

ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಕೈವಿಟ್ಟಲ್, ಇಸ್ಸಂಬಂಧಮ್ ಶೂಲ್ಕಗೈಕ್ಕು ಈಶ್ವರ

ಮೇವ ತೋಕಾನಾಂ ಪಿತಾಮಾತಾ ಚ ಮಾಧವಃ | ಗಚ್ಛಧ್ವಮೇನಂ ಶರಣಂ ಶರಣ್ಯಂ ಪುರುಷರ್ಷಭಾಃ (ಭಾರ. ಅರ. ೧೯೨. ೫೬) ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರು ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪರಮ ಹಿತೋಪದೇಶವು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೆಂದು ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದುದರಿಂದ ಆತನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿ ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ “ವಿದಿತಸ್ಸಹಿಧರ್ಮಜ್ಞತ್ಯರಣಾಗತವತ್ಸಲಃ | ತೇನ ಮೃತ್ವೀ ಭವತು ತೇ ಯದಿ ಜೀವತು ಮಿಚ್ಛಸಿ | ಪ್ರಸಾದಯಸ್ವ ತ್ವಂ ಚೈನಂ ಶರಣಾಗತ ವತ್ಸಲಂ | ಮಾಂ ಚಾಸ್ಮೈಪ್ರಯತೋಭೂತ್ಯಾ ನಿರಾತಯಿತು ಮರ್ಹಸಿ” ಇದರರ್ಥಕ್ಕೆ ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪಠಾಂಬರಿಸಿ “ತಮೇವ ಶರಣಂಗಚ್ಛ” “ರಾಘವಂ ಶರಣಂಗತಃ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳನೇಕ ಇವೆ ಶ್ರುತಿ, ಸ್ಮೃತಿ, ಪ್ರಮಾಣಗಳುಂಟೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಅವುಗಳು ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. “ತಮೇವಂ ವಿದ್ವಾ ನಮೃತ ಇಹಭವತಿ”, ಎಂದು ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗವು ಉಪಾಯವಾಗಿ ವಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. “ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪರಮಯಾ ವಾಪಿ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯಾ ವಾ ಮಹಾಮತೇ | ಪ್ರಾಪ್ಯೋಹಂ ನಾನ್ಯಥಾ ಪ್ರಾಪ್ಯೋ ಮಮಕೈಜ್ಞರ್ಮ ಲಿಪ್ನುಭಿಃ” ಎಂಬೀ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಯಾಗಲಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾಗುತ್ತೆಂದೂ, ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದರ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ನನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯಾಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವರಿಂದ ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷಸ್ಥಿತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ಯನೇ ವಿನಾ ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಭಗವಂತನೇ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಬಲ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜಾರ್ಯರುಗಳು ತಾವು ಅನುಷ್ಠಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಗೂ ಉಪದೇಶಿಸಿ ಅವರೂ ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂತವರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರಾಗಿ ನಮ್ಮ ದರ್ಶನಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ತಾವೂ ಅನುಷ್ಠಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರೂ ಕೂಡ ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಎರಡು ಬಲವೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಈ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವು ಎಂದಿಗೂ ನಿಲ್ಲಲಾರದು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನಿರುಪಾಧಿಕಶೇಷಿಯಾಗಿಯೂ, ಈತನು ಶೇಷನಾಗಿಯೂ, ಹೀಗೆ ಈ ಸಂಬಂಧವು ನಿತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿದ ಹೊರತು, ಆತನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ನಿಂತು ರಕ್ಷಿಸನು ಎಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶಾಸ್ತ್ರವು ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಶೇಷಶೇಷ ಸಂಬಂಧ ಮೂಲಕ ಯುಕ್ತವಾದವನ್ನು ತಂದಿರು

ನೈಯಾಮ್ ಕಿಡೈಯಾದು.

ತ್ತೇವೆ ಎಂದರೆ, ಈ ಸಂಬಂಧವೂ ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲಕವಾದುದರಿಂದ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಬೇಡವೆಂಬುವವನಿಗೆ ಈ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲವು, ಆತನಿಗೆ ಸರ್ದೇಶ್ವರನೂ ಇಲ್ಲವು, ಏಕೆಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲಕವಾಗಿಯಲ್ಲವೇ ಸರ್ದೇಶ್ವರನುಂಟು. ಎಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು, ಎಂದು ಮಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಶಾಸ್ತ್ರತ್ವೈ ಕೈವಿಟ್ಟಲ್ - ಶಾಸ್ತ್ರವು ಬೇಡವೆಂದು ಕೈಬಿಟ್ಟರೆ, ಇಸ್ಸಂಬಂಧಮ್ ಶೋಬ್ಬುಗೈಕ್ಕು - ಈ ಶೋಷಣ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ, ಈಶ್ವರನೈಯಾಮ್ ಕಿಡೈಯಾದು - ಈಶ್ವರನಿದ್ದಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವು, ಏಧವಾ ಅಂತನನಿಗೆ ಈಶ್ವರನೇ ಇಲ್ಲವು. "ಯತೋವಾ ಇಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ" (ತೈ ಬ್ರ ೧) ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ಲೋಕವಾಕ್ಯವೇ ಇತಿತ್ಯಾದಿಣವಾದ ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿದ್ದಾನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವಾಮದರಿಂದ, ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ಯಾತ್ (೧೧. ೩) ಎಂಬ ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದಲೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದೇ ಎನಾ ಅನ್ಯಥಾ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಯಾವಾಗ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಯಿತೋ ಆಗ ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ಇಲ್ಲವೆಂದಾಯಿತು. ಹಾಗಾದ ನಂತರ ಶೇಷಶೇಷಭಾವ ತಾನೇ ಎಲ್ಲಿಯದು? ನಿಮ್ಮ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ತಳಹದಿಯೇ ಇಲ್ಲವಾಯಿತೆಂಬ ಭಾವವು

ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಜನಾಪೇಕ್ಷಿತನಾಗಿಯೇ ಸರ್ದೇಶ್ವರನಾದ ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ಈ ಪರತಂತ್ರನಾದ ಚೇತನನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬುದು (೧) ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾದುದು (೨) ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತವಾದುದು ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವೂ ಇನ್ನೊಂದು ಆಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಶೀ ದೇಶಿಕರವರೇ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿತಂತ್ರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದೇನೆಂದರೆ. — (೩೦೮-೯ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ) "ಚೇತನರುಡೈಯ ರಕ್ಷಣತ್ತಿಲ್, ಈಶ್ವರ ಸ್ವಾಪ್ತನುಮಾಯ್ ತತ್ತನುಮಾಯ್, ತದಧೀನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಯೋಳಿಯ ಚೇತನರ್ ಅಸ್ವಾಪ್ತರುಮಾಯ್ ಅಶಕ್ತರುಮಾಯ್, ಇರುಕ್ಕೈಕ್ಕು ನಿಬಂಧನಮ್ — ಈಶ್ವರನುಡೈಯ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷತ್ವಮುಮ್, ನಿರುಪಾಧಿಕ ನಿಯಂತ್ಯತ್ವಮುಮ್, ಇವರುಡೈಯ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷತ್ವಮುಮ್ ನಿರುಪಾಧಿಕ ನಿಯಂತ್ಯತ್ವಮುಮ್" ಎಂದುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ ಚೇತನರು ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶೇಷಭಾತರಂಗಿ ತದಧೀನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾದುದರಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಅಶಕ್ತರು ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು

ಸೋತ್ತಿ ವಿರೋಧಮ್ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷೇ ದರ್ಶಯತಿ, ತತ್ಪರಿಹಾರಃ.

ಆನ ಪಿನ್ನು ಸಂಬಂಧವ ಡಿಯಾಗ ಈಶ್ವರ ರಕ್ಷಿಕ್ಕ ಪ್ರಾಪ್ತನೆ ನ್ರುಮ್, ಶೇಷಭೂತನಾನ ಏರ್ವ ತನ್ನೆ ರಕ್ಷಿತ್ತು ಕೊಳ್ಳ ಪ್ರಾಪ್ತನೆ ನ್ರುಮ್, ಮುನ್ನು ಶೊನ್ನತವುಮ್, ರಕ್ಷ್ಯ ರಕ್ಷಕಭಾವತ್ತುಕ್ಕು ಲೋಕದೃಷ್ಟ ತ್ತುಕ್ಕು ಲೋಕದೃಷ್ಟಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಲಿ ಔಚಿತ್ಯಮ್ ಶೊನ್ನಪಡಿಯತ್ತ ನೈ ; ಇವ್ವಳನೇ ರಕ್ಷ್ಯಕ್ಕು ನಿರಪೇಕ್ಷಕಾರಣ ಮೆನ್ರಪಡಿಯನ್ರು. ಅಪ್ಪಡಿ

ತಾನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತನೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಗಿ ಪರಿಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಾಕ್ಯವಾಗ ಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಾನೆ ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುವುದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಹೀಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಬೇಡವೆಂದರೆ ಉಂಟಾಗುವ ಬಾಧಕ ಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ತಮ್ಮ ಉಕ್ತಿಗೇನೇ ವಿರೋಧವೆಂಬ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯಾಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಅನ್ಯಥಾ ಉಂಟಾಗುವ ಬಾಧಕಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆನ ಪಿನ್ನು - ಹೀಗಾದ ಮೇಲೆ ಎಂದರೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ಅವಶ್ಯಕ ವೆಂದಾದ ನಂತರ, ಸಂಬಂಧಮಡಿಯಾಗ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಶೇಷಿಯಾಗಿ ನಾವು ಶೇಷರಾಗಿರುವದರ ಮೂಲಕ, ಈಶ್ವರ ರಕ್ಷಿಕ್ಕ ಪ್ರಾಪ್ತನೆನ್ರು - ಈಶ್ವರನೇ ರಕ್ಷಿಸಲು ಶಕ್ತನೆಂದೂ, ಶೇಷಭೂತನಾದ, ಇರ್ವ - ಈ ಚೇತನನು, ರಕ್ಷಿತ್ತು ಕೊಳ್ಳ ಪ್ರಾಪ್ತನೆನ್ರುಮ್ - ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತನಲ್ಲವೆಂದೂ, ಮುನ್ನು- ಮೊದಲು ಪ್ರಧಾನಪ್ರತಿತಂತ್ರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ. ಶೊನ್ನದವುಮ್-ಹೇಳಿದುದಾದರೂ, ರಕ್ಷ್ಯ ರಕ್ಷಕ ಭಾವತ್ತುಕ್ಕು - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ರಕ್ಷಕನು ನಾವು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡಲು ಆರ್ಹರು ಎಂಬೀ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಆತನೇ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷಿಯಾಗಿ ರಕ್ಷಿ ಸಲು ಶಕ್ತನು, ನಾವು ಆತನಿಗೆ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಶೇಷರಾಗಿ ನಾವಾಗಿಯೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳ ಲಶಕ್ತರಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಆತನಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯರು ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ, ಲೋಕದೃಷ್ಟಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಲಿ - ನಾವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಭೃತ್ಯರಿರುವ ನ್ಯಾಯ ಮೂಲಕ, ಔಚಿತ್ಯಮ್ ಶೊನ್ನಪಡಿಯತ್ತನೈ - ಪಾತ್ರಸ್ತೃವನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ, ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ಇವ್ವಳನೇ-ಈ ಶೇಷಶೇಷ ಸಂಬಂಧ ಮಾತ್ರವೇ, ರಕ್ಷ್ಯಕ್ಕು - ರಕ್ಷಣೆಗೆ, ನಿರಪೇಕ್ಷ ಕಾರಣಮೆನ್ರಪಡಿಯನ್ರು - ಇದು ಯಾವುದರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಗಲ್ಲವು. ಪ್ರಧಾನ

ಕ್ಕೊಳ್ಳಿಲ್ ಸರ್ವರುಮ್ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರಾಗ ಪ್ರಸಂಗಿಕ್ಕುಮ್. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ತ್ರಾಲೇ ನಿಯಮಮ್ ಶೊಲ್ಲಿಲ್, ಮುನ್ ಶೊನ್ನಪಡಿಯೇ ನೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯಜ್ಞಳ್ ಪ್ರಸಜ್ಞಿಕ್ಕುಮ್.

ಸ್ವತಂತ್ರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳದುದೇನೋ ಉಂಟು ಈ ಶೇಷ ಶೇಷ ಸಂಬಂಧ ವೂಲಕ ರಕ್ಷಿಸಲು ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಶಕ್ತನು, ತಾನೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ದೇವಾತ್ಮನು ಅಶಕ್ತನೆಂದೇನೋ ಹೇಳದುದುಂಟು. ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಸಾಕು ಆತನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಈತನು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕೂ ಎಂದೇನೂ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾವಿಯಾದವನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಶಕ್ತನು, ಭೃತ್ಯನು ತಾನೇ ಅಶಕ್ತ ನಾಗಿ ಸ್ವಾವಿಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವನು ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಹೇಳದುದರಿಂದ ಸ್ವಾವಿಯಾದವನು ತನಗೆ ರಕ್ಷಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇನೇ, ಭೃತ್ಯನಿಗೆ ತಾನೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಶಕ್ತತೆಯಿದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇನೇ, ಭೃತ್ಯನು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವನೇ ? ಭೃತ್ಯನ ಕಿಂಚಿತ್ಕಾರ್ಯವಿಲ್ಲವೇನೇ ರಕ್ಷಿಸಬಿಡುವನೇ ? ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸಂದರ್ಭ ದಲ್ಲೂ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಆದರೆ ಈ ಸಂಬಂಧ ಮಾತ್ರವೇ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ನಿರಪೇಕ್ಷವಾದ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಅವರೊಂದಿಗಾಗುವ ಬಾಧಕವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಅಪ್ಪಡಿಕೊಳ್ಳಿಲ್ - ಹಾಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ, ಎಂದರೆ ಈ ಸಂಬಂಧ ಮಾತ್ರವೇ ಇನ್ನು ಯಾವುದರ ಅಪೇ ಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲದೇನೇ ಕಾರಣವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ, ಸರ್ವರೂ, ನಿತ್ಯಮುಕ್ತ ರಾಗ ಪ್ರಸಜ್ಞಿಕ್ಕುಮ್ - ಅನಾದಿ ಕಾಲವಿಂದಲೂ ಸದಾ ಮುಕ್ತರಾಗಿಯೇ ಇರಬೇ ಕಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ ಹಾಗಾಗಲೇನೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು, ಏಕೆಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಆದುದರಿಂದ ಆತನು ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನರಿತು ಯಾರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸ ಬೇಕೋ ಅವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ರಕ್ಷಿಸುವನೇ ಎನಾ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳದ ದಾದರೆ ಆಗಲೂ ಬಾಧಕ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:— ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ತ್ರಾಲೇ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾದುದರಿಂದ, ನಿಯಮಮ್ ಶೊಲ್ಲಿಲ್ - ಯೋಗ್ಯರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದ ಇತರರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವಿರುವುದು ಹೀಗೆ ನಿಯಮವನ್ನು ಹೇಳದುದಾದರೆ, ಮುನ್ ಶೊನ್ನಪಡಿಯೇ - ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆಯೇ, ನೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯಗಳು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ, ಪ್ರಸಜ್ಞಿಕ್ಕುಮ್ - ಪ್ರಾರ್ಥನಾಗುವವು. ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾದುದರಿಂದ ತನಗೆ ಅಧಿಮತವಾದಾಗ ಯಾರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೋ ಅವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ರಕ್ಷಿಸುವನು, ಮಿಕ್ಕವರನ್ನು

ಯುಕ್ತಿ ಮಾತ್ರತ್ತಾಲ್ ಇವ್ವರ್ದೃಙ್ಗಳ ಶೋಲ್ಲುವಾರ್ಯ ಸಂಬಂಧಜ್ಞಾನಮೇ ಅಪೇಕ್ಷಿತಮ್ ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಾದಿಗಳ ವೇಷ್ಣಾವೆನ್ನುಶೋಲ್ಲವೊಣ್ಣಾದು; ಅಚಿದ್ವ್ಯೃಙ್ಗಳಮ್. ಪಶುಮೃಗಪಕ್ಷಾದಿಗಳುಮ್, ಸ್ತನಂಧಯರುಮ್, ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಾರಹಿತಜ್ಞಳಾನಾರ್ಪೋಲೆ ಸಂಬಂಧಜ್ಞಾನರಹಿತಜ್ಞಳುಮಾಯಿರುಕ್ಕು, ಅವತ್ತೈ ರಕ್ಷಿಕ್ಕುಕ್ಕಾಣಾ ನಿನೋಮಿರೆ. ಅಪ್ಪಡ ಕಂಡೋ

ಇಲ್ಲವು, ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವಯುಕ್ತಿ ಪ್ರಸಂಗರೂಪ ದೋಷವನ್ನಾರೋಪಿಲು ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅಗ ವೈವಮ್ಯ ನೈಘೃಣ್ಯರೂಪ ದೋಷಗಳು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಆದರೆ ಈ ಶೇಷ ಶೇಷಸಂಬಂಧ ಜ್ಞಾನವೇ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ತಂದಿರುವವರನ್ನು ಎಕಲ್ವಿಸಿ ಆಚಾರ್ಯರವರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೀರಲ್ಲಾ ಇದೇನು (೧) ಯುಕ್ತಿಬಲದಿಂದಲೋ (೨) ಶಾಸ್ತ್ರಬಲದಿಂದಲೋ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ, ಪ್ರಥಮಕಲ್ಪವು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸಿದುದು, ಆದುದರಿಂದ ಸಂಬಂಧವಾದರೂ, ಅಗಲೂ ದೋಷವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ.—ಯುಕ್ತಿ ಮಾತ್ರತ್ತಾಲ್ - ಕೇವಲ ಯುಕ್ತಿ ಬಲದಿಂದಲೇ, ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರತ್ತಾಲ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವವರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಬಲವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು, ಇವ್ವರ್ದೃಙ್ಗಳ ಶೋಲ್ಲುವಾರ್ಯ - ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವವರಿಗೆ, ಸಂಬಂಧಜ್ಞಾನವೇ ಅವಶ್ಯಕ, ಪ್ರಸದನವು ಅನಾವಶ್ಯಕವು ಎಂಬದಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವವರಿಗೆ, ಸಂಬಂಧ ಜ್ಞಾನವೇ ಅಪೇಕ್ಷಿತಮ್ - ಶೇಷ ಶೇಷಸಂಬಂಧ ಜ್ಞಾನವೇ ಅವಶ್ಯಕವು, ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಾದಿಗಳ - ಗೋಪ್ತೃತ್ವಪರಣವೇ ನೊದಲಾದ ಸಮಕರ ಪ್ರಸತ್ತಿಯು, ವೇಷ್ಣಾವೆನ್ನು - ಬೇಡವೆಂಬದಾಗಿ, ಶೋಲ್ಲವೊಣ್ಣಾದು - ನೀವು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವು ಏಕೆಂದರೆ ಮುಂದೆ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ: - ಅಚಿದ್ವ್ಯೃಗಲೂ, ಪಶು, ಮೃಗ, ಪಕ್ಷಾದಿಗಳೂ, ಬಾಲರೂ ಸಹ, ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಾ ರಹಿತಜ್ಞಳಾನಾರ್ಪೋಲೆ - ಎಲ್ಲಾ ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯತೆಯುಳ್ಳವಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆ ವೇವಲಾದವುಗಳು ಅವುಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ, ಸಂಬಂಧಜ್ಞಾನ ರಹಿತಜ್ಞಳುಮಾಯಿರುಕ್ಕು - ಶೇಷಭೂತರೆಂಬ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವರಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವತ್ತೈ ರಕ್ಷಿಕ್ಕುಕ್ಕಾಣಾನಿನೋಮಿರೆ - ಅವುಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ರಕ್ಷಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡಿರುವೆವಷ್ಟೇ. ಹೀಗೆ ಈ ಅಚಿತ್ತು ಪಶು ಮೃಗ ಪಕ್ಷಾದಿಗಳೂ ಬಾಲರೂ

ಮಾಗಲುಮ್ ಶಾಸ್ತ್ರ ಬಲಶ್ವಾಲೀ ಇಜ್ಜಿ ಸಂಬಂಧಜ್ಞಾನಮ್ ಅಪೇಕ್ಷಿತ
ಮುನ್ನಿಲ್, ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ ಶೋನ್ಮ ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿಯಿಲೀ ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷಮ್ ಸ್ವೀಕರಿಕ್ಕ

ಸಹ ಸರ್ವಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಆಗಮೋತ್ಪ
ಜ್ಞಾನವೇನು, ವಿವೇಕೋತ್ಪಜ್ಞಾನವೇನು ಇವುಗಳುಳ್ಳ ನಾವು "ಚಿತ್ತು, ಪಶು
ಮೃಗ ಪಕ್ಷ್ಯಾದಿಗಳ ಹಾಗೆಯೇ ಇರಬಹುದು, ಆಗ ಸಂಬಂಧಜ್ಞಾನ ತಾನೇ ಏಕೆ
ಎಂಬದಾಗಿ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಮು ಹಾಗಲ್ಲವು, ನಮಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವೂ ಆವಶ್ಯಕವು
ತನ್ಮೂಲಕ ಸಂಬಂಧಜ್ಞಾನವೂ ಅವಶ್ಯಕವು ಎಂದು ಎರಡನೆಯ ವಿಕಲ್ಪವನ್ನು
ಅವಲಂಬಿಸಿರುವೆವು ಎಂದರೆ ಆಗಲೂ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸು
ತ್ತಾರೆ. - ಅಪ್ಪಣಿ ಕಣ್ಣೋಮಾಗಲುಮ್ - ಹಾಗೆ ಅಚಿದ್ವೈದ್ಯಗಳನ್ನೂ
ಪಶು ಮೃಗ ಪಕ್ಷ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ರಕ್ಷಿಸ
ಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ಕಂಡಿದ್ದರೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಬಲದಿಂದ, ಇಜ್ಜಿ - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ,
ಎಂದರೆ ರಕ್ಷಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ. ಸಂಬಂಧಜ್ಞಾನಮ್ - ಶೇಷಿ ಶೇಷಸಂಬಂ
ಧದ ಜ್ಞಾನವು, ಅಪೇಕ್ಷಿತಮುನ್ನಿಲ್ - ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಇದಕ್ಕೆ
ಪ್ರಮಾಣ ಉಂಟೋ ಎಂದರೆ: - ಸ್ವೋಜ್ಞೇವನೇಜ್ಞಾಯದಿತೇ ಸ್ವಸತ್ತಾ
ಯಾಂ ಸ್ವುಹಾಯದಿ । ಅತ್ಮದಾಸ್ಯಂ ಹರೇಸ್ವಾಮ್ಯಂ ಸ್ವಭಾವಂಚ ಸದಾ
ಸ್ಮರ" ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮೋಜ್ಞೇವನದಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ, ತನ್ನ ಸತ್ತೆಯನ್ನು
ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿದ್ದರೆ, ತನ್ನ ದಾಸಭಾವವನ್ನೂ, ಹರಿಯ ಸ್ವಾಮಿತ್ವ
ವನ್ನೂ, ಆತನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ಮರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬ
ಶಾಸ್ತ್ರವಜ್ಞಿಯಿರುತ್ತದೆ ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ ಶೋನ್ಮ ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿಯಿಲೀ - ಶಾಸ್ತ್ರವು
ಹೇಳಿದ ವಿಧ್ಯಕ್ರಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷಮ್ - ಈ ಪ್ರಸದನರೂಪ ಜ್ಞಾನ
ವಿಶೇಷವನ್ನು. ಸ್ವೀಕರಿಕ್ಕವೇಣುಮ್ - ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲಕ
ಶೇಷೇಷಿಜ್ಞಾನವು ಆವಶ್ಯಕವಾದರೆ, ಈ ಪ್ರಸತ್ತಿಯೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಧ್ಯಕ್ರಿಯಾಗಿ
ಒಂದು ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷವಾದರೆ, ಇದು ಮಾತ್ರ ಏತಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಲ್ಲವು ? ಶಾಸ್ತ್ರ
ದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರ ಆವಶ್ಯಕವು ಇನ್ನೊಂದು ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳ
ಬಹುದೋ ? ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಪ್ರಸದನವೂ ಒಂದು ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷವೆಂಬ
ದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಲೇ ೭ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ "ಓಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ"
ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನನುಸರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಆವಶ್ಯಕ
ನೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

ವೇಣುಮ್ ತನ್ನೈ ಈಶ್ವರರ್ ರಕ್ಷಿಕ್ಕುಮ್ನೋದು ಸಂಬಂಧಶ್ಲೋಡೆ
ಕೊಡ ವಿಲಕ್ಕಾಮೈಯೇ ವೇಣುವದೆನ್ನಿಲ್, ಅದುವುಮ್ ಅನುಪಪ
ನ್ನಮ್; ಸುಷುಪ್ತಾದ್ಯವಶೈಗಳಿಲೇ ಎಲ್ಲಾರ್ಕ್ಕುಮ್ ಮೋಕ್ಷಮ್ ಕೊಡು
ಕ್ಕ ಪ್ರಸಜ್ಜಿಕ್ಕೈಯಾಲೆ. ತರ್ ವಿಲಕ್ಕುಕ್ಕೈಕ್ಕು ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳೆ ಅವ

ಶೇಷಶೇಷಿ ಜ್ಞಾನವು ಶಾಶ್ವತಮುಖೇನ ಅವಶ್ಯಕವಾದರೆ, ಜರಣ್ಯಾಸರೂಪ
ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷವೂ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಹೇಗೆ ಅನುವಶ್ಯಕವೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಿ ಕೇಳ
ದುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಈ ಆಕ್ಷೇಪವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಳುವುದೇ
ನೆಂದರೆ, ಬರೀ ಶೇಷಶೇಷಿ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಕಾರಣವೆಂದು ನಾವು
ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲವು, ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಆಯೋಗ್ಯನೆಂದು ನಿರಾ
ಕರಣೆ ಮಾಡದೇ ಇರುವದೂ ಸಹ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುವೆವು. ಆಗ ಸರ್ವ
ಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವು, ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ತಂದರೆ ಅದೂ
ಕೂಡ ಅಸಂಗತವಾದುದೇ, ಏಕೆಂದರೆ ಆಗಲೂ ಸರ್ವಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಸಂಗವು ತಪ್ಪಿ
ದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಮುಂದೆ ತೀರಿಸ ತ್ತಾರೆ:—ತನ್ನೈ, ಈಶ್ವರರ್ ರಕ್ಷಿಕ್ಕುಮ್ನೋದು -
ತನ್ನನ್ನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ರಕ್ಷಿಸುವಾಗ, ಸಂಬಂಧಶ್ಲೋಡೆ ಕೊಡ - ಈ ಶೇಷ
ಶೇಷಿ ಸಂಬಂಧ ಜ್ಞಾನದೊಂದಿಗೆ, ವಿಲಕ್ಕಾಮೈಯೇ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನಮ್ಮನ್ನು
ತಿರಸ್ಕರಿಸದೇ ಇರೋಣವೇ, ವೇಣುವದೆನ್ನಿಲ್ - ಬೇಕಾದುದು ಎಂದರೆ,
ಅದುವುಮ್ - ಆ ಆಧಿಪ್ರಾಯವು, ಅನುಪಪನ್ನಮ್ - ಯುಕ್ತವಾದುದ್ದವು,
ಅಸಂಗತವೆಂಬ ಭಾವವು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ಸುಷುಪ್ತಾದ್ಯ
ವಶೈಗಳಿಲೇ - ಸುಷುಪ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಆದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ
ದೇಹಾವಸಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಂಪತ್ತಿರೂಪ ಅವಸ್ಥೆಯು
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಎಲ್ಲಾರ್ಕ್ಕುಮ್ - ಎಲ್ಲರಿಗೂ, ಮೋಕ್ಷಮ್ ಕೊಡುಕ್ಕು
ಪ್ರಸಜ್ಜಿಕ್ಕೈಯಾಲೆ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಮೋಕ್ಷ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿ ಬರುವುದರಿಂದ
ಅನುಪಪನ್ನವು ಏಕೆಂದರೆ ಸಷಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರಾಕರಣವಿಲ್ಲದೆ ಪರಮಾತ್ಮ
ಸಂಪತ್ತಿಯೂ ಇದೆ ಮತ್ತು ಶೇಷ ಶೇಷಿ ಸಂಬಂಧವೂ ಇದೆ; ಅದುದರಿಂದ
ಸರ್ವಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಸಂಗ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ದೋಷವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವು.

ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಿಯು ತನ್ನ ಧಿವ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧ ನಿರ್ವಾಹವನ್ನು
ತರುತ್ತಾನೆ ಹೇಗೆಂದರೆ:—ಕರ್ಮಪರಿಣಾಮದಿಂದಲೋ ಅಥವಾ ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ
ಯಲ್ಲದೆ ಜಾಗರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೋ ಹೇಗೋ ಅಂತೂ ನಿವಾರಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಲು

ಸ್ವೈಯಿಲೇ ವಿಲಕ್ಷ್ಯದೊಳಿಯವೇ ಅಪೇಕ್ಷಿತವೆನ್ನವು ಮೊಣ್ಣಾದು; ವಿಲಕ್ಷ್ಯಗೃಹ್ಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದ ಅಚಿತ್ತೈಯುಮ್ ವಿಲಕ್ಷಿರ ಪಶ್ವಾದಿಗಳೈಯುಮ್ ಪುತ್ರಾದಿಗಳೈಯುಮ್ ರಕ್ಷಿಕ್ಕ ಕಾಣ್ಕೆಯಾಲ್.

ಯೋಗ್ಯವಾದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಿಸೋಣ; ಅಂತವನನ್ನು ಕೂಡ ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡದೇ ಇರುವುದೇ ಈಗ ನಮಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತವೆಂದು ಹೇಳುವೆವು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. — ಏಕೆಂದರೆ, ವಿಲಕ್ಷ್ಯಗೃಹ್ಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದ - ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲದ ಅಚಿತ್ತನ್ನೂ, ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳವನೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯರಾದ ಪುತ್ರಾದಿಗಳನ್ನೂ, ರಕ್ಷಿಕ್ಕ ಕಾಣ್ಕೆಯಾಲೇ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ರಕ್ಷಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡಿರೋಣದರಿಂದ, ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡಬಿಡುವ ದೆಶೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡದೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿರುತ್ತಾನೆ; ಇದೇ ಬೇಕಾದುದೆಂದು ಪೂರೈಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾ ಹೇಳಿದನು. ಅಂತಹ ದೆಶೆಯಿಲ್ಲವೇ ಇರುವ ಅಚಿತ್ತಗಳೂ, ಅಂತಹ ದೆಶೆಯಿರುವುದೂ ಸಹ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರು,

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಪುನಃ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ — ಆಗಲಿ ಕೆಲವು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲಾ “ಯೇನಾಥವಂ ತೋಹಿ” ಎಂಬ ಭಾರತ ವನಸರ್ವದ ವಚನವು, ಈ ಚೇತನನ ವ್ಯಾಪಾರವು ನಾಥನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ನಂಬಿರುವವರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲಾ ಅಸಕ್ತೇನುತ್ಪರವು ಎಂಬ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಆ ಶ್ಲೋಕದಭಿಪ್ರಾಯವು ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನವೇನೂ ಬೇಡ ಎಂಬುದಲ್ಲವು, ಅದರ ಸಂಯಾದಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. — ಯೇ - ಯಾವ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳು, ಲೋಕೇ - ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ನಾಥವಂತಃ - ಶಿಕ್ಷರಾದ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರೋ, ತೇ - ಅವರು, ಅತ್ಮಕರ್ತಾಃ - ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು, ನ ಸಮಾರಭಂತೇ - ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದಿಲ್ಲವು, ಏಕೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ — ತೇಷಾಂ - ಅಂತವರುಗಳಿಗೆ, ಕಾರ್ಯೇಷು - ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ನಾಥಾಃ - ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಭವಂತಿಹಿ - ಶಿಕ್ಷರಾದವರು ಆಗುವರು, ನಿರ್ವಾಹ ಮಾಡುವರಾಗುವರು, ಹೇಗೆಂದರೆ. — ಹೇರಾಮು - ಓ ಜಲರಾಮನೇ ಕೇಳು ಎಂದು ಸಾತ್ಯಕಿಯು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಯಯಾತೇಃ - ಯಯಾತಿಗೆ, ಶೈಬ್ಯಾದಯಃ - ಶೈಬ್ಯನೇ ಮೊದ

ಅನಪಿನ್ಯ (೧) “ಯೇ ನಾಥ ವಂತೋಹಿ ಭವನ್ತಿ ಲೋಕೇ ತೇ
ನಾತ್ಮ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸಮಾರಭಂತೇ | ತೇಷಾಂ ಹಿ ಕಾರ್ಯೇಷು ಭವಂತಿ ನಾಥಾ
ಶೈಷ್ಯಾದಯೋ ರಾಮ ಯಥಾ ಯಯಾತೇಃ || ”

ಲ. ದ ನಾಲ್ಕು ಜನ ದಾಹಿತ್ರರು ಹೇಗೆ ನಾಥರಾಗಿ ಆ ಯಯಾತಿಗೆ ಬೇಕಾದ
ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ಇಲ್ಲಿ
ಯಯಾತಿಯು ಏನನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಆತನ ನಾಥರ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಜನ
ದಾಹಿತ್ರರುಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಸ್ವರ್ಗರೂಪ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿದನೋ ಹಾಗೆ
ಯೇ ನಾವೂ ಸಹ ನಾಥನಾದ ಶ್ರೀಯಾವತಿಯಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನದ ಅಪೇಕ್ಷೆ
ಯಿಲ್ಲದೆ ನೇ ಹೊಂದುವೆಂಬ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಪ್ರಕರಣವೇ
ನೆಂದರೆ ಪ್ರಭಾಸಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ, ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾದಿಗಳು ವನವಾಸದಲ್ಲಿರುವಾಗ, ತೆರಳಿ ಅಲ್ಲಿ
ಬಲರಾಮ ಕೃಷ್ಣ ಸಾತ್ಯಕಿ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಕಂಡ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಲರಾಮರು
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧರ್ಮಿಯಾದ ದುರ್ಮ್ಯಾದನನಿಗೆ ಸರ್ವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸೂ,
ತುಂಬಾ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾದ ಪಾಂಡವರಿಗೆ “ಹೃತಸ್ವರಾಜ್ಯಾಯತನಾರ್ಥಭಾರ್ಯಾಃ”
ಅವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯ, ಮನೆ ಧನವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಹೆಂಡತಿಗೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವ
ಮಾನವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಹೀಗೆ ನಾನಾವಿಧ ಕ್ಲೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಸರಿಯಾಗಿ
ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಪರಿತಾಪ ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಸಾತ್ಯಕಿಯು ಬಲರಾಮರನ್ನು
ಕುರಿತು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭವು ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ, ಈಗ ನೋಡಿದರೆ
ಕ್ಷೇಶಾನುಭವವಿರುವ ಹಾಗೆ ತೋರಿದರೂ, ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನೇ ನಾಥನಾಗಿ ಉಳ್ಳವ
ರಾದುದರಿಂದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾದಿಗಳಿಗೆ ಏನೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲವು, ಸರ್ವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೂ
ನಾಥನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಉಂಟುಮಾಡತಕ್ಕವನು, ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನೂ
ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯೋಕ್ತಿರೂಪದಲ್ಲಿ ನಾಥರನ್ನು ಹೊಂದಿರು
ವವರು ತಾವೇ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲವು. ನಾಥನು ಪುರಸ್ಕ
ರಿಸುವುದರಿಂದ ಅವರೇ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವರು ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು. ಸಾತ್ಯಕರ್ಮಾಣಿ
ಸಮಾರಭಂತೇ-ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಆರಂಭಿಸುವುದಿಲ್ಲವು, ಕಾರ್ಯೇಷು-
ಅವರ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಭವಂತಿಹಿ ನಾಥಾಃ - ನಾಥರಾದವರು ಸಾಧಕರಾಗುವರು
ಎಂಬ ಭಾವವು. ಅವರುಗಳು ಏನನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆಯೇ ಇದ್ದುಬಿಡು
ವರು, ನಾಥರೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡುವರು ಎಂಬರ್ಥವಲ್ಲವು. ತೇಷಾಂ ಹಿ ಕಾರ್ಯೇ
ಷು ಭವನ್ತಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯೇಷು ಯಾರ ಕೆಲಸಗಳು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸಂದೇಹ

ನಿಗಮನೇ ಸ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಮಾಹ

ಸರ್ವ ರಕ್ಷಕನಾಗ ಮೂಲಮಂತ್ರಾದಿಗಳಿಲಿ ಶಿಕ್ಷಿತನಾನ ಇವನ್ತಾನೇ

ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಅಶಕ್ತರಾದುದರಿಂದಲೂ, ಸ್ವರಕ್ಷಣೆಯ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಅನ್ವಯವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಿದರು. ಇದು ಎರಡನೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಆ ಅಶಕ್ತರ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಏನೂ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ಯಥಾವಿಧಿ ಮಾರ್ಗತತ್ತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವಂ ತಾತ್ಪರ್ಯವಲ್ಲವು. ಕರ್ಮವು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಈತನಿಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ ಈ ಜೀತನನು ಮೊದಲೋ, ಕರ್ಮವು ಮೊದಲೋ, ಎಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಬೀಜಾಂಕುರ ನ್ಯಾಯಪ್ರಕಾರ ಜೀತನನೋ ತನ ಕರ್ಮಾದಿಗಳೂ ಅನಾದಿ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾದೃಚ್ಛಿಕ ಸುಕೃತಮೂಲಕ ಇಂತಹ "ಏಷ ಏವ ಸಾಧುಕರ್ಮಕಾರಯತಿ" ಉತ್ತಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ನಿರಂತರಯ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವನು ಇವೆಲ್ಲಾ ಬಹು : ಪುಣ್ಯತರವಾಗಿ ಹಿಂದೆಯೇ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ೧೦೦—೧೯೫ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ. "ಅಭಿಷ್ಠಾನಂ ತಥಾ ಕರ್ಮ" ಎಂಬ ಗೀತೆ ಶ್ಲೋಕವಲ್ಲೂ ಸರ್ಮೇಶ್ವರ ಸಂಕಲ್ಪವಿಲ್ಲದೆ ಈತನು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ಸಹ ಹಿಂದೆಯೇ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಸ್ವರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಅಶಕ್ತತೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ನಂತರ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತಾನೇ ರಕ್ಷಕನಾಗಬೇಕೆಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ ಹೌದು, ವ್ಯಾಜಸಾಹೇಕ್ಷಕನಾಗಿಯೇ ರಕ್ಷಿಸುವನು ; ಹಾಗೆಯೇ ಮೂಲಮಂತ್ರಾದಿಗಳು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ತಮಗೆ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮ್ಮತಿಯೂ ಉಂಟೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. —

ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಭಿಯುಕ್ತರಭಿಪ್ರಾಯವೂ ತಸ್ಮೈಪ್ರಾಯವೂ ಎಲ್ಲಾ ಒಂದೇ, ಏನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವು ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :- ಸರ್ವರಕ್ಷಕನಾಗ - ಸರ್ವರಿಗೂ ರಕ್ಷಕನೆಂದು, ಮೂಲಮಂತ್ರಾದಿಗಳಿಲೇ - ಅಪ್ರಾಪ್ತರ, ಆದಿ ಪದದಿಂದ ದ್ವಯ ಚರವಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ, ಶಿಕ್ಷಿತನಾನ - ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಇವಳ - ಈ ಸರ್ಮೇಶ್ವರನೇ, ತಾನೇ - ತಾನಾಗಿಯೇ, ನಮ್ಮೊ

ನಮ್ಮ ಒರು ಉಪಾಯತ್ತಿಲೆ ವ್ಯಾಪರಿಪ್ಪಿತ್ತು, ಅನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರತ್ತಾಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಯ್ ರಕ್ಷಿಕಿರಾನೆನ್ನಿರುಕ್ಕ ಪ್ರಾಪ್ತಮ್.

ಸ್ವಾಮಿ ಸ್ವಶೇಷಂ ಸ್ವವಶಂ ಸ್ವಭರತೇನ ನಿರ್ಭರಮ್ |

ಸ್ವದತ್ತ ಸ್ವಧಿಯಾ ಸ್ವಾರ್ಥಂ ಸ್ವಸ್ಮಿನ್ನಸ್ಯತಿ ಮಾಂ ಸ್ವಯಮ್ ||೨೨||

ಅಲ್ಪಸುಕೃತವನ್ನೆಸಗಿದ ನಮ್ಮನ್ನು, ಒರು ಉಪಾಯತ್ತಿಲೆ - ಒಂದು ಉಪಾಯ ದಲ್ಲಿ, ವ್ಯಾಪರಿಪ್ಪಿತ್ತು - ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಅನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರತ್ತಾಲೆ- ಆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ, ಪ್ರಸನ್ನನಾಯ್ - ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹ ಮುಖನಾಗಿ, ರಕ್ಷಿಕಿರಾನ್ - ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನು, ಎನ್ನಿರುಕ್ಕ ಪ್ರಾಪ್ತಮ್ - ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವುದು ಉಚಿತವು. ಸರ್ವರಕ್ಷಕನು ಈಶ್ವರನು ಎಂಬುದು ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಮೂರು ರಹಸ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಉಪಪಾದಿತವು, ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಅಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಅವ ರಕ್ಷಣೆ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದಲೂ, ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದ ಅವ ನವದದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿೂ, ಹಾಗೆಯೇ ದ್ವಯವ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿೂ, ಚರಮಶ್ಲೋಕದ “ಅಹಂ ಮೋಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳಲ್ಲೂ ಸರ್ವರಕ್ಷಕತ್ವವು ವ್ಯಕ್ತವು ಇಂತಹ ಸರ್ವರಕ್ಷಕನು ನಮ್ಮನ್ನು ಒಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಅದರಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವನು ಇವೀಗ ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾದ ನಿರ್ದುಷ್ಟ ವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸರ್ವಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಸಂಗ ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯಾದಿ ಯಾವ ದೋಷಗಳಿಗೂ ಅಸ್ಪದವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು

ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಭರಣ್ಯಸ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿಯೂ ವಿಶವ ವಾಗಿಯೂ ಉಪಪಾದಿಸಿರುವ ನ್ಯಾಸ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಮುಂದೆ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ - ಸರ್ವ ವಿಧ ಶಂಕಾಗಳಿಗೂ ಸಮಾ ಧಾನ ಹೇಳಿ ಭರಣ್ಯಸ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಮನುಷ್ಯಯೂ ಇಲ್ಲವೆ ಸ್ವನಿ ಷ್ಠಾಧಿಜ್ಞಾನವಿರಬೇಕೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸ್ಮರಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಶ್ಲೋಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಸ್ವಾಮಿ - ನಾವು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಸರ್ವ ಚಿದಚಿತ್ತಗಳೂ ಆತನಿಗೆ ಸ್ತಂ ಆಗಿ, ಆತನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆಗಿರು ವುದರಿಂದ ಸರ್ದೇಶ್ವರಿಯಾದ ಸರ್ದೇಶ್ವರನು, ಸ್ವವಶಂ - ತನಗೆ ಅಧೀನನಾದ, ಮಾಂ - ನನ್ನನ್ನು. ಸ್ವದತ್ತ ಸ್ವಧಿಯಾ - “ದದಾಮಿ ಬುದ್ಧಿಯೋಗಂತಂ ಯೇನಮಾ ಮುಪಯಾಂತಿತೇ” (ಗೀ. ೧೦.೧೦) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ

ಅತಃ ದೋಷಸಪ್ತಕ ವಿವರ್ಮಿತ ಭರನ್ಯಾಸಸ್ಯ ಆವಶ್ಯಕತ್ವಮ್

ಇದು ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣ ದಶೈಯಿಲ್ ಖ್ಯಾತಿ ಲಾಭ ಪೂಜಾ ಫಲ

ತನ್ನಿಂದಲೇ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ವಕೀಯವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಸ್ವಾರ್ಥ-
ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಸ್ವಸ್ಥಿತ್ವ - ತನ್ನಲ್ಲಿ, ಸ್ವಯಂ - ತಾನಾಗಿಯೇ,
ಸ್ವಭರತ್ವೇನು - ತಾನು ರಕ್ಷಿಸಿಬಿಡುವನೆಂಬ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ,
ನಿರ್ಭರಂ - ರಕ್ಷಾಭರದ ಯೋಜನೆಯಿಲ್ಲದಿರೋಣ ಹೇಗೋ ಹಾಗಿ, ನೈಸೃತ -
ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ ಈ ಭರನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸ್ವಶೇಷಂ
ಎಂಬುದರಿಂದ, ಸ್ವರೂಪ ಸಮರ್ಪಣವೂ, ಸ್ವಭರತ್ವೇನು ನಿರ್ಭರಂ ಎಂಬುದರಿಂದ
ರಕ್ಷಾಭರಸಮರ್ಪಣವೂ, ಸ್ವಾರ್ಥಂ ಎಂಬುದರಿಂದ ಫಲಸಮರ್ಪಣವೂ, ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿತು. ಸ್ವಯಂ ಸ್ವಸ್ಥಿನ್ಯೈಸೃತ ಎಂಬುದರಿಂದ ಕರ್ತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಮಮತಾ
ತ್ಯಾಗವೂ, ನಿರ್ಭರಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ರಕ್ಷಾಭರದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸಂಬಂಧ
ವಿಲ್ಲವೆಂಬುದೂ, ಸ್ವಶೇಷಂ ಸ್ವನಶಂ ಎಂಬುದರಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣಪಾರತಂತ್ರ್ಯವೂ
ದೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸ್ವದತ್ತ ಸ್ವಧಿಯಾ ಎಂಬುದರಿಂದ ಮಮತಾತ್ಯಾಗವೂ
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಹೀಗೆ ಅನುಸಂಧಾನವು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸಿ
ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುವನು

ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ನಾವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದೇನೆಂದರೆ:—“ಮಾ
ಮೋಕಂ ಶರಣಂವ್ರಜ” ಎಂಬ ಚರಣಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾಮೋಕಂ ಎಂದು
ಏಕಶಬ್ದವಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಏಕಮೇವ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿ, ಶಿಷ್ಯತ್ವ
ನನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಉಪಾಯವಾಗಿ ನಂಬತಕ್ಕದ್ದೇ ಎನಿಸಿ, ಇನ್ನು ಯಾವುದನ್ನೂ
ಉಪಾಯವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವು, ಅದುದರಿಂದ ಭರನ್ಯಾಸವ
ನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸಿದರೆ ಮಾಮೋಕಂ ಎಂಬುದು ವಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆ, ಮಮುಕ್ಷುವು
ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಇದೂ ಉಪಾಯವೆಂದೇ ತಿಳಿಯುವನು, ಇದೂ ವಿರ
ೋಧವು; ತನ್ನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವ ಉಂಟಾದರೆ ಸರ್ವೋತ್ತರನೇ ಕರ್ತಾ ತಾನಲ್ಲವೆಂಬ
ಪಂಜ್ಞಾನ ತಾನೇ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾದೀತು; ತಾನು ಪೂರ್ಣ ಪರತಂತ್ರನು ತನಗೆ
ಪ್ರಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನ ತಾನೇ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗಲು
ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ? ಇತ್ಯಾದಿ ಶಂಕಾಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಸಮಾಧಾನ
ಹೇಳುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು

ಸಂಗ ಕರ್ತೃತ್ವೋಪಾಯತ್ವಜ್ಞಳಾಗಿರತು (ತೂ) ರಾಲತ್ತು ಭಗವದನು ಸಂಧಾನ ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿ.

ಅದುದರಿಂದ ದೋಷಸಪ್ತಕಗಳಿಲ್ಲದ ಭರನ್ಯಾಸದ ಆವಶ್ಯಕತೆಯು.

ಇದು - ಈ ಮೇಲಿನ ಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು, ಅತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣ ದಶೈಯಿಲ್ - ಭರಸಮರ್ಪಣೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಖ್ಯಾತಿ - ತಾನು ತುಂಬಾ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಪ್ರಪನ್ನನಾಗುವನೆಂಬ ಯಶಸ್ಸು, ಲಾಭ - ತನಗೆ ತುಂಬಾ ಲಾಭ ಉಂಟಾಯಿತೆಂಬ ಗರ್ವವು, ಪೂಜಾ - ಪ್ರಪನ್ನನಾದುದರಿಂದ ಭಾಗವತ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸನ್ಮಾನವು ದೊರಕುತ್ತದೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯು, ಫಲ - ಸರೈಶ್ವರಾಭಿಮಾನ ಉಂಟಾಯಿತೆಂಬ ಗರ್ವವು, ಸಂಗ - ಈ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯ ಉಂಟೆಂದು ಭಾವಿಸೋಣವು, ಕರ್ತೃತ್ವ - ತಾನೇ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದನೆಂಬ ಭಾವವು, ಉಪಾಯತ್ವ - ಈ ಭರನ್ಯಾಸವು ಮೂಲಕ ನೋಡುವುದು ಸಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬ ಅಭಿಮಾನವು, ಹೀಗೆ, ತುರಂತ - ಇಂತಹ ದೋಷಗಳಿಂದೂ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಹಾಗೆ, ಭಗವದನು ಸಂಧಾನ ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿ - ಭಗವಂತನ ಸಾಧಾರವಿಂದ ದಲ್ಲಿ ಈ ಆತ್ಮನನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಭಗವಾನುಸಂಧಾನದ ನಿಬಂಧನೆಯು, ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿ ಎಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಿ ನಿಗಮನ ಮಾಡಿದರು ಎಂದರೆ, ವಿಧಿವಾಕ್ಯಬಲದಿಂದ ಮುಮುಕ್ಷುವು ಮಾಡಿಯೇ ತೀರಬೇಕೆಂಬ ಭಾವವು ವಾದಗಳ ಮೂಲಕ ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಇದೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿಸುವನು ಸರೈಶ್ವರನೇ. ಅವನಿಗೇ ಇವನು ಪರತಂತ್ರನು, ಇದನ್ನು ಮಾಡಲು ಈತನ ಅಲ್ಪ ಸುಕೃತ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯೋಗವನ್ನು ಕೂಡುವನೂ ಅವನೇ, ಈತನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ ಸರೈಶ್ವರನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಹೀಗೆ ಅನುಸಂಧಾನವು ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಈ ಏಳುವಿಧವಾದಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲವು. ಸ್ವಾರ್ಥಂ ಎಂದು ಸರೈಶ್ವರನ ಪ್ರಯೋಗನಕ್ಕಾದರೆ, ಈತನಿಗೆ ಖ್ಯಾತಿಯಾಗಲಿ, ಲಾಭವಾಗಲಿ, ಪೂಜೆಗಾಗಲಿ, ಫಲಕ್ಕಾಗಲಿ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು. ಎಲ್ಲಾ ಸರೈಶ್ವರನೇ ಮಾಡಿಸುವಾಗ, ಇವನಿಗೆ ಸಂಗವಾಗಲಿ ಕರ್ತೃತ್ವವಾಗಲಿ ಎಲ್ಲಿಯದು? ಅಜೇತನವಾದ ಭರನ್ಯಾಸವು ಏನನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು? ಈ ವ್ಯಾಜಮೂಲಕ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಪನ್ನನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನವಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾಯತ್ವ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಇಲ್ಲವು.

ಆಗ್ನಿಯಾಲ್ ತಾಯ್ ಮುಲ್ಮಿಸ್ವಾಲ್ ಪೋಲೀ ವರುಗಿರ ಈಶ್ವರ ಪ್ರಸಾದತ್ತುಕ್ಕು ಸ್ತನಂಧಯನುಡೈಯ ಮುಲ್ಮಿ ಯುಣ್ಗಿರ ವ್ಯಾಸಾರ ಮ್ಪೋಲಿ ಇವನುಡೈಯ ಅಪೇಕ್ಷಾದಿಗಳ್. ಇತ್ತಾಲ್ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಸ್ವರೂಪತ್ತುಕ್ಕು ಕೊಟ್ಟತ್ತೈವಾರಾದು.

ಹಿಂದಿನ ಕಾಯಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ನೃಸ್ಯತಿ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತಾನೇ ಭರ ನ್ಯಾಸವನ್ನನುಷ್ಠಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂದಲ್ಲವೇ, ಸರ್ವ ಕರ್ತೃತ್ವವೂ ಭಗವಂತನದೊಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಹಾಗಾದರೆ ತಾಯಿಯು ತಾನೇ ಮಗುವಿಗೆ ಶ್ತುನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವ ಹಾಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತಾನೇ ಕಾಪಾಡುವನು, ಈ ವ್ಯಾಜರೂಪವಾದ ಭರನ್ಯಾಸಾ ಸಿಕ್ಷೆಯು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಏತಕ್ಕೆ ? ಸ್ವಯಂ ನೃಸ್ಯತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸ್ವಯಂ ರಕ್ಷತಿ ಎಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಕೂಡದು ? ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪಕ್ಕೂ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ವ್ಯಾಜರೂಪ ಭರನ್ಯಾಸವು ಅವಶ್ಯಕವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ತಾಯಿಯೇನೋ ಏಂಬಾ ಕ್ಷಮೆಯಿಂದಲೂ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ದಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಮಗುವಿಗೆ ಹಾಲು ಕೊಟ್ಟು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಕಂಕಣಬದ್ಧಳಾಗಿರ ಬಹುದು. ಮಗುವು ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯ ಬೇಕಷ್ಟೆ ಕಡಿದರಲ್ಲವೇ ಅದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿ ಬರುತ್ತದೆ ವ್ಯಾಧಿಸಿಡಿತವಾಗಿ ಕುಡಿಯುವನೇ ಇದ್ದರೆ ತಾಯಿಯು ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಹಾಲಿದ್ದರೇನು ಫಲ ? ತಾಯಿಯೇ ರಕ್ಷಿಸುವಳಾಗಿದ್ದರೂ ಮಗುವಿಗೆ ಕುಡಿಸುವ ವ್ಯಾಜವನ್ನು ಹೇಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿಪ್ಪರೂ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೂ ಅವಶ್ಯಕವು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಮುಂಚಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ :-

ಆಗ್ನಿಯಾಲ್ - ಆ ಕಾರಣವಿಂದ, ಎಂದರೆ ಭರನ್ಯಾಸರೂಪ ವ್ಯಾಜವಾದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದ ಅನುಷ್ಠಾನವೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದಾದುದರಿಂದ, ತಾಯ್ ಮುಲ್ಮಿ ಸಾಲ್ ಪೋಲೀ ವರುಗಿರ - ತಾಯಿಯು ಸ್ತನ್ಯದ ಹಾಗೆ ಬರುವ, ಈಶ್ವರ ಪ್ರಸಾದತ್ತುಕ್ಕು - ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ, ಸ್ತನಂಧಯನುಡೈಯ - ಮಗುವಿನ, ಮುಲ್ಮಿಯುಣ್ಗಿರ ವ್ಯಾಸಾರಮ್ಪೋಲಿ - ಶ್ತುನ್ಯವಾನ ಮಾಡುವ ವ್ಯಾಸಾರದ ಹಾಗೆ, ಇವನುಡೈಯ ಈ ಮುಮುಕ್ಷುವಿನ, ಅಪೇಕ್ಷಾದಿಗಳ್ - ಗೋಶ್ರುತ್ವವರಣವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ; ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದುದ ರಿಂದ, ಇತರ ಪ ಸತಿಯ ಅಂಗಗಳು ಮತ್ತು ಆತ್ಮಸಿಕ್ಷೇಪವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ತಾಯಿಯು ಸ್ತನ್ಯ ಕೊಟ್ಟರೂ, ಅದನ್ನು ಶಿಶುವು ಪಾನಮಾಡಬೇಕಾದುದು ಆ ವ

అథ పత్నీ సంబంధ సూత్ర తత్త్వ నిరసంకే

ఇప్పటి నారాయణ శబ్దత్రిలో సిద్ధమాన గుణవిశేష సంబంధ

శృంగవాదుదరింద హాగీ స్తనృపానవన్న యావాగ బిట్టుబిట్టుతూ, ఆగ తాయీయు హాలన్న క్షోడ వుదు నివర్తిసిహోగుత్తదీ, హాగీ దీవనన వ్యాపారవాద సాధ్యోపాయానుష్ఠానవిల్లవో, మాతృవనోపాదియల్లి సంక్షణ్ణోద్యుక్తనాద సర్వేశ్వరను ఈతన రక్షణయింద నివర్తిసువనీంబ ధావవు ఇత్తాల్ - ఈ సాధ్యోపాయవాద భరన్యసానుష్ఠానదింద, సిద్ధోపాయుద స్వరూపశ్చ, శోత్త్రివారాదు - సర్వశక్తిత్వ కారుణ్య స్వతంత్రత్వాదిగళ హానిరూపనోషవు బరువుదిల్లవు మత్తేనేందరూ ఈ సాధ్యోపాయువన్న సిద్ధోపాయును ఎదురునోడువుదు వ్యేషమ్య న్యేర్థ్య సర్వముక్తి ప్రసంగాది దోషగళ పరిహారార్థవాగి తన్న స్వతంత్ర్య మూలక స్వసంకల్పసిద్ధవాగి ఇదన్న ఏకాదిసిరువుదు సర్వేశ్వరన సూతంత్ర్యద పరాకాష్ఠే ఎంబ దీ అభిప్రాయవు

ఈగ ఎరడు ముఖ్య పూర్వపక్షగళగీ సమాధాన హేళదరు — (౧) గుణసంబంధవాద పూర్వపక్షవు; సర్వస్వతంత్ర్య, నిర్హేతుక కారుణ్య మూలక ఊంటాదుదు, సర్వస్వతంత్రనాగిగువ కరుణాసాగరను తానే నిరపేక్షవాగి రక్షిసహేకంబుదు, ఇదు పరిహరసల్పట్టితు (౨) సంబంధ విశేష మూలక ఊంటాదుదు; శీషియాదవను తానే శీషనన్న రక్షిస హేకంబుదు, ఇదు పరిహరసల్పట్టితు

మండి పత్నీ సంబంధదిందుంటాగువ శబ్దాదిగళు
నిరసన మాడల్పడుత్తనె.

మండి ఏను మాడుత్తారెంబువశ్చ ప్రతిజ్ఞా వాక్యవన్న హేళ తక్కుద్దు సంప్రదాయవు అదశ్చే మండి హిందే దోషదుదక్కా మండి హేళువువక్కా సంగతి ఏనేంబుదన్న తిళసూత్రారే — ఇప్పటి - మేలే ఊపాదిసిది రితియల్లి, నారాయణ శబ్దత్రిలో సిద్ధమాన - నారాయణ శబ్దదల్లి అర్థవాగి వ్యక్తవాగిరువ, గుణవిశేష - స్వతంత్ర్య

ವಿಶೇಷಜ್ಞಃ ಅಡಿಯಾಗಿ ಪಿರಕ್ಕುಮ್ ಕಲಕ್ಕಜ್ಞಳುಕ್ಕು ಪರಿಹಾರಮ್ ಉದಾಹರಿತ್ತೋಮ್; ಇನಿ, (೧) ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹ ಹೃಷೀಕೇಶೋ ದೇವ್ಯಾ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ | ರಕ್ಷಕಸ್ಸರ್ವಸಿದ್ಧಾಂತೇ ವೇದಾಂತೇಷು ಚ ಗೀಯತೇ | ಎಜ್ಜಾರಪದಿಯೇ, ಸಪತ್ನೀಕನಾಯ್ ಕೊಣ್ಣು ಸರ್ವರಕ್ಷಣ ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷಿತನಾನ ಸರ್ವೇಶ್ವರನುಕ್ಕು ಶ್ರೀಮಚ್ಚೈಬ್ಬತ್ತಿಲಿ ಶೋಲ್ಲುಗಿರ ಪತ್ನೀ ಸಂಬಂಧತ್ತಿಲೇ ವರುಮ್ ಕಲಕ್ಕಜ್ಞಳುಕ್ಕು ದಿಜ್ಞಾತ್ರತ್ತಾಲಿ ಪರಿಹಾರಮ್ ಕಾಟ್ಟುಗಿರೋಮ್.

ಕಾರುಣ್ಯಗಳ, ಸಂಬಂಧ ವಿಶೇಷ - ಶೇಷಿ ಶೇಷ ಸಂಬಂಧಗಳ, ಅಡಿಯಾಗಿ - ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಪಿರಕ್ಕುಮ್ - ಹುಟ್ಟುವ, ಕಲಕ್ಕಜ್ಞಳುಕ್ಕು - ಶಂಕಾಗಳಿಗೆ, ಪರಿಹಾರವನ್ನು, ಉದಾಹರಿತ್ತೋಮ್ - ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ, ಹೇಳಿದವು ಇನಿ ಮುಂದೆ, “ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಎಜ್ಜಾರಪದಿಯೇ - ಹೇಳಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಸಪತ್ನೀಕನಾಯ್ ಕೊಣ್ಣುಂಡು - ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸಕಲ ದಿವ್ಯ ಜೇಷ್ಠತೆ ಲೀಲಾಗಳಲ್ಲೂ ಪತ್ನೀಸಹಿತನಾಗಿಯೇ, ಸರ್ವ ರಕ್ಷಕ ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷಿತನಾನ - ಸರ್ವರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ ಒಂದು ಮಹಾಯಜ್ಞವು, ಅದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿ ದಿವ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿರುವ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ, ಶ್ರೀಮಚ್ಚೈಬ್ಬತ್ತಿಲಿ ಶೋಲ್ಲುಗಿರ - ಶೀಮತ್ ಎಂಬ ದ್ವಯದ ಅಧಿಪದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪತ್ನೀಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ, ವರುಮ್ - ತೋರಿರುವ, ಕಲಕ್ಕಜ್ಞಳುಕ್ಕು - ಶಂಕಾಗಳಿಗೆ, ದಿಜ್ಞಾತ್ರತ್ತಾಲಿ - ಅದರ ಪರಿಹಾರದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಹಾಗೆ ಎಂದರೆ ಅತಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ, ಪರಿಹಾರಮ್ ಕಾಟ್ಟುಗಿರೋಮ್ - ಪರಿಹಾರವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಡುವೆನು. ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರ ಶ್ಲೋಕಾಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ. — ಹೃಷೀಕೇಶಃ - “ಹೃಷೀಕಾಣೇನ್ದ್ರಿಯಾಣ್ಯಾಹುಃ ತೇಷಾಮೀಶೋ ಯತೋಭಿವಾಃ | ಹೃಷೀಕೇಶಸ್ತತೋವಿಷ್ಣುರ್ವ್ಯಾತೋ ದೇವೇಷು ಕೇಶವಃ ||” ಎಂದು ಹರಿವಂಶದೊಳಗೆ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು, ದೇವ್ಯಾ - ಶ್ರೇಷ್ಠಾಸಕ್ತಳಾದ, ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ - ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹವುಳ್ಳ, ಅಥವಾ “ಕರುಣಾಮಿವರೂಪಿಣೀಂ” (ದಯಾ) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಕಾರುಣ್ಯವೇ ಮೂರ್ತೀಭವಿಸಿದ ಹಾಗಿರುವ, ಕಾರುಣ್ಯವೇ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಉಳ್ಳ

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸಹ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೇನೆ, ರಕ್ಷಕಃ - ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿಯೇ ರಕ್ಷಕರೆಂದು, ಸರ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತೇ - ಎಲ್ಲಾ ಸಿದ್ಧಾಂತವಲ್ಲಾ, ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ, ಮಂತ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ತಂತ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ತಂತ್ರಾಂತರ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಆಗಮ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಎಂಬದಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು, ವೇದಾಂತೇಪಿಚೆ - ವೇದಾಂತದಲ್ಲೂ ಕೂಡ, ಗೀಯತೇ - ಗಾನಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಸ್ವಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತದೆಯಾದುದರಿಂದ, ಅದನ್ನು ನೊಂದಲು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶ್ಲೋಕವ ಮುಖ್ಯಭವಾಯವನ್ನು "ಸಪತ್ನೀಕನಾಯಕೋಣ್ಣು ಸರ್ವರಕ್ಷಣಯಜ್ಞದೀಕ್ಷಿತಃ ಸರ್ವೇಶ್ವರಃ" ಎಂಬದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಜಗತ್ಪ್ರಪ್ತಿ ಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳು, ಚೇತನಿಗೆ ಉಪಾಯೋಪೇಯವಾಗಿರೋಣ, ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಎವೈಚ್ಛಿಕತೆಗಳು, ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವ, ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯುಕ್ತನಾಗಿಯೇ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಾಯಕನಾಗಿಯೇ ನಡೆಸುತ್ತಾನಾದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೇ ಸ್ವನಾಗಿಯೇ ಚೇತನಿಗೆ ಉಪಾಯಭೂತನಾಗಿ ರಕ್ಷಕನು ಎಂಬುದು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾವಾಕ್ಯವು ಇದನ್ನು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಮಾಡಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷಿತನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಎಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಿದರೆಂದರೆ, ಭಕ್ತರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದೆಂಬುದು ಒಂದು ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷೆಯು, ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನನು ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಪತ್ನೀಕನಾಗಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕೇ ವಿನಾ, ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಾಡುವುದು ಯಶಸ್ವವಲ್ಲವು ಅಪತ್ನೀಕನು ರಕ್ಷಾರೂಪ ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಕೂಡದೆಯೇ ?

ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸಹ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿರುವವನಾಗಿ ರಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಸಹ ರಕ್ಷಕಳು ಎಂದು ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆ ? ಸುಮ್ಮನೆ ಜೊತೆಯಲ್ಲರಕೂಡದೆ ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೇನೇ ರಕ್ಷಕನೆಂದು ತೋರುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ದೇವ್ಯಾ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಶೇಷಣಗಳು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ದೇವೀಕೇಶನು ರಕ್ಷಕನೆಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದ ವಿಷಯವಾದುದರಿಂದ, ಹೃಷೀಕೇಶನು ಕೈ ಯಾವ ವಿಶೇಷಣವೂ ಇಲ್ಲವು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ರಕ್ಷಕಳು ಹೌದೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ವಿವಾದ ಉಂಟಾಗಬಹುದು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ದೇವ್ಯಾ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಶೇಷಣಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸಹ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ದಿವ್ಯ ಶ್ರೀಡನೇ ಎಂಬ ಧಾತ್ವರ್ಥದಿಂದ ದೇವ್ಯಾ - ಜಗತ್ತಿನ ಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. "ಸ ಏಕಾಕೀ ನರಮೇತೆ" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಯೇ ಈ ಲೀಲಾ

ವಿಭಾತಿಯ ಸ್ವವಿಧ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರುತಿಯೂ ಕೂಡ ಶ್ರದ್ಧೆಯಾದೇವೋ ದೇವತ್ವಮುಕ್ತುತೇ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಾ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಲೀಲಾಸಕ್ತನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಲೀಲಾರಸವನ್ನನುಭವಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಕಾರುಣ್ಯವು ಮುಖ್ಯ ಗುಣವಾದುದರಿಂದ, ಅಜ್ಞಾತನಿಗ್ರಹಣದ ಕರುಣಾಮೂರ್ತಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆಯು ಸರಸವು. ಹೀಗೆ ಈ ಎರಡು ವಿಶೇಷಣಗಳೂ ಇರುವುದರಿಂದ ರಕ್ಷಣೋಪಾಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸೇರಿರುವಳೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು ಹೀಗೆ ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬರ್ಥವು. ಸರ್ವಸಿದ್ಧಾಂತೇ ವೇದಾಂತೇಷು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೂ ಅಭಿಮತವಾಗಿ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ತಾವು ಬರೀ ವಾದವನ್ನು ದೋಷಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮತವಾದುದಾಗಿಯೂ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಸಿದ್ಧವಾದುದಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಪೂರ್ಣ ದಾಢ್ಯವುಳ್ಳದ್ದೆಂಬ ಭಾವವೂ ದ್ಯೋತಿಸುವು. ಪಕ್ಷೀಸಂಬಂಧತ್ತಿಲ್ ವರುಮ್ ಕಲಿಕ್ಕಜ್ಜಳ್ ಎಂಬುವುದರಿಂದ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂಬುದೇ ಶಬ್ದಗಳೆಂಬುವದೂ ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿ ಬರುತ್ತದೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ದಿಜ್ಞಾತ್ರದಿಂದ ತೋರಿಸುವೆವು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ಪ್ರಬಲ ಶಬ್ದಗಳಹಾಗಲ್ಲದೆ, ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವದು ತುಂಬಾ ಸುಲಭವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಕಾರಣವೂ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ನಿರಸನ ಮಾಡುವದು ಲೀಲಾರೂಪವಾದುದೆಂದಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಾದ ಚತುಶ್ಲೋಕಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಹೇಳುವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಾಗಲಿ ಹಾಗೆ ಪ್ರಯೋಗವು.

೧. ಮೊದಲು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಾಯದಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂಬ ವಾದವು ನಿರಸನ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಇತರರು ಹೇಳುವ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಅನುವಾದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ:—ಶಿಲಿಠ್ ಕೆಲವರು, ದ್ವಯತ್ತಿಲ್ - ದ್ವಯಮುಂತ್ರದ ಪೂರ್ವಖಂಡದಲ್ಲಿರುವ, ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾದ ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಮತ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು, ಉಪಲಕ್ಷ್ಯ ಪರಮೇಶ್ವರ-ಉಪಲಕ್ಷ್ಯದ ಅರ್ಥದೋಧಕವೆಂದೂ, ಉತ್ತರ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತೇ ನಾರಾಯ

೧. ಪ್ರಥಮಂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಃ ಉಪಾಯಶ್ಚೇ ನಾನ್ಯಯ
ಇತಿ ಪಕ್ಷಂ ನಿರಸ್ಯತಿ.

ಶಿಲರ್ ದ್ವಯತ್ತಿಲ್ ಪೂರ್ವಖಂಡತ್ತಿಲ್ ಶ್ರೀಮಚ್ಛಬ್ದಮ್ ಉಪ
ಲಕ್ಷಣ ಪರಮೇನುಮ್, ಉತ್ತರಖಂಡತ್ತಿಲ್ ಶ್ರೀಮಚ್ಛಬ್ದಮ್ ವಿಶೇ
ಷಣ ಪರಮೇನುಮ್, ಪಿರಿಯ ಚೊನ್ನಾರ್‌ಗಳ್.

ಕಾಯ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಮಚ್ಛಬ್ದವು, ವಿಶೇಷಣಪರಮೇನು-ವಿಶೇಷಣವನ್ನು
ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದೂ, ಪಿರಿಯ ಚೊನ್ನಾರ್‌ಗಳ್-ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಮತ್ ಎಂಬ ಒಂದೇ
ಪದಕ್ಕೆ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು.
ಇಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಶ್ರೀಮಚ್ಛಬ್ದವು ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದೂ, ಎರಡನೆಯದಾದ
ಶ್ರೀಮತೇ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀಮಚ್ಛಬ್ದವು ವಿಶೇಷಣವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾ
ರೆಯ ಭಾವವು. ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಧರ್ಮವು ಇರುವದಾಗಿ ವ್ಯಾವರ್ತಿಸಿ
ಹೇಳಿದರೆ, ಆ ಧರ್ಮವು ಆ ವಸ್ತುವಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವೆನಿಸುತ್ತದೆ ಹೇಗೆಂದರೆ:-
ನೀಲವಾದ ಘಟವು. ನೈಲ್ಯವು ಘಟದೊಂದಿಗೆ ಇರುವದರಿಂದ ಅದು ವಿಶೇಷ
ಣವು. ಒಂದು ಧರ್ಮವು ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಅದರ ಹೊರಗೆ ಇರುವದಾಗಿ ವ್ಯಾವ
ರ್ತಿಸಿ ಹೇಳಿದರೆ ಆ ಧರ್ಮವು ಉಪಲಕ್ಷಣವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಲಕ್ಷಣವು
ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದರೆ ಅದು ವಿಶೇಷಣವೆಂದೂ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದು,
ಇನ್ನೊಂದುಕಾಲದಲ್ಲಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದೂ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು
ಹೇಗೆಂದರೆ, ಸಾರಸಪಕ್ಷಿ ಇರುವ ಗದ್ದೆಯು ದೇವದತ್ತನದು, ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಾರಸ
ಪಕ್ಷಿ ಇರುವದು ಎಂಬುವ ಧರ್ಮವು ಗದ್ದೆಯೊಂದಿಗೇನೇ ಇಲ್ಲದೆ ಹೊರಗೆ ಇರು
ವದರಿಂದ ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಹೆಸರು. ಮೇಲಿನ ನೀಲಘಟವೆಂಬಲ್ಲಿ, ಈ ಘಟ
ವಿರುವ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ನೈಲ್ಯವು ಇರುವದರಿಂದ ನೈಲ್ಯವೇ ವಿಶೇಷಣವು, ಅದರ
ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿರುವ ಸಾರಸಪಕ್ಷಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲವಾದ ನಂತರ ಗದ್ದೆಯನ್ನು
ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರಬಹುದು ಅದುದರಿಂದ ಅದು ಉಪಲಕ್ಷಣವು ಎಂಬ ಭಾವವು.
ದ್ವಯದ ಪೂರ್ವ ಖಂಡದ ಶ್ರೀಮಚ್ಛಬ್ದವು ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ
ಲಕ್ಷ್ಯಿಯು ಉಪಾಯ ಕೋಟಿಗೆ ಹೊರಗೆ ಇರುವಳೆಂದೂ, ಉತ್ತರಖಂಡದ ಶ್ರೀಮ
ಚ್ಛಬ್ದವು ಪ್ರಾಪ್ಯಕೋಟಿಗೆ ಸೇರಿ, ಮುಕ್ತರಿಂದ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದ
ರಿಂದ ವಿಶೇಷಣವೆಂದೂ, ಹೇಳುವರು. ಒಬ್ಬಳಾದ, ಸರ್ದದಾ ಸಾರಾಯಣನೊಂದಿ

ಇನ್ನಿಡತ್ತಿಲ್ ಶಬ್ದಮ್ ಏಕರೂಪಮಾಯಿರುಳ್ಳ, ಸ್ವಾರಸ್ಯತ್ತುಳ್ಳು ಬಾಧಕಮುಮುನಿಕ್ಕೇ ಇರುಳ್ಳ, "ಸ್ವರೂಪಂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮಿತ್ಯಾದಿಗಳಿಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮಾನ ಕೂಟಸ್ಥ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವಿರುದ್ಧಮಾಗಪ್ಪಣ್ಣುಗಿರ ಇನ್ನಿ ಭಾಗಮ್ ಅನುಪಪನ್ನಮ್.

ಗೇನೇ ಸೇರಿ ಅಪೃಥಕ್ವಿಧವಿಶೇಷಣಕಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶ್ರೀಮ ಚ್ಚುಬ್ಬವು, ಒಂದು ಕಡೆ ಉಪಲಕ್ಷಣವು, ಒಂದು ಕಡೆ ವಿಶೇಷಣವು ಎಂಬುದು ಹೇಗೆ ಸಮಂಜಸವೋ ತಿಳಿಯದು ಎಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಅಪ್ಪಣಿ ಕೊಡಿಸಿದ ವಾಕ್ಯ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳುವ ಶ್ರೀಮಚ್ಚುಬ್ಬವು ಶ್ರೀಮತೇ ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪದವಿರುವಾಗ, ಉಪಾಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಸ ಪದವಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಮಚ್ಚುಬ್ಬವು ವಿಶೇಷಣವಲ್ಲ, ಉಪ ಲಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರವೇ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಸಾಹಸವೇ ಸರಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣ ಬಲವಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಮಾಣ ಬಲವು ನೊದಲೆಯೇ ಇಲ್ಲವು.

ಹೀಗೆ ಮಂತ್ರಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾದ ಒಂದೇ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಪದಕ್ಕೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಹೇಳುವುದು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಭಾಧಕವೂ, ಪ್ರಮಾಣವಿರುದ್ಧವೂ ಆಗಿರುವ ದಲ್ಲದೆ, ಹಾಗೆ ಹೇಳುವವರ ಪರಮಾಚಾರ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಗಳೇನೇ ವಿರೋಧವೆಂದು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ—ಇನ್ನಿಡತ್ತಿಲ್ - ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ದ್ವಯಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಮ್ ಏಕರೂಪಮಾಯಿರುಳ್ಳ-ಪ್ರತ್ಯತಿಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಂದ ಸೇರಿದ ಪದವು ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿದ್ದರೂ, ಒಂದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಬೋಧಿಸಿದರೂ, ಸ್ವಾರಸ್ಯ ತ್ತುಳ್ಳು ಬಾಧಕಮುಮುನಿಕ್ಕೇ-ಸ್ವಾರಸ್ಯಕ್ಕೇನೂ ತೊಂದರೆಯು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯವ್ಯಾವುದೆಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಯೂ, ಅಥವಾ ಸರಸವಾದ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲದಿರೋಣವೂ, "ಸ್ವರೂಪಂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮ್" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ - ಸ್ವರೂಪಂ ಸ್ವಾ ತಂತ್ರ್ಯಮ್ ಎಂಬಿನೇ ನೊದಲಾದ ಅಭಿಮುಕ್ತರ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಾನ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಬರುವ, ಕೂಟಸ್ಥ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿರುದ್ಧ ಮಾಕೆ - ಕೂಟಸ್ಥರೆಂದರೆ ಪ್ರಪನ್ನ ಜನಸಮಾಹಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್, ನಾಥಮುನಿ, ಯಾಮುನ, ಭಾಷ್ಯಾಕಾರರೂ ಅವರೊಂದಿಗಿ ತನ್ನತಾವಲಂಬಿಗಳಾದ ಪರಾಶರಭಟ್ಟರೇ ನೊದಲಾದವರು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು, ಇಂತ

ವರ ಆಚಾರಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಪಣ್ಣುಗಿರ - ಮಾಡುವ, ಇವ್ವಿಭಾಗಮ್ - ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು, ಮೊದಲನೆಯ ಶ್ರೀಮದ್ಭಟ್ಟವು ಉಪಲಕ್ಷಣವು ಎರಡನೆಯದು ವಿಶೇಷಣವು ಎಂಬ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು, ಅನುಪಪನ್ನಮ್ - ಅಸಮಂಜಸವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮೂರು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು—
 (೧) ಒಂದೇ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದೇ ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವುಳ್ಳ ಒಂದೇ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವು,
 (೨) ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕ್ಕೇನೂ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವದು ಸರಿಯಲ್ಲವು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಿದ್ದರೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು. ಅಂತಹ ಸ್ವಾರಸ್ಯವೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವು. (೩) ಹಾಗೆ ಕಲ್ಪಿಸುವದು, ವರಮಾಚಾರ್ಯರುಗಳಾದ್ವಿನಾಥಮುನಿಯಾಮುನ ಯತಿರಾಜರುಗಳ ಮತ್ತು ವರಾಶರ ಭಟ್ಟರೇ ಮೊದಲಾದವರುಗಳ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾದುದರಿಂದಲೂ ಅಸಮಂಜಸವು. ಹೀಗೆ ಮೂರು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ನಿವರ್ಮನಕ್ಕಾಗಿ ವರಾಶರಭಟ್ಟರ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಶ್ಲೋಕವು ಯಾವುದೆಂದರೆ—

ಸ್ವರೂಪಂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಂ ಭಗವತ ಇದಂ ಚಂದ್ರವದನೇ |

ತ್ವದಾಶ್ಲೇಷೋತ್ಕರ್ಷಾದ್ಭವತಿ ಖಲು ನಿಷ್ಕರ್ಷ ಸಮಯೇ |

ತ್ವಮಾಸೀರ್ಯಾತಃ ಶ್ರೀಃ ಕಮಿತು ರಿದಮಿತ್ಥಂ ತ್ವವಿಭವ |

ಸ್ವದಸ್ತಂಭವಾತ್ಪ್ರಾಂತಂ ನ ಪೃಥಗಭಿಧತ್ತೇ ಶ್ರುತಿರಪಿ || (ಶ್ರೀಗುಣ ೨೮)

ಇದರರ್ಥವು—ಹೇ ಚಂದ್ರವದನೇ - ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೇ, ಭಗವತಃ - ಪುರುಷಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಗಳಾದ ಸೆರ್ರ ಭಗವತ್ಚೈವ ವಾಚ ನಾದ ಸಪ್ತೇಶ್ವರನ, ಸ್ವರೂಪಂ - ಸ್ವರೂಪವೂ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಸಹ ತ್ವದಾಶ್ಲೇಷೋತ್ಕರ್ಷಾತ್ - “ನಿತ್ಯೇ ವೈಷಾ ಜಗನ್ನಾತಾ ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚೀರನಪಾಯಿನೀ” ಎಂಬ ವರಾಶರೋಕ್ತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ನಿನ್ನೊಂದಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿತ್ಯಯೋಗವಿರುವ ವ.ಹಿಮೆಯಿಂದ ಭವತಿಖಲು - ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೇ ? ಹೇ ಮಾತಃ - ಓ ತಾಯಿಯೇ, ಶ್ರೀಃ-ಆರು ವಿಧ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ (ಶ್ರೀಸ್ತುತಿ)ಶ್ರೀ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೇ, ನಿಷ್ಕರ್ಷಸಮಯೇ-ಈ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಮಿತುಃ - ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯವ್ವಿಭವಾದ, ಇದಮಿತ್ಥಂ ತ್ವವಿಭವಃ - ಇದಂತೆ - ಇದೀಗ, ಎಂಬದಾಗಿಯೂ ಇತ್ಥಂತೆ - ಈಪ್ರಕಾರವಾದುದೆಂಬದಾಗಿಯೂ, ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಐಶ್ವರ್ಯವು,

ಶ್ವಮಾಸೀತಿ - ನೀನೇಯಾಗುತ್ತೀಯೇ ತದಸ್ತೃತ್ವವಾತ್ - ಹೀಗೆ ಆತನ ಸ್ವರೂಪಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳ ಮಹಿಮೆಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಿ, ನೀನು ಆತನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಭೂತಳಾದುದರಿಂದ, ಹೇಗೆಂದರೆ ಪರಮಳವು ಹೊವನಲ್ಲೂ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಕು ರತ್ನದಲ್ಲೂ ಅಂತರ್ಭೂತವಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಟ್ಟಿಗೇ ಇರುವದ ರಿಂದ, ಶ್ರುತಿರಸಿ - ಶ್ರುತಿಯೂ ಕೂಡ, ನಪೃಥಗಭಿದತ್ತೀ - ನಿನ್ನನ್ನು ಬೇರೆ ಯಾಗಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು. ನಿನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದರೆ ನೀನೂ ಆತನಿಗೆ ಅಪೃಥಕತ್ವದ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ, ನಿತ್ಯಾನವಾಯಿನಿಯಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಗೇ ಇರುವದರಿಂದ ಸನ್ನಿವೊಗ ಶಿಷ್ಯನ್ಯಾಯಪ್ರಕಾರ ಒಂದನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ, ಅದರೊಂದಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅನುವಹಿಸಿ ಬರುವ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲವು ಎಂಬ ಭಾವವು ಸೂರ್ಯನು ಉದಿಸಿದನು ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಅದರೊಂದಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳೂ ಉದಿಸಿದವು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಅವಶ್ಯಕವು ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಸಶ್ವೇಶ್ವರನೆಂಬ ವಿಶೇಷ್ಯಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಿಟ್ಟರೆ, ಸದೇವ ಸಾಮೋದಮಗ್ರ ಅಸೀತ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಉಪಾದಾನತ್ವವೆಂದರೆ, ಆತನಿಗೆ ಉಪಾದಾನತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದಲೇ, ಶ್ರುತಿಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಪತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಿದವು. ನಿನಗೆ ಮಹಿಮೆಯೇ ಇರುವದರಿಂದ ನಿನಗೇನೋ ಉಪಾದಾನತ್ವವು ವ್ಯಕ್ತವು ಎಂಬ ಭಾವವು ಪುರುಷಸೂತ್ರವೇನೋ ಕಾರಣಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಸತ್, ಆತ್ಮಾ, ಬಹ್ಮಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ, ಏಕೋಪವೈ ನಾರಾಯಣ ಅಸೀತ್ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯವನ್ನೇನೋ ಸಮರ್ಥಿಸಿರುತ್ತದೆ; ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ ಹೇಗೆ, ಎಂದರೆ "ಹೀಶ್ವತೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವ ಪತ್ನಾ" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಕ ಉಹಿಸಬಹುದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಶ್ರುತಿಯೂ ಈ ನಿತ್ಯಯೋಗವನ್ನೇ ದೇವಜುಷ್ಪಾಮುದಾರಾಂ ಎಂಬುದರಿಂದ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನೇ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರೂ ವಿಷ್ಣೋಶ್ವೀರನಸಾಯಿನೀ (ವಿ ಪು. ೧.೮.೧೭) ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಯೂ ಕೂಡ "ಅನನ್ಯಾ ರಾಘವೇಣಾಹಂ ಭಾಸ್ಕರೇಣ ಪ್ರಭಾಯಥಾ" ಸೂರ್ಯನನ್ನಗಲಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರಭೆ ಇರಲಾರದೋ ಹಾಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನಗಲಿ ತಾನೂ ಇರಲಾರನೆಂಬ ಸೀತಾ ವಾಕ್ಯದಿಂದಲೂ, "ಅನನ್ಯಾಹಿ ಮಯಾ ಸೀತಾ ಮೈಥಿಲೀ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ" "ಸೀತೆಯು ತನ್ನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಳಾದವಳಲ್ಲವು" ಎಂಬ ಶ್ರೀರಾಮೋಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ವ್ಯಕ್ತವಿದೆ

ಸಿರುತ್ತಾರೆ ಈ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯಿಂದ ಈ ನಿತ್ಯ ಯೋಗವು ಸ್ವರೂಪತಃ ಉಂಟೆಂದು ವ್ಯಕ್ತಪಡುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರೂ ಕೂಡ ನಿತ್ಯೇವೈಷಾ ಜಗನ್ನಾತಾ ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚಿತ್ತೀರನಸಾಯಿನೀ ಎಂದು ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಿಂದ ನಿತ್ಯ ಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಿಂದ “ಯಥಾ ಸರ್ವಗತೋ ವಿಷ್ಣು ಸ್ತಥೈವೇಯಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪತಃ ನಿತ್ಯ ಯೋಗವನ್ನು ಪವಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಇದರಂತೆಯೇ ಎಷ್ಟಕ್ಕೇನ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿಯೂ

ತಥಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಸ್ವರೂಪಂಚ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಶೃಣು ಸಮಾಹಿತಃ |

ಗುಣತತ್ತ್ವ ಸ್ವರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಸ್ವಾಧಾರಣೇ ಮತಾ |

ಯಥಾನುಯಾ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಸ್ವಭಾವತಃ |

ತಥಾವ್ಯಾಪ್ತಂ ತಯಾ ಸರ್ವಂ ನಿಯಂತ್ರೀಚ ತಥೇಶ್ವರೀ ||”

ಇದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪತಃ ನಿತ್ಯಯೋಗ ಹೇಳದೆ ರೂಪದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಹೇಳುವವರ ವಾದವು ದೂರೀಕೃತವಾಯಿತು

ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಣ ಹೇಗೆ ? ಸರ್ವ ಶ್ರುತಿ ಸಾರವೂತವಾದ ಪುರಾಣಸೂಕ್ತವು ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾದ ಶಬ್ದಗಳಾದ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ, ಶಿವ, ಶಂಭು, ಪರಮಾತ್ಮಾ, ಪರಂ ಜ್ಯೋತಿಸ್ಸು, ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ, ಹರಿ, ಆಚ್ಯುತ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿ, ಆ ನಾರಾಯಣನು ಯಾರೋ ಎಂಬ ಯೋಗಿಗಳ ಸಂದೇಹ ನಿವರ್ತಿಗಾಗಿ, “ಹ್ರೀಶ್ಚ ತೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ಚ ಪತ್ನಾೃ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯು ಯಾರೋ, ಅತನೇ ನಾರಾಯಣನು ಎಂದು ಸೂಕ್ತವು ಮುಂದೆ ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಂಬಂಧವು, ಶ್ರಿಯಃಪತಿತ್ವವು ಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಕ ಧರ್ಮವಾಯಿತು ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಮುಖ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ, ಭಗವಂತ ನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವಾಗ “ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯಾಯೇ” ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಹರ್ಷಿಯೂ ಕೂಡ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮಾರೀಚಿ ವಾಕ್ಯವಾದ “ಅಪ್ರಮೇಯಂ ಹಿ ತತ್ತೇಜಃ ಯಸ್ಯಸಾ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ” ಎಂಬುದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ವಿಕಾಸ ಹೇಗೆ ? ಎಂದರೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ದುಷ್ಪರ ಶಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪರಿಣಮಿಸಿದರೆ ಅಷ್ಟು ಶ್ಲಾಘ್ಯವಲ್ಲವು, ಶಿಷ್ಟ ಪರಿಪಾಲನದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸಿದರೆ ಪರಿಮಾ ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ ಶಾಸನ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ನಾರಾಯಣನೂ, ಅನುಗ್ರಹ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ, ಹೀಗೆ ಕಾರ್ಯ

ವಿಭಾಗವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದು “ಯುವತ್ವಾ ದೌತುಲ್ಯೇ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ೩೪ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಭಟ್ಟರು ಉಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಹಿಂದೆ(೫೪ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ)ತತ್ತ್ವತ್ರಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. “ಕಾರ್ಶ್ವಂಕರುಣಮಾರ್ಯೇಣ ನಕಶ್ಚಿನ್ನಾಪರಾಧ್ಯತಿ” ರಾ. ಯು. ೧೧೬. ೪೪. ಎಂದು ಅಂಜನೇಯನಿಗೆ ಕರುಣೆಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಿಯನ್ನು ಪದೇಶಿಸಿದ ಅಜ್ಞಾತ ನಿಗ್ರಹವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹ ಮಯಳಾದ ಸೀತೆಯ ಸಂಬಂಧವಿರುವದರಿಂದಲೇ ಶರಣಾಗತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನೆಣಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದು “ಮಿತ್ರಭಾವೇನ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ನಶ್ಯಜೀಯಂ ಕಥಂಚನ | ದೋಷೋಯದ್ಯಪಿ ತಸ್ಯಸ್ಯಾತ್ ಸತಾಮೇತದ ಗರ್ಹಿತಂ” ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಸತ್ಯ ಸಜ್ಜಲ್ಪತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾನೆ ಆದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯು ಕೂಡ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೇ ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರಶ್ಲೋಕವಾದ

ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹ ಹೃಷೀಕೇಶೋ ದೇವ್ಯಾ ಕಾರಣ್ಯರೂಪಯಾ |

ರಕ್ಷಕ ಸ್ವರ್ದಸಿದ್ಧಾಂತೇ ವೇದಾಂತೇಷು ಚ ಗೀಮತೇ || ಎಂದು

ಬಹು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು ಭಾವವು.

ಆಗಲಿ, ನಮ್ಮಾಳವರವರು ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೂ ಉಪಾಯ ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೋ ಹೇಳಿರುವದುಂಟೋ ಎಂದರೆ “ಅಗಲಗಿಟ್ಟೇ” (ತಿರು ೬ ಗಂ ೧೦.) ಎಂಬ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ, “ಮಾಧವನೇಶ್ರೀ” (ತಿರು ೧೦ ೫೭) ಎಂಬವೇ ವೇದಲಾದ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರವರು ಚತುಶ್ಲೋಕಿಯಲ್ಲಿ “ಶ್ರೀಯೋನಹ್ಮರವಿಂದ ಲೋಚನಮನ | ಕಾಂತಾ ಪ್ರಸಾದಾದ್ಯತೇ ಸಂಸ್ಕೃತ್ಯಕ್ಷರ ವೈಷ್ಣವಾಧ್ಯಸು ನೃಣಾಂ ಸಂಭಾವ್ಯತೇ ಕರ್ಣಿಚಿತ್” ||೩|| ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಅರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ದಾಸನು ಬರೆದಿರುವ ಚತುಶ್ಲೋಕಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ೫೩ರಿಂದ ೭೦ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ. ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಹೇಳಿಕೆಗೂ ಅದೇ ಗ್ರಂಥದ ೬೬ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಭಟ್ಟರೂ ದ್ವಯಾರ್ಥಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅಷ್ಟ ಶ್ಲೋಕಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸುವಾಗಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೂ ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಚತುಶ್ಲೋಕಿಯ ೬೭ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಈ ಶ್ಲೋಕಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೃಥಕ್ಕರಿಸಿ ಹೇಳಿಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ ನಿನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಕೂಡು ಹೇಳದುದು ಸುರೂಪವಾಗಿ ನಿನ್ನಗೂ ಸಹ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ

ಶ್ರುತಿಯು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳದೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವಲ್ಲವು. “ಅನೇಕ ವಾತಗ್ಂ ಸ್ವಧಯಾ ತದೇಕಂ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಳಯಗಳಲ್ಲೂ ಅನ್ವಯ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುವದಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಧಯಾ ತದೇಕಂ ಎಂದೂ ಹೇಳುವದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದ ನಾರಾಯಣನೇ, ಏಕೆಂ ಒಬ್ಬನಾದ ಪರತತ್ವವೆಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಧಾ ಶಬ್ದವು ಇತರ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸುವ ಹಾಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪರವು, ಇತರರು ಹೇಳುವ ಅನಿಷ್ಟವಾದ ಅವಿದ್ಯಾಪರವಲ್ಲವು. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದರೆ “ಮಜ್ಜಿಣಾನಾಂಚ ಮಜ್ಜಿಣಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವಿಗೆ ಹೇಯಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾರತ ಮೋಕ್ಷ ಪರಮದಲ್ಲೂ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯೂ “ಏಕಾಕೇ ವಿದ್ಯಯಾ ಸಾರ್ಥಂ” ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಒಬ್ಬನು ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತತೋ ಭೂಯೋ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿಹ ವಿದ್ಯಯಾ” ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ನಿತ್ಯೋಗವನ್ನೂ, ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಪರಮ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅನ್ವಯವನ್ನೂ, ಬೋಧಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರುತಿಯು “ಶ್ರದ್ಧಯಾದೇವೋ ದೇವತ್ವ ಮಶ್ನುತೇ” ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಸಮಸ್ತ ರೀಲಾ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. “ಈಶ್ವರೀಗ್ಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ” ಎಂಬೀ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವುಂಟೆಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದೆರಡು ಶ್ರುತಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುತ್ತವೆಂದೂ, ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿಗಳು ಪೃಥಕ್ಕಂಸಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಹೀಗೆ ಈ ಮೂರು ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ ಮೊದಲನೆಯ ಶ್ರೀಮಚ್ಛಬ್ದವು ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು ಅನುಪಪನ್ನವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಪೂರ್ಮುಂಡದಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷಣವಾದರೆ ಉಪಾಯದ್ವಿತ್ವವು ಎಂಬ ಅಕ್ಷೇಪದ ಖಂಡನವು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಉಪಾಯಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದರೆ, ಸರ್ರೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವದು ಹೇಗೆ ? ಆದಕ್ಕೆ ಭಂಗಬರಲಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂದರೆ, ಈ ದೂಷಣೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ದೂಷಣೆಯಿಂದ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ—ಹೇಗೆಂದರೆ, ನೀವು ದ್ವಯೋತ್ತರಖಂಡದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ, ಪ್ರಾಪ್ತದ್ವಿತ್ವ ಉಂಟಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಕೈದ್ವಿತ್ವದ ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನತ್ವಕ್ಕೆ ಭಂಗ ಬರಲಿಲ್ಲವೇ ? ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸುವದಾದರೆ,

ಲಕ್ಷ್ಯಾಉಪಾಯತ್ವೇ ಉಪಾಯದ್ವಿತ್ವಮಿತಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸ್ಯ ಖಂಡನಮ್

ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವವಿರುದ್ಧಮಾನ ಉಪಾಯದ್ವಿತ್ವಪ್ರಸಂಗಮ್ ಇವ್ವಿಡತ್ತಿಲ್ ಬಾಧಕಮಾನಾಲೋವನ್ನಿಲ್ ? ಅನನ್ಯಪ್ರಯೋಜನತ್ವವಿರುದ್ಧಮಾನ ಪ್ರಾಪ್ಯದ್ವಿತ್ವಪ್ರಸಂಗತ್ತಾಲಿ ಉತ್ತರಖಂಡತಿಲಮ್ ವಿಶೇಷಣತ್ವಮ್ ತವಿರಪ್ರಸಂಗ್ ಕ್ಕುಮ್.

ಉಪಾಯದ್ವಿತ್ವದಿಂದ ಸರ್ರೇಶ್ವರನ ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವಕ್ಕೂ ಭಂಗವಿಲ್ಲವೆಂದುಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ—

ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವವಿರುದ್ಧಮಾನ-ಸರ್ರೇಶ್ವರನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಉಪಾಯವಲ್ಲವು ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ, ಉಪಾಯದ್ವಿತ್ವ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕುಮ್ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಉಪಾಯಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವಳೆಂದು ಹೇಳಿ, ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಉಪಾಯವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು, ಇವ್ವಿಡತ್ತಿಲ್ - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ದ್ವಯಮಂತ್ರದ ಶ್ರೀಮಚ್ಛಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ, ಬಾಧಕಮಾನಾಲೋವನ್ನಿಲ್ - ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾದರೋ ? ಎಂದರೆ, ಆಗ ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾಪತ್ತಿ, ಇಷ್ಟಾಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೂ ವಿರೋಧ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನತ್ವವಿರುದ್ಧಮಾನ - ಸರ್ರರೂ ಮೋಕ್ಷದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲಾ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳೂ ಸರ್ರೇಶ್ವರನಿಗೇನೇ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಪ್ರಾಪ್ಯದ್ವಿತ್ವ ಪ್ರಸಂಗತ್ತಾಲಿ - ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರೂ ಪ್ರಾಪ್ಯದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶ್ಯರಾದುದರಿಂದ, ಉತ್ತರಖಂಡದಲ್ಲೂ, ವಿಶೇಷಣತ್ವ ತವಿರ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕುಮ್ - ವಿಶೇಷಣವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿ ಬರುವದು. ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನತ್ವಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ಯದ್ವಿತ್ವ ಸಂಯುಜ್ಜವಾಗಿ, ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನತ್ವವು ಸರ್ರೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಉತ್ತರ ಖಂಡದ ಶ್ರೀಮಚ್ಛಬ್ದವೂ, ಉಪಲಕ್ಷ್ಯವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎನು ವಿಶೇಷಣವಾಗುವದಿಲ್ಲವು.

ಆಗಲಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಉತ್ತರ ಖಂಡದಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳದೆ ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಉಪಲಕ್ಷ್ಯವೆಂದೇ ಹೇಳಬಿಡುವೆವು ಎಂದರೆ ಆಗಲೂ ವಿರೋಧವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಮಚ್ಛಬ್ದವು ಎರಡುಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿರುವಾಗ ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಯುಕ್ತವು ಎಂದು

ಆನಾಲ್ ಇರಣ್ಣೆಡತ್ತಿಲುಮ್ ಉಪಲಕ್ಷಣಮಾನಾಲೋ ವನ್ನಿಲ್ ?
ಗುಣವಿಗ್ರಹವ್ಯಾಪಾರ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳುಮ್ ಇರಣ್ಣೆಡತ್ತಿಲುಮ್ ಉಪಲಕ್ಷಣ
ಜ್ಞಳಾಗ ಪ್ರಸಜ್ಞಕ್ಕುಮ್ . ಉಪಯುಕ್ತಜ್ಞಳಾಗ್ಯಾಲೇ ಯವೈ ವಿಶೇ

ನೀವು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಎರಡುಕಡೆಯೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವೇ ಎಂದು
ಹೇಳಿದರೆ ಬಾಧಕವೇನು ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ಬಾಧಕವನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆನಾಲ್-ಹೀಗೆ ಪತ್ತೀ ಸಂಬಂಧವು ಪ್ರಾಪ್ತವಿಶಯಲ್ಲಿ, ಅನನ್ಯಪ್ರಯೋಜನ
ತ್ವಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವುಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ವಿಶೇಷಣವಾಗಲಾರದು ಎಂದರೆ, ಇರಣ್ಣೆಡ
ತ್ತಿಲುಮ್-ಎರಡುಕಡೆ ಎಂದರೆ ಖಂಡದಲ್ಲೂ, ಉಪಲಕ್ಷಣವಾದರೋ, ಎಂದರೆ ?
ಗುಣವಿಗ್ರಹವ್ಯಾಪಾರ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳುಮ್-ಉಪಾಯಾವಸ್ಥೆಗೂ, ಉಪೇಯಾವ
ಸ್ಥೆಗೂ ಅವಶ್ಯಕಗಳಾದ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೇನು, ಶರೀರದ ಲಾವಣ್ಯ
ಸೌಂದರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಸೇರಿದ ದಿವ್ಯಮಜ್ಜಳವಿಗ್ರಹವೇನು, ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪತೆಯಿಂದ
ಮಾಡುವ ದಿವ್ಯ ಚೇಷ್ಟಿತಗಳೇನು ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ, ಉಪಲಕ್ಷಣಜ್ಞಳಾಗ ಪ್ರಸ
ಜ್ಞಕ್ಕುಮ್ - ಉಪಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಯಾವಾಗ ಸರ್ದೇಶ್ವರ
ನೊಂದಿಗೇನೇ ಇರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಉಪಾಯದೇಶ್ಯವಲ್ಲೂ ಉಪೇಯದೇಶ್ಯವಲ್ಲೂ
ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದಾಯಿತೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವ, ಅನನ್ಯ
ಪ್ರಯೋಜನತ್ವಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ, ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವ, ಗುಣ, ವಿಗ್ರಹವ್ಯಾಪಾರ
ಗಳೂ ಕೂಡ ಉಪಾಯದೇಶ್ಯವಲ್ಲೂ ಉಪೇಯ ದೇಶ್ಯವಲ್ಲೂ, ಉಪಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದೇ
ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಗಲೂ ಅನನ್ಯೋ
ಪಾಯತ್ವ, ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನತ್ವಗಳಿಗೆ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು
ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಗುಣಗಳು-(೧) ಉಪಾಯತ್ವಕ್ಕೆ-ಜ್ಞಾನ, ಶಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳು,
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಕಾರುಣ್ಯಾದಿಗಳು, (೨) ಉಪೇಯತ್ವಕ್ಕೆ-ಅನಂದ ಸೌಂದರ್ಯಾದಿ
ಗಳು. ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ವಿಗ್ರಹ ವಿಶೇಷವು-(೧) ಉಪಾಯತ್ವಕ್ಕೆ-ಸೌಂದ
ರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಆರ್ಟ್ ವಿಗ್ರಹವಿಶೇಷವು (೨) ಉಪೇಯತ್ವಕ್ಕೆ-ಶಂಖ
ಚಕ್ರಾದಿ ದಿವ್ಯಾಯುಧ ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಪರವಾಸುದೇವ
ಮೂರ್ತಿಯು, ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು-(೧) ಉಪಾಯತ್ವಕ್ಕೆ-
ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡಿಸುವ ಸಂಕಲ್ಪಾದಿಗಳು (೨) ಉಪೇಯತ್ವಕ್ಕೆ-ಮುಕ್ತಿ
ಗೊಂದಿದ ನಂತರ ಅನುಸಂಚರಣಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತಗಳಾದ ಸಜ್ಜಲ್ಪವಿಶೇಷ
ಗಳು. ಹೀಗೆ ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಹೇಳುವದು ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ

ಪಣಿಬ್ಬಳಿನ್ನಿಲ್. ಇದುವುಮ್ ಪೂರೋತ್ತರ ಖಂಡಬ್ಬಳಿಲ್ ಪತ್ತೀ
ಸಂಬಂಧತ್ತಿಲುಮ್ ತುಲ್ಯಮ್.

ವಿರೋಧವಾಗುವದರಿಂದಲೂ, ಅವುಗಳು ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ಯಕ್ಕೂ ಉಪಾಯತ್ಯಕ್ಕೂ ಉಪ
ಯುಕ್ತಳಾಗುವದರಿಂದಲೂ, ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಈ ಗುಣವಿಗ್ರಹ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಉಪಯುಕ್ತಗಳಾದುದರಿಂದ
ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣಗಳೇ ವಿನಾ ಉಪಲಕ್ಷಣಗಳಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳು
ತ್ತಾರೆ ಹಾಗಾದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಂಬಂಧವೂ ಕೂಡ ಉಪಯುಕ್ತವೆಂಬುದಕ್ಕೆ
ಪ್ರಮಾಣ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿರುವದರಿಂದ, ಇದೂ ಕೂಡ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು
ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ—

ಉಪಯುಕ್ತಜ್ಞಳಾಗೈಯಾಲೆ - ಉಪಯೋಗವಾದವುಗಳಾದುದರಿಂದ,
ಅವೈ - ಆ ಗುಣವಿಗ್ರಹವ್ಯಾಪಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಣಬ್ಬಳಿನ್ನಿಲ್ - ವಿಶೇಷಣಗಳು
ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಪತ್ತೀಸಂಬಂಧತ್ತಿಲ್ - ಪತ್ತಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸಂಬಂಧ
ದಲ್ಲಾ ಸಹ, ತುಲ್ಯಮ್ - ಸಮಾನವು ಪತ್ತೀ ಸಂಬಂಧವೂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರಾಪ
ಕಾವಶ್ಛೆಯಲ್ಲೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾದುದೇ, ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ಉಂಟು,
ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲೂ ಕಂಡಿರುವವು. ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುದನ್ನು
ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪತ್ತೀ ಸಂಬಂಧವು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ
ಬೇಕು ಎಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು, ಅಪತ್ತೀಕನಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವು.
ಪ್ರಣತರಕ್ಷಣೆ, ಶರಣಾಗತ ಪರಿಪಾಲನೆ, ಮೋಕ್ಷಯೋಷ್ಯಾಮಿ ಎಂಬ ವ್ರತರೂಪ
ಸಜ್ಜಲ್ಪವು ಒಂದು ಯಾಗ ರೂಪವೃತ್ತವು. ಇದಕ್ಕೂ ಪತ್ತೀ ಸಂಬಂಧವೂ ಅವ
ಶ್ಯಕವು ಪುರುಷನಿಗೆ ದಾನದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವು. ತನ್ನ ಪತ್ತಿಯ ಮೂಲಕ
ವಾಗಿಯೇ ದಾನಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅದುದರಿಂದ ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವ
ರೂಪದಾನವು ತನ್ನ ಪತ್ತಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.
ಪತ್ತೀ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಯಜ್ಞಸಂಯೋಗವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ
ವಿಷ್ಣು ಪತ್ತಿಯು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅನುರೂಪಳಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಂಕಲ್ಪರೂಪ ಮಹಾ
ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ “ಪಶ್ಯುನೋ ಯಜ್ಞಸಂಯೋಗೇ” ಎಂಬ ವಚನಾನು
ಸಾರ ಉಪಯುಕ್ತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ
ಪತಿಯು ದಾನಮಾಡಬೇಕಾದರೆ, ಪತ್ತಿಯು ಅನುಮೋದಿಸಿ, ಆಕೆಯ ಹೆಸರು
ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ದಾನಕ್ರಿಯೆಯು ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು. ಹಾಗೆಯೇ ಮೋಕ್ಷ

ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರಾಪಕಾವಸ್ಥಯೋಃ ಶ್ರೀ ಸಹಾಯ ಇತ್ಯತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಾನಿಚ

ಉಪಯೋಗ ವಿಶೇಷಜ್ಞಃ ತತ್ತದ್ವಸ್ತುಗಳುಕ್ಕು ಅನುರೂಪಮಾನ ಪಡಿಯಿಲೇ ಪ್ರಮಾಣ ಸಂಪ್ರದಾಯಜ್ಞಳಾಲೇ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳದು. ವಸ್ತುನುರೂಪಮಾಯಿರೇ ಉಪಯೋಗ ಮಿರುಪ್ಪದು.

ಪ್ರದತ್ವವೂ ಕೂಡ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮೂಲಕವೇ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ಇದನ್ನೇ ಮಹರ್ಷಿಯು “ಸಹಧರ್ಮ ಚರಿತವ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. (ರಾ. ಬಾ.)

ಪ್ರಾಪ್ಯಪ್ರಾಪಕವೆರಡವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ
ಉಪಯೋಗಗಳೂ, ಪ್ರಮಾಣಗಳು.

ಪ್ರಾಪ್ಯ ದೆಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಪಕದೆಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸಂಬಂಧದ ಉಪಯೋಗವೇನು ಎಂದರೆ, ಲೋಕರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪತ್ತೀ ಸಂಬಂಧವು ಹೇಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಉಪಯೋಗ ಹೇಗೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ ಉಪಾಯ ದೆಶಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸಂಬಂಧದ ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಡುವವರಿಗೆ ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವಾದ ಅದರವೋ ಅಂತಹ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಧನತಃ ಉದಾಹರಿಸುವದು ಯುಕ್ತವೆಂದಂತು ಉಪಾಯೋಪೇಯವಾದ ಎರಡು ದೆಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಯುಕ್ತವೆಂದು ನಮೂಳ್ಪಾರ್ವರ ವಾಶುರಗಳಿಂದ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ

ಉಪಯೋಗ ವಿಶೇಷಜ್ಞಃ - ಉಪಯೋಗ ವಿಶೇಷಗಳು (ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ, ಪುರುಷಕಾರತ್ವವೂ ಉಪಾಯತ್ವವೂ ರಕ್ಷಾಭರಸ್ವೀಕಾರತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದವು) ತತ್ತದ್ವಸ್ತುಗಳುಕ್ಕು - ಆಯಾ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ, ಅನುರೂಪಮಾನಪಡಿಯಿಲೇ - ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಮಾಣ ಸಂಪ್ರದಾಯಜ್ಞಳಾಲೇ - ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದಲೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಂದಲೂ, ಕಣ್ಣುಕೊಳ್ಳದು - ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇದು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳ ಉಪಯೋಗವಾಗಿಯೂ ಕುರಿತು ಹೇಳಿದುದು “ಈತ್ವರೀಂಗ್ ಸರ್ಮಭೂತಾನಾಂ” ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಮಹ

ಜ್ಞಾನನಿಧಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರವರು “ಲೋಕೈಕೇಶ್ವರಿ ಲೋಕ ನಾಥದಯಿತೇ” ಎಂದು ವಿವರಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ಇಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸ್ವರೂಪಾದಿಗಳಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಉಪಯೋಗಗಳೇನೆಂಬುದಕ್ಕೆ “ಲೋಕೈಕೇಶ್ವರಿ ಲೋಕನಾಥ ದಯಿತೇ” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೋರಿ ಬರುವ ಸ್ವಾರಸ್ಯಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ದಾಸನು ಬರೆದ ಚತುಶ್ಲೋಕಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಸಿಗ ರಿಂದ ಒಳನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ. ಅದುದರಿಂದ, ವಸ್ತುವು ರೂಪಮಾಯಿತೆ - ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ತಾನೇ, ಉಪಯೋಗಮಿರುವುದು - ಅದರ ಉಪಯೋಗವಿರುತ್ತದೆ. ಸರ್ವ ಲೋಕ ಕ್ಯಾ ನಾಥನಾದವನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಾಗಿ, ಸರ್ವಲೋಕದ ಚೇತನರಿಗೂ ನಿಯಾ ಮಕಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಲೋಕೈಕೇಶ್ವರಿಯಾದವಳ ಸ್ವರೂಪಸ್ವಭಾವಕ್ಕನುಗುಣ ವಾಗಿಯಲ್ಲವೇ ಉಪಯೋಗವಿರತಕ್ಕದ್ದೆಂಬಭಾವವು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಉಪಯೋ ಗವು ಪುರುಷಕಾರತ್ವದಲ್ಲಿ ಉಂಟು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಮಾಣವಿದ್ದರೂ, ಪುರುಷಕಾರತ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಉಪಾಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣ ಎಲ್ಲವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಉಪಾಯತ್ವ ಭರಸ್ವೀಕಾರತ್ವದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವುಂಟಿಂ ಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯವೂ ಇರುವುದರಿಂದಲೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಉಪಯೋ ಗವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ. — ಸರೈಶ್ವರನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಕೃಪಾ ಮೊದಲಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿ ಸರೈಶ್ವರನ ಉಪಾಯತ್ವಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತ ಗಳಾಗಿ ವಿಶೇಷಣಗಳಾದರೆ, ಚೇತನಳಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರಳಾಗಿ ಅಜ್ಞಾತ ನಿಗ್ರಹಳಾಗಿ, ಅನುಗ್ರಹಮಯಳಾಗಿ, ನಿತ್ಯಾನವಾಯಿನಿಯಾಗಿ, ಲೋಕೈಕೇಶ್ವರಿ ಯಾಗಿ, ಲೋಕನಾಥದಯಿತೆಯಾಗಿರುವ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಭರಸ್ವೀಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತಳಲ್ಲವೆಂಬ ವಾದವು ಹೇಗೆ ಸಮಂಜಸವೋ ತಿಳಿಯದು ಅದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅನ ರೂಪವಾಗಿ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಹೇಳ ತಕ್ಕದ್ದೇ ಎನಾ ವಾದವು ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು

“ಉಪಯೋಗವಿಶೇಷಜ್ಞ” ಎಂಬದಾಗಿ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಸಜ್ಜಹ ವಾದ ಉಕ್ತಿಯು ಗ್ರಂಥವಿತ್ತರಭಯದಿಂದ ಎಂಬದಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಗುಣ ವಿಗ್ರಹ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಹೇಗೆ ಉಪಯುಕ್ತಳೆಂಬುದನ್ನು ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ವಿಸ್ತರಿಸಿಲ್ಲವು. ಕೆಲವು ಗುಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿ ಅವು ಹೇಗೆ ಉಪ

ಉಪಾಯೋಪೇಯ ಪರಮಾನ ವಾಕ್ಯದ್ವಯತ್ರಯವಾ ಕೃತಮಾನ

ಯುಕ್ತಗಳೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಗಳಾದವು ಸಾಡ್ಗುಣಗಳೂ, ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪತ್ವ, ಪರಮಕಾರುಣಿಕತ್ವ, ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಸೌಶೀಲ್ಯಾದಿಗಳು. ಈ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಗುಣಗಳ ಉಪಯೋಗವೇನೆಂದರೆ— ಆತನು ಆಶ್ರಯಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತವೆ. ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆಶ್ರಿತನನ್ನು ವರಿಸಿ ಆತನ ವಿರೋಧಿಯ ನಿರಸನವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಕ್ತವಿರೋಧಿಗಳನ್ನು ನಿರಸನ ಮಾಡಬಹುದು ಬಲ ವೀರ್ಯ ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಶ್ರಮಾದ್ಯವದ್ಯಗಳೆಲ್ಲದೇ ಇರೋಣವು ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದುದರಿಂದ ಆಶ್ರಿತನಿಗೆ ಸರ್ವಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೂ ಅಪ್ರತಿಹತನಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಡೋಣವು, ಮತ್ತು ಆಶ್ರಿತನು ಆಶ್ರಯಣಾನಂತರ ಅವರಾಧಮಾಡಿದರೂ ಅಲ್ಪದಂಡನಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆಸಿಕೊಡೋಣವು. ಪರಮಕಾರುಣಿಕತ್ವವಿರುವದರಿಂದ ಅಲ್ಪವಾದ ವ್ಯಾಜರೂಪವಾದ ಭರಣ್ಯಾಸದ ಮೂಲಕ ಪರಮನಿಶ್ಚೀಯ ಸ್ಥಿತಿ ದಾನವು. ವಾತ್ಸಲ್ಯವಿರುವದರಿಂದ ಆಶ್ರಿತನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೋಷಗಳಿದ್ದರೂ “ದೋಷೋ ಯದ್ಯಪಿ ತಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್ ಸತಾಮೇತದಗರ್ಹಿತಂ” (ರಾ.ಯು) ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸದಿರೋಣವು. ಸ್ವಾಮಿತ್ವವಿರುವದರಿಂದ “ರಕ್ಷತೇ ಭಗವಾ ವಿಷ್ಣುರ್ಭಕ್ತಾ ನಾತ್ಮಶರೀರವತ್” ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಒಬ್ಬನು ತನ್ನದಾದುದರಿಂದ ಹೇಗೆ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನೋ, ಹಾಗೆ ತನ್ನ ಶರೀರವಾದ ಭಕ್ತರನ್ನು ಕಾಪಾಡುವನು. ಸೌಶೀಲ್ಯವಿರುವದರಿಂದ, “ಗುಹೇನ ಸಹಿತೋರಾಮಃ” (ರಾ ಅಯೋ) ಎಂದೂ “ಅಹಂ ವೋ ಬಾಂಧವೋಜಾತಃ” ಎಂದೂ ಹೇಳುವಹಾಗಿ ಪರತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನು ಆಶ್ರಿತರಾದ ನಮಗೆ ವಶ್ಯನೇ ಎಂಬ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಿರೋಣವು.

ಹೀಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಗುಣಗಳು ಉಪಯುಕ್ತವಾದವು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನು ಇಂತಹ ಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಉಪಾಯವಾಗಿರುವಾಗ, ಲಕ್ಷ್ಮ್ಮಿಯ ಉಪಾಯತ್ವದಿಂದೇನೆಂಬ ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗಬಹುದು. ಈ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲಾ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಮಿಗೂ ಉಂಟು, ಅಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಮಿಯು ಉಪಾಯವಾಗಿರೇನೂ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಿಲ್ಲವು. ಆದರೆ ಭಗವಂತನೇ ಉಪಾಯವಾದರೆ, ಗುಣಗಳಿಂದೇನು? ಗುಣಗಳೇ ಉಪಾಯವಾದರೆ ಭಗವಂತನಿಂದೇನು? ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ, ಗುಣಗಳು ಉಪಯುಕ್ತಗಳಾಗಿರುವದರಿಂದ ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿ, ಅಂತಹ ಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಉಪಾಯವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವದರಿಂದ ಅಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ ಕಾರಣ

ಇವ್ವಿಶೇಷಣತ್ತಿನುಡೈಯ ಉಪಯೋಗ ಪ್ರಕಾರತ್ತೈ “ನೇರಿ ಮಾರಾದ ಪೂಮೇಲಿರುಪ್ಪಾಳ್ ವಿನೈ ತೀರ್ಕ್ಕುಮೇ” ಎನ್ನುಮ್,

ವಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಉಪಯುಕ್ತಕಾದುದರಿಂದ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿಯೇ ಉಪಾಯಭೂತಳೆಂದೂ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವದರಿಂದ ಯಾವದೊಂದು ಅಕ್ಷೇಪಣೆಗೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಹಾಗೆ ಹೇಳುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಯಾವುವು ಎಂದರೆ, ಶ್ರುತಿ, ಸ್ಮೃತಿ, ಇತಿಹಾಸ ವಾಕ್ಯಗಳುಂಟೆಂದೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ನಮ್ರಾಳ್ವಾರರೇ ನೊದಲಾದವರ ಪಾಶುರಗಳುಂಟೆಂದೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. —

ಉಪಾಯೋಪೇಯ ಪರಮಾನ - ಉಪಾಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ದ್ವಯಮಂತ್ರದ ಪೂರ್ವಬಂಧವು, ಉಪೇಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಉತ್ತರಬಂಧವು ಇವುಗಳಿಂದ, ವಾಕ್ಯದ್ವಯತ್ತಿಲುನು - ಎರಡು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲೂ, ಶ್ರುತಮಾನ-ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಇವ್ವಿಶೇಷಣತ್ತಿನುಡೈಯ - “ಶ್ರೀಮತ್” ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ವಿಶೇಷಣದ, ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು, ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಇರುವ ಶ್ರೀಮಜ್ಜೈವವು ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ “ಇವ್ವಿಶೇಷಣ” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಉಪಯೋಗಪ್ರಕಾರತ್ತೈ - ಉಪಯೋಗ ವಿಶೇಷವನ್ನು, ನಮ್ರಾಳ್ವಾರವರು ಕೃಪಯಾ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪಾಶುರವನ್ನೂ ಉಪೇಯತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪಾಶುರವನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ —

(೧) “ಮಾರಿಮಾರಾದ ತಣ್ಣಮ್ಮಲೈ ನೇಜ್ಜಿಡತಣ್ಣಲೈ ।

ಮಾರಿಮಾರಾದ ಪೈಮ್ಮಾವ್ವೊಳಿಲ್ ಶೂಳ್ ಕುರುಕೂರ್ ನೆಗರ್ ।

ಕಾರಿಮಾರ್ ಶಡಗೋರ್ ಶೂಲ್ಲಾಯಿರತ್ತಿಪ್ಪತ್ತಾಲ್ ।

ನೇರಿಮಾರಾದ ಪೂಮೇಲಿರುಪ್ಪಾಳ್ ವಿನೈ ತೀರ್ಕ್ಕುಮೇ ॥

ಅರ್ಥ - ಮಾರಿ - ಮಳೆಯು, ಮಾರಾದ - ತಪ್ಪದೆ ಬರುವದರಿಂದ, ತಣ್ - ತಂಪಾಗಿಯೂ, ಅಮ್ - ದರ್ಶನೀಯವಾಗಿಯೂ, ಇರುವ, ನೇಜ್ಜಿಡಮ್ ಮಲೈ - ತಿರುನೇಜ್ಜಿಡವೆಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಮಾಡಿಸಿರುವ, ಅಣ್ಣಲೈ - ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು, ಕುರಿತು ಇದು ಶೋಷ

(೧) ತಿರುವಾಯ್ಮೊಳಿ ೪. ೫. ೧೧.

ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕರ್ಮವು, ವಾರಿ ಮಾರಾದ - ಜಲಸಮೃದ್ಧಿಯು ತಪ್ಪದೆ ಇರುವ
 ಹೈ - ಸುಂದರಗಳಾದ, ಪೂ - ಪುಷ್ಪಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಪೋಳಿಲ್ - ಕೋಟಿ
 ಗಳಿಂದ, ಶೂಲ್ - ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ, ಕುರುಗೂರ್ನಗರಿ ಆಳ್ವಾರ್ ತಿರುನಗ
 ರಿಯ, ಕಾರಿಮಾರ್ಗ - ಕಾರಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರ ಪುತ್ರರಾದ, ಕಡ
 ಗೋಪ್ - ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರು, ಶೂನ್ಯ - ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ, ಆಯಿರತ್ತು -
 ಸಾವಿರ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿನ, ಇಪ್ಪತ್ತಾಲೆ - ಈ ಗಂ ಪಾಶುರಗಳಿಂದ, ವೇರಿ - ಪಂ
 ಮಳವು, ಅದುದರಿಂದ ಮಧುಪ್ರವಾಹವು, ಮಾರಾದ - ಕಮ್ಮಿಯಾಗದಿರುವ,
 ಪೂಮೇಲಿರುಪ್ಪಾಳ್ - ಕಮಲಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವ, ಅನು
 ಗ್ರಹಮಯಳಾದ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು, ಎನ್ನೈತೀರ್ಕ್ಕುಮೇ - ಭಗವದನು
 ಭವ ವಿರೋಧಿಯಾದ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಹೋಗಲಾಡಿಸುವಳು, ಎಶ್ಚೆಯವು
 ಹೀಗೆ ಆಶ್ರಿತನ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಮೂಲಕ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವಳೆಂದು
 ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಉಪಾಯತ್ನವೂ ಉಂಟೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು. ಪುರುಷಕಾರರೂಪ
 ದಿಂದ ಮಾತ್ರವು ಎಂದು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರು ಹೇಳಿಲ್ಲವು. "ಅಸ್ಯಾಮಮಜೆ
 ಶೇಷಂ ಹಿ ವಿಭೂತಿರುಭಯಾತ್ಮಿಕಾ | ಇತಿ ಶ್ರುತಿ ಶಿರಸ್ಸಿದ್ಧಂ ಮಂಜಾಪ್ರೇ
 ಪ್ಸುಸಿಮಾನದ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲಾ ವಿಭೂತಿಯು ಭಗವಂತ
 ನಿಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಸಹ ಶೇಷಭೂತವೆಂಬುದು ಭಗವತ್ಪಾಪ, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ
 ಛಾಂದೋಪದೇಶಗಳಿಂದ, ಇಬ್ಬರೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯರೆಂದು ತಿಳಿಯುವದೇ ಶಾಸ್ತ್ರ
 ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾದುದೇ. ಉಭಯಾಧಿಷ್ಠಾನಂಜೈಕಂ ಶೇಷಿತ್ವಂ
 ಎಂದು ಶ್ರೀ ಸೋಮೇಶಯಾಂಡಾರವರು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ತಮಗೆ ಶೇಷಭೂತ
 ರಾದ ಚೇತನರ ಉಪಾಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂಬುದೇ ಸ್ವಾರಸ್ಯ
 ವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. "ಜಾಯಾಪತ್ಯೋರ್ನಿವಿಭಾಗೋ ವಿದ್ಯತೇ" ಎಂಬ
 ಧರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲೇ ಪತಿ ಪತ್ನಿಯರಿಗೆ ಆನಂದವರುಗಳಿಗೆ
 ಉಚಿತವಾದ ವಿಭೂತಿಗಳೂ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೂ ಇದ್ದರೂ, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಯಾವುದೊಂದು
 ವಿಭಾಗವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ, ಇಬ್ಬರೂ ಸರೈಚ್ಚರಾಗ, (೨) "ಅಸ್ಯಾದೇವ್ಯಾ ಮನ
 ಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ತಸ್ಯಚಾಸ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ" ಎಂದೂ (೩) "ರಾಮಸ್ಯ ವ್ಯವಸಾಯ
 ಜ್ಞಾ" ಎಂದೂ ಮಹರ್ಷಿಯು ಉಪಪಾದಿಸಿರುವಹಾಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಇಂಗಿತವನ್ನರಿತವ
 ರಾಗಿರುವಾಗ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಚೇತನೋದ್ಧಾರ ಎಷಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂದು
 ಭಾವಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಯಾವದೊಂದು ವಿರೋಧವೂ ಇಲ್ಲವು, ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣ ಬಲ

ಉಂಟಿಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ವಿದೋಧಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಬಹುದು ಹೇಗೆಂದರೆ—

(೧) ಈಶ್ವರದ್ವಿತ್ವದಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ವೈಮನಸ್ಯದಿಂದ ವ್ಯಾಘಾತ ಉಂಟಾಗಬಹುದು ಎಂಬುದು ಒಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ಪರಸ್ಪರ ಇಂಗಿತಗಳನ್ನರಿತವರಾಗ ಸ್ವರೃಜ್ಜುರಾಗಿ, ಶುದ್ಧ ಸತ್ಯಗುಣಗಳೆಲ್ಲವರಾದುದರಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ವೈಮನಸ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಲಂಕೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದಷ್ಟು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಇಷ್ಟವಿರುವಾಗ, ತಾನು ಎಂದಿಗೂ ರಾವಣನನ್ನು ತನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಭಸ್ಮಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದು “ಅಸಂದೇಶಾತ್ಪರಾಮಸ್ಯ ತಪಸಶ್ಚಾನುಪಾಲನಾತ್ | ನತ್ವಾಂ ಕುರ್ಮಿದಶಗ್ರೀವ ಭಸ್ಮ ಭಸ್ಮಾರ್ತೇಜಸಾ” ಎಂಬುದರಿಂದ ತಿಳಿಸಿ, ತನ್ನ ಪತಿಯ ಸಜ್ಜಿಲ್ಲಾನೆನಿಸಿದರೆ “ಶರೈಸ್ತು ಸಂಕುಲಾಂಕೃತ್ವಾಲಂಕಾಂ ಪರಬಲಾರ್ಪಣಃ | ಮಾಂ ನಯೇದ್ಯದಿ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಸ್ತತ್ರಸ್ಯ ಸದೃಶಂ ಭವೇತ್” ಲಂಕೆಗೆ ಸೈನ್ಯ ಸಮೇತ ಬಂದು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಶತ್ರು ಬಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡಿ ತನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋದರೆ, ಆಗೀಗ ಆ ಧೀರೋದಾತ್ತನಾದ ರಾಮನ ಪೌರುಷಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದಾಗುತ್ತದೆಂದು ಅಂಜನೇಯನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದಳು ಆದುದರಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ವೈಮನಸ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು

(೨) ಐಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ಎಂಬುದು ಎರಡನೆಯ ದೂಷಣವು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರು ಇಬ್ಬರಾದುದರಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಯೋಗ್ಯ ಐಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಭಂಗವೆಂಬುದು ಇದರಭಿಪ್ರಾಯವು ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಐಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೇನೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಸಂಬಂಧವು ಭಂಗವಲ್ಲವು ನಾರಾಯಣನೇ ವಿಶೇಷ್ಯವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ಆತನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ, ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಸೇರಿದ ವಿಶೇಷ್ಯವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವದರಿಂದ ಐಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೇನೂ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲವು ಹೀಗೆ ವಿಶೇಷಣವೂ ಬಾಧಕವೆಂದರೆ, ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಾದ ವಿಶೇಷಣಗಳೂ ಬಾಧಕವೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಆಗ ಅದ್ವೈತಿಗಳಹಾಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ನಿರ್ದಿಶೇಷವಾಗಿಯೂ ಇರಬಹುದೆಂದು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

(೩) ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಉಪಾಯತ್ಸವೊದಲಾದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವುಂಟೆಂದು ಒಪ್ಪಿದರೆ, ನಿಸ್ಸಮಾಭ್ಯುಧಿಕಶ್ರುತಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮರು ಎಂದು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತಳಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಆತನಿಗೆ ಸಹಧರ್ಮಿಚರೀಯಾಗಿ, ಆತನೊಂದಿಗೆನೆ ಸಕಲ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಲ್ಲ ಸಹಾಯಕಳಾಗಿಯೂ ಅನುಮೋದಿಸಿಯೂ, ಲೀಲಾರಸವನ್ನು ಪತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅನುಭವ

(೨) “ನಿನ್ನಿರುವರುಳುಮ್ ಪಜ್ಜಯತ್ತಾಳ್ ತಿರುವರುಳುಮ್ ಕೊಣ್ಣಾ, ನಿನ್ ಕೋಯಿಲ್ ಶೀಯ್ತ್ತು” ಎನ್ನುಮ್ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ ಅರುಳಿ

ಸುವಳೆಂದು ಅಜ್ಜೀಕರಿಸುವದರಿಂದ ಈ ಶ್ರುತಿಗೇನೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವು ಇತ್ಯಾದಿ
“ಪಜ್ಜೆಯನಾಳಾಲೇ ನಿನ್ನಿರುವರುಳುಮ್ ಪಜ್ಜಯತ್ತಾಳ್ ತಿರುವರುಳು
ಜೊಣ್ಣಾ, ನಿನ್ನೋಯಿಲ್ ಶೀಯ್ತ್ತುಪ್ಪಲ್ ಪಡಿಕಾಲ್ ಕುಡಿಕುಡಿನ
ಳಿವನ್ನಾಟ್ಟಿಯ್ಯುಮ್ |

ತೊಣ್ಣರೋರ್ ಕೈರುಳಿಚ್ಚೋತಿವಾಯ್ ತಿರನ್ನುತ್ತಾಮುರೈ ಕೈಣ್ಣಳಾನೋ
ಕ್ಕಾಯ್ |

ಶೆಣ್ಣರೈ ಪೊರುವುನುಣ್ಣುಣೈ ಶೂಳ್‌ನ್ದ ತಿರುಪ್ಪುಳಿಜ್ಜುಡಕ್ಕಿಡನ್ನಾನೇ ||”
ಎಂಬುದು ಧರಣಿ ಪಾಶುರವು ಇದರರ್ಥವು. —“ತೆಣ್‌ತಿರೈ - ನಿರ್ಮಲ
ವಾದ ಅಲೆಗಳುಳ್ಳ, ಪೊರುವುನಲ್ - ತಾಮ್ರಪರ್ಣಿ ನದಿಯ, ತಣ್‌ಪಣೈ -
ತೆಂಪಾದ ಜಲಾಶಯಗಳಿಂದ, ಶೂಳ್‌ನ್ದ - ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವ, ತೀರವನ್ನು
ಹೊಂದಿರುವ, ತೆಂಬಿರುವ, ತಿರುಪ್ಪುಳಿಜ್ಜುಡ ಕಿಡನ್ನಾನೇ - ತಿರುಪ್ಪುಳಿಜ್ಜುಡ
ಯಲ್ಲಿ ಬಿಜಮಾಡಿಸಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಿನ್ ತಿರುವರುಳುಮ್ - ನಿನ್ನ ಕೃಪಾ
ಕಟಾಕ್ಷವನ್ನೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ, ಪಜ್ಜಯತ್ತಾಳ್ ತಿರುವರುಳುಮ್ -
ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭಳಾದ ಕಮಲವಾಸಿನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕೃಪಾ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ,
ಪಜ್ಜೆಯನಾಳಾಲೆ ಕೊಂಡು - ಬಹು ಕಾಲದಿಂದ ಹೊಂದಿ, ನಿನ್ನ ಕೋಯಿಲ್
ಶೀಯ್ತ್ತು - ನಿನಗಧಿಮತವಾದ ದಿವ್ಯದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಮಾರ್ಜನೆಯನ್ನು (ಸಾರಿಸು
ವದು) ಇದು ಸ್ವರೂಪೋಚಿತವಾದ ಸರ್ವ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವು,
ಪಲ್‌ಪಡಿಕಾಲ್ - ಬಹು ಜನ್ಮದಿಂದಲೂ, ಕುಡಿಕುಡಿನ ವಳಿವನ್ನ - ಕುಲಕ್ರಮ
ವಾಗಿ ಬಂದು ಶಾಸ್ತ್ರನಿಯಮನಾನುಸಾರವಾಗಿ, ಅಳ್ ಶೆಯ್ಯುಮ್ - ದಾಸ್ಯವನ್ನು
ಮಾಡುವ, ತೊಣ್ಣರೋರ್ ಕೈ ಅರುಳಿ-ಆಶ್ರಿತರಾದ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಾದ ನಮಗೆ
ಕೃಪೆಗೈದು, ಶೋತಿವಾಯ್ ತಿರನ್ನು - ನಿನ್ನ ಪ್ರಕಾಶಕರವಾದ ಬಾಯನ್ನು
ತೆರೆದು ಎಂದರೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಂದೆಯಾ ಎಂದು ಕೃಪೆಮಾಡಿ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು,
ಉನ್ ತಾಮುರೈ ಕೈಣ್ಣಳಾಲ್ - ನಿನಗೇನೇ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಪುಂಡರೀಕ
ಸದೃಶವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ, ನೋಕ್ಕಾಯ್ - ವಿಭೀಷಣಾದಿಗಳನ್ನು ಕಟಾಕ್ಷಿಸಿದ
ಹಾಗೆ ಕಟಾಕ್ಷಿಸಯ್ಯಾ.” ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾಡುವ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀ

(೨) ತಿರುವಾಯ್ಮೊಳಿ ೯.೨.೧.

ಚೈತ್ಯೋದಾರ್. (೩) “ಆಲಮೇಷಾ ಪರಿತ್ರಾತುಂ ರಾಕ್ಷಸ್ಯೋ ಮಹತೋ ಭಯೋತ್” ಎನ್ನುವು, (೪) ಆಲಮೇಷಾ ಪರಿತ್ರಾತುಂ ರಾಘವಾದ್ರಾಕ್ಷ

ನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಎಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ಯದೇಶೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಂಕರ್ಯವು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರು ಉಪಾಯ ದೇಶೆಯಲ್ಲೂ ಉಪೇಯ ದೇಶೆಯಲ್ಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾಗಿಯೇ ಇರುವನೆಂದುಪಪಾದಿಸುವುದರಿಂದ ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ದ್ವಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಚ್ಛಬ್ದವು ವಿಶೇಷಣವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು.” ಎನ್ನು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ ಆರುಳಿಚ್ಛೈಯೋದಾರ್ - ಎಂದು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ

ಮುಂದೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೂ ಉಪಾಯಧೂತಳೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಶ್ರೀಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ:— ಏಷಾ - ಈ ಜಗನ್ಮಾತೆಯೇ, ರಾಕ್ಷಸ್ಯಃ - ಅವಳ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ರಾಕ್ಷಸ ಪ್ರೀಯರನ್ನು, ಮಹತಃ ಭಯೋತ್-ಅಂತಹ ಲೋಕಮಾತೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಮಹಾಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಭಯದಿಂದ, ಪರಿತ್ರಾತುಂ - ಅದರ ಶಿಕ್ಷಾ ಈವದಸಿ ಇಲ್ಲದಹಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು, ಅಲಂ - ಸಮರ್ಥಳು ಅಥವಾ ಮಹತೋ ಭಯೋತ್ - ಸಂಸಾರರೂಪವಾದ ಮಹತ್ತಾದ ಭಯದಿಂದ ಕಾಪಾಡಲು ಸಮರ್ಥಳು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಕಾಪಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನಿದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ಇದರ ಪೂರ್ವಾರ್ಥವು:— “ಪ್ರಣೇಷಾತ ಪ್ರಸನ್ನಾಹಿ ಮೈಥಿಲೀ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ” ಎಂಬುದು. ಇವಳೂ ಶರಣಾಗತ ರಕ್ಷಕಳು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಆಲಮೇಷಾ ಪರಿತ್ರಾತುಂ ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾಯಧೂತವಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನೇ ಆಗಬೇಕೆಂಬುದೇನೂ ಇಲ್ಲವು, ಈಕೆಗೂ ಕೂಡ ರಕ್ಷಣ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು ಎಂಬ ಭಾವವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ.” ಪುರುಷಕಾರಣವಾದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥಳು ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಬಹುದಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ, ಹಾಗೆ ಮಹರ್ಷಿಯು ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಇಲ್ಲಿ ಅಲಂ ಪರಿತ್ರಾತುಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಮಹರ್ಷಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಉಪಾಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಎಂದು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಕೂಲಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಜಗೀನೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನಾ ಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ಉಪಾಯಧೂತಳಾಗಿ ತನ್ನೂ ತನಗೆ ಸೇರಿದವರಿಗೂ ರಕ್ಷಕಳಾಗುವೆಂಬ ಪೂರ್ಣ ನಂಬಿಕೆ ಇರುವಾಗ ಅನುಕೂಲಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವವರು ಸಂದೇಹ

ಸೀಗಣಮ್ ಎನುಮ್, ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಭಗವಾಃ ಶರಣಾಗತಿ ಸಾರ
ಮಾಣ ಆದಿಕಾವ್ಯತ್ತಿಲೇ ನಿಬಂಧಿತ್ವಾಃ.

ಪಡಲು ಈತನದ ಕಾರಣವಿರುವದಿಲ್ಲವು ಎನುಮ್ - ಎಂದೂ, ವಿಸಾ -
ಈ ಸೀತೆಯು, ರಾಘವಾತ್ - ಸೀತೆಗೆ ಭರ್ತ್ಸನ ತರ್ಜನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ
ದೋಷಗಳಾಗಿ ಕೋಪವೇನಾದರೂ ಬಂದಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನ ದೆಸೆಯಿಂದ,
ಹಿಂದೆ ಮಹತೋಭಯಾತ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದನ್ನೇ ಆಂಜನೇಯನ ದಿವ್ಯ
ಸೂಕ್ತಿ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದಾದ ಭಯವೆಂದು ವಿವರಿಸಿ
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿರುವದರಿಂದ, ಇದೇ ಮಹತ್ತಾದ ಭಯವೆಂಬ ಭಾವವು,
ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದೊಡ್ಡವನು ಶ್ರೀರಾಮನು, ಅವನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಭಯವು ಮಹತ್ತಾದ
ಭಯವೆಂದಾಗಲಿ ಆಗಬಹುದು. ರಾಕ್ಷಸೀಗಣಂ - ಈ ರಾಕ್ಷಸಿಯರ ಸಮೂಹ
ವನ್ನು, ಪರಿತ್ರಾತುಂ - ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು, ಅಲಿಂ - ಸಮರ್ಥರು ಅಥವಾ ಸಾಕು
ಮುಂದಕ್ಕೆ "ಅಭಿಯಾಚಾನು ವೈದೇಹೀ ಮೇತದ್ಧಿ ವಮರೋಚತೇ "
ಎಂಬುವದು ಉತ್ತರಾರ್ಧವು — ವೈದೇಹಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸೋಣ, ಇದೀಗ
ಒಳ್ಳೇ ಉಪಾಯವೆಂಬುದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು ತ್ರಿಜಟಿಯು ತನ್ನ ಸಖಿನಿ
ರಾದ ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ತ್ರಿಜಟಿಗೆ
ಸಂತೆಯ.

"ತತಸ್ಸಾಹ್ರೇನುತೀ ಬಾಲಾ ಭರ್ತು ರ್ವಿಜಯ ಹರ್ಷಿತಾ ।

ಅವೋಚದ್ಧಿದಿ ತತ್ತತ್ಕಂ ಭವೇಯಂ ಶರಣಂಹಿ ನಃ "

"ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿತಳಾಗಿ ಬಾಲೆಯಾದ ಸೀತೆಯು ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮ
ನಿಗೆ ಜಯಸೂಚಕವಾದ ಸ್ವಸ್ತವೃತ್ತಾಂತವಿಂದ ಹರ್ಷಿತಳಾಗಿ, ನೀವು ಹೇಳುವ
ಮಾತು ಸತ್ಯವಾದುದಾದರೆ ನಿಮಗೆ ರಕ್ಷಕಳಾಗುವೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಸೀತಾ
ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಆಂಜನೇಯನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ
ಹೇಳಿದನಂತರ ಸೀತೆಯು ಉಪಾಯಭೂತಳಾಗಿರುವದು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೂ ತಂಬಾ
ಇಷ್ಟವಾದುದೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಸೂಚಿತವು ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕವರ,
ಈ ಮೇಲಿನ ರಾಮಾಯಣ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಉಪಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎನುಮ್ -
ಎಂಬದಾಗಿಯೂ, ಪೂಜ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಶರಣಾಗತಿ ಸಾರ
ಮಾಣ - ಶರಣಾಗತಿಯೇ ಸಾರ ಎಷಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ;
ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಶರಣಾಗತಿಯು ಸಾಧಾ

ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿರುವದೇ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಅಬ್ಬಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉಂಟು, ಇಂತಹ ಶರಣಾಗತಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಡುವದರಿಂದ ಶರಣಾಗತಿ ಸಾರಮಾನ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು, ಹೀಗೆ ಶರಣಾಗತಿಯೇ ಸಾರವಾದ ವಿಷಯವಾಗಿರುವ, ಅದಿಕಾವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ನಿಬಂಧಿತಾರ್ಥ-ಅದಿಕಾವ್ಯವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ, ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನಂಬಬಹುದೋ? ಅದಿಕಾವ್ಯವೆಂದು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವದರಿಂದ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ, ಉತ್ತೇಜನಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಹೇಳಿದ ನೂತನೋ ಎಂದರೆ "ನತೇ ವಾಗನೈತಾ ಕಾವ್ಯೇ ಕಾಚಿದತ್ರ ಭವಿಸ್ಯತಿ | ಕುರುರಾಮ ಕಥಾಂ ಪುಣ್ಯಾಂ ಶ್ಲೋಕಬದ್ಧಾಂ ಮನೋರಮಾಂ ||" (ರಾ.ಬಾ ೨-೩೫) ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಯು, ಕ್ರಾಂಚ ಪಕ್ಷಿಯ ವಧ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದ "ಮಾನಿಸಾದ" ಎಂಬ ಅಶ್ಲೀಲ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ದುಃಖಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿರುವಾಗ, ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನು ಬಂದು ಅದೇ ಅದ್ಭುತವಾದ ಮಂತ್ರಶ್ಲೋಕವೆಂದು ತೋರಿಸಿ, ಅವರ ಶೋಕವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಓ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯೇ ನಿನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರದುಷ್ಟವಾಗಿ ಸುಳ್ಳಾದ ಮಾತು ಯಾವುದೂ ಇರುವದಿಲ್ಲವು. ಎಂದರೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ದೋಷವೂ ಅದರಲ್ಲಿರುವದಿಲ್ಲವು, ಅದುದರಿಂದ ಪರತತ್ತ್ವ ಸಾಧಾರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ರಾಮಕಥೆಯನ್ನು ಬರೆಯಲು ನೀನು ಯೋಗ್ಯನಾದುದರಿಂದ, ಕುರು ರಾಮಕಥಾಂ - ಶ್ರೀರಾಮ ಕಥೆಯನ್ನು ರಚಿಸು, ಅದು ಎಂಥಾದ್ದು ಆಗುತ್ತದೆಂದರೆ, ಪುಣ್ಯಾಂ - ಪಾಪಹರವಾದುದಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಮನೋರಮಾಂ ಶ್ರುತಿಗೆ ಮನೋಹರವಾಗಿಯೂ ವಿಚಿತ್ರ ಕಥೆಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿ ಪುನಃಪುನಃ ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥಾದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಶ್ಲೋಕಬದ್ಧಾಂ - ನಾಟಕಾದಿಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ಅನಂದವನ್ನು ಒಟ್ಟುಮಾಡುವ ಹಾಗೆ ನಾನಾ ವಿಧ ವೃತ್ತಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ರಂಜಕವಾದುದು, ಇಂತಹ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ರಚಿಸು ಎಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಹೋಗಿರುವದರಿಂದ, ಸತ್ಯವಾಗಿ ಶರಣಾಗತಿ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸಪಾದಿಸುವ ಕಾವ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ನಿಬಂಧಿತಾರ್ಥ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಭಗವಾಃವರು ಹೇಳಿರುವ ವಾಕ್ಯವು, ಶ್ರುತಿಯ ವಿಧಿವಾಕ್ಯದ ಹಾಗೆ ಉಪಾದೇಯವೆಂಬ ವಿವರಾದಿಂದ ಹೇಳಿದುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ — ಸತು ಮೇಧಾವಿನೌ ದೃಷ್ಟ್ವಾ, ವೇದೇಷು ಪರಿ ನಿಷ್ಕಿತೌ | ವೇದೋಪಬೃಂದಸಾರ್ಥಾಯ ತಾವಗ್ರಾಹಯತ ಪ್ರಭುಃ | ಕಾವ್ಯಂ ರಾಮಾಯಣಂ ಕೃತ್ವಾಂ ಸೀತಾಯಾಶ್ಚರಿತಂ ಮಹತ್ ||" ಲವ

(೫) “ಸಂಸಾರಾರ್ಣವ ತಾರಿಣೀಂ” ಎನ್ನು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಕಾಶ್ಯಪಾದಿಗಳುಮ್ ಶೌನ್ವಾರ್‌ಗಳ್.

ಕುಶರು ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳ ಸಾಂಗಾಧ್ಯಯನದಿಂದಂಟಾದ ಆಪಾತ ಪ್ರತಿಪನ್ನ ವೇದಾರ್ಥಗಳುಳ್ಳವರಾದುದರಿಂದ ಸತ್ಪಾತ್ರರಾದ ಶಿಷ್ಯರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ವೇದಾರ್ಥಗಳ ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯವದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುವ ಅದಿಕಾವ್ಯದ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಭಗವಾಢರವರು ಅವರನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ವದೇಶಿಸಿದರು, ಅದೆಂಥಾದ್ದೆಂದರೆ, ರಾಮಾಯಣಂ - ಮನಸ್ಸು ರಮಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ಶ್ರೀರಾಮನ ಚರಿತ್ರವು, ಅಥವಾ ಸರ್ವರೂ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ ಆನಂದಿಸುವಂತಹ ಚರಿತ್ರವು, ಮತ್ತು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ, ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ರಾವಣಸಂಹಾರ, ಆಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದವರೆಗೂ ತದನಂತರವೂ ಸಹ ಸೀತಾಚರಿತ್ರವೇ ಆದುದರಿಂದ ಮಹತ್ತಾದ ಕಾವ್ಯವೆಂದೆನಿಸಿದುದು, ಇಂತಹ ವೇದೋಪಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯವಾಗಿ ವೇದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದರಿಂದ ನಿಬಂಧಿತವಾದ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು

(೫) “ಸಂಸಾರಾರ್ಣವ ತಾರಿಣೀಂ” ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಸುವವಳಾದ ಬಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಎನ್ನಮ್ - ಎಂಬುದಾಗಿ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಕಾಶ್ಯಪ ಮೊದಲಾದವರೂ ಶೌನ್ವಾರ್‌ಗಳ್ - ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ, ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾದಿ ಸಂಹಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬರ್ಥವು “ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದಾಂ ರಮ್ಯಾಂ ಸಂಸಾರಾರ್ಣವ ತಾರಿಣೀಂ | ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದಿನೀಂ ದೇವೀಂ ಶರಣ್ಯಾಮನುಚಿಂತಯೇತ್” ಎಂಬುದು ಪೂರಾ ಶ್ಲೋಕವು. ಇದರರ್ಥವು ವ್ಯಕ್ತವು ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದಾಂ ಎಂದೂ ಸಂಸಾರಾರ್ಣವತಾರಿಣೀಂ ಎಂದೂ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಉಪಾಯತ್ಪವನ್ನೇ ಹೇಳಿ, ಪುರುಷಕಾರತ್ವ ಮಾತ್ರವೆಂದು ಹೇಳದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಉಪಾಯತ್ಪದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವುಂಟೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು. ಕಾಶ್ಯಪರು ಏನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂದರೆ — “ಬಹ್ವಾದ್ಯಾಶ್ಚ ಸುರಾ ಸ್ವರ್ಗೇ ಮುನಯಶ್ಚ ತಪೋಧನಾಃ | ಏಥಂಶೇ ತ್ವತ್ಪದಜ್ಞಾಯಾ ಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಕಮಲೀಶ್ವರಿ” ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರರೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಮುನಿ

(೫) ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ಸಂಹಿತೆ.

(೬) “ನಾಚಃ ಪರಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಿತಾ ಪ್ರಪದ್ಯೇನ್ನಿಯತಕ್ರಿಯಮ್”
ಎನ್ನು ಶ್ರೀ ಶಾನಕ ಭಗವಾನ್ ನಿಧಿತ್ತಾ. (೭) ಆತ್ಮವಿದ್ಯಾ ಚದೇವಿತ್ಯಂ

ಗಳೂ ತಪೋಧನರೂ ಎಲ್ಲರೂ, ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲಗಳ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ
ಸರ್ವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

(೬) ನಾಚಃಪರಂ - ವಾಚಾಮಗೋಚರ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ನಾರಾಯಣ
ನನ್ನು, ಪ್ರಾರ್ಥಯಿತಾ - ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಪುರುಷನು,
ಶ್ರಿಯಂ - ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು, ನಿಯತಃ - ನಿಯಮವಿತ್ತುನಾಗಿ, ಅಥವಾ
ತಪ್ಪದಿರ.ವನಾಗಿ ನಿಯಮೇನ, ಪ್ರಪದ್ಯೇತ್ - ಶರಣು ಹೊಂದತಕ್ಕದ್ದು.
“ಮುಮುಕ್ಷುರ್ವೈ ಶರಣಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ” ಎಂಬುದು ಹೇಗೆ ವಿಧಿವಾಕ್ಯವೋ,
ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಪದ್ಯೇತ್ ಎಂಬುದು ವಿಧಿವಾಕ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಮುಂದೆ,
ಎನ್ನು ಶ್ರೀ ಶಾನಕ ಭಗವಾನ್ ನಿಧಿತ್ತಾ - ಎಂದು ಪೂಜ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಶಾನಕ
ಮಹರ್ಷಿಯು ತಮ್ಮ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ
ಕೈವಲ್ಯಾರ್ಥಿಯಾದ ಜಿಜ್ಞಾಸುವು ನಾಚಃ ಪರಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಿತಾ ಎಂಬುದರಿಂದ
ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು, ಸಾಕ್ಷಾತ್ ನೋಕ್ಷಾಧೀನ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ,
ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ವವೂ ನೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವವೂ ಉಂಟು.

(೭) ಮುಂದೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಹೇಗೆ ಸಕಲ ಐಹಿಕಾನುಷ್ಠಿಕ ಸಖಗಳಿಗೆ
ಕಾರಣಜಾತಳಾಗಿ, ಸಕಲ ವಿದ್ಯಾನುಯಾಳಾಗಿ, ಉಪಾಯಭೂತಳಾಗಿ, ನೋಕ್ಷ
ಪರೈತವಾದ ಸಕಲಾಭಿಷ್ಠಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವಳೆಂಬುದಕ್ಕೆ ವರಪ್ರಸಾದದಿಂದ
ವಶೇಷ ಪೂಜನನಿಧಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯು ವಾಕ್ಯವನ್ನುದಾಹರಿಸಿ
ತ್ತಾರೆ:— “ಯಜ್ಞವಿದ್ಯಾ ಮಹಾವಿದ್ಯಾ ಗುಹ್ಯವಿದ್ಯಾ ಚ ಶೋಭನೇ”
ಎಂಬುದು ಪೂರ್ವಾರ್ಥವು. ಯಜ್ಞವಿದ್ಯಾ ಎಂದರೆ ಧರ್ಮವಿವಾಸಾಂಸಾ ವಿದಾ
ಮಯಳು, ಮಹಾವಿದ್ಯಾ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಎಷ್ಟು ಚಿತ್ತೀಯರು ಇಂದ್ರಜಾಲಾದಿ
ಕುಹಕವಿದ್ಯೆ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ, ಶ್ರೀ ಧರ್ಮಿಯರು ವಿಶ್ವರೂಪಾದ್ಯುಪಾ
ಸನಾ ಎಂದು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಯದ್ಯಪಿ ಇಂದ್ರಜಾಲಾದಿ ವಿದ್ಯೆಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ
ವಿಭೂತಿಸಾದರೂ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಹೇಳುವುದು
ಸರಿಯಲ್ಲವು, ಸರ್ವ ಗತತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಸಹ್ಯಕರವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರು
ವಕೆಯನ್ನು ಹೇಳಬಹುದೋ? ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

(೬) ಶ್ರೀ ಶಾನಕ ಸಂಹಿತೆ. (೭) ಎ.ಪು. ೧.೯.೧೨೦

ವಿಮುಕ್ತಿ ಫಲದಾಯಿನೀ" ಎನ್ನು ಪುಲಸ್ತ್ಯ ವಸಿಷ್ಠವರ ಪ್ರಸಾದ ಲಬ್ಧಿ ಪರದೇವತಾ ಸಾರಮಾರ್ಥ್ಯಜ್ಞಾನಮುಡೈಯ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ

ವಿಶ್ವರೂಪೋಪಾಸನವೂ ಆತ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲೇ ಬರುವದರಿಂದ ಪಾನರುಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮಹಾವಿದ್ಯೆಯು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜಿಜ್ಞಾಸುವಿನ ವಿದ್ಯೆಯು, ಆತ್ಮಾವಲೋಕನಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾದ ವಿದ್ಯೆಯು, ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಯುಕ್ತ ಆತ್ಮೋಪಾಸನೆಯು. ಹೀಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ನಾಲ್ಕು ವಿಧ ಸುಕೃತಿಗಳ ವಿದ್ಯೆಗೂ ಅಭಿಮಾನ ದೇವತೆಯು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಂಬಾಗುತ್ತದೆ. ಅರ್ಧಾರ್ಥಿಗೆ ಬೇಕಾದುದು ಯಜ್ಞವಿದ್ಯೆಯು, ಜಿಜ್ಞಾಸುವಿಗೆ ಬೇಕಾದುದು ಮಹಾವಿದ್ಯೆಯು ಆರ್ತನಿಗೆ ಗುಹ್ಯವಿದ್ಯೆಯು ಎಂದರೆ ಆಪ್ತಾಕ್ಷರ, ಪಡಕ್ಷರ, ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವಿದ್ಯೆಯು, ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ ಆತ್ಮವಿದ್ಯೆಯು ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯು, ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಭಿಮಾನದೇವತೆಯು, ಇಂತಹ ವಿದ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಆಕೆಯ ವಿಭೂತಿಯಾದುದರಿಂದ, ವಿಮುಕ್ತಿ ಫಲದಾಯಿನೀ - ವಿಶೇಷವಾದ ಮುಕ್ತಿಫಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವವಳು ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಎಂಬ ಭಾವವು; ಯಾವಾಗ ಮುಕ್ತಿಫಲವನ್ನೇ ಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥಳೋ, ವಿಶ್ವರೈಕೈವಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವಳೆಂಬುದು ಕೈಮುತಿಕನ್ಯಾಯ ಸಿದ್ಧವು. ಇದು "ವಿಶ್ವರೈಮಕ್ಷರಗತಿಂ ಪರಮಂ ಪದಂವಾ" ಎಂಬ ಶ್ರೀ ಗುಣರತ್ನಕೋಶ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು ಆದುದರಿಂದ ವಿಮುಕ್ತಿ ಫಲದಾಯಿನೀ ಎಂಬುದು ಇತರ ವಿಶ್ವರೈಕೈವಲ್ಯಾದಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವು ಆದರೆ ಕೆಲವರು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವವನ್ನಂಗೀಕರಿಸಲಿಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಆತ್ಮವಿದ್ಯೆಯ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ವಿಮುಕ್ತಿಫಲದಾಯಿನೀ ಎಂಬುದನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದರೂ ಯಾವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಆತ್ಮವಿದ್ಯಾದಿಗಳು ವಿಭೂತಿಗಳಾದವೋ, ಯಾವಾಗ ಆತ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕರಣಿಸಿದಳೋ, ತತ್ಪಲಕ್ಕೂ ಆಕೆಯೇ ಕಾರಣಭೂತಳಾದಳೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ; ಎನ್ನು-ಎಂಬದಾಗಿ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ ವಸಿಷ್ಠವರಪ್ರಸಾದ ಲಬ್ಧಿ - ಪುಲಸ್ತ್ಯರು ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪುತ್ರರು, ವಸಿಷ್ಠರು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರ ಪಿತಾಮಹರು, ಇವರಿಬ್ಬರ, ಪ್ರಸಾದ ಲಬ್ಧಿ - ಕೃಪೆಯಿಂದ ಹೊಂದಿದ, ಪರದೇವತಾ ಸಾರಮಾರ್ಥ್ಯಜ್ಞಾನಮುಡೈಯ - ಪರತತ್ವದ ಯಾಥಾತ್ಮ್ಯರೂಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯು,

ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ ದಾನ್. “ವಿಮುಕ್ತಿ ಫಲದಾಯಿನೀ” ಎಜ್ಜಿರವಿದು ಆತ್ಮ
ವಿದ್ಯಾ ವಿಶೇಷಣ ಮಾನಾಲಾಮ್, ತತ್ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯತ್ತಾಲ್ ಅದು
ಇವಳುಡೈಯ ವಿಭೂತಿಯಾಯಿತ್ತು.

ಶ್ರಿಯಃಪತಿ ತಾನುಮ್, (೮) “ಯಾಮಾಲಂಬ್ಯ ಸುಖೇನೇಮಂ
ದುಸ್ತರಂ ತ್ರಿಗುಣೋದಧಿಮ್ । ನಿತ್ಯರಂತ್ಯ ಚಿರೇಣೈವ ವ್ಯಕ್ತ ಧ್ಯಾನ

ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ ದಾನ್ - ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಪುಲಸ್ತ್ಯ ವಸಿಷ್ಠರಿಬ್ಬರೂ
ಇವರಿಗೆ ವರವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಾಂತಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ೭೪೦ನೆಯ ಪುಟ
ವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ, ವಿಮುಕ್ತಿ ಫಲದಾಯಿನೀ. ಎಜ್ಜಿರವಿದು-ಎಂಬುವ ಈ
ಪದವು, ಆತ್ಮವಿದ್ಯೆಯ, ವಿಶೇಷಣ ಮಾನಾಲಾಮ್ - ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಅಂಗೀ
ಕರಿಸಿದರೂ, ತತ್ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯತ್ತಾಲೇ - ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯೆಗಳೂ
ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯಭಾವದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವರಿಂದ, ಅದು - ಆ
ವಿದ್ಯೆಯೂ, ಇವಳುಡೈಯ - ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ, ವಿಭೂತಿಯಾಯಿತ್ತು -
ನಿಯಾಮ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದಾಯಿತು ಈ ವಿದ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಆಕೆಗೆ ಶೇಷಭೂತ
ವಾಗಿ ಆಕೆಗೆ ಅಧೀನವಾದವು ಈ ವಿದ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಉಂಟಾಗಬೇಕಾದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ
ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೇ ಇಲ್ಲವು. ಯಾವಾಗ ವಿದ್ಯಾನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾಯಿತೋ, ತತ್ತ್ವ
ತ್ಪಲವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲು ಅಭ್ಯಂತರವೇನೂ ಇಲ್ಲವು. ಯಾವಾಗ
ಕಾರಣವು ಇವಳ ವಶವೋ, ಕಾರ್ಯವೂ ಅವಳ ವಶವೇ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.
ಆದರೆ ವಿಮುಕ್ತಿ ಫಲದಾಯಿನೀ ಎಂಬ ದಾತ್ಯತ್ವವನ್ನು ಚೇತನಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ
ಯಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವದು ಸ್ವಾರಸ್ಯವೇ ಎನಾ, ಆತ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವ ಹಾಗೆ
ಅರ್ಥ ಹೇಳುವದು ಅಷ್ಟು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಲ್ಲವು

ಮುಂದೆ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯ ವಾಕ್ಯವೇ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಸಾತ್ಯತದಲ್ಲಿ
ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದ. ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರಿಯಃ
ಪತಿ ತಾನುಮ್ - ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ, “ಯಾಂ - ಯಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು, ಅಲಂಬ್ಯ - ಅವಲಂಬಿಸಿ, ಎಂದರೆ ಆಕೆಯ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ
ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿ, ವ್ಯಕ್ತ ಧ್ಯಾನ ಪರಾಯಣಾಃ - ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಸರ್ವ
ಶ್ವರನ ದಿವ್ಯನುಗಳ ವಿಗ್ರಹದ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದವರು, ಸುಖೇನ - ಶುಂಭಾ
ಸುಲಭವಾಗಿ, ಏನೊಂದೂ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ, ಇಮಂ ದುಸ್ತರಂ - ಈ ದಾಟಲಸಾಧ್ಯ

ಪರಾಯಣಾಃ" ಎನ್ನು ಶ್ರೀ ಸಾತ್ವತತ್ರೀಲೇ ಶ್ರಿಯಃ (ಶ್ರೀ) ಪತಿರೂಪ
ಧ್ಯಾನತ್ರೀಲೇ ಯರುಳಿಚ್ಛೆಯಾದಾನ್. ತತ್ಪರಜ್ಞಾಣಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳ್ ನಿರ್ದ,
ಇಮ್ಮಧ್ಯಸ್ಥ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳತಿಪ್ರಬಲಜ್ಞಳ್.

ವಾದ, ಶ್ರೀಗುಣೋದಧಿಂ - ಸತ್ಪರಜ್ಞಸ್ತನೋಗುಣಗಳಿಂದ ಸೇರಿದ ಪ್ರಕೃತಿ
ಎಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಎಂದರೆ ಸಂಸಾರವನ್ನು, ಅಚಿರೇಣೈವ - ಇನ್ನೊಂದು
ಸಾಧನವಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸ್ಥಿಪ್ರವಾಗಿಯೇ, ನಿಸ್ತರಂತಿ - ದಾಟುತ್ತಾರೆ." ಎಂದರೆ
ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೊಂದಿಗೆ ತನ್ನನ್ನೂ ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೇನೇ ಸುಲಭವಾಗಿ ದಾಟಬಹುದೇ
ವಿನಾ, ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರೀ ಸಾತ್ವತ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ, ಶ್ರಿಯಃಪತಿರೂಪ
ಧ್ಯಾನತ್ರೀಲೇ-ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಾಬ್ಜರೂ ಸೇರಿ ಏಕತತ್ವವಾದುದರಿಂದ ಅಂತಹ
ಶ್ರೀಪತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, ಅರುಳಿಚ್ಛೆಯಾದಾನ್ - ಕೃಪಯಾ
ಅಪ್ಪಣೇ ಕೊಡಿಸಿರುತ್ತಾನೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರಿಯಃಪತಿ ತಾನುಮ್ ಎಂಬುದು
ಕರ್ತೃಪದವು. "ಶ್ರೀಪತಿ" ಎಂಬ ಸಮಾಸಯುಕ್ತ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ
ಪರತತ್ವವೆಂಬ ಭಾವವು ವ್ಯಕ್ತವು.

ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀತ ಪ್ರಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೆ ಉಪಾಯತ್ವ ಉಪೇಯತ್ವ
ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಾದಿಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿತ್ವ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ
ನ್ನೂ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಂತಹ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ
ವಿಹರ್ಷಿ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ, ಕಾಶ್ಯಪ, ಪರಾಶರಾದಿಗಳ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಶ್ರೀ
ಸಾತ್ವತೋಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಏಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಿದುದು? ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ
ಕಾರಣ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪ್ರಭಾವ ಪ್ರಶಂಸೆಗಾಗಿಯೇ ವಿಪುಲ ಪ್ರಮಾಣ
ಗಳು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯ ಸ್ವವೆಂದು ಕೆಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಬಹುದು. ಆದುದ
ರಿಂದ ಅಂತಹ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಷ್ಠಾನನಿಧಿಗಳ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ
ಯಾವುದೊಂದು ಪಕ್ಷಪಾತದ ಆರೋಪಣೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಅವುಗಳು
ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ತತ್ಪರಜ್ಞಾಣಾನ -
ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಂಬಂಧವಾದ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳ್-ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೆ ಮಾಹಾತ್ಮೆಯನ್ನು ಪ
ಪಾದಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಅವುಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ
ಅಷ್ಟೋತ್ತರ ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳು, ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪುರಾಣಭಾಗ
ಗಳು, ನಿರ್ದ-ಇಂತವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಇದ್ದರೂ ಎಂದರೆ ಇವುಗಳೂ ಕೂಡ ನಮಗೆ ಪ್ರಮಾ
ಣವಾದರೂ, ಈ ಮಧ್ಯಸ್ಥ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳ್-ಈ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಮಾಹಾತ್ಮೆಯನ್ನೇ

ಶ್ರೀಯಃ ಉಪಾಯಶ್ಚೇ ಆಚಾರ್ಯದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಯಃ |

ಆಳವನ್ನಾರುಮ್, (೧) “ಜಗತ್ಸಮಸ್ತಂ ಯದಪಾಙ್ಗ ಸಂಶ್ರಯಂ”
ಎನ್ನುಮ್ (೨) ಶ್ರೀಯೋನಹ್ಯರವಿಂದ ಲೋಚನ ಮನಃಕಾಂತಾ ಪ್ರಸಾ

ಉಪಪಾದಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪವೇನೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಮಧ್ಯಸ್ಥವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪ್ರಕರಣ ಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಯಾಧಾಧ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಾದ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಸಂಹಿತೆ, ಶೌನಕಸಂಹಿತೆ, ಎವ್ಲಪುರಾಣ, ಸಾತ್ವತಸಂಹಿತೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಅತಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ - ಪ್ರತಿರೋಧಿಸುವವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದುದರಿಂದ ತುಂಬಾ ಪ್ರಬಲವಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ತತ್ಪರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ. “ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹ ಹೃಷೀಕೇಶೋ ದೇವ್ಯಾ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ | ರಕ್ಷಕಸ್ವರೂಪಿಣೋ ನೈ ವೇದಾನ್ತೇಷುಚ ಗೀಯತೇ ||” ಎಂಬುದು ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರ ಪ್ರಮಾಣವು. ಅಷ್ಟೋತ್ತರ ಸಹಸ್ರನಾಮಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಅನೇಕ ನಾಮಗಳಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಭಗವತ್ಪಾಶ್ಚಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕರಣವಲ್ಲ. ಪ್ರಮಾಣಗಳುಳ್ಳ (೨೫೧ನೆಯ ಪುಟವನ್ನೂ ೨೦೯೨ನೆಯ ಪುಟವನ್ನೂ ನೋಡಿ)

ಆಯಾಯ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು “ಪ್ರಮಾಣ ಸಂಪ್ರದಾಯಜ್ಞಳಾಲೀ ಕಣ್ಣುಕೊಳ್ಳದು” ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿ, ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ

ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ವವುಂಟೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಳು.

ಆಳವಂದಾರುಮ್ - ಶ್ರೀ ಯಾಮನೇಯರೂ, “ಜಗತ್ಸಮಸ್ತಂ - ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತೂ, ಯದಪಾಙ್ಗ ಸಂಶ್ರಯಂ - ಯಾವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕೃಪಾ ಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುತ್ತದೋ,” ಎನ್ನುಮ್ - ಎಂದು, ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ ದಾರ್ - ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಮುಂದೆ ಇದೆ ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಯಾವುದೆಂದರೆ:—

(೧) ಸ್ತೋತ್ರರತ್ನ ೩೭. (೨) ಚತುಶ್ಲೋಕಿ ೩.

ಚಕರ್ಥ ಯಸ್ಯಾ ಭವನಂ ಭುಜಾಂತರಂ

ತವಪ್ರಿಯಂ ಧಾಮ ಯದೀಯ ಜನ್ಮಭೂಃ ।

ಜಗತ್ಸಮಸ್ತಂ ಯದಪಾಙ್ಗ ಸಂಶ್ರಯಂ

ಯದರ್ಥಮಂಭೋಧಿ ರಮಂಘ್ಯ ಬಂಧಿಚ ॥

ಇದರರ್ಥವು—ತವ - ನಿನ್ನ ಎಂದರೆ ಸಾರಾಯಣನ, ಭುಜಾಂತರಂ-ಭುಜಗಳ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶವಾದ ವಕ್ಷಸ್ಥಳವನ್ನು, ಯಸ್ಯಾ-ಯಾವ ಹುಡುಗನಿಗೆ, ಭವನಂ-ವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿ, ಚಕರ್ಥ-ಮಾಡಿದೆಯೋ, ತವ ಎಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದುದರಿಂದ ಕಾಕಾಕ್ಷಿನ್ಯಾಯಪ್ರಕಾರ ಎರಡುಕಡೆಗೂ ಅನ್ವಯವು, ತವ-ನಿನ್ನ, ಪ್ರಿಯಂ ಧಾಮ-ಪ್ರಿಯವಾದ ಸ್ಥಾನವಾದ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವು, ಯದೀಯ ಜನ್ಮಭೂಃ-ಯಾವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನವೋ, ಸಮಸ್ತಂ ಜಗತ್-ಸಮಸ್ತ ಲೋಕವೂ, ಯದಪಾಂಗ ಸಂಶ್ರಯಂ-ಯಾವ ಉದಾರಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕಟಾಕ್ಷವನ್ನೇ ಆಶ್ರಯವಾಗಿ ಉಳ್ಳದೋ, ಯದರ್ಥಂ-ಯಾವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ, ಅಂಭೋಧಿ-ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವು, ಅವಂಧಿ - ಮಧನ ಮಾತಲಪ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಸಮುದ್ರ ಮಧನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳು, ಅಬಂಧಿಚ - ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇತ ವೆಯು ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ರಾಮಾನತಾರದಲ್ಲಿ ಸೇತುಬಂಧನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಅಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಎಂದು, ಋಣೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಯಾ ಸಹಾಸೀನಂ ಎಂಬ ದಾಗಿ ಮುಂದೆ ಇರುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲಾ ಯಾವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅಪಾಂಗ ಸಂಶ್ರಯವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಸತ್ಯ ಚೇತನರ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಸಹ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟಾಕ್ಷಾನುಸಾರವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾಯತ್ನವನ್ನು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟಾಕ್ಷವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಏನು ದುರವಸ್ಥೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ “ತ್ವಯಾದೇವಿ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಂ ಸಕಲಂ ಭವನಕ್ರಯಂ । ವಿನಷ್ಟ ಪ್ರಾಯಮಭವತ್ತ್ವ ಯೇದಾನೀಂ ಸಮೇಧಿತಂ ॥” ಎಂಬುದು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ, ಸರ್ವವೂ ನಷ್ಟಪ್ರಾಯವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ “ತ್ವಯಾವಲೋಕಿತಾಸ್ಸದ್ಯ ಶ್ರೀಲಾಭ್ಯೋಸ್ಸಕಲೈರ್ಗುಣೈಃ । ಧನ್ಯಶ್ಚಕ್ಷುಶ್ಚ ಯುಜ್ಯತೇ ಪುರುಷಾ ನಿರ್ಗುಣಾ ಅಸಿ । ಸಶ್ಲಾಘ್ಯಃ ಸ್ವಗುಣೇ ಧನ್ಯಃ ಸ್ವಕುಲೀನ ಸ್ವಬುದ್ಧಿಮಾನ್ ॥” ನಿನ್ನ ಕಟಾಕ್ಷ ಒಂದಿದ್ದರೆ ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ, ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೆಂದಲೂ ಧನ್ಯಶ್ಚಕ್ಷುಗಳೆಂದಲೂ ಕೂಡಿದವರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು, ಏನೊಂದೂ ಶ್ಲಾಘ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನೇ ಶ್ಲಾಘ್ಯನೆನಿಸುವನು, ಗುಣಹೀನನು ಗುಣವಂತನಾಗುವನು, ಧನ್ಯನಾಗುವನು, ಅಕುಲೀನನು ಕುಲೀನನಾಗುವನು, ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ

ದಾದೃಶೇ ಸಂಸೃತ್ಯಕ್ಷರ ವೈಷ್ಣವಾಧ್ಯಸು ನೃಣಾಂ ಸಂಭಾವ್ಯತೇ ಕರ್ಹಿ
ಚಿತ್ ನನ್ರಮ್ ಅರುಳಿಚ್ಚೆ ಯ್ ದಾರ್.

ದವನು ಬುದ್ಧಿಮಾರ್ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವನು" ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವುರಾಣದಲ್ಲಿ
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಶ್ಯಪ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯು ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿ
ಸರ್ವ ದೇವತೆಗಳ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ.
(೨೧೧೭ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ) ಹೀಗೆ ಉಪಾಯತ್ನ ಉಂಟೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಮೇಲಿನ
ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯ ಮುಖೇನ ಹೇಳಿ, ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯ
ದಲ್ಲಿ ವ್ಯತಿರೇಕಮುಖೇನ ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರು ತಾವು ಬರೆದಿರುವ ಚತು
ಶ್ಲೋಕಿಯಲ್ಲೂ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ (೨) "ಅರವಿಂದಲೋ
ಚನ-ಕಮಲಸದೃಶವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಸರೋತ್ಪನ್ನ, ಮನಃ-ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ,
ಕಾಂತಿ - ಅತಿ ಮನೋಹರಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು, ಪ್ರಸಾದಾದೃಶೇ - ಅನುಗ್ರಹ
ವಿಲ್ಲದೆ, ಸಂಸೃತಿ - ಸಂಸಾರ, ಇದರಿಂದ ಐಹಿಕ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಾದಿ ಭೋಗಗಳು
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ಅಕ್ಷರ - ಕೈವಲ್ಯ, ವೈಷ್ಣವಾಧ್ಯಸು - ಮೋಕ್ಷ, ಇವುಗಳ
ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಹಿಚಿತ್ - ಎಂದಿಗೂ, ಯಾವಾಗಲೂ, ಶ್ರೇಯಃ-ಶ್ರೇಯಸ್ಸು,
ನಸಂಭಾವ್ಯತೇ - ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು, ಹಿ - ಇದು ಸಿದ್ಧವು ಎಂದರೆ ಶ್ರುತಿ
ಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವು ಎಂಬ ಭಾವವು." ಇದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ
ಐಹಿಕ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ, ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಸುಖಗಳನ್ನೂ, ಕೈವಲ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ
ಮೋಕ್ಷಾನುಭವವನ್ನೂ ಹೊಂದಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ಹೇಳದಂತಾಯಿತು.
ಇದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ನವೂ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವವೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿತು. ಇದನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಶ್ರೀ ಪರಾರಂಭಿಗಳು, "ಐಶ್ವರ್ಯಮಕ್ಷರ
ಗತಿಂ ಪರಮಂಪದಂವಾ ಕಸ್ಮೈ ಚಿದಂಜಲಿಭರಂ ವಹತೀವಿತೀಕೃ" ಎಂಬ
ಶ್ರೀ ಗುಣರತ್ನಕೋಶ ಒಲನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ, "ದೇವಜುಷ್ಠಾ
ಮುದಾರಾಂ" ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಎಶದೀಕರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಉಪಾಯತ್ನವೂ
ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವವೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಕೆಯು ಉದಾರಳು ಹೇಗೆ? ಶ್ರುತಿಯೂ
ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ

ಈ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಐಹು ವಿಸ್ತರವಾದ ಉಪಪಾದನೆಯನ್ನು ದಾಸನು ಬರೆದಿರುವ
ಚತುಶ್ಲೋಕಿಯ ಆಚಾರ್ಯಹೃದಯಾನ್ವೇಷಿಣಿ! ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಣ
ಬಹುದು. ೫೨ ರಿಂದ ೭೦ನೆಯ ಪುಟಗಳವರೆಗೆ ಪರಾಂಖರಿಸಿ, ಆಕೆಗೆ ಮೋಕ್ಷ

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ ಉಂಟೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ, ಕುರಾಣ್ಯ
ಗರ್ಭ ಸ್ತೋತ್ರ, ಕಾಶ್ಯಪ ಸ್ತೋತ್ರ, ಶೌನಕ ಸಂಹಿತಾ ವಾಕ್ಯಗಳೇನೆ, ರಾಮಾಣ
ಮೋಕ್ಷಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾ ಉಂಟೆಂದೇ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಆದರೆ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲದೆ
ಇತರ ಪ್ರಮಾಣಗಳೇ ಆಗಿವೆ, ಇದರಿಂದ ಶ್ರುತಿಯ ಆಧಾರವಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸ
ತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಶ್ರುತ್ಯಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದವರಿಗೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿರ
ಲೆಂಬ ಉದಾರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಬರೆದಿರುವದರಿಂದ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾ
ಹರಿಸಿಲ್ಲವು. ಉಪಾಯತ್ನವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣಗಳು. ಯಾವು
ನೆಂದರೆ:—

೧. “ಅನೀತವಾದಗ್ಂ ಸ್ವಧಯಾತದೇಕಂ” ಈ ಶ್ರುತಿಯ ವಿವರಣೆಗೆ
ದಾಸನು ಬರೆದಿರುವ ಶ್ರೀ ಸ್ತುತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾದ ಅಚಾರ್ಯಹೃದಯಾನ್ವೇ
ಷಿತೆಯ ೫೭ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪರಂ ೬೦೩

೨. “ಶ್ರಿಯಂ ಲೋಕೇ ದೇವಜುಷ್ಪಾ ಮುದಾರಾಂ” ಉಪಾಯತ್ನ
ರಕ್ಷಕತ್ವಗಳಿಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ, ಉದಾರತ್ವವು ಕೂಡ ವದ್ವಿವು.

೩. “ಸಾನೋ ಲೋಕಮನ್ಯತಂ ದಧಾತು” ಉಪಾಯತ್ನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ
ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಡಲು ಶಕ್ತರು.

೪. “ಈಶಾನಾದೇವೀ ಭುವನಸ್ಯಾಧಿಪತ್ನೀ” ಇದರಿಂದ ಸರ್ವನಿಯಾ
ಮಕತ್ವವೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಂಟೆಂಬುದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

೫. “ಶ್ರಿಯಂ ವಸಾನಾ ಅಮೃತತ್ವಮಾಯತ” ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಆಶ್ರ
ಯಿಸುವದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವುಂಟೆಂಬುದು ಇದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು.

೬. “ಈಶ್ವರೀಗ್ಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ” ಇಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಜಗ
ನ್ನಿಯಾಮಕಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

೭. ಶ್ರದ್ಧೆಯಾದೇವೋ ದೇವತ್ವವಶ್ಚತೇ” ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೇನೇ
ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಈ ವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಲೀಲಾರಸಾನುಭವವೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ
ಉಪಾಯತ್ನ ರಕ್ಷಕಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನ್ವಯ ಉಂಟೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು.

ಸ್ತುತಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಕೆಲವು ಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರೇ ಉದಾಹರ
ಿಸುತ್ತಾರೆ. —

೮. ಮಂಕಣ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ

“ಪದ್ಮೇಸ್ಥಿತಾ ಪದ್ಮವರ್ಣಾ ಪದ್ಮನಾಭಪ್ರಿಯಾ ಶುಭಾ ।

ಅಸುಗ್ರಹಪರಾಮೃದ್ಧಿ ಮನಘಾಂ ಹರಿವಲ್ಲಭಾಂ ॥ ”

೯ ಮತ್ತು ಅದೇ ಸಂಹತೆಯಲ್ಲಿ,

“ಸಾಮರ್ಥ್ಯಜುರ್ಮಯಾಂದೇವೀಂ ವೇದಗರ್ಭಾಂ ಮನಸ್ವಿನೀಂ”

“ಲೋಕೇಶೇಷ ವಿಭೂತೀನಾಂ ಕಾರಣಂ ಯನ್ನಿರೀಕ್ಷಣಂ”

೧೦. ಯಥಾಹಕಾಶ್ಯಮಃ

ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾಶ್ಚ ಸುರಾಸ್ವರೈರ್ಮಾನಯಶ್ಚ ತಪೋಫಲಾಃ |

ಏಥಂತೇ ತ್ವತ್ಪದಜ್ಞಾಯಾ ಮಾಶ್ರಿತೈ ಕಮಲೇಶ್ವರಿ”

ಓ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೇ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮುನಿಗಳೂ ತಪೋಫಲರೂ ಎಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ಪಾದಜ್ಞಾಯೆಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಶ್ರೀಯಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ.

೧೧. ಬ್ರಾಹ್ಮಪುರಾಣೇ -

“ಪದ್ಮಯೋನಿರಿದಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪರ್ತಸ್ಯೋತ್ರಂ ತತಃ ಕ್ರಮಾತ್ |

ದಿವ್ಯಂಚಾಪ್ಯಗುಣೈಶ್ಚರೈಂ ತತ್ಪ್ರಸಾದಾಚ್ಛ ಲಬ್ಧವಾಃ ||”

ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ತನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೊಂದಿದನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅದೇ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ,

೧೨. “ಸಕೃದ್ವಿಭಾತಾ ಸರ್ವಾರ್ತಿ ಸಮುದ್ರ ಪರಿಶೋಷಿತೇ”

೧೩. “ಭವಭಂಗಾಪಹಾರಿಣೀ” ೧೪. ಪರನಿರ್ವಾಣದಾಯಿನೀ”

೧೫. “ಜ್ಯೋತಿಷ್ಠತ್ಯಮೃತಾನಹಾ” ಇಂತಹ ನಾಮಗಳಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ಸ್ತುತಿಪಲ್ಲಟ್ರಿರುತ್ತಾಳೆ. ೧೬ ಶೌನಕಸಂಹಿತೆ ೧೭. ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣ

೧೮ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಮೂಲದಲ್ಲೇ ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರೇ ಚಕುಶ್ಲೋಕಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ

ಹೀಗೆ ಸರ್ಮೇಶ್ವರನ ಇಂಗತವನ್ನರಿತ ಸರ್ಮಜ್ಞಳಾದುದರಿಂದ, ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನರಿತು ತಾನೇ ಉಪಾಯಭೂತಳೂ ರಕ್ಷಕಳೂ ಆಹುದು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈಕೆಗೆ ತಿಳಿಯದೇ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಘಟಕರೂಪ ಪುರುಷಕಾರತ್ವವೂ ಉಂಟೆಂಬುದೂ ಸರ್ಮಮೃತವಾದ ವಿಷಯವೇ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವವನ್ನು ಕಡೆಗೆ ದಯಪಾಲಿಸುವವು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇನೇ ಎಂದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗೇ ಎಂದಾಗಲೀ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಈ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಯಾವುದೊಂದು ವಿಶೋಧವೂ ತೋರಿಬರುವುದಿಲ್ಲವು.

ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರುಮ್ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯತ್ತಿಲೇ: “ಶೇಷಶೇಷಾಶ
ನಾದಿ ಸರ್ವಂ ಪರಿಜನಂ ಭಗವತ್ಸ್ತತ್ಪದವಸ್ಥೋಚಿತ ಪರಿಚರ್ಮಾಯಾ
ಮಾಜ್ಞಾಪಯಂತ್ಯಾ” ಎನ್ನು ಭಗವತ್ಪ್ರಿಯಾಚಾರ್ಯರೂಪ ಪರಮಪುರುಷಾ
ರ್ಥಮ್ ಇವಳ್ ನಿಯೋಗತ್ತಃ ಪಡಿಯೇ ನಡತ್ತವೇಣು ಮುನಿರುಳಿಚ್ಚೆ
ಯ್ ದಾರ್.

ಮುಂದೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರವರ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.—

ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರೂ ಕೂಡ ತಾವು ಬರೆದ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠಗದ್ಯದಲ್ಲಿ, “ಶೇಷ-
ಅದಿಶೇಷನು, ಶೇಷಾಶನಾದಿ - ಎಷ್ಟಕ್ಕೇನರು, ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ, ಸರ್ವಂ
ಪರಿಜನಂ - ಸಮಸ್ತ ಪರಿವಾರದ ಜನನನ್ನೂ, ಇದರಿಂದ ಮುಕ್ತರೂ ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿರು; ಅಥವಾ ಅದಿಶೇಷರು ಎಷ್ಟಕ್ಕೇನರೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಪರಿವಾರವೂ
ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಆಯಾಯ ಕೈಂಕರ್ಯ
ಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸುವಳು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೈ ಕೆಮುತಿಕನ್ಯಾಯದಿಂದ ಮುಕ್ತರನ್ನೂ
ಸಹೆ ಹಾಗೆಯೇ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವಳು ಎಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು; ಭಗವತಃ - ಹೇಯ
ಪ್ರತ್ಯನೀಕನಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರನಾದ ಸಾರಾಯಣನ ತತ್ತತ್-ಆಯಾಯಾ,
ಅವಸ್ಥೋಚಿತ - ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ಯೋಗವ್ಯಾದ, ಪರಿಚರ್ಮಾಯಾಂ - ಕೈಂಕ
ರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಆಜ್ಞಾಪಯಂತ್ಯಾ - ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವ, ಶ್ರಿಯಾ ಸಹಾಸೀನಂ - ಲಕ್ಷ್ಮಿ
ಯೊಂದಿಗೆ ಬಿಜನಾಡಿಸಿರುವ ಎಂದು ಮುಂದೆ ಇದೆ. ಯಾವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ನಿತ್ಯ
ರನ್ನೇ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವುಂಟೋ ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಉಂಟೆಂಬುದು
ಕೈಮುತಿಕ ನ್ಯಾಯಸಿದ್ಧವು ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲೇ ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವ ಶಕ್ತಿ
ಯಿದ್ದದಾದರೆ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಏಕೆ ಇಂತಹ ನಿಯಮನಾಡಿಗಳು
ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ? ಆದುದರಿಂದ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯ ಚೇತನರು
ಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಉಪಾಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವಳು ಎಂಬ ಭಾವವು ಈ ಅಧಿ
ಪ್ರಾಯದಿಂದಲೇ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಈ ವೈಕುಂಠಗದ್ಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರ
ಿಸಿರುವುದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಅಧಿಪ್ರಾಯವು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಿಗೂ ಸಮ್ಮತವೆಂಬ
ಭಾವವು; ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಭಗವತ್ಕೈಂಕರ್ಯರೂಪನಾದ, ಪರಮ ಪುರು
ಷಾರ್ಥವು - ಮುಕ್ತೈಶ್ವರ್ಯರೂಪನಾದ ಶ್ರೀಶ್ವವಾದ ಪ್ರಯೋಜನವು, ಇವಳ್-
ಈ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು, ನಿಯೋಗತ್ತಃ ಪಡಿಯೇ-ಅಚ್ಚೆಯ ಹಾಗೆಯೇ,
ನಡತ್ತವೇಣುಮ್ - ನಡೆಸಬೇಕು, ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯ್

ದಾರ್ - ಕೃಪಯಾ ಅನಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃಪದವು ಭಾಷ್ಯಕಾರರ್ ಎಂದು ವಾಕ್ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಆದರೆ ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದವರು, ಪರಿಚರ್ಮಾಯಾಂ ಅಜ್ಞಾನಯಂತ್ಯಾ ಎಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಂದ ಅಜ್ಞಾಪ್ತವಾದ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳಲ್ಲೇ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುವದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಕೊಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಇವಳ ಅಜ್ಞೆಯೇ ಎನಾ ಇವಳೇ ಸ್ವತಂತ್ರನಿ ಯಮಿಸಿದಳೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳಬಹುದು. ಇದು ಸರಿಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವು; ಏಕೆಂದರೆ ತತ್ತದವಸ್ಥೋಚಿತ ಎಂದು ಇರುವದರಿಂದ ಆಯಾಯಾ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕೈಜ್ಞಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಈಕೆಯೇ ವಿಧಿಸುವಳೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಈಕೆಯೇ ಪತಿಯ ಇದ್ಗೃಹತನನ್ನು ತಿಳಿದವಳಾದುದರಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರನಿ ತನ್ನ ಅಜ್ಞೆಯ ಮೂಲಕ ಅವರಿಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಶೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಳೆಂದು ಹೇಳದಂತಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಇವಳ ನಿಯೋಗತ್ತಿ ಪಡಿಯೇ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು

ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೂ ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನೂ ಹೇಳಿದರೆ, ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವೃತ್ತಿ, ಅದರಿಂದ ವೈಮನಸ್ಯ ಮುಂತಾದ ಅನರ್ಥಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಇಬ್ಬರ ಯಾಜಮಾನ್ಯವು ಹೀಗೆ ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಸಿತಾ ಭೂತಾ ಇಬ್ಬರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬ ಬಾಲನು ಸಿಕ್ಕಿ, ಎನ್ನೊಂದೂ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಐಕಮತ್ಯವು ದಂಪತಿಗಳಿಗಿದ್ದು ಬಾಲನು ಒಳ್ಳೇ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಕೊಂದಿರುವದನ್ನು ನಾವೇ ಬಹು ವಾಗಿ ಕಂಡಿರುವೆವು ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇಬ್ಬರೂ ಸರೈಜ್ಞರಾಗಿ, ಹೇಯಗುಣ ಸಂಪರ್ಕವೇ ಇಲ್ಲವವರಾಗಿ, ಇಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರ ನಿರತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿವಿಶಿಷ್ಟರಾಗಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇರುವವರಾಗಿ, ಇರುವಾಗ ಪರಸ್ಪರ ವೈಮನಸ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೆಲ್ಲಿಯದು ? ವೈಮನಸ್ಯ, ಜಗಳ, ಮುಂತಾದವೆಲ್ಲಾ ಪರಸ್ಪರ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಬೋಗುಣ ತನೋಗುಣ ಭೂಯಿಷ್ಯರಾದ ಮನಃಷ್ಯರೆಲ್ಲಾಂಟೀ ಎನಾ, “ತುಲ್ಯತೀಲವಯೋ ವೃತ್ತ” (ರಾಮಾ. ಸುಂದರ) ರಾದ ಲೋಕ ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ವೈಮನಸ್ಯವಿಲ್ಲವು ಇದನ್ನೇ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಅಂಜನೇಯನು ಕಂಡು ಅಶ್ವರೈಪಡುತ್ತಾನೆ. “ಅಸ್ಯಾದೇವ್ಯಾ ಮನಸ್ತ ಸ್ಥಿತ್ ತಸ್ಯಚಾಸ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ” ಆಹ ! ಈ ಸೀತೆಯ ಮನಸ್ಸು ಯಾವಾಗಲೂ ಶೀರಾಮಚಂದ್ರನಲ್ಲ, ಶೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಮನಸ್ಸು ಈಕೆಯಲ್ಲ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಗಿರುವದು” ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. “ಅಸಂಜೇ ಕಾತ್ಸು ರಾಮಸ್ಯ” (ರಾ. ಸುಂ ೨೨. ೨೦) ಎಂದೂ “ಅಹಂ ತಸ್ಯ ಪ್ರಭಾ

ಕೊರೆತ್ತಾಳ್ವಾನುಮ್-(೧) "ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀದೀಪತಾ ದಶೇಷ ಜಗತಾಂ
ಸರ್ವೋಪಸರ್ಗಸ್ಥಿತೀಸ್ವರ್ಗಂ ದುರ್ಗತಿ ಮಾಪವರ್ಗಿಕ ಪದಂ ಸರ್ವಂಚ
ಕುರ್ವ್ಯ ಹರಿಃ | ಯಸ್ಯಾ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಮುಖಂ ತದಿಚ್ಛತ ಪರಾಧೀನೋವಿಧ
ಶ್ವೇತಬಿಲಂ ಕ್ರೀಡೇಯಂ ಖಲಾ ನಾನ್ಯಥಾಸ್ಯ ರಸದಾ ಸ್ಯಾದೈಕರಸ್ಯಾ

ವಜ್ಞಾ" (ರಾ. ಸುಂ. ೩೭,೧೫) ಎಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವಹಾಗೆ ಪತಿಯ ಮನ
ಸ್ಸನ್ನರಿತ ಸರ್ವಜ್ಞಳಿಗೆ ವೈಮನಸ್ಯ ಉಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು ಆದುದರಿಂದ
ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಉಪಾಯತ್ವ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ, ಐಕರಸ್ಯಕ್ಕೇನೂ ಹಾನಿ
ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲು ಹೊರಟು, ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಕೂರತ್ತಾ
ಳ್ವಾರವರ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ:—

"ಅಶೇಷ ಜಗತಾಂ-ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನ, ಸರ್ವೋಪಸರ್ಗ ಸ್ಥಿತೀಃ, ಸರ್ಗ-
ಸ್ವಸ್ತಿ, ಉಪಸರ್ಗ - ಪ್ರಳಯ, ಸ್ಥಿತಿ - ರಕ್ಷಣೆಯು, ಇವುಗಳನ್ನೂ, ಸ್ವರ್ಗಂ -
ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ, ದುರ್ಗತಿಂ - ನರಕವನ್ನೂ, ಆಪವರ್ಗಿಕ ಪದಂ-ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ,
ಸರ್ವಂಚ-ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ, ಶ್ರೀ ಹರಿಯು, ಯಸ್ಯ - ಯಾವ ಅನುಗ್ರಹ
ಮಯಳಾದ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭಳ, ಮುಖಂ-ಮುಖವನ್ನು, ವೀಕ್ಷ್ಯ - ನೋಡಿ,
ತದಿಚ್ಛತ ಪರಾಧೀನಃ - ಆ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅಧೀನನಾಗಿ,
ಅಖಿಲಂ - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ, ವಿಧತ್ತೀ - ಮಾಡುವನೋ, ಅಂತಹ,
ಶ್ರೀಃ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು, ಸ್ವಸ್ತಿ - ಮಂಗಳವನ್ನು, ದಿಶತಾತ್ - ಕೊಡಲಿ,
ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭಳ ಇಷ್ಟವನ್ನರಿತು, ಅದಕ್ಕೆ ವಶನಾಗಿ ಸ್ವಸ್ತಿ ಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳನ್ನು
ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅದನ್ನೇ ಪುನಃ ಸಮರ್ಥಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
ಅನ್ಯಥಾ - ಹಾಗಲ್ಲದೇ ಹೋದರೆ, ಆಯಂ ಕ್ರೀಡಾ - ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯ
ಲ್ಲಿನ ಲೀಲೆಯು, ತಯಾ - ಆ "ತುಲ್ಯ ಶೀಲ ವಯೋವೃತ್ತ" ಗಳುಳ್ಳ ಲಕ್ಷ್ಮಿ
ಯಿಂದ, ಐಕರಸ್ಯಾತ್ - ಸಮವಾದ ಅನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ,
ರಸದಾ - ಅನಂದವನ್ನು ಕೊಡುವಂಥಾದ್ದು, ನಸ್ಯಾತ್ ಖಲಾ-ಆಗಲಾರದಷ್ಟೇ.
"ಸ ವಿಶಾಕೀ ಸರಮೇತ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ "ಸ್ವರೂಪ
ರೂಪಗುಣ ವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿ"ಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಅಧಿಮತವಾಗಿರುವ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭೆ
ಯೊಂದಿಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯ ಸ್ವಸ್ತಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯರೂಪ ಕ್ರೀಡೆಯು
ಅತನಿಗೆ ಎಂದಿಗಾದರೂ ರುಚಿಸಿತೇ? ಅದುದರಿಂದ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತೀತಿಹಾಸ

(೧) ಶ್ರೀಶೈವ, ಪ್ರಥಮ ಶ್ಲೋಕ.

ತ್ರಯಾ," ಎನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವರ್ಣಕ್ಕೆ "ದೇವಿತ್ವಸ್ಮಹಿಮಾವಧಿ ನೌ ಹರಿಣಾ ನಾಸಿ ತ್ವಯಾ ಜ್ಞಾಯತೇ" ಎನ್ನು ಶುಭಂಜ್ಞಾಂ ನಿಶ್ಚರಿತ್ವಾರ್ಥ.

ವುರಾಡ ಪ್ರಮಾಣಗಳೆಲ್ಲಾ ಆಕೆಗೆ ಒದವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯ ಉಂಟೆಂದು ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಈ ಅಲ್ಪಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ತನ್ನ ವತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅನ್ವಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವು? ನಮ್ಮ ಮತೋದ್ಧಾರಕರ ಸರ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಂತ ಕೂರಾತ್ಮಾಳ್ವಾರವರ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ವೂರ್ಣವಿಶ್ವಾಸವಿರಬೇಕೆಂದು ಅವರ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ; ಎನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವರ್ಣಕ್ಕೆ - ಎಂದು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಹೇಳಿದಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ, ದೇವಿತ್ವಸ್ಮಹಿಮಾವಧಿ" ಎನ್ನು ಶುಭಂಜ್ಞಾಂ - ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ತ್ರಿಸ್ತವವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ, ವಿಸ್ತರಿತ್ವಾರ್ಥ - ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಹೇ ದೇವಿ-ಈ ವಿಭೂತಿಯ ರೀಲಾರಸವನ್ನನುಭವಿಸುವ ಹಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ, ತ್ವಸ್ಮಹಿಮಾವಧಿ - ನಿನ್ನ ವಹಿಮೆಯ ಎಲ್ಲೆಯು, ಹರಿಣಾ ನ ಜ್ಞಾಯತೇ - ಶ್ರೀಹರಿಗೂ ತಿಳಿದದು, ನಾಸಿತ್ವಯಾ ಜ್ಞಾಯತೇ - ನಿನಗೂ ಸಹ ತಿಳಿಯದು; ಮುಂದಿನ ಮೂರು ಪಾಠಗಳು : -

ಯದ್ಯಹ್ನೇವ ಮಥಾಸಿ ನೈವ ಯುವಯೋ ಸ್ವರ್ದ್ವಜ್ಞತಾ ಹೀಯತೇ ||

ಯನ್ನಾಸ್ತೇವ ತದಜ್ಞತಾ ಮನುಗುಣಾಂ ಸರ್ದ್ವಜ್ಞತಾಯಾ ವಿದುಃ |

ರೋಮಾಂಭೋಜ ಮಿದಂತಯಾ ಕಿಲ ವಿದರ್ ಭ್ರಾನ್ತೋಯ

ಮಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ||

ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ಎಲ್ಲೆಯು ತ್ರೀ ಹರಿಗೂ ನಿನಗೂ ತಿಳಿಯದು ಎಂದರೇನಾದರೂ ನಿಮ್ಮಗಳ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಗೆ ಕುಂದಕವೋ ಎಂದರೆ ಹಾಗೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು, ನೈವಯುವಯೋ ಸ್ವರ್ದ್ವಜ್ಞತಾ ಹೀಯತೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ನಿಮ್ಮಗಳ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯೇನೂ ಇದರಿಂದ ನಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲವು, ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ :—ಯನ್ನಾಸ್ತೇವ - ಯಾವದು ಇಲ್ಲವೋ, ತದಜ್ಞತಾಂ - ಅದರ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿರುವದನ್ನೇ, ಸರ್ವಜ್ಞತೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾದುದನ್ನಾಗಿಯೇ ಭಾವಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲವೇ ಇರುವದನ್ನು ತಿಳಿಯದಿರುವಂಥಾದ್ದೆಂದು, ಹೇಳುವದೇ, ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವದೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯುವದು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಅಂತವನನ್ನು ಹುಚ್ಚನೆಂದೇ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಒಂದು ನಿರರ್ಥನವೂರ್ವಕ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ವೈರೋಮಾಂಭೋಜ ಮಿದಂತಯಾ ಕಿಲ ವಿದರ್ - ಗಗನ

భట్టరుమ్ (౧) “ఐశ్వర్య మక్షరగతిం పరమం పదంనా శస్మ్య
జీవంజలి భరం వదతేః నివీర్యః । అస్మ్య న కింజీడుజితం శ్చత

కుసుమవు ఇల్లదిరువంథాద్దు, ఆదు ఇంధాద్దీందు డేళువవను భ్రాంత
ను, కుచ్చినేందు డేళల్లుడుత్తదే డాగేయే లక్ష్మీయ మహిమేయ ఎల్ల
య, ఇల్లదిరువంథాద్దు; ఆదు టుంటు, ఇంధాద్దు, ఎందు డేళువవను
టున్నత్తనేంబ తాత్ప్రయవు. ఈ అధిప్రాయవన్న నుసరియే శ్రీ పరాశర
భట్టరూ కూడ “ఁబుల్లాస పల్లవిత సాలిత సత్ప్రయోకే నిర్వాహ
శోరకిత నేమకటాక్ష లీలానమ్” ఎందు లక్ష్మీయన్ను శొండాడిరు
త్తారే. ఓగే పూర్వపక్ష సిద్ధాంత ఎరడు పంగడదవరిందలూ మానసే
యరాద శ్రీ పరాశర భట్టరవర దివ్యసూక్తియన్ను టుదాహరింతుత్తారే శ్రీ
పరాశరభట్టరు. శ్రీ యతివర్మర ముఖ్య శిష్యురాద శ్రీ కూరత్తాల్పారవర
మర్కట, లక్ష్మీవరప్రసాదడింద కుట్టిద మహాప్రాజ్ఞరు. అంతవర వాక్య
నల్లి పరమ గౌరవనన్ను టుభయ పంగడదవరూ ఇట్టరువదు డేజ్జల్లువు.
ఆదుదరింద అంతడే మడనీయర వాక్యవు ఆత్మ వాక్యవాగి ఆదరల్లి
తుంటా నిర్వాసవిడతక్కన్దేంబిప్రాయడింద భట్టరుమ్ ఎందు అపి
శబ్దవన్ను పయోగిసిరుత్తారే. “వసిష్ఠోపి నుదా తేజాః” (రామా.
బాల) ఎందు డేళరువల్లిరువ అపి శబ్దద డాగే భట్టరుమ్ ఎంబ
ప్రయోగవు. పూర్వపక్ష మాడువవర కడేయవరాగి పరమగౌర
వార్హరిరువవర దివ్యసూక్తియిందలే పూర్వపక్షక్క సమాధాన డేళ
దరి ఆ సమాధానవు ఆత్మంతోషాడేయవేంబ భావవు “ఐశ్వర్యం -
ఇతలీలరద ఐశ్వర్యవన్నూ, ఇతర లీలకగళాద ఇంద్రాది లీలకగళ ఐశ్వ
యవన్నూ, అక్షరగతిం - కృణవన్నూ, పరమంపదం - దివ్యవృకుంఠ
వన్నూ, నా - ఎంబుదరింద ఇవుగళిల్లవన్నూ (సమజ్ఞయార్థవు),
అంజలిభరం - అంజలిరూప భరవన్నూ, వదతే - వహిసిరువ, శస్మ్య
జీత్ - జాతి కుల గుణ వృత్తగళ టుత్కషాపకర్షగళన్ను నోడడే
యారిగాగరి ఒబ్బనిగే, నివీర్య - శొంట్టుబిట్టు, అస్మ్య - ఈ ప్రపన్ననిగే
టుజితం - శేళద్దల్లిదే టుజితవాగి, కింజీత్ - ఏనోంమా, న శ్చతం -

ಮಿಶ್ರಭಾಂಜ ತ್ವಂ ಲಜ್ಜಸೇ ಕಥಯ ಕೋಯ ಮುದಾರ ಭಾವಃ" ಎನ್ನು ಶ್ರುತಿ ಯಿಲುದಾರ ಶಬ್ದತ್ತು ಕ್ಕು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್ ಪಞ್ಚನಾರ್.

ಮಾಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ನಂತರ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದದ್ದು ಇನ್ನು ಯಾವುದೂ ಕೊಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದುದಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು, ಇತಿ - ಎಂಬದಾಗಿ, ಅಥ - ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ಹೇ ಅಂಬ - ಓ ಲೋಕಮಾತೆಯೇ, ತ್ವಂ ಲಜ್ಜಸೇ - ನೀನವಕ್ಕಾಗಿ ನಾಚಿಕೆಪಡುತ್ತೀಯೋ, ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಯಕಿಯ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹದ ಶಿರಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಬಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಪ್ರಪನ್ನನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೇಳಿದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ಉಚಿತವಾಗಿ ಕೊಡಲು ಅದಕ್ಕೆ ಮೇಲಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೇನಾದರೂ ತಲೆ ಬಾಗಿ ಲಜ್ಜಿಸುತ್ತೀಯೋ ಎಂದು ಉತ್ತೇಕ್ಷೆಯು, ಅಯಂ ಉದಾರಭಾವಃ ಈ ಉದಾರ ಭಾವವು, ಅಹ, ಈ - ಎಂತಹದು, ಕಥಯ - ಹೇಳು, ಎನ್ನು - ಎಂಬ ದಾಗಿ, ಶ್ರುತಿಯಿಲ್ - " ದೇವಜುಷ್ಪಾ ಮುದಾರಂ" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ, ಉದಾರ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿದರು. ಲೋಕದಂಪತಿಗಳೆಬ್ಬರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇರುವುದರಿಂದ, ಯಾವಾಗ ಉಪಾಯತ್ತೇನ ಶರಣಾಗತಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೋ, ಆಗ ಇಬ್ಬರೂ ಉಪಾಯಭೂತರೆಂಬ ಭಾವವೇ ಎನಾ ಅನ್ಯಥಾ ಅಲ್ಲವು ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಯೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಶರಣಾಗತಿಯು ಆದರೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನೋಡಲು ಲಕ್ಷ್ಮೀಯಲ್ಲಾ, ಅನಂತರ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಾ ಶರಣಾಗತಿ ಮಾಡಿದರಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ, ಇದರಲ್ಲಿನೂ ವಿರೋಧ ಎಲ್ಲವು ದಂಪತಿಗಳೆಬ್ಬರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೂಡಿದ್ದರೆ, ಆಶೀರ್ವಾದಕ್ಕೆ ಆರ್ಹನಾಗಿರುವವನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಬಹುದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಯತಿ ವರ್ಯರು ಶ್ರೀ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದು ಪುರುಷಕಾರ ಭಾವವೇ ಆದರೆ ಅಥವಾ ಉಪಾಯವೆಂಬ ಭಾವವೆಂದರೇ ಎಂದರೆ, ಎರಡು ಭಾವವೆಂದರೇ ಎಂದು ಹೇಳುವೆವು. ಪರತತ್ವವೇ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯಾದುದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಾಗಿ ಭರನ್ಯಸನವು ಇಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಆದುದರಿಂದ, ಇಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಉಪಾಯತ್ವವು. ಅನು ಗ್ರಹಮಯಳಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೂ, ಶಾಸನ ಮಾಡುವ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಾರಾಯಣನೂ, ವಿಭಾಗಿಸಿ ಒಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ಪ್ರಬಲ ಪಾಪಗಳಿಗಾಗಿ ಶಾಸಿತಾನ ವ್ಯಾಪಾರವು ಮುಂದುವರಿದರೆ, ಆಗ ಪುರುಷಕಾರ ರೂಪ

ದಲ್ಲಿ ದಂಡನವೃತ್ತಿಗೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಬರೀ ಪುರುಷಕಾರವೇ ಆದರೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿಲ್ಲದವನ ಒಡವೆಯು ಹಾಗೆ ಆಗ ಉದಾರಭಾವವು ಎಲ್ಲಿಯದ? ಶ್ರುತಿಯೂ ಕೂಡ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿತೆಂಬ ನಂದಿಗೆ ಆಗ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಉಪಾಯವು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವವರ ಸಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಪರಾಶರಭಟ್ಟರಾದುದರಿಂದ, ಅವರಭಿಪ್ರಾಯವು “ವಸಿಷ್ಠೋಪಿ ಮಹಾ ತೇಜಾಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರಬಲತರವಾದುದೆಂದು ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಏನೋ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಗಾಗಿ ಹೀಗೆ ಉದಾರಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರಬಹುದೆಂದರೆ, ಹಾಗಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಾಶರಭಟ್ಟರ ಇನ್ನೊಂದು ದಿವ್ಯಸೂತ್ರವನ್ನು ಸಾರದೀಪಿಕಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ:—“ಸ್ವಯಂವಸ್ತು ಕುರ್ವ್ಯ ಜನಮಿಮ ಮಹಸ್ವಾತ್ಸರಸಿಜಪ್ರಕಾರಾ ಪದ್ಮಾಯಾಸ್ತವಚ ಚರಣಾ ನ ಶ್ವರಣಯಾ” ಎಂದು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ ಪಾಶೂರಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೆಂದು ತಾವು ಅನಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಕಲ್ಯಾಣ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ:—ಇಮಂಜನಂ-ಈ ಜನವನ್ನು, ಸ್ವಯಂ-ತಾನಾಗಿಯೇ ವಸ್ತು ಕುರ್ವ್ಯ-ಆವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಬುದ್ಧಿಯೋಗ ಸತ್ತಾದಿಗಳನ್ನು ಅವರನ್ನು “ಪೂರಣಕ್ಕೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಒಂದು ವ್ಯಾಜ ಮೂಲಕ, ಸರಸಿಜಪ್ರಕಾರಾ-ಕಮಲ ಪದ್ಮಶಗಳಾದ, ಪದ್ಮಾಯಾಃ-ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ, ಮತ್ತು ತವಚ-ನಿನ್ನ ಸಹ, ಪಾದಾ-ಚರಣಗಳನ್ನು, ನಃ-ನಮಗೆ ಶ್ವರಣಯಾ-ಶ್ವರಣವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ” ಎಂಬರ್ಥವು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ-ಎಂಬುದರಿಂದ ಯೆನೋ ನೈಷ ವ್ಯಣತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಃ ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ದ್ವಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇಬ್ಬರೂ ಭರಣ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯರೆಂದೂ, ಅಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರದ್ದರೂ ಚರಣಾ ಎಂದು ಹೇಗೆ ದ್ವಿವಚನವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ದ್ವಿವಚನವೇ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಏಕೇಷಣವಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಬಹು ವಚನ ಬೇಕಿಲ್ಲವು. ಮುಂದೆ ಆ ಮಂಡಲಿಯಲ್ಲೇ ಆಗ್ರಗಣ್ಯರಾದ ಪೆಂಯಜೀಯರವರ ಭಿಪ್ರಾಯವೂ ತಮ್ಮ ಆಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ಎರೋಧವಾದುವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಉಪಾಯವು ಮೋಕ್ಷಪದ್ಧತ್ಯ ಉಂಟೆಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಏರ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೋ, ಪತಿಶೇಷಳವೋ ಎಂದರೆ ಈ ಪೆಂಯಜೀಯರೇ ಅಂತಹ ಸಂದೇಹಗಳುಂಟಾಗದಹಾಗೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ “ಅಸ್ಯಾದೇವ್ಯಾ ಮನಸ್ತಸ್ಮಿ ತಸ್ಯ ಜಾಸ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ” ಎಂದು ಮಹರ್ಷಿಯು ಬಹು ಸ್ವಾರಸ್ಯದಿಂದ ಮಹಾದಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ ಪರಸ್ಪರೈಕಮತ್ಯದಿಂದಲೂ ಪತಿಗಧೀನಳಾಗಿಯೂ ನಡೆಯುವಳೆಂದು

ಶ್ರೀ ಸೂಕ್ತಭಾಷ್ಯತ್ರಲೀ ಪರಿಯ ಜೀಯರುಮ್ ಅಪೇಕ್ಷಿತಾರ್ಥಜ್ಞ
ಳಿಲ್ಲಾ ಮುಪಸಾದಿತಾರ್. ಇಪ್ಪಡಿ ಶ್ರುತಿ ಸ್ತೂತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಮ್
ನಿರ್ಮಿರ ನಿಲೈಗಳೈಕ್ಕೊಣ್ಣು (ಕ್ಕು) ಣ್ಣು ಶ್ರೀಮಚ್ಚುಬ್ಬತ್ತಿಲ್ ಶೊನ್ನ ವಿಶೇಷಣ
ತ್ತುಕ್ಕು ವಿಗ್ರಹಾದಿಗಳುಕ್ಕುಪ್ಪೋಲಿ ವಸ್ತ್ರನುರೂಪಮಾನ ಉಪಯೋ
ಗ ವಿಶೇಷಜ್ಞಕ್ಕು ಸಹೃದಯರ್ ಅರಿನ್ನುಕೊಳ್ವದು.

ಹೇಳುವದರಿಂದ ಅವರ ಶ್ರೀ ಸೂಕ್ತಭಾಷ್ಯಮೂಲಕವಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿತಗಳಾದ ಅಭಿ
ಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅರಿಯಬಹುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—ಶ್ರೀ ಸೂಕ್ತ ಭಾಷ್ಯ
ದಲ್ಲಿ, ಪರಿಯಜೀಯರುಮ್ - ಪರಿಯಜೀಯರೂ ಸಹ, ಅಪೇಕ್ಷಿತಾರ್ಥಜ್ಞ
ಳಿಲ್ಲಾ ಮ್ - ನಾವು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ
ಉಪಪಾದಿಸಿದರು.

ಇಷ್ಟು ದೂರ ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಸಾಸಿಸಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿಗಮನಮಾಡಿ
ಹೇಳುವದು ಆವಶ್ಯಕವಾದುದರಿಂದ ಒಂದು ವಾಕ್ಯ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ:-
ದ್ವಯಃಪೂರ್ವಖಂಡದ ಶ್ರೀಮಚ್ಚುಬ್ಬವು ವಿಶೇಷಣವೇ ಉಪಲಕ್ಷಣವೇ ಎಂಬ ವಿಷ
ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ, ಶ್ರುತಿ ಸ್ತೂತಿ ಪುರಾಣೇತಿ
ಹಾಸ ಅಚ್ಚಾರಾಚಾರ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಾದಿ ಅಪ್ಪ ವಾಕ್ಯಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ,
ಶ್ರೀಮಚ್ಚುಬ್ಬವು ವಿಶೇಷಣವೇ ಎನಾ ಉಪಲಕ್ಷಣವಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಮುಗಿಸ್ತ
ತ್ತಾರೆ. ಇಪ್ಪಡಿ-ಈ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಶ್ರುತಿ, ಸ್ತೂತಿ ಸಂಪ್ರ
ದಾಯಮ್-ಅಚ್ಚಾರಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಮತ್ತು ಅನುಷ್ಠಾನಮೂ, ಇವು
ಗಳು, ನಿರ್ಮಿರ ನಿಲೈಗಳೈಕ್ಕೊಣ್ಣು-ಇರುವ ಯಥಾವತ್ತಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರ್ಮಾ
ರೋಚಿಸಿ, ಶ್ರೀಮಚ್ಚುಬ್ಬತ್ತಿಲ್ ಶೊನ್ನ ವಿಶೇಷಣತ್ತುಕ್ಕು - ದ್ವಯ ಪೂರ್ವ
ಖಂಡದ ಶ್ರೀಮತ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದಮೂಲಕ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ, ಆ ವಿಶೇಷ
ಣವು ಯಾವುದು ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದ ಭಾವವು, ವಿಗ್ರಹಾದಿಗಳಕ್ಕು
ಪ್ಪೋಲಿ - ಸರ್ಮೇಶ್ವರನ ದಿವ್ಯ ಮಜ್ಜಳ ವಿಗ್ರಹ, ಅದಿಪದದಿಂದ ಆತನ ಪ್ರಪ
ನ್ನಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೇ ನೊದಲಾದವು ಸಪ್ರಹಿಸಿ
ಲ್ಪಟ್ಟವು, ಇವುಗಳಿಲ್ಲಾ ನೀವು ಹೇಗೆ ವಿಶೇಷಣಗಳೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಿರೋ
ಹಾಗೆಯೇ, ವಸ್ತ್ರನುರೂಪಮಾನ - ಇಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರವು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಷಯವು,
ಆದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ, ಉಪಯೋಗ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳ್ -
ಉಪಯೋಗ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು, ಉಪಾಯವಾಗಿರಲು ಆಕೆಗೆ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಇಲ್ಲವೇ

ಭರಸ್ವೀಕಾರ ರಹಿತಂ ರಕ್ಷಾ ಸಜ್ಜಲ್ಪ ವರ್ಜಿತಂ ।

ಗುಣಾದಿಕ ಮಹೇಷ್ವಂ ಹಿ ಶರಣ್ಯಸ್ಯ ವಿಶೇಷಣಂ ॥೨೩॥

ಎಂಬುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ, ಅವಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವಾಗಿರುವ ಪ್ರಯೋಜನವು, ಸಂಯಾದುದೆಂದು, ಸಹೃದಯರು - ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರು, ಎಂದರೆ ಪ್ರತಿ ಕಕ್ಷಿಯವರು, ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ವರುದ್ಧವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ಅಪ್ರೀತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಪ್ರದಾಯಾದಿಗಳನ್ನು ಗುಣವಾಗಿ ನಡೆಯುವರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟಿರುವವರು, ಅರಿವು ಕೂಳ್ಳುವದು - ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಈರ್ಷ್ಯಸೂಯೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ತಿಳಿಯುವವರಿಗೆ ಶ್ರೀಮಚ್ಚಿಬ್ಬವನ್ನು ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಭಾವಿಸುವದು ಯುಕ್ತವೇ, ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವದು ಯುಕ್ತವೇ, ಎಂಬ ವಿಷಯವು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆನೇ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು.

ಸಮರ್ಥಿಸಿದ ಅರ್ಥಗಳ ಸ್ಫೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಕಾರಕಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ- ಈ ಪ್ರಥಮ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಹಿಂದೆ ವಿವರಿಸಿದ ದೂಷಣವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಭರಸ್ವೀಕಾರರಹಿತಂ - ಮಾಡಿದ ಭರಣ್ಯಾಸವನ್ನು ಅಚೇತನವಾದುದರಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದುದು, ರಕ್ಷಾ ಸಜ್ಜಲ್ಪ ವರ್ಜಿತಂ - ಭರಣ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆಂಬ ಸಜ್ಜಲ್ಪವಿಲ್ಲದುದು, ಇಂತಹ ಗುಣಾದಿಕಂ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೇ ಮೊದಲಾದವು, ಇಲ್ಲಿ ಲವಿಶಬ್ದದಿಂದ ದಿವ್ಯಮಜ್ಜಳ ಎಗ್ರಹವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ನ್ಯಾಸವಿದ್ದು ಉಪಯೋಗವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಆ ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯಾಪ್ರಮಾಣ ಸಿದ್ಧವಾದುದಾಗಿ, ಶರಣ್ಯಸ್ಯ ವಿಶೇಷಣಂ - ಸರ್ವ ಶರಣ್ಯನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವೆಂಬುದು, ಇಷ್ಟಂ ಹಿ - ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇಷ್ಟವಾದುದಷ್ಟೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು ಅಚೇತನಗಳು; ಹಾಗೆ ಅಚೇತನವಾದುದರಿಂದ ಒಂದು ವೇಳೆ ಭರಣ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಹಾಗೆ ಭರಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಲೂ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವು, ರಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಸಜ್ಜಲ್ಪವಿಲ್ಲದುದು. ಆದರೂ ಸ್ವಾಮಿಯ ಭರಸ್ವೀಕಾರ ರಕ್ಷಾ ಸಜ್ಜಲ್ಪಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತಗಳಾದವಾದುದರಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ದಿವ್ಯಮಜ್ಜಳ ಎಗ್ರಹಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಣಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸುವದು ನಮಗೆ ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟವು. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಚೇತನವಾಗಿ ಭರಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ, ರಕ್ಷಾ ಸಜ್ಜಲ್ಪಯುಕ್ತಳಾಗಲು ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ, ಸಹ ಇದ್ದರೂ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳಲು ಏಕೆ ನಮಗೆ

ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವು ? ಎಂಬ ಭಾವವು ಭರಸ್ವೀಕಾರವೆಂದರೆ "ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ನೀವು ನನಗೆ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಉದ್ಧಾರಮಾಡಬೇಕು" ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಾಗಿ, "ಭವೇಯಂ ಶರಣಂ ಹಿವೇ" (ರಾಮಾ ಸುಂದರ ಕಾಂಡ) "ನಿಮಗೆ ನಾನು ಉಪಾಯವಾಗುವೆನು" ಎಂಬ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅಭಯಪ್ರದರೂಪ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವು. ಗುಣಾದಿಗಳೇ ವಿಶೇಷಣವಾದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು (೧) ಚೇತನವು, (೨) ಭರಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಲು ಅರ್ಹಳು ; (೩) ರಕ್ಷಾ ಸಜ್ಜೆ ಮಾಡತಕ್ಕವಳು; ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೈಮುತಿಕ ನ್ಯಾಯಪ್ರಕಾರ ಆಕೆಯೂ ವಿಶೇಷಣವೇ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಭಗವಂತನ ಈ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು ಹೇಗೆ ಉಪಯುಕ್ತಗಳಾದವು ಎಂದರೆ :—ಭಗವಂತನ (೧) ಜ್ಞಾನವು ತನ್ನ ಅತ್ರಿತರ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನೂ ಅತ್ರಿತ ಅನಾತ್ರಿತರೆಂದೂ ವಿನೇಚನೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೂ ಉಪಯುಕ್ತವು. ಹಾಗೆಯೇ (೨) ಶಕ್ತಿಯು, ಅತ್ರಿತರ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವದಕ್ಕೂ, (೩) ಕರುಣೆಯು, ಅತ್ರಿತನ ದೇಹಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸುವದಕ್ಕೂ, (೪) ಕ್ಷಮಾ, ಅಪರಾಧ ಸಹನೆಯಲ್ಲೂ, (೫) ಸೌಶಿಲ್ಯವು, ತಾನು ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ಅತ್ರಿತನಿಗೆ ವಿಮುಖನಾಗದೇ ಸುಮುಖನಾಗಿ ವದಕ್ಕೂ (೬) ವಾತ್ಸಲ್ಯವು, ದೋಷಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸದೇ ಇರುವದಕ್ಕೂ (೭) ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು, ತನ್ನ ದಾಸನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕೆಂಬ ಸಜ್ಜೆ, ಹೀಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದವುಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ದಿವ್ಯವುಳ್ಳವಳ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೂ (೧) ಭಕ್ತಜನಾರ್ಕರ್ಷಣ (೨) ಮನಸ್ಸು ಸಂಪ್ರೀತನ (೩) ಕೈಜ್ವರಿಸಂಗ್ರಹಣ (೪) ಐಕಾಂತಿಕ ಭಕ್ತಜನನೇ ಮೊದಲಾದ ಉಪಯೋಗಗಳುಂಟು.

ಹೀಗೆ ವಿಶೇಷಣತ್ವವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಪಾದಿಸಿ, ಹಾಗೆ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ನಿಮಗೆ ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿ, ವಿರೋಧವೇನೆಂದು ಈ ಎರಡನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತರನಿಗೆ ಸಹಧರ್ಮಿಣೀ, ಯಾವಾಗಲೂ ಆತನೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದು ಆತನ ಎಲ್ಲಾ ದಿವ್ಯ ಚೇಷ್ಟಿತಗಳಲ್ಲೂ ಸಹಾಯಭೂತಳು ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿ ಆನಂದಿಸುವವರು; ಹೀಗಿರುವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳಲು ನಿಮಗೆ ತೊಂದರೆ ಏನು ? ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. —

ಸರ್ವ ಕರ್ಮಸು - ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಲಯಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಲೀಲಾ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲೂ, ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವಾದ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ವೇದ್ಯನಾಗುವದೂ ಸರ್ವಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದೂ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲೂ, ಐಕರಸ್ಯ ಜುಷೋಃ-ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಭೋಗ, ಆನಂದಗಳುಳ್ಳ, ಶೇಷಿದಂಪತಿಯೋ - "ದ್ವಾಚ

ಐಕರಸ್ಯ ಜುಷೋಶ್ಯೇಷಿ ದಂಪತ್ಯೋಸ್ಸರ್ವಕರ್ಮಸು
ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯತ್ವಂ ಶ್ರುತಂ ಕಸ್ಮಾನ್ನರೋಚತೇ ||೨೪||

ಸದೈಕಶೇಷೀ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಶೇಷಿಗಳಾಗಿರುವ ಲೋಕದಂಪತಿಗಳಿಗೆ, ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯತ್ವಂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ವಿಶೇಷ್ಯವು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಆತನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವು ಎಂಬ ಭಾವವು, ಶ್ರುತಂ - ದ್ವಯದ ಶ್ರೀವ್ಯ ಚೈಬ್ದದಲ್ಲಿ ನಾವು ಹಿಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅಥವಾ ಶ್ರುತಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದು ಕಸ್ಮಾತ್ - ಏನು ಕಾರಣದಿಂದ, ನರೋಚತೇ - ಇಷ್ಟವಾಗುವದಿಲ್ಲವು ? ಇಷ್ಟವಿದ್ದಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವೆವು ಎಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು, ಏಕೆಂದರೆ, ಶ್ರುತಂ - ದ್ವಯಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣರೂಪೇಣ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ; ಮತ್ತು ಪೃಥ್ವಿಯವು ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಉನ್ಯೋಷಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ನಿಮಗೆ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇಲ್ಲದುದು ತುಂಬಾ ಅಶ್ಚರ್ಯವು ಕಸ್ಮಾನ್ನರೋಚತೇ ? ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದವೆಂದು ಅಲೋಚಿಸಿದರೂ ತೋರಿಬರುವದಿಲ್ಲವು. ಏನು, (-) ಪ್ರಮಾಣವಿಲ್ಲದುದರಿಂದಲೇ (೨) ಅಥವಾ ಉಪಾಯೈಕ್ಯಕ್ಕೆ ವೀರೋಧವೆಂಬುದರಿಂದಲೇ (೩) ಅಥವಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲದುದರಿಂದಲೇ ಎಂದು ವಿಕಲ್ಪಿಸಿದರೂ, ಇವು ಯಾವ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ ವಿಶೇಷಣವಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿ ಬರುವದಿಲ್ಲವು, ಆದುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿಮಗಿದು ಇಷ್ಟವಲ್ಲವೆಂದು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಲ್ಲವು, ಏಕೆಂದರೆ, "ಸಾನೋ ಲೋಕಮಮೃತಂ ದದಾತು" ಆಕೆಯು ನಮಗೆ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠಲೋಕವನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಎಂದೂ, "ಶ್ರಿಯಂ ವಸಾನಾ ಅಮೃತತ್ವಮಾಯೇ" ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದವರು ನಿರತಿಶಯ ಸುಖವನ್ನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು ಎಂದೂ, "ಯಾಮಾಲಂಬ್ಯ ಸುಖೇನೈವ ದುಸ್ತರಂ ತ್ರಿಗುಣೋದಧಿಂ । ನಿಸ್ತರಂತ್ಯ ಚಿರೇಣೈವ ವ್ಯಕ್ತಂ ಧ್ಯಾನ ಪರಾಯಣಾಃ" ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವದರಿಂದ ಸುಖವಾಗಿ ಈ ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟುವರು ಎಂದೂ, "ಅಮೃತಾವಹಾ" ಮೋಕ್ಷದಾಯಕಳೆಂದೂ, "ವಿಮುಕ್ತಿ ಫಲದಾಯಿನೀ" ಎಂದೂ, "ಭೋಗದಾ ಮುಕ್ತಿ ದಾಯಿನೀ" "ಸ್ವಧಯಾತದೇಕಂ" ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ತಾವೆ ಎರಡನೆಯ ಕಾರಣವೂ ಅಲ್ಲವು; ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ವಿಶೇಷಣವಾದರೆ ಉಪಾಯೈಕ್ಯಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆ ಬಂದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೂ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ವಿಶೇಷಣವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂರನೆಯದೂ ಅಲ್ಲವು, ಏಕೆಂದರೆ,

ಪ್ರತರ್ದನಾದಿ ವಿದ್ಯಾಸು ವೇದ್ಯೇಪಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ।

ಅಚೇತನ ವದಿಜ್ಞಾನಮ ಶ್ವೇತನಂಚ ವಿಶೇಷಣಮ್ ॥೨೫॥

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಉಪಯೋಗವು ಆ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತವು. ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಗೆ ತೋಚಿದಹಾಗೆ ಯಾವ ಕಾರಣವೂ ತೋರಿಬರುವುದಿಲ್ಲವು, ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಿನಗೇಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೋ ತಿಳಿಯದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ಗುಣಗಳಹಾಗೆಯೇ ವಿಶೇಷಣವೆಂದೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಚೇತನಗಳು ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಪ್ರತಿರೋಧಿಸಿದರೆ ಅಕ್ಷೇಪ ಬಂದಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಚೇತನವೂ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿರುವದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ನುಗ್ಗಿಹಸುತ್ತಾರೆ :—ಪ್ರತರ್ದನಾದಿ ವಿದ್ಯಾಸು - ಕಾಷೀತಕೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರತರ್ದನ ವಿಷಯೇ ನೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿ ಅದ ಪದದಿಂದ ರುದ್ರಾಂತರಾಮಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮಾಸ್ವಾಸನನೇ ನೊದಲಾದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ಪರಮಾತ್ಮನಿ - ಪರಮಾತ್ಮನೇ, ವೇದ್ಯೇಪಿ - ವಿಶೇಷ್ಯವಾಗಿ ಉಪಾಸ್ಯನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಚೇತನವತ್ - ಅಚೇತನವಾದ ಪ್ರಾಣದ ಹಾಗೆ, (ಅಂತರಾದಿತ್ಯ ವಿಷ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ) ಯಥಾವಿಶೇಷಣಂ - ಜಿಗಿ ವಿಶೇಷಣವೋ ಹಾಗೆ, ಚೇತನಂ ಚ - ಚೇತನನಾದ ಇಂದ್ರನೂ ಕೂಡ ವಿಶೇಷಣವು ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಚೇತಕವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಕೂಡ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ಬಾಧಕವೇನು? ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈ ಶ್ಲೋಕಾಧಿಪ್ರಾಯವು ಏನೆಂದರೆ —ಪ್ರತರ್ದನರೆಂಬವರು ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ತನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಹಿತವಾದುದು ಯಾವುದು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರನು “ಸಹೋ ವಾ ಚ ಪ್ರಾಣೋಸ್ಮಿ ಪ್ರಜ್ಞಾತ್ಮಾ ತಂ ಮಾ ಮಾಯುರಮೃತ ಮಿತ್ಯುಪಾಸ್ಮ” ನಾನೇ ಪ್ರಾಣ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನು, ನಾನೇ ಅಮೃತವೆಂದು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡು, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಶಬ್ದವಾಚ್ಯನು ಇಂದ್ರನಲ್ಲವು, ತತ್ಕರೀರಕ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಏಕೆಂದರೆ ಮುಂದೆ “ಸ ಏಷ ಪ್ರಾಣ ಏವ ಪ್ರಜ್ಞಾತ್ಮಾನೋಽಜರಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಈ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಅನಂದತ್ವ, ಅಜರತ್ವ ಅವ್ಯತತ್ವಾದಿಗಳು ಇಲ್ಲದಾದ್ದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಈ ಪ್ರಾಣಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಚೇತನವಾದ ಪ್ರಾಣವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಉಪಾಸ್ಯನೆಂದರೆ ಅಚಿತ್ತಾದ ಪ್ರಾಣವು ವಿಶೇಷಣವಾಯಿತು, ಚೇತನನಾದ ಇಂದ್ರ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಉಪಾಸ್ಯನಾದರೆ ಇಂದ್ರನು ವಿಶೇಷಣವಾಯಿತು,

ಇತ್ಥಂ ಪ್ರಪತ್ತಿ ವಿದ್ಯಾಯಾಂ ತತ್ತನ್ನಂತಾನು ಸಾರತಃ |

ವಿಭುಃ ಪತ್ನಾಃ ಗುಣಾದ್ಯೈಶ್ಚ ವಿಶಿಷ್ಟೋ ವಿಷಯೋತ್ರನಃ ||೨೭||

ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಿಷ್ಟನು ಉಪಾಸ್ಯನಾದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ವಿಶೇಷಣವಲ್ಲವೇ? ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇಂದ್ರನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿ ಹೇಗೆ ವಿಶೇಷಣವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ವಿಶೇಷಣವು. ಆದುದರಿಂದ ಚಿಂತನವೆಲ್ಲಾ ಸರ್ರೀತ್ವರನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇಂದ್ರನೇ ವಿಶೇಷಣವಾದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಆಗಕೂಡದೇ? ಹಾಗೆ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಾಧಕವೂ ಇಲ್ಲವು. ವಿಶೇಷಣವಲ್ಲವೆಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತರೂಪಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ:-
 ಇತ್ಥಂ - ಹೀಗೆ ಎಂದರೆ ಪ್ರತರ್ದನಾದಿ ವಿದ್ಯಾ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಕೊಟ್ಟು ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಇತ್ಥಂ - ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಹೀಗೆ ಸಮಂಜಸಗಳಾದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದ ನಂತರ, ಪ್ರಪತ್ತಿ ವಿದ್ಯಾಯಾಂ - ಈ ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲೂ ಕೂಡ, ತತ್ತನ್ನಂತಾನುಸಾರತಃ - ಅಯಾಯಾ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ, ವಿಭುಃ - ಸರ್ರೀತ್ವರನು, ಪತ್ನಾಃ - ಪತ್ನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದಲೂ, ಗುಣಾದ್ಯೈಶ್ಚ - ಸ್ವಾಶ್ರಯಕ್ಕೆ ಉಚಿತಗಳಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕರುಣಾ ಸೌಲಭ್ಯ ಸೌಶೀಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಸಹ, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿಪದದಿಂದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹ ಯುಕ್ತತೆಯ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿವ - ಸೇರಿದವನಾಗಿಯೇ, ನಃ - ಪ್ರಪನ್ನರಾದ ನಮಗೆಲ್ಲಾ, ಅತ್ರ - ಈ ಉಪಾಯವಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ವಿಷಯಃ - ವಿಷಯನು. ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿಯೂ, ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹಗಳಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸರ್ರೀತ್ವರನೇ ನಮಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ತತ್ತನ್ನಂತಾನುಸಾರತಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಭಿಪ್ರಾಯವೆನೆಂದರೆ, “ಓಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯಂಜೀತ” ಎಂಬುದು ಕರಣಮಂತ್ರವಾದರೆ, ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಣವದ ಉಕಾರವು ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾಚಕವಾಗಿ, ಅಕಾರ ಉಕಾರ ವಾಚ್ಯರಾದ ಲೋಕದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಈ ಆತ್ಮಹವಿಸ್ತಿನ ಸಮರ್ಪಣವೆಂದೂ, ಮೂಲಮಂತ್ರವಾದರ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಗೆ ಎಂದೂ, ದ್ವಯವಾದರೆ ಕರೋತ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಗೆ ಎಂದೂ, ಹೀಗೆಯೇ ಇತರ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲೆಂದೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ಆದರೆ ಚರಮಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ಮಾಮೋಕಂ ಶರಣಂವ್ರಜ” ಇದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದಲ್ಲವು.

ಇಬ್ಬು ಕೇವಲ ಕುತರ್ಕಜ್ಞತ್ವಯಿಟ್ಟು ಪ್ರಮಾಣಜ್ಞತ್ವ ಬಾಧಿತ್ಯ
ಲಾಗದೆನ್ನು ಮಿಡಂ ಮುನ್ನಿ ಶೋನೋಮ್

ಮಾನೇಕಂ ಎಂದರೆ ಮಾಂ ಲಕ್ಷ್ಯ, ಸಪ್ತ ನಿಕಂ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು
ಶ್ರುತಿಪ್ರಯೋಗವೇ ಹಾಗೆ ಸ್ವಧಯಾ ತದೇಕಂ-ಲಕ್ಷ್ಯಯೋಂದಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು
ಒಬ್ಬನೇ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಲಕ್ಷ್ಯವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಪವಾದಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು
ನುಪರಿಸಿಯೇ ಜ್ಞಾನನಿಧಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯೂ “ಏಕಾಕೀ ವಿದ್ಯಯಾ
ಸಾರ್ಥಂ” ಎಂದು ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮದಲ್ಲೂ, ಮಾನೇಕಂ ಚಶ್ಚಿಯಾಯುಕ್ತಂ”
ಎಂದು ಪಾದ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಪರ
ಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸದಾ ನಿಕೃಯೋಗವಿರ ವದರಿಂದ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆ
ಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬನೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ “ತದಂತರ್ಪಾವಾತ್ ತ್ವಂ
ನಪೃಥಗಭದತ್ತೇಶ್ರುತಿರಪಿ” ಎಂದು ಪರಾಶರಭಟ್ಟರವರು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಇಷ್ಟು ದೂರ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುವುದನ್ನು ನಿಗಮನಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:-
ವೇದಿ ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಪೂಜ್ಯಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ತಂದವರಿಗೆ ಒಂದು ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳು
ತ್ತಾರೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಾದಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡ
ತಕ್ಕದ್ದು ನ್ಯಾಯವು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಇಬ್ಬು - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಕೇವಲ
ಕುತರ್ಕಜ್ಞತ್ವ ಯಿಟ್ಟು - ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣವನ್ನನುಸರಿಸದ ಬರೀ ತರ್ಕಗಳ
ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಪ್ರಮಾಣಜ್ಞತ್ವ - ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು
ಬಾಧಿತ್ಯಲಾಗಾದು - ಸರಸನ ಮಾಡಲೂಡದೆಂಬುವದನ್ನು, ಮುನ್ನಿ ಶೋನೋ
ಮ್ - ಒಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದೆವು. “ನಹಿ ವಚನ ವಿರೋಧೇ ನ್ಯಾಯಃ ಪ್ರವರ್ತತೇ”
ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿರುವಾಗ ವಾದಕ್ಕೆ ಅನಕಾಶ
ವಿಲ್ಲವು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯೂ ತನ್ನ ಶ್ರುತಿಷ್ಠಾನಾತ್ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ
ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಒಂದೆ ತತ್ಪ್ರಯೋಧಿಕಾರ
ದಲ್ಲಿ “ವೃಥಾ ನಿರ್ಬಂಧಮಾಗಾದು” ಎಂದು “ತರ್ಕಪಾಂಡಿತ್ಯತ್ತಾಲೆ ನಿನ್ನಿ
ತ್ತದೆಲ್ಲಾಮ್ ಸಾಧಿತ್ಯಲಾ ಇರುಕ್ಕೆ ಚೆಯ್ ದೇ ಇರೀ, ನಾಮ್ ಪ್ರಮಾಣ
ಶರಣರಾಯ್ ಪೋರುಗಿರದು” ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ೬೦-೪ನೆಯ
ಪುಟಗಳನ್ನು ಪರಾಂಛರಿಸಿ ಉಪಾಯದ್ವಿತ್ವ ಪ್ರಸಂಗವೂ, ವಿಶೇಷಣದಿಂದ
ವಿಶೇಷ್ಯಕ್ಕೆ ಅತಿಶಯ ಹಾನಿಯೂ, ಇತ್ಯಾದಿ ಅಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ತರುವದು ಯುಕ್ತ
ವಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು

ಅಗ್ನಿಯಾಲೆ ಯಥಾಪ್ರಮಾಣಮ್ ಶರಣ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯಾನುಗುಣ
ಮಾಗ ವಿಶಿಷ್ಟಮಮ್ ಉಪೇಯಮಾನಾರ್ಪಣೀ, ವಿಶಿಷ್ಟಮಮ್
ಉಪಾಯಮಾಗಕ್ಕುರೈಯಿಲ್ಲೆ.

ಉಪಾಯ ದ್ವಿತ್ವವಾದ ನಿರಾಸ:

ಗುಣ ವಿಶೇಷ ವಿಗ್ರಹ ವಿಶೇಷಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟಮಾನ ಏಕಮ್ ಉಪಾಯ
ಮಾನಾರ್ಪಣೀ ತುಲ್ಯಯೋಗಕ್ಷೇಮಮಾನ ಶ್ರೀಮಚ್ಚಬ್ದತ್ತಿಲ್ ಶೋ

ಅಗ್ನಿಯಾಲೆ - ಅದುದರಿಂದ, ಯಥಾಪ್ರಮಾಣಮ್ - ಈಗ ನಾವು
ಉದಾಹರಿಸಿದ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನ ನೆರವಿ, ಶರಣ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯಾನು
ಗುಣಮಾಗ ಅಂತಹ ಶಾಸ್ತ್ರಸಮಾಣ 'ಈ' ತೋರಿಬರುವ ಸರ್ವಶರಣ್ಯವಾದ
ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ, ವಿಶಿಷ್ಟಮ್ ಉಪೇಯಮಾನಾ
ರ್ಪಣೀಲೀ - ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟ ನಾರಾಯಣನೇ ಉಪೇಯವೆಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ,
ವಿಶಿಷ್ಟಮಮ್ ಉಪಾಯಮಾಗಕ್ಕುರೈಯಿಲ್ಲೆ - ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟನೇ ಉಪಾ
ಯವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಏನೊಂದೂ ನ್ಯೂನತೆ ಇಲ್ಲವು ಶರಣ್ಯನು ಯಾವಾಗಲೂ
ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾನೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟ ನಾರಾಯಣನೇ
ಉಪೇಯವೆಂದೂ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರುಗಳು ಮಾಡುವ ಕೃತ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲವೂ ಎಂದು
ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೀರಿ. ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ನಾರಾಯಣನೇ ಉಪಾ
ಯವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನ ನೆರವಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಬಾಧಕವೇನೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಉಪಾಯತ್ವ ಹೇಳಿದರೆ, ಉಪಾಯ ದ್ವಿತ್ವವೆಂಬ
ವಾದದ ನಿರಾಸವು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಉಪಾಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯ ಉಂಟೆಂದರೆ, ಉಪಾಯದ್ವಿತ್ವ
ಪ್ರಸಂಗವುಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಅದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ವವು ಕೂಡುವ
ದಿಲ್ಲವು, ಐಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೂ ಹಾನಿಯು ಎಂದು ಪೂರೈಪಕ್ಷವನ್ನು ತರಬಹುದು ;
ಅದನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಗುಣವಿಶೇಷ - ಅಶ್ರಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಗುಣ
ವಿಶೇಷಗಳೆಂದಲೂ, ವಿಗ್ರಹವಿಶೇಷಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟಮಾನ - ದಿವ್ಯ ಮೃಗಗಳ
ವಿಗ್ರಹವೇ ನೊದಲಾದವುಗಳೆಂದಲೂ ಸೇರಿರುವ, ಏಕಮ್ - ಒಬ್ಬನಾದ ಪರ
ಮಾತ್ಮನು ಉಪಾಯ ಮಾನಾರ್ಪಣೀಲೀ - ನಿಮ್ಮಭಿಪ್ರಾಯಪ್ರಕಾರ ಉಪಾಯ
ವಾದಹಾಗೆಯೇ ತುಲ್ಯಯೋಗಕ್ಷೇಮಮಾನ-ಪರಸ್ಪರ ವರೋಧವಿಲ್ಲದೆ ಸಮಾನ

ತ್ತಿನ ನಿತ್ಯಪತ್ತೀ ಸಂಬಂಧ ವಿಶಿಷ್ಟಮಾನಾಲುಮ್ ಉಪಾಯೈಕ್ಯತ್ವಕ್ಕು
ಕ್ಕುರೆ ಯಿಚ್ಛೆ.

ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಹಿಸುವ ಶ್ರೀಮಚ್ಚಬ್ಬತ್ತಿಲ್ ಶೋತ್ತಿನ - ನುತುಪ್ ಪ್ರತ್ಯ
ಯ ದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಶ್ರೀ ಶಬ್ದದಿಂದ ತೋರಿ ಬರುವ, ನಿತ್ಯಪತ್ತೀ ಸಂಬಂಧ
ವಿಶಿಷ್ಟಮಾನಾಲುಮ್ - ಸದಾ ಪತ್ತಿಯೊಂದಿಗೇನೇ ಸೇರಿರುವ ಸಂಬಂಧದಿಂ
ದಲೂ ಯುಕ್ತವಾದುದೆಂದು ಒಪ್ಪಿದರೂ, ಉಪಾಯೈಕ್ಯತ್ವಕ್ಕು-ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ
ಬಂದೇ ಉಪಾಯವೆಂಬ ಭಾವನೆಗೂ, ಕುರೈ ಇಚ್ಛೆ - ಬಂಧಕವಿಲ್ಲವು. ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಉಪಾಯವು ಎಂದರೆ “ಎತ್ತ ಏಂಗೆ ಎಳೆಯಿತು,
ಕೋಣ ನಿರಿಗೆ ಎಳೆಯಿತು.” ಎಂಬ ಹಾಗೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧ ಉಂಟಾಗಲಾರದೇ?
ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಏಕ ಗೃಹಕೃತ್ಯದಲ್ಲಿವರೂ ಪರಸ್ಪರೈಕಮತ್ಯ
ವಿಲ್ಲವೆ ಜಗಳವಾಡುವದನ್ನು ಕಂಡರೆನೆವಲ್ಲಾ, ಎಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸರಸ್ವ
ಜ್ಞರು, “ಅಸ್ಯಾದೇವ್ಯಾ ಮನಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ತಸ್ಯ ಚಾಸ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ”
(ರಾ ಸುಂ) ಎಂದು ಅಂಜನೇಯನು ಅರೈಕೃತವಾದುದು ಹಾಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಇಂಗೆ
ತಜ್ಞರ, ಭಕ್ತರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಹಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಕಂಕಣಬದ್ಧರು;
ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತುಲ್ಯ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಮಾನ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋ
ಗವು ಅದಾದರಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಸೌರಿಯೇ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದೆ ಯೋಗ
ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಹಿಸುವರು. ಈ ಲೋಕದ ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಕ್ಕೆ
ಕಾರಣವು ರಾಜಕ ತಾನಕ ಗುಣಗಳ ವಿಜೃಂಭಣೆಯೂ, ಇಂತಹ ಗುಣಗಳ
ಸ್ಪೃಶ್ಯೇ ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವೆಲ್ಲಿಯದು ? ಇಲ್ಲಿ ಯೋಗ ನೆಂದರೆ
ತನ್ನ ಪಾಪಿ ರೂಪ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದ್ದು, ಜ್ಞೇಮ ನೆಂದರೆ ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲ
ದಿರುವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ; ಇವೆರಡನ್ನೂ ಭಕ್ತನಿಗುಂಟುಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ
ಅದರವುಳ್ಳವರು. ಪತ್ತೀಯೋಗವು ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ ನಿತ್ಯವಾದುದೆಂದು ಶ್ರೀ
ಪರಾಶರರು ತಮ್ಮ ಸಚ್ಚಿಷ್ಕರಾದ ಮೈತ್ರೇಯರಿಗೆ “ನಿತ್ಯೈವೈಷಾ ಜಗನ್ಮಾತಾ
ವಿಷ್ಣೋ ಶ್ರೀ ರನಪಾಯಿನೀ । ಯಥಾ ಸರ್ವಗತೋವಿಷ್ಣುಸ್ತಥೈವೇಯಂ
ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ” (ಎ ಪು. ೧೨.೧೭) ಎಂಬದಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ
ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿಯೇ ಸರೈಶ್ವರನಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು ಉಪಾಯತ್ವಕ್ಕೆ
ಗುಣವಿಗ್ರಹವಿಶಿಷ್ಟತೆಯು ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವು, ಇಲ್ಲವಿದ್ದರೆ ಉಪಾಯತ್ವವೇ
ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ನೀವೇ ಅಪ್ಪೋಕರಿಸುತ್ತೀರಿ. ಸರಸ್ವಜ್ಞತೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ.

ಉಪಾಯ ವಿಶೇಷಣಜ್ಞಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾಂವ್ ವಿಟ್ಟು ಉಪಾಯತ್ರೈ ಏಕ
ಮಾಕ್ಯವೇಣು ಮನ್ನಿಲ್ ಉಪಾಯ ತ್ವಮ್ ವಿಶೇಷಣ ಮನ್ನಿಕ್ಕೆ ಪೋಮ್.

ಕಾರುಣ್ಯ, ಸೌಲಭ್ಯ, ಸೌಶೀಲ್ಯಾದಿಗುಣಗಳ ವತ್ತು ದಿವ್ಯ ಮಜ್ಜಳ ವಿಗ್ರಹದ ವಿಶಿ
ಷ್ಟತೆಯು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಒಪ್ಪಿದರೆ, ಯಾವಾಗಲೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು
ಇರುವದರಿಂದ ಅಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಅದ್ವೈತರಿಂದ ವದ
ರಲ್ಲಿ ಬಾಧಕವೆಲ್ಲವೂ ಎಂಮ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಭಕ್ತನು ಅನನ್ಯ ಮನಸ್ಸು
ನಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾದ ಐಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಹೀಗೆ ಉಪಾ
ಯತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಒಲ್ಲವದರಿಂದ ಐಕಾಂತ್ಯಕೊಡುವದಿಲ್ಲವೆಂಬಾಕ್ಷೇಪ ಉಂಟಾ
ಗಬಹುದು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಚರಮಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ
ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ಉಪಾಯತ್ರಕ್ಕೆ ಏಕತ್ವಮುಖ್ಯವು, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅನ್ವಯವು
ಕೊಡುವದಿಲ್ಲವೆಂಬಾಕ್ಷೇಪವೂ ಉಂಟಾಗಬಹುದು ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವ ವಿಶೇಷಣ
ಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದ ಸರ್ಮೀಶ್ವರನೊಬ್ಬನೇ ಉಪಾಯವೆಂದು ಹೇಳಬಿಡುವೆವು
ಎಂದರೆ ಆಗಲೂ ದೋಷವು ತನ್ನಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಉಪಾಯ ವಿಶೇ
ಷಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಟ್ಟು - ಬಿಟ್ಟು, ಉಪಾಯತ್ರೈ - ಉಪಾಯವಾಗಿರುವ
ದನ್ನು, ಏಕಮಾಕ್ಯ ವೇಣುಮನ್ನಿಲ್ - ಒಂದೇಯಾಗಿರಬೇಕಾದರೆ ಉಪಾ
ಯತ್ರವು, ವಿಶೇಷಣಮನ್ನಿಕ್ಕೆ ಪೋಮ್ - ವಿಶೇಷಣವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗು
ತ್ತದೆ. ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆಶ್ರಯೋಚಿತ ಗುಣಗಳೂ
ದಿವ್ಯ ಮಜ್ಜಳ ವಿಗ್ರಹವೂ, ಈ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವ ಸರ್ಮೀಶ್ವರನೇ
ಉಪಾಯವಾಗಿರಲು ಅರ್ಥವೆಂದೂ, ಈ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸರ್ಮೀಶ್ವರನಿಗೆ
ಉಪಾಯಭಾವವೇ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ. ಈ ಕಲ್ಯಾಣ
ಗುಣಾದಿಗಳು ವಿಶೇಷಣವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಉಪಾಯೈಕ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ,
ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಮಾತ್ರ ವಿಶೇಷಣವಾದರೆ ಉಪಾಯೈಕ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ಹೇಗೆ ? ಹಾಗೆ
ವಿಶೇಷಣ ಕೊಡದೆಂದರೆ, ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾದಿಗಳೂ ಉಪಾಯತ್ರಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣ
ವಾಗಿರದೆ, ಉಪಾಯವಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅವೈಕ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಹಾಗೆ ನಿರ್ವಿ
ಶೇಷನಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿರ್ವಿಶೇಷನಲ್ಲವು; ಕಲ್ಯಾ
ಣಗುಣಗಳಿಂದಲೂ ದಿವ್ಯಮಜ್ಜಳ ವಿಗ್ರಹದಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವದು ವಿಶೇ
ಷಣವಾಗಿರಲು ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ಆದರೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ
ಇನ್ನೊಂದು ವಾದವನ್ನು ತರಬಹುದು ಹೇಗೆಂದರೆ.—ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೂ

ಶ್ರೀ ಸಂಬಂಧೇನ ವೈಗುಣ್ಯಮಿತಿ ವಾದಸ್ಯ ನಿರಾಸ:

ವಿಶೇಷಣ ಪ್ರಯುಕ್ತಮಾಯಾ ವಿಶೇಷ್ಯತ್ತುಕ್ಕು ವರುಮಾ ಏತ್ತತ್ತಾಲ್ ವಿಕೇಷ್ಯತ್ತುಕ್ಕು ವೈಗುಣ್ಯಾದಿಗಳ್ ವಾರಾದೆನ್ಮ (೧) "ಸ್ವತಶ್ಚಿರೇ

ವಿವ್ಯ ಮನ್ಯುಳ ವಿಗ್ರಹವೂ ಉಪಾಯ ಭಾವಕ್ಕೆ ಆಸಕ್ತಕವಾದರೂ ಅವುಗಳು ಹೇಗೆ ಉಪಾಯವಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಉಪಾಯವಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೂ ವಿಗ್ರಹವೂ ಚೈತನ್ಯವಳ್ಳವುಗಳಲ್ಲದುದರಿಂದ ಸಜ್ಜಿಲ್ಪಿಸಲಾರವು ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಸಜ್ಜಿಲ್ಪಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಉಪಾಯವಾಗಿರಲು ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲವು ಹೀಗೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿರುವುದು ಉಪಾಯತ್ವದ ಐಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೇನೂ ನ್ಯೂನತೆ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಇಬ್ಬರೂ ಇಂಗಿತಜ್ಞರಾಗಿ ಸತ್ವನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಐಕಮತ್ಯವಿಂದ ವರ್ತಿಸುವುದರಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧ ತನ್ಮೂಲಕ ವ್ಯಾಘಾತ ಮುಂತಾದವು ಕ್ಕೇನೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು ಆಶ್ರಯೋಚಿತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅತಿಶಯವುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ, ಉಪಾಯ ಭಾವದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಆಸಕ್ತಕ ನೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದಾಗುವ ಅಂತಹ ಅತಿಶಯವೇನು ? ಆದರಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಏನೊಂದೂ ನ್ಯೂನತೆ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅತಿಶಯವೇ ಏನೂ ನ್ಯೂನತೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಅತಿಶಯ ಉಂಟಾಯಿತು ಎಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾತಿಶಯವು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅಧೀನ ವಾದುದೆಂಬ ದೋಷವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂದರೆ ಅಂತಹ ನ್ಯೂನತೆ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸದ್ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿ ನಮಗೂ, ಪ್ರತಿಕಕ್ಷಿಗಳಿಗೂ, ತಂಬಾ ಅಭಿಮತರಾದ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ

ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ವೈಗುಣ್ಯವೆಂಬ ವಾದ ನಿರಾಸವು

ವಿಶೇಷಣ ಪ್ರಯುಕ್ತಮಾಯಾ - ವಿಶೇಷಣದ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ವಿಶೇಷ್ಯಕ್ಕೆ, ವರುಮಾ ಏತ್ತತ್ತಾಲ್ - ಬರುವ ಅತಿಶಯದಿಂದ, ವಿಶೇಷ್ಯತ್ತುಕ್ಕು - ವಿಶೇಷ್ಯಕ್ಕೆ, ವೈಗುಣ್ಯಾದಿಗಳ್ ವಾರಾದೆನ್ಮ - ದೋಷವೇ ನೊದಲಾದವುಗಳು ಬರುವದಿಲ್ಲವೆಂದು, "ಸತ್ವಶ್ರೀಸ್ತ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ" ಎಂಬ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ

ಸ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸ್ವಮಸಿ ತತ ಏವೈಷ ಭಗವಾ ತ್ವದಾಯತ್ವದ್ವಿತ್ವೇಪ್ಯ
ಭವದ ಪರಾಧೀನ ವಿಭವಃ | ಸ್ವಯಾದೀಪ್ತ್ಯಾ ರತ್ನಂ ಭವದಪಿ ಮಾಹಾ
ರ್ಘಂ ನವಿಗುಣಂ ನ ಕುಂಠಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಂ ಭವತಿಚ ನ ಚಾನ್ಯಾಹಿ ತಗು
ಣಮ್ | " ಎಜ್ಜರಶ್ಲೋಕತ್ರಲೆ ನಿರ್ಣಯಿಕ್ಕಪಟ್ಟಿದು.

ಭಟ್ಟಿರ ಶ್ರೀ ಗುಣ ರತ್ನ ಕೋಶದ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ನಿರ್ದಯಿಕ್ಕಪಟ್ಟಿದು - ನಿರ್ಣ
ಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಆ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವೇನೆಂದರೆ:—ಹೇ ಶ್ರೀಃ ಓ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೇ,
ತ್ವಂ - ನೀನು, ಸ್ವತಃ - ತಾನಾಗಿಯೇ, ವಿಷ್ಣೋಃ - ಶ್ರೀ ಮಾಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ
ಸ್ವಂ - ಶೇಷಭೂತಳಾದ ವಸ್ತು, ಅಸಿ - ಆಗಿದ್ದೀಯೇ, ನಾವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಸರ್ವೇ
ಶ್ವರ ಸಬ್ಬಲ್ಪ ಮೂಲಕ ದಾಸಭೂತರಾಗಿದ್ದೇವೆ; ಲಕ್ಷ್ಮೀಯಾದರೋ ಹಾಗಲ್ಲದೆ
ತಾನೇ ದಾಸಭೂತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆಂಬ ಭಾವವು ತತ ಏವ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ,
ಏಷಭಗವಾ - ಈ ಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕನಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರನು, ತ್ವದಾ
ಯತ್ವದ್ವಿತ್ವೇಪಿ - ನಿನಗೆ ಅಧೀನವಾದ ಸರ್ವ ಸಂಪತ್ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ
ದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಅಪರಾಧೀನ ವಿಭವಃ - ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ಇತರರಿಗೆ ಎಂದರೆ
ನಿನಗಧೀನವಲ್ಲದ ವಿಧವವುಳ್ಳವನು, ಅಭವತ್-ಆದನು, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವರೂಪ
ಸ್ವಭಾವಾದಿಗಳೇ ಪರನೇತೃತ್ವವಾದವು, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಅವು
ಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಅತಿಶಯವು, (೧) "ಅಪ್ರಮೇಯಂ ಹಿ ಶತ್ತ್ರೇಜೋಯಸ್ಯಸಾ
ಜನಕಾತ್ಮಜಾ" "ಯಾವ ಮಹನೀಯನಿಗೆ ಆ ಜನಕ ನಂದನಿಯು ಪತ್ನಿಯೇ,
ಅಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮನ ತೇಜಸ್ಸು ಇರುವಮಾಡಾದುದು" ಎಂಬ ಮಾರೇಚೋಕ್ತಿಯ
ಹಾಗೆ ಪರಮ ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದುದು ಆಯಿತು ಇದರಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ವೈಭವವು
ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅಧೀನವಾಯಿತೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವು. ಇದನ್ನು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ
ಮೂಲಕ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ರತ್ನಂ - ರತ್ನವು, ಸ್ವಯಾ ದೀಪ್ತ್ಯಾ -
ತನಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿರುವ ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ, ಮಾಹಾರ್ಘಂ - ತಂಬಾ ಬೆಲೆ
ಯುಳ್ಳದ್ದು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಉಳ್ಳದ್ದು, ಭವದಪಿ-ಆದರೂನೂ, ನವಿಗುಣಂ
ಭವತಿ - ಅದು ಆ ರತ್ನಕ್ಕೆ ವಗುಣವಲ್ಲದುದು ಎಂದರೆ ಅದರ ಶ್ಲಾಘ್ಯತೆಗೆ
ಎನೊಂದೂ ನ್ಯೂನತೆಯಾಗುವದಲ್ಲವು, ನ ಕುಂಠ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಂ - ಪ್ರತಿಹತ
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವುಳ್ಳದೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲವು, ನ ಚಾನ್ಯಾಹಿತ ಗುಣಂ ಭವತಿ -
ಇನ್ನೊಂದಿರುಂಟಾದ ಗುಣವುಳ್ಳದ್ದೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲವು. ಯದ್ಯಪಿ ರತ್ನಕ್ಕೆ

ವಿವಂ ಲೋಕ ಸಿತರಾ ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯಭಾವೇನ
ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯಾನಾಹಂ.

ವಿಶೇಷಣತ್ತಾಲ್ ವಿಶೇಷ್ಯತ್ವಕ್ಕು ವರುಮ್ ಅತಿಶಯಮ್ ಪೋಲಿ
ವಿಶೇಷ್ಯತ್ವಕ್ಕು ಸ್ವರೂಪಾನುಬಂಧಿಯಾನ ಅತಿಶಯಮುಮ್ (೧) "ಅನ
ನ್ಯಾ ರಾಘವೇಣಾಹಂ ಭಾಸ್ಕರೇಣ ಪ್ರಭಾಯಥಾ" ಎಜ್ಜಾರ ದೃಷ್ಟಾಂತ

ಅದರ ಕಾಂತಿಯ ಮೂಲಕ ಬೆಲೆಯೂ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವೂ ಅದರೂ, ರತ್ನವು
ಅಮೋಘವಾದುದು, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆಯೇ ಎನಾ ಬೇರೇ ಅಲ್ಲವು, ಇದರಿಂದ
ಅದರ ಶ್ಲಾಘ್ಯತೆಗೆ ಎನೂ ಕುಂದಕವಿಲ್ಲವು, ಅದು ಅದರ ಕಾಂತಿಗೆ ಅಧೀನ
ವಾದುದೆಂದು ಯಾರೂ ಹೇಳುವದಿಲ್ಲವು ರತ್ನಕ್ಕೆ ನೈಜವಾದ ಗಣವಿಲ್ಲವು,
ಬೇರೇ ಇನ್ನೊಂದರಿಂದಂಟಾದುದೆಂದು ಯಾರೂ ಹೇಳುವದಿಲ್ಲವು. ರತ್ನವು
ತುಂಬು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿರ ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ
ಬರೀ ಕಾಂತಿಯಿಂದಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ಲಾಘ್ಯತೆಯು ಬಾರದು. ಅದುದರಿಂದ ವಿಶೇ
ಷ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವೂ ಅಮೋಘವಾಗಿ ಅತಿಶಯವಾಗಿ, ವಿಶೇಷಣದಿಂದಲೂ ಅತಿ
ಶಯವುಂಟಾದರೆ ಪರಮಶ್ಲಾಘ್ಯವು ಪರೈಶ್ವರನೇ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಗುಣ
ವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪರಮಶ್ಲಾಘ್ಯನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಅನುರೂಪ ಸ್ವರೂಪ
ರೂಪಗುಣ ವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳೂ ಆದುದರಿಂದ ನೀಗೆ ವಿಶೇಷಣವಾದ
ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಶ್ರೀ ಹರಿಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ವೈಗುಣ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ಮುಂದೆ
ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯಗಳಿಗೆ ಇಂತಹ ನಿತ್ಯಯೋಗದಿಂದ ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯಕ್ಕೆ
ಕಾರಣವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನೀಗೆ ಲೋಕ ದಂಪತಿಗಳು ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯ ಭಾವದಿಂದ
ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವರು.

ವಿಶೇಷಣತ್ತಾಲ್ ವಿಶೇಷ್ಯತ್ವಕ್ಕು ವರುಮ್ ಅತಿಶಯಂ ಪೋಲಿ -
ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ವಿಶೇಷ್ಯಕ್ಕುಂಟಾಗುವ ಅತಿಶಯದ ಹಾಗೆಯೇ, ವಿಶೇಷ್ಯತ್ವಕ್ಕು
ವಿಶೇಷ್ಯಕ್ಕೆ, ಸ್ವರೂಪಾನುಬಂಧಿಯಾನ - ಆ ವಿಶೇಷ್ಯದ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ,
ಅತಿಶಯವನ್ನು, ಭಾಸ್ಕರೇಣ - ಜ್ಯೋತಿಸ್ಸಸ್ವರೂಪನಾದ ಸೂರ್ಯನಿಂದ, ಪ್ರಭಾ
ಯಥಾ - ಪ್ರಭೆಯು ಹೇಗೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರಲಾರದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅಹಂ-ನಾನಾ

ಶ್ರೀಲಿ ಕಾಣಲಾನಾ. ಭಾಸ್ಕರನುಕ್ಕುಮ್ ಪ್ರಭೈಕ್ಕುಮ್ ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧ
ಮಾನ ತೇಜಸ್ತ್ವನ್ಮೂಲೇ ಇರುವರ್ಕ್ಕುಮ್ (೧) “ಅನನ್ಯಾಧೀನ ಕಲ್ಯಾ
ಣಂ” ಎಜ್ಜರ ಪಡಿಯೇ ಸ್ವಭಾವ ಸಿದ್ಧ ಕಲ್ಯಾಣ ತೈಯಾಲೇ (೨) “ಅಪ್ರ

ಕೂಡ, ರಾಘವೇಣ - ರಘುಕುಲದಿನವಡೆಯಾವ ನನ್ನ ಪತಿಯಿಂದ, ಅನನ್ಯಾ-
ಬೇರೆಯಾಗಿರುವಳಲ್ಲವು.” ಎಜ್ಜರ ದೃಷ್ಟಾಂತಶ್ರೀಲಿ ಎನ್ನುವ ಸೀತಾವಾಕ್ಯದ
ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ, ಕಾಣಲಾನಾ - ತೀಯಬಹುದು ನಿತ್ಯಯೋಗವನ್ನು ತನ್ನ
ಪತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿರುವದರಿಂದಲೇ ತನಗೆ ಅತಿಶಯ ಎಂದು ಸೀತೆಯೂ ಹೇಳಿ
ಕೊಂಡಿರುತ್ತಾಳೆ ಈಗ ಪತಿಯಿಂದಗಲಿದವಳಲ್ಲ ನಿತ್ಯಯೋಗವೆಲ್ಲಿಯಿದೆ
ಎಂದರೆ ಈ ಎಶ್ಲೇಷೆಯು ಲೋಕವಿಡಂಬನಾರ್ಥವಾಗಿ ರಾವಣ ವಧೆಗಾಗಿ ಅರೋ
ಪಿತವು. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ “ಯಸ್ತ್ವಯೋ ಸಹ ಸ ಸ್ವರೋ ನಿರ
ಯೋಯಸ್ತ್ವಯಾನಿ” (ರಾಮಾ ಅಯೋಧ್ಯಾ ೩೦-೧೮) ಸೀತೆಯು
“ಓ ಪತಿಯೇ ನಿನೊಂದಿಗಿರುವದೇ ನನಗ ಪುರ್ಗವು, ನಿನ್ನನ್ನಗಲಿರುವದೇ ನರ
ಕವು” ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾಳೆ. ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಂಶ್ಲೇಷವು ಸೀತೆಗೆ ಹೇಗೆ
ಅತಿಶಯವಾದದ್ದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸೀತೆಯು ಸಂಬಂಧವೂ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೂ
ಅತಿಶಯವಾದದ್ದಾದುದು ಎಂಬ ಭಾವವು ಹೇಗೆಂದರೆ ಪ್ರಭೆ ಇಲ್ಲದೆ ಭಾಸ್ಕರನು
ಹೇಗೆ ಶೋಭಿಸುವದಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸೀತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀರಾಮನೂ ಶೋಭಿಸಲು
ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಇವರುಗಳ ನಿತ್ಯಯೋಗವು
ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಮುಂದೆ ಭಾಸ್ಕರ ದೃಷ್ಟಾಂತವಿಂದಲೇ
ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ

ಭಾಸ್ಕರನುಕ್ಕುಮ್ - ಮೂರೈನಿಗೂ, ಪ್ರಭೈಕ್ಕುಮ್ - ಅತನ ಪ್ರಭೆಗೂ
ಎಂದರೆ ಕಿರಿಣಿಗೆಗೂ, ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧಮಾನ - ಸ್ವರೂಪತಃ ಉಂಟಾಗಿರುವ, ತೇಜ
ಸ್ತ್ವನ್ಮೂಲೇ - ತೇಜೋ ರೂಪವಹಾಗಿ, ಇರುವರ್ಕ್ಕುಮ್ - ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ
ರಿಬ್ಬರಿಗೂ, “ಅನನ್ಯಾಧೀನ ಕಲ್ಯಾಣಂ” ಎಂದರೆ “ಇನ್ಯಾರಿಗೂ ಅಧೀನ
ವಾಗದೇ ಇರುವ ಎಶ್ವರೈವುಳ್ಳ, ಇದು ಶೋಕದಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವಂ ಎಂದು ಮುಂದೆ
ಇದು, ಅದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವು, ಅಂತಹ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ವಂದಿಸುವೆನು “ ಎಜ್ಜರ
ಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗಿ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧ ಕಲ್ಯಾಣತೆಯಾಲೇ -
ಸ್ವರೂಪತಃ ಉಂಟಾದ ಕಲ್ಯಾಣತೆಯಿಂದ, ಮುಂದೆ ಅನೇಕ ಅಲ್ಪಾರಾಚಾರ್ಯ

ಮೇಯಂ ಹಿ ತತ್ತೇಜೋ ಯಸ್ಯಸಾ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ" ಎನ್ನುವಂ, (೧) ತನ ಶ್ರಿಯಾ" ಎನ್ನುವಂ,

ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಸಂಧಿಸಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯವಾಗುವಂತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ "ಅನನ್ಯಾಧೀನ ಕಲ್ಯಾಣಂ" ಎಂಬುದು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಕಲ್ಯಾಣ ಶ್ಲೋಕವು ಪೂರ್ವಶ್ಲೋಕವು ಯಾವುದೆಂದರೆ —

ಅನನ್ಯಾಧೀನ ಕಲ್ಯಾಣ ಮನ್ಯ ಮಂಗಳ ಕಾರಣಮ್ |

ಜಗನ್ನಿದಾನ ಮದ್ವಂದ್ವಂ ದ್ವಂದ್ವಂ ವಂದಾ ಮಹೇ ಮಹಃ ||

"ಇವರ ಇಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳು ಯಾರ ಅಧೀನವಾದವೂ ಅಲ್ಲವು ಸ್ವರೂಪತಃ ಸ್ವಸ್ವದ್ಭವಾದವು ಇತರರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಉಳ್ಳವರು, ಇಬ್ಬರೂ ಜಗನ್ನಿದಾನಂ - ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸ್ವ ಕಾರಣಭೂತರು, ಅದ್ವಂದ್ವಂ - ಅವರಿಗೆ ಸಮಾನವಿಲ್ಲದೇ ಇರುವವರು, ದ್ವಂದ್ವಂ-ದಂಪತಿಗಳಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಬ್ಬಗೇ ಇರಬಾರ, ಮಹಃ - ಇಂತಹ ತೇಜೋಮಯರನ್ನು, ವಂದಾಮಹೇ - ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ" ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವು. ಇಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವಂ ಎಂಬ ಪದ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ (೧೦-೩) "ದ್ವಂದ್ವಸ್ವನಮಾಸಿಕಸ್ಯತ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಉದಯ ಪದಗಳ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯಿಂದ ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯವೆಂಬ ಭಾವವು ಸೂಚಿತವು.

ಯಸ್ಯ - ಯಾವ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ರಾಮನಿಗೆ, ಜನಕಾತ್ಮಜಾ - ಕರ್ಮಿಯೊಗನಿಷ್ಠನಾದ ಜನಕರಂಜನಿಗ ವರ್ಗವಾದ ಸೀತೆಯು ಪತ್ನಿಯೋ, ತತ್ತೇಜಃ - ಅಂತಹ ತೇಜೋರುಪನಾದ ತಚ್ಚಿಬ್ಬವಾಚ್ಯನಾದ ಈ ಶ್ರೀರಾಮರೂಪಿ ಪರತತ್ವವು ಅಪ್ರಮೇಯಂ ಹಿ-ಅಪರಿಚ್ಛೇದ್ಯವಾದದೋ, "ನ ತ್ವಂ ಸಮರ್ಥ ಸ್ತಾಂ ಹರ್ತುಂ ರಾಮ-ಜಾಪಾಶ್ರಯಂ ವನೇ" ಎಂಬುದು ಉತ್ತರಾರ್ಧವು, ರಾಮನನ್ನು ಕೂಡ ಮಾರಿಚ ವಾಕ್ಯವು, ತಾಂ - ಅಂತಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾದ, ವನೇ ರಾಮಜಾಪಾಶ್ರಯಾಂ - ವನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಾಣವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವವಳನ್ನು, ಅಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವವಳನ್ನು ಎಂಬ ಭಾವವು, ಹರ್ತುಂ - ಅಪಹರಿಸಲು, ನತ್ವಂ ಸಮರ್ಥಃ-ನೀನು ಸಮರ್ಥನಾಗಲಾರೇ ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಪಹರಿಸಿದುದಾದರೆ ರಾಮಬಾಣದಿಂದ ದಗ್ಧನಾಗುವೆ; ಅಥವಾ ಜನಕಾತ್ಮಜೆಯಾದುದರಿಂದ ನೀನು ಅವಹರಿಸಿದುದು ಅಕೆಯು

ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿದರೂ ಆ ಜನಕನು ವ.ಹಾಕರ್ಮಿಯೋಗಿಯಾದುದರಿಂದ ಆತನ ಶಾಪವು ನಿನ್ನನ್ನು ದಹಿಸಿತು ಎಂಬ ಭಾವವು ಈ ಮಾರಾಜೋಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ವ.ಹವೆಯಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಉತ್ಪನ್ನವು ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ರಾಮ ಜಾಪಾಶ್ರಯಾಂ - ಎಂಬುದರಿಂದ ರಾಮಾಶ್ರಯದಿಂದ ಸೀತೆಗೆ ಉತ್ಪನ್ನ ವೆಂಬುದೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ.

“ತವಶ್ರಿಯಾ” ಎನ್ನುವು-“ನಿನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ” ಎಂದೂ, ಇಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮೀ! ಎಂಬುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಅತಿಶಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ ಎಂಬರ್ಥವಾಗಲಿ ಆಗಬಹುದು. ಅಥವಾ ಸರ್ದೇಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ ನಿತ್ಯಯೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತನ್ನೂಲಕ ಅತಿಶಯ ಹೊಂದಿದ ನಿನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ ಎಂಬರ್ಥವಾಗಲಿ ಆಗಬಹುದು ಸ್ವಪ್ನಶ್ವರನು ಹೈಣ ಸದಾನುಭೂತಯಾ ಪೈವೂರ್ವ ವದ್ವಿಷ್ಯ ಯ ಮಾದಧಾನಯಾ | ಗುಣೋನರೂಪೇಣ ವಿಲಾಸಚೇಷ್ಟಿತ್ವೈಸ್ಸದಾ ತವೈ ವೋಚಿತಯಾ ತವಶ್ರಿಯಾ ||” ಎಂಬುದು ಪೂರಾ ಶ್ಲೋಕವು ಸ್ವನೈಶ್ವರನು ಹೈಣ ತಾನೂ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಹಾಗೆಯೇ ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುವನ್ನೂ ಕರೀರವಾಗಿ ಅವ ಕೈಲ್ಲಾ ಆತ್ಮಾವಾಗಿರುವ, ಸದಾನುಭೂತಯಾ - ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಹಾಗೆ ತಾನೂ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸದಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿರುವ ಅಥವಾ ಹೀಗೆ ಸ್ವರೂಪಸ್ವಭಾವಾದಿ ಸರ್ವಾ ಕಾರದಿಂದಲೂ ಸರ್ದೇಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ ನಿತ್ಯಯೋಗವನ್ನು ಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಎಶ್ವಾನುಭವವುಳ್ಳ, ಆಪೂರ್ವವತ್ - ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ನೋಡದೇ ಇರುವ ಹಾಗೆ ವಿಸ್ಮಯಂ - ಅಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು, ಅದಧಾನಯಾ - ಬೀಗುತ್ತಿರುವ, ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಗುಣೇನ - ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅಧಿಮತವಾದ ಜ್ಞಾನಕಾರುಣ್ಯಾದಿ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದಲೂ, ರೂಪೇಣ - “ರೂಪವತ್ಪ್ರೇ ಭವೇತ್ಸೀತಾ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಕೃಪ್ಷ ಜನ್ಮನಿ” ಎಂದು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಆತನಿಗೆ ಅಜಮತ ವಾದ ದಿವ್ಯಮಬ್ಲಕ ವಿಗ್ರಹದಿಂದಲೂ (ಇವೆಲ್ಲಾ ಜಾತ್ಯೇಕವಚನಗಳು), ವಿಲಾಸ ಚೇಷ್ಟಿತ್ವೇ - “ದೇವತ್ವೇ ದೇವದೇಹೇಯಂ ಮನುಷ್ಯತ್ವೇ ಚ ಮಾನುಷೀ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಆತನಿಗೆ ಅಧಿಮತವಾದ ಲೀಲಾ ವಿಶೇಷಗಳಿಂದಲೂ ಆಶ್ರಿತ ಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾದ ಅವತಾರ ಮೊದಲಾದ ದಿವ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದಲೂ, ತವೈವೋಚಿತಯಾ - “ತುಲ್ಮ ಶೀಲವಯೋವೃತ್ತಾಂ ತುಲ್ಮಾಭಿಲಕ್ಷಣಂ ರಾಘವೋರ್ದತಿ ವೈದೇಹೀಂ ತಂಚೇಯ ಮಸಿತೇಕ್ಷಣಾಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಭಗವಂತನಾದ ನಿನಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಉಚಿತವಾದ, ತವಶ್ರಿಯಾ - ನಿನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ, ಸಹಾಸೀನಂ - ಯಾವಾಗಲೂ ಬಿಜಮಾಡಿಸಿ ಎಂದು ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವದರಿಂದಾಗಿ ಅನ್ವಯವು.

(೧) “ಉನ್ತಿರು” ಎನ್ನುವು,

(೧) “ಉನ್ತಿರು” ಎನ್ನುವು - ಈ ಪಾಶುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ —
ಮಾಯಾಚ್ಚಿಯೇಲೆನ್ನೆಯುನ್ತಿರು ಮಾರ್ವತ್ತು ಮಾಲ್ಪೆ ನಜ್ಜಿಯ್ |
ವಾಶಚ್ಚಿಯ್ ಪೂಜ್ಞುಳಲಾಳ್ ತಿರುವಾಣೈ ನಿನ್ನಾಣೈ ಕಣ್ಣಾಯ್ |
ನೇಶಚ್ಚಿಯ್ ದು ನೊಡೆನ್ನೆಯುಯೋರೈರಿ ನ್ನಿಯೊನಾಗವೇ |
ಕೂರಚ್ಚಿಯ್ಯಾದು ಕೊಣ್ಣಾಯೆನ್ನೈ ಕೂವಿಕೊಳ್ಳಾಯ್ ವನ್ನನೋ ||
ಎನ್ನೈ ಮಾಯಾಚ್ಚಿಯೇಲ್ - ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲವೂ ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರ
ನುವ ನನಗೆ ಇನ್ನಾದರೂ ವಂಚನೆಮಾಡಬೇಡ, ಉತ್ತಿರು - ನೀನೇನೋ ಸರ
ರಗೂ ಸಂಪತ್ತಾದರೂ ನಿನಗೂ ಸುಕವೃತ್ತವಾವವಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು, ಶ್ರೀ
ಪರಾರರರ, ವಿಷ್ಣೋಶ್ವರೀ ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಸಂಪತ್ತಾದವಳೆಂದು ಹೇಳರು
ತ್ತಾರೆ, ಅಪೃಥಕ್ವಿಧವಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯಗಳಾಗಿ ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯಗಳನ್ನುಂಟು
ಮಾಡುವೆಂಬ ಭಾವವು, ಮತ್ತು, ಮಾರ್ವತ್ತು ಮಾಲ್ಪೆ-ನನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ದಿವ್ಯ
ಕಾಂಚನಮಾಲಾರೂಪವಾಗಿ ವಕ್ಷಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರಭೂತಳಾದಿವ್ಯ ವಕ್ಷಸ್ಥಳವೂ
ಆಕೆಗೂ ಅಲಂಕಾರವು, ಇಂತಹ, ನಜ್ಜೈ ವಾಶಮ್ ಶೆಯ್ಯಾ-ನನ್ನ ಹಾಗೆಯೇ
ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಕರಪೂರ್ಣಳಾಗಿ “ಸರೈಗಂಧ ಸ್ವರೈರಸೇ” ಎಂದು ಹೇಳ
ರವ ಹಾಗೆ ನನಗೆ ಸರೈ ಪರಿಸುಳುತ್ತನನ್ನ ಉಂಟುಮಾಡುವಳಾದ, ಪೂಜ್ಞುಳ
ಲಾಳ್-ಹೊನ್ನಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸುಂದರವಾದ ಕರುಳುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ
ರುವ ತಿರುತಣೈ ಭೋಗ್ಯಭೂತಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಮೇಲೆ ಆಡೆಯು ತನ್ನ ಕೆಲಸ
ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲದ ತೀರವೆಂಬ ನಿರ್ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಆಣೆ ಇಡುವವಳು ; ಹಾಗೆಯೇ
ನಿನ್ನಾಣೈ ಕಂಡಾಯ್-ನನ್ನ ಮೇಲೆಯೂ ಆಡೆಯುಂಟು ಹೀಗೆ ಹೇಳದುದರಿಂದ
ಇಬ್ಬರೂ ಉಪಾಯಭೂತರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ನೇಶಮ್ ಶೆಯ್ಯಾದು - ನಿರ್ದೇ
ಶಿತ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ಉನ್ನೋಡು ಎನ್ನೈ -
ಪರತ್ವಾದಿ ಮಹಾ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ತುಂಬಾ
ನಿಕ್ಕಪ್ಪನಾದ ನನ್ನನ್ನು, ಉಯರ್ ವೇರಿನ್ರಿ - ಆತ್ಮಭೇದವು ತೋರದಹಾಗಿ,
ಒನ್ರಿಗವೇ - ಅಪೃಥಕ್ವಿಧ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಒಂದಾಗಿಯೇ, ಕೂಶಮ್
ಶೆಯ್ಯಾದು - ನನ್ನನಿಕ್ಕಪ್ಪಭಾವಕ್ಕಾಗಿ ಸಜ್ಜೋಚಿತವಾದೆ, ಕೊಂಡಾಯ್ -
ನನ್ನನ್ನು ಅಡ್ಗುಲಿಸುತ್ತೀಯೆ ಎನ್ನೈ ವನ್ರಿ - ನನ್ನನ್ನು ಬಂದು,

(೧) ತಿರುಗಂ ೧೦. ೨. (೨) ಶ್ರೀಗುಣ ೯.

(౨) “శ్రీయశ్చిక్రీః” ఎన్నుపూ,

కూనికొక్కయ - కరదూకొండు యోగతత్త్వము, అనినా - అయ్యోగ

(౨) శ్రీయశ్చిక్రీః శ్రీరజ్జీవితయ తన జిహ్వద్వారా భగవతీం ।

శ్రీయం త్వత్కారే పుష్కరే ర్భయ మిహ భణామ భృణుతరాం ।

దృశాతే భూయాస్తాం సుఖతరళ తారే శ్రవణతః ।

పునర్హః పోత్యర్థా త్స్పృటితు భుజయోః కంబుక శతం ॥

అర్థ—హే శ్రీరజ్జీవితయ—ఓ శ్రీరజ్జీవితయ శయనిసిరస మహానుభావనే, నిన్ను శ్రీయఃప్రీః - లక్ష్మీగూ ఆశ్రయన, శీఃషియ, శవజ-ఎల్లా ప్రసన్నంగా ఉద్భవించిన నీనగూ కూడ ఉద్భావం - వాల్లభ్యాతి శయదించ ఉద్భవించినదరిందలీ సదా వక్షస్థలదల్లి ధరిసల్పట్టరువ, భగవతీం - ముద్గూణ్యది కల్పాణగుణాకరత్వ హేయప్రత్యనికత్వాది గళించ నీనగే అనురాగవాద స్వరూపగుణాదిగళుళు, శ్రీయం - లక్ష్మీయన్న, త్వత్క - నీనగంతలా, లుజ్జీ - యజ్జగి, వయం - ఇంతక లక్ష్మీ కటాక్షుదించలూ ఆశయ వరప్రసాదదించలూ శ్రీయతీవర్ధర సజ్జల్యాతిశయదించలూ తుంబు లున్నత వృష్ణవ జన్మవన్ను యోది, ఆశయ కృపేయందలీ నిరతిశయ శ్లాఘాధిక్యవన్ను యోదించ నాచ, కం గళగి సల్పవ బహువచనపు, అధవా తమ్మ హాగే తత్త్వయాదిగళ జ్ఞాన వుళు వృష్ణవాగ్రిసరరూ ఎందు బహు వచనపు, ఇహభణామః - ఇల్లి స్తోత్ర మాడుత్రేవ. ఈగ నిన్న ఎదురిగేనే ఈ శ్రీగుణరత్నకాండ మూలక స్తోత్రమాడుత్రేవ ఎందు యోగకొండరు నిన్న వాల్లభ్యాతి శయవాదరూః ఎంధాద్దందరే శ్రుణుతరాం - జన్మాగ ఆలిశువదు ఎందు యోగతారే. ఆ ప్రియసత్తీయ స్తోత్రద ఆనందదించ పరవతనాగి అర్చిసి కేళువ, తే - నిన్న, దృశా దివ్య పుండరీకాక్షగళాదరూః, సుఖ తరళతారే-అనందదించ జంజలవాగి జలిశువ కణ్ణ గుడ్డి గళుళు వళాగలి; పునః యోగిత్వపూర్వ-హాగీయే పునః సంతోషాధిక్యదించ భుజయోః - నిన్న భుజగళుళురువ, కం బుకశతం స్పృటితు - అనేక కంబుకగళు దేహవు లుబ్ధవదర మూలక బిట్టియోగలి. ఈ శ్లోకద మూలక శ్రీరజ్జీవాధన అనుష్ఠాయన్న లక్ష్మీస్తోత్రారంభకాగి పూజ్య రాద శ్రీ పరారర భట్టరు వ్యాధిసూచరాగి, లక్ష్మీయన్న సుత్తిసిరూత్తర.

(೩) “ತಿರುವುಕ್ಕುಮ್ ತಿರು” ಎನ್ನುಮ್, ಅನ್ನೋನ್ನಾತಿಶಯಾ ವಹಜ್ಜ ಳಾಗ ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯಜ್ಜಳ್ಳೆ ನಿರ್ದೇಶಿಕೈರದಕ್ಕುಕ್ಕುರೈಯಿಲ್ಲೆ.

(೩) ತಿರುವುಕ್ಕುಮ್ ತಿರುವಾಗಿಯ ಶೆಲ್ವಾದೆಯ್ ವತ್ತುಕ್ಕುರಶೇ, ಚ್ಚಿಯೈ ಕಣ್ಣಾ | ಉರುವಚ್ಚೆಂಶುಡರಾಳಿವಲ್ಲನೆ, ಉಲಗುಣ್ಣು ಮೊರುವಾ, ತಿರುಮಾರ್ಪಾ | ಜರುವರ್ ಕಾಂಗಿಯಯ್ಯಮ್ ವಗೈ ಯನ್ರಾಲ್ ಉಡನಿನ್ನೈ ವರಿನುಳ್ ಪುಗನ್ನು ಒಳಿಯಾದು | ಅರುವಿತ್ತಿನಿಡ ಅಂಜಿ ನಿನ್ನಡೈನ್ನೇನ್ ಅಳುನ್ನಾರ್ ಮೇಲ್ ದಿಶೈನಿನ್ರ ವಮ್ಮಾನೇ || ತಿರುವುಕ್ಕುಮ್ ತಿರುವಾಗಿಯ ಶೆಲ್ವಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂಪದ್ರೂಪಳು, ಅಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊ ಸಂಪದ್ರೂಪನು, ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೂ ಆತಿಶಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವವಳು ಎಂಬರ್ಥವೂ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವರು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊ ನಾರಾಯಣನೂ ಎಂಬ ಭಾವವು, ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭವೇ, ದೇಯ್ ವತ್ತುಕ್ಕು ಅರಶೇ ತೈ ಸೂರಿಗಳಿಗೂ ನಿರ್ದೇಶಕನೇ, ಶೆಯೈ ಕಣ್ಣಾ - ಕಮಲವ ಹಾಗೆ ಕೆಂಪಾದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವನೇ, ಉರವುಮ್ ಶಿಮ್ ಶುಡರಾಳಿ ವಲ್ಲಾನೇ - ಕೆಂಪಗೆ ತೇಜೋಮಯನಾದ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವನ್ನು ಪಯೋಗಿಸು ರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನೇ, ಉಲಗುಣ್ಣು ಜರುವಾ - ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನುಂಗುವ ಓ ಅದ್ವಿತೀಯನೇ, ತಿರುಮಾರ್ಪಾ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಎಕ್ಷುಪ್ತವಾಗಿ ಪೂಜಿಸೇ, ಅಳುನ್ನಾರ್ ಮೇಲ್ ದಿಶೈ ನಿನ್ರ ಅಮ್ಮಾನೇ ತಿರುವುಕ್ಕುಮ್ನಿನಲ್ಲಿ ಬಿಜಮಾಡಿ ಸಿರುವ ಓ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಜರುವಕ್ಕು ಅಂಗಿಯಯ್ಯಮ್ ವಗೈಯನ್ರ-ಒಂದು ಇಂದ್ರಿಯಕ್ಕಾಗಲಿ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ಉಜ್ಜೀವಿಸ ವ ರೀತಿಯು ನನಗಿಲ್ಲವು; ಆಲ್ - ಅಯ್ಯೋ, ಐವರ್ ಉಡಲ್ ನಿನ್ರ - ಐವು ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ, ಎನ್ನುಳ್ ಪುಗನ್ನು-ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಒಳಿಯಾದು-ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ಬಿಟ್ಟಿರದೆ ಅರುವಿತ್ತಿನಿಡ - ನಿರ್ಬಂಧಿಸಲಾಗಿ ಅಂಜಿ - ಅದಕ್ಕೆ ಭಯಪಟ್ಟು, ನಿನ್ನಡೈನ್ನೇನ್ - ನಿನ್ನನ್ನು ಶರಣು ಹೊಕ್ಕುಗು ” ಎನ್ನುಮ್ - ಎಂಬದಾಗಿಯೂ, ಅನ್ನೋನ್ನಾತಿಶಯಾವಹಜ್ಜ ಳಾಗ - ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳಾಗಿ, ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯಜ್ಜಳ್ಳೆ - ವಿಶೇಷಣವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ, ವಿಶೇಷ್ಯವಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನೂ, ನಿರ್ದೇಶಿ

ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶೇಷಣತ್ವ ಸಮರ್ಥನೇ ಪ್ರಧಾನ ಫಲನಾಹ.

ಶ್ರುತಿಬಲತ್ತಾಲಿ (೧) “ದ್ವಾಚ ಸದೈಕಶೇಷೀ” ಎಜ್ಜರಪಡಿಯೇ,
“ಉಭಯಾಧಿಷ್ಠಾನಂ ಚೈಕಂ ಶೇಷಿತ್ವಂ” ಎನ್ನು ಶೋನಾಶಿ ಯಾಂಡಾ
ಪಡರ್ಥಸಂಕ್ಷೇಪತ್ತಾಲಿ ನಿಷ್ಕರ್ಷಿತ್ತ ಪಡಿಯೇ ಇರುವರುಮ್ ಏಕ ಶೇಷಿ

ಕ್ಕಿರದಕ್ಕುಕ್ಕುಯಿಲ್ಲೆ - ಹೇಳುವುದಕ್ಕೇನೂ ಸ್ಯಾನತೆಯಿಲ್ಲವು ಎಂದರೆ
ಅಭ್ಯಂತರವೇನೂ ಇಲ್ಲವು ಎಂಬ ಭಾವವು ಇಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನಿದ್ದನಾದ
ಅತಿಶಯವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯಭಾವದಿಂದಿರುವುದರಿಂದ
ಪರಸ್ಪರ ಅತಿಶಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದು ಸಕಲವಾದುದೇ ಎಂಬ
ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ಲೋಕದ್ವಿಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲೂ ತುಂಬಾ ಧರ್ಮವಾದ ರಾಜರಿಂದ ರಾಜಪತ್ನಿಗೂ,
ಹಾಗೆಯೇ ವಯಾಪತಿವ್ರತೆ ತಿರುಗುಣಿಯಾಗಿ ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಕಾರಿವಾದ
ರಾಜಪತ್ನಿಯಿಂದ ರಾಜನಿಗೂ ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯವುಂಟು. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಂತಿ
ಯಿಂದ ರತ್ನ ಕೃಪಾ ರತ್ನದಿಂದ ಕಾಂತಿಗೂ ಪರಸ್ಪರಾತಿಶಯವು ಮನೋಹರವಾದ
ಪುಷ್ಪದಿಂದ ಸರಸುಗಳಕ್ಕೂ, ಪರಿವಳದಿಂದ ಪುಷ್ಪಕ್ಕೂ ಅತಿಶಯವುಂಟು

ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ವಿಶೇಷಣತ್ವ ಸಮರ್ಥನೆಯಿಂದಂಟಾಗುವ ಪ್ರಧಾನ
ಫಲನನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರುತಿ ಬಲತ್ತಾಲಿ - ಕೆಲವು ಶ್ರುತಿಗಳು ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಶೇಷಿತ್ವವನ್ನೂ
ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಶೇಷಿತ್ವವನ್ನೂ ಹೇಳುವ ಬಲದಿಂದ, “ಪತಿವಿಶ್ವಸ್ಯಾತ್ಮೇ
ಶ್ವರಂ” ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಗಳು ನಾರಾಯಣನು ಲೋಕೈಕೇಶ್ವರನೆಂದೂ, “ಅಸ್ಯೇ
ಶಾನಾ ಜಗತೋ ವಿಷ್ಣುಪತ್ನೀ” “ಈಶ್ವರೀಗಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ”
ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಲೋಕೈಕೇಶ್ವರಿ ಎಂದೂ ಹೇಳುವ ಬಲ
ದಿಂದ ಎಂಬ ಭಾವವು, “ದ್ವಾಚ ಸದೈಕಶೇಷೀ” - ದ್ವಾಚ - ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾ
ಯಣರಿಬ್ಬರೂ, ಸದಾ - ಯಾವಾಗಲೂ ಎಂದರೆ ಸರ್ವವೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾ
ವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಉಪಾಯೋಪೇಯಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಏಕಶೇಷೀ - ಏಕಂಚಿ
ತತ್ ಶೇಷೀಚ ಎಂಬ ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯಾನುಸಾರ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಒಬ್ಬರಾದ ಶೇಷಭೂತ

(೧) ಶ್ರೀ ಸಾತ್ಯತಂ

ತತ್ವಶ್ರಯ ಮಾನ ಕಡೆಯಾಲೇ, (ಹರ್ವಿರ್ವೀಶಪಜ್ಞಳಿಲೆ ಅಗ್ನಾವಿಷ್ಟು ಪ್ರಭೃತಿಗಳುಕ್ಕುಪ್ಪೋಲೆ ಆತ್ಮಹವಿಸ್ವಮರ್ಪಣ ಪ್ರತಿಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗ್ಗೆ ಕ್ಕುಮ್ ಕುರೈ ಯಿಲ್ಲೈ.

ನಷ್ಟು” ಎಂಬೊರಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿದವ ಹಾಗೆಯೇ, ಏಕಂ ಶೇಷಿತ್ವಂ - ಒಂದಾದ ಶೇಷಭಾವವು, ಒಂದಾದ ಶೇಷಿತ್ವಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯರು, ಉಭಯಾ ಧಿಷ್ಠಾನಂ - ಲೋಕದಂಪತಿಗಳಬ್ಬರನ್ನೂ ಅಧಿಷ್ಠಾನವಾಗುವುದು, ಶ್ರಿಯಾವತಿ ಯೇನು, ವಿಷ್ಣುವತ್ತಿಯೇನು ಹೀಗೆ ಉಭಯಾಶ್ರಯವೆಂದು, ಎನ್ನು - ಎಂಬ ದಾಗಿ, ಶೋಧಿಸಿ ನಾ-ಡ ಕುರೈ, ಅದರು ರಚಿಸಿವ ಪದಾರ್ಥಸಂಕ್ಷೇಪ ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, ನಿಷ್ಕರ್ಷಿತ್ವಪಡಿಯೇ - ನಿಶ್ಚಯವಾದಿ ಹೇಳಿದವಾಗಿ, ಇರು ವರುಮ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಬ್ಬರಾ, ಏಕಶೇಷಿತ್ವಾಶ್ರಯಮಾನ ಪಡಿ ಯಾಲೆ - ಒಂದಾದ ಶೇಷಿತ್ವಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿರುವದಂದೆ. ಹರ್ವಿರ್ವೀಶಪಜ್ಞ ಳಿಲೆ - ಹರ್ವಿರ್ವೀಶಕ್ಕೆ ಉಪ್ಪೇಶ್ಯರಾಗ, ಅಗ್ನಾವಿಷ್ಟು ಪ್ರಭೃತಿಗಳುಕ್ಕು ಪ್ಪೋಲೆ - ಒಂದೇ ಹವಿಸ್ಸಿಗೆ ಇಬ್ಬರಾದ ಅಗ್ನಿ ಎಷ್ಟುಗಳೇ ವೇದವಾದವರಿಗೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯವಾದವಾಗೆ, ಎಂದರೆ ಇಬ್ಬರಾ ಸೇರಿ ಒಂದು ದೇವತಾತ್ವವು ಹೇಗೋ, ಆತ್ಮ ಹವಿಸ್ವಮರ್ಪಣ ಪ್ರತಿ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗ್ಗೆ ಕ್ಕುಮ್ - ಓಂ ಎಂಬದಾಗಿ ಪ್ರಣವ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಈ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮ, ಎಂಬ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಉದ್ದೇಶ್ಯರಾಗಿರುವದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನು ಸಂಬಂಧಿಗೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರು ಪ್ರತಿ ಸಂಬಂಧಿಗಳು ಈ ಪ್ರತಿ ಸಂಬಂಧಿಗಳನ್ನು ನೈಯಾಯಿಕರ, ಅನುಯೋಗಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಪ್ರತಿಸಂಬಂಧಿಗಳೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಸಂಬಂಧಿಗಳೆಂದರೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯರು, ಹೀಗೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯರಾಗಿರುವದಕ್ಕೆ, ಕುರೈ ಯಿಲ್ಲೈ - ನ್ಯೂನತೆ ಎಸೂ ಇರುವು ಭರವ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಆತ ಹವಿಸ್ವಮರ್ಪಣೆಯೇ ಅಭ್ಯಾಸ, ಇದೇ ಆತ್ಮ ಸಮಸ್ತ, ಇದನ್ನು “ಓಮಿತ್ಯಾ ಶ್ಠಾನಂ ಯುಷ್ಠಾತ” ಎಂಬ ವಿಧಿಮಂತ್ರಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವಾಗ, ಲೋಕದಂಪತಿಗಳಾದ ಇಬ್ಬರ ಪಾದಗಳಲ್ಲೂ ಸಮರ್ಪಿಸಿತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪ ಟ್ತು. ಪ್ರಣವಾರ್ಥವೇ ಇಬ್ಬರೂ ಉದ್ದೇಶ್ಯರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ ಅಕಾರವು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸಿ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿಯೇ ಈ ಮಹಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ದೇವನು ಎಂಬುದಿಂದಲೇ ದೋಷಿತವು. ಅಥವಾ “ಅಕಾರೇಣೋಚ್ಯತೇ ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪೋಽಶ್ವರೋ ಹರಿಃ | ಉದ್ಯುತಾ

ಏಕ ಶೇಷಿತ್ವ ಕಥನಂ ಏಕಪ್ರಾಧಾನ್ಯಾತ್.

(೧) “ಯುನತ್ವಾದೌ ತುಲ್ಯೇಪ್ಯ ಪರನಶತಾ ಶತ್ರುಶಮನ ಸ್ಥಿರತ್ವಾ

ನಿಷ್ಠ ನಾಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಕಾರೇಣೋಚ್ಯತೇ ತಥಾ | ಮಹಾರಸ್ತು ತಯೋರ್ದಾಸೇ ಇತಿ ಪ್ರಣವ ಲಕ್ಷಣಂ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇದು ಸುವ್ಯಕ್ತವು. ಅದುದರಿಂದ ಓಂ ಎಂಬದಾಗಿ ಆತ್ಮಹವಿಷ್ಣುವುರ್ವಣಿಯು ಇಬ್ಬರ ವಾದಾರವಿಂದದಲ್ಲೂ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಒಗೆ ಒಂದು ಹವಿಸ್ಸಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಉದ್ದೇಶ್ಯರುಂಟೋ ಎಂದರೆ, ಉಂಟಾದದ್ದಾಗಿ ದೃಷ್ಟಾಂತಮೂಲಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. — ಆಗ್ನಾ ನಿಷ್ಠಾ ಪ್ರಭೃತಿಗಳುಳ್ಳವುಳ್ಳವು ಏಂದು ಹೇಳಿದರು ಆತ್ಮಹವಿಷ್ಣುವುರ್ವಣಿ ಮಂತ್ರವು “ವಸುರಣ್ಯೋ ವಿಭೂರಿಸಿ” ಎಂಬದಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಓಮಿತೃತ್ವಾನಂ ಯುಂಜೀತ ಎಂದು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೂ ಇರುವ ಮಂತ್ರವು ಈ ಮಂತ್ರ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಗಳಿಗೆ ದಾಸನು ಬರೆದಿರುವ ಶ್ರೀ ಸ್ತುತಿಯ ೪ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ, ಶ್ರೀ ಸ್ತುತಿಯ ೬ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಸಮರ್ಥನೆಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ: — “ಪ್ರತ್ಯಗ್ಗ್ರಾಪೇ ಹವಿಸಿ ಯುವಯೋರೇಕೇಶೇಷಿತ್ವ ಯೋಗಾತ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಅರ್ಥವು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ, ಆತ್ಮಹವಿಷ್ಣುವುರ್ವಣಿಗೆ ಪ್ರತಿಸಂಬಂಧಿತ್ವವಿಬ್ಬರಿಗೂ ಉಂಟಾದರೆ “ತಮೇವಂ ವಿದಿತ್ವಾತಿ ಮೃತ್ಯುಮೇತಿ”, “ತಮೇವಂ ವಿದ್ವಾ ನಮೃತ ಇಹ ಭವತಿ” “ತಂ ವಾಸುದೇವಂ ಶರಣಂ ಗತೋಸ್ಥಿ”, ಮಾನೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ” ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನು ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾನಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಅವಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಯಜಮಾನನೆಂಬ ನಿರ್ದೇಶವು, ಯಜಮಾನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯದಿಂದ

ಈ ಮೇಲಿನ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಹೇಳಿರುವದು ಸನ್ನಿಹೋಗಿ ಶಿಷ್ಯನ್ಯಾಯದಿಂದ ಹೇಳಬಹುದು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಆಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧ ವಿಶೇಷಣವಾದುದರಿಂದ ಯಾವಾಗ ನಾರಾಯಣನು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟನೋ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸದಾ

(೧) ಶ್ರೀಗುಣ ೩೪.

ದೀರ್ಘ ಕೃತ್ವ ಭಗವತಿ ಗುಣಾಃ ಪುಂಸ್ತ್ವ ಸುಲಭಾಃ | ತ್ವಯಿ ಪ್ರೀತ್ಯೈ
ಕಾಂತಾಃ ಮೃದಿಮ ಪತಿಪಾರಾಧ್ಯಾ ಕರುಣಾ ಕ್ಷಮಾದೀ ನ್ಯಾ ಭೋಕ್ತುಂ
ಭವತಿ ಯುವಯೋ ರಾತ್ನನಿ ಭಿಮಾ", ಎಜ್ಜರಪದಿಯೇ, ಪತ್ನಿಕ್ಕು

ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಇರುವದರಿಂದ ಆಕೆಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಳೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಸೀತೆಯು ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾಳೆ — “ಅನನ್ಯಾ ರಾಘವೇಣಾಹಂ ಭಾಸ್ವರೇಣ ಪ್ರಭಾಯಥಾ” ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರಭೆಯು ಹೇಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಟ್ಟಿಗಿರುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಾನೂ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನಿಗಲಿರಲಾರೆನು.” ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಗಳು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಒಂದನ್ನು ಹೇಳಿದ ನಂತರ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಇದರಿಂದಲೇ ಶ್ರುತಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆಂದು “ನ ಪೃಥಗಭಿಧತ್ತೇ ಶ್ರುತಿರಪಿ” ಎಂದು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಭಟ್ಟರು ಹೇಳಿದರು. ಇದನ್ನು ಮುಂದೆ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದಾದರೆ ಶ್ರುತಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಲಿ, ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಉಪಸೇವಿಸಿ ಎಂಬ ಮಾರ್ಗವು ಬರಬಹುದು. ಆದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಸನ್ನಿಯೇಗಿರಿಷ್ಯನ್ಯಾಯದ ಪ್ರಕಾರ ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವು ಮುಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸುವಹಾಗೆ ಆದರೂ, ಪತಿಪಾರಾಧ್ಯವು ಆಕೆಗೆ ಇಷ್ಟವಾದುದರಿಂದ, ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಈ ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುವ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಲು “ಯುವತ್ವಾದಾ” ಎಂಬ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಮುಂದೆ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಹಿಂದೆ ಪತ್ತತ್ರಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಜೀವನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ.

ಯುವತ್ವಾದಾ - ಇದರ ಹಿಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿದಹಾಗೆ ಯುವನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ, ತುಲ್ಯೇಪಿ - ನಿನಗೂ ನಿನ್ನ ಪತಿಗೂ ಸಹ ಸಮವಾದರೂ ಕೂಡ, ಅಪರವಶತಾ-ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗದಿರುವಿಕೆಯೂ, ಶತ್ರುಶಮನ - ಶತ್ರುವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವದು, ಸ್ಥಿರತ್ವಾದೀಃ - ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮನು ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪನು ಇತ್ಯಾದಿ ನಿನ್ನ ಬಿರುದುಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಸ್ಥಿರತ್ವ ಮೊದಲಾದವುಗಳಾದ ಪುಂಸ್ತ್ವ ಸುಲಭಾಃ - ಪುರುಷನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಸುಲಭಗಳಾದ, ಗುಣಾಃ - ಗುಣಗಳನ್ನು ಭಗವತಿ - ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಭಗ

ವಂಶಸದ್ವಿ, ಕೃತ್ಯಾ - ಮಾಡಿ, ಎಂದರೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು, ತ್ವಯಿ-ನಿನ್ನಲ್ಲಾದರೋ, ಪ್ರೀತ್ಯೈ ಕಾಂತಾ - ಪ್ರಿಯಾಗಳುನದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಯೋಗ್ಯವಾದ, ಮೃದಿಮ - ಮೃದುಸ್ವಭಾವ, ಪತಿಪಾರಾಧ್ಯ - ಪತಿಗೆ ಸರೈ ವಿಧವಲ್ಲೂ ಅಧೀನಳಾಗಿರುವಿಕೆ, ಕರುಣೆ, ಕ್ಷಮಾ ಆದೀ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳನ್ನು, ಭೋಕ್ತೃಂ - ಅನುಭವಿಸುವವಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಹೊಂದಿದ, ವದಕ್ಕೆ, ಯುವ ಯೋಃ - ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ, ಆತ್ಮನಿ ಭಿದಾ - ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು, ಭವತಿ - ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ಭಟ್ಟರು ಹಿಂದಿನ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲೂ ಏನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಂಹಿತಾ ಪ್ರಮಾಣಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿದರು ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವನೋಂದರೆ: -

ತಥಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಸ್ವರೂಪಂಚ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಶ್ರೀಮಾಹಿತಃ |

ಗುಣತತ್ತ್ವ ಸ್ವರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಸ್ವಾಧಾರಣೀ ಮತಾ ||

ಯಥಾ ಮಯಾ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಸ್ವಭಾವತಃ |

ತಥಾ ವ್ಯಾಪ್ತಂ ತಯಾಸರ್ವಂ ನಿಯಂತ್ರೀಚ ತಥೇಶ್ವರೀ ||

ಭಗವಂತನು ವಿಷ್ಣುವನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಸಮಾಧಾನ ಚಿತ್ತನಾಗಿ ಕೇಳು; ಗುಣಗಳೆಂದಲೂ, ಸ್ವರೂಪದಿಂದಲೂ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಎಂಬುದು ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾಧಾರಣವಾದುದು. ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನಿಂದ ಹೇಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದಲೂ ಇವೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ಎಲ್ಲಾದಕ್ಕೂ ನಿಯಮಕನಾಗಿ ಈಶ್ವರನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅವಳೂ ನಿಯಾಮಕಳಾಗಿ ಈಶ್ವರಳು, ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮರು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಾಗಾದರೆ ಏನೊಂದೂ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವಿಲ್ಲವೋ? ಹಾಗಾದರೆ ನಿತ್ಯಮತ್ತರಗಳು ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನು ಭಾವಿಸಿ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವವನ್ನು ಮಾಡುವದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವುಂಟೆಂದು ಮುಂದೆ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣವೇ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ -

ಮಚ್ಛೇಷಭೂತಾ ಸರ್ವೇಷಾ ಮೀಶ್ವರೀ ವಲ್ಲಭಾ ಮಮ

ತಸ್ಯಾಶ್ಚ ಜಗತ್ಪಾಹ ಮೀಶ್ವರೋ ನೇದವಿಶ್ರುತಃ

ಅಸ್ಯಾ ಮಮಚ ಶೇಷಂಹಿ ವಿಭೂತಿ ರುಭಯಾತ್ಮಿಕಾ ||

ಎಲ್ಲಾದಕ್ಕೂ ನಾನುನಾವಾಗಿ ಈಶ್ವರಿ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನನ್ನ ವಲ್ಲಭೆಯು ನನಗೆ ಶೇಷಭೂತಳು, ಅಮದರಿಂದ ಅಕೆಗೂ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಕೂಡ ನಾನು ಈಶ್ವರನೆಂಬುದು ವೇದಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ಈ ಎರಡು ವಿಭೂತಿಗಳು ಅಕೆಗೂ ನನಗೂ ಸಹ ಶೇಷಭೂತವಾದುದು. ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಮನಾದ

ನಿತ್ಯಪತಿ ಸಾರಾಘ್ಯಶ್ತಾಲಿ ಯಾಗಕರ್ಮತ್ತಿರೋಲಿ ಪತಿಪ್ರಧಾನಮಾಗ
ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳಿಲ್ ವ್ಯ (ಉ) ಪದೇಶಜ್ಞಳುಕ್ಕುಮ್ ಏಕಕ್ ಯಜಮಾನಾ
ನಿಸ್ತುಮಾಪ್ನೋಲಿ ಏಕವ್ಯಪದೇಶತ್ತುಕ್ಕುಮ್ ಕುರೈ ಇಲ್ಲೈ.

ಸ್ವರೂಪಾದಿಗಳನ್ನು ಮಹರ್ಷಿವಾಕ್ಯವಾದ “ತುಲ್ಯಾಶೀಲ ವಯೋವೃತ್ತಾಂ
ತುಲ್ಯಾಭಿ ಜನಲಕ್ಷಣಾಂ | ರಾಘವೋದ್ಧತಿವೈದೇಹೀಂ ತಂಜೀಯ ಮಸಿ
ತೇಕ್ಷಣಾ” (ರಾಮಾ ಸುಂ) ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ ಹೊಂದಿ
ದ್ದರೂ, ಪತಿಪಾರಾಧ್ಯ ಉಳ್ಳವಳಾಗಿ ಪತಿಗೆ ತನ್ನವ್ಯಾನುಸಾರ ಶೇಷಭೂತ
ಳೆಂದು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಯುವತ್ವಾದಾ - ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ
ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ” ಎಜ್ಜರಪದಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ,
ಪತ್ನಿಕ್ಕು - ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ, ಪತಿಪಾರಾಘ್ಯಶ್ತಾಲಿ - ಪತಿಗೆ
ಶೇಷಭೂತಳಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಯಾಗಕರ್ಮತ್ತಿರೋಲಿ - ಯಜೇತಸ್ವರ್ಗ
ಕಾಮಃ - ಸ್ವರ್ಗಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನು ಯಜ್ಞ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಯಾಗ
ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಪತಿಪ್ರಧಾನಮಾಗ - ಗಂಡನೇ ಮುಖ್ಯವಾ
ದವನಾಗಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳಿಲ್ ವ್ಯಪದೇಶತ್ತುಕ್ಕು - ಶ್ರುತಿ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರ
ಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದಕ್ಕೂ, ಏಕಕ್ ಯಜಮಾನನಿಸ್ತುಪ್ನೋಲಿ - ಒಬ್ಬನೇ ಯಜ
ಮಾನನೆಂದು ಹೇಳುವಹಾಗೆ, ಏಕವ್ಯಪದೇಶತ್ತುಕ್ಕುಮ್ - ಇಲ್ಲಿಯೂ ಒಬ್ಬ
ನಾದ ಯಜಮಾನನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ ಶೇಷಿಯು ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಗೆ, ಕುರೈ
ಯಿಲ್ಲೈ - ನ್ಯೂನತೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲವು, ವಿರೋಧವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.
“ಪತ್ಯುರ್ನೋ ಯಜ್ಞಸಂಯೋಗೇ” ಎಂದರೆ ಪತ್ನೀಶಬ್ದವು, ಯಜ್ಞಸಂಬಂಧ
ಉಂಟಾದಾಗ ನಕಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪತಿಶಬ್ದದಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗುವದರಿಂದ
ಹೆಂಡತಿಗೆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸಮಾನಾಧಿಕಾರವಿದ್ದರೂ, ಯಾಗಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಯಜ
ಮಾನನೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹೇಳದಿದ್ದರೂ, ಹೇಗೆ ಆಕೆಗೂ ಸಹ
ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ನಾರಾಯಣನೆಂಬುದನ್ನೇ ಶ್ರುತಿಗಳೂ
ಇತರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಹೇಳಿದರೂ, ಇಬ್ಬರೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ
ಭಾವವು ಯಜೇತಸ್ವರ್ಗಕಾಮಃ ಸ್ವರ್ಗಕಾಮನೆಯುಳ್ಳವನು ಯಾಗ ಮಾಡ
ತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ವಿಧಿಸಿದರೂ, ಪತ್ನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಕಾಮನೆ ಇಲ್ಲವೇ? ಹಾಗೆ ಯಜ್ಞ
ಕಾಮನೆ ಇದ್ದದಾದರೆ ಆಕೆಯ ಬೇರೇ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಬೇಕೇ? ಎಂಬ ಸಂದೇಹ
ದಲ್ಲಿ, ಪತಿಯೊಂದಿಗೇನೆ ಆಕೆಗೂ ಯಜ್ಞಾಧಿಕಾರವೇ ಎನಿಸುತ್ತೇಕೆಂಬುದು

ಸಿದ್ಧವು ಯಜಮಾನನು ಸ್ನಾನಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ವಿಧಿ ಇದ್ದರೆ, ಹೆಂಡತಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಬೇಡವೇ? ಆಕೆಗೂ ಸ್ನಾನ ವಿಧಿ ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ. ಅದುದರಿಂದ, ಪತ್ನಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಯಾವ ಯಜ್ಞ ರೂಪ ವಿಧಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವೇ ಇಲ್ಲವು ದ್ವಿಜನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸಮಾನಾಧಿ ಕಾರವಿರುವದರಿಂದಲೇ ಪತ್ನೀ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಶೂದ್ರನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಶೂದ್ರ ಪತ್ನೀ ಎಂಬ ವ್ಯವಹಾರವಿಲ್ಲವು, ಶೂದ್ರ ಭಾರ್ಯಾ ಎಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು. ಹಾಗೆಯೇ ಹೆಂಡತಿ ಇಲ್ಲದವನಿಗೆ ಔಪಾಸನ, ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞ, ವೈಶ್ವದೇವಾದಿ ಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವು ಹೀಗೆ ಯಾಗ ವಿಧಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಯಜಮಾನನೊಬ್ಬನನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ ಹೇಳದರೂ ಪತ್ನಿಗೂ ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಯಜ್ಞರೂಪ ವಾದ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಮನಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಧಿಕಾರವು ನಾರಾಯಣ ನೊಬ್ಬನಿಗೇ ಎಂದು ಹೇಳದ್ದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಉಪಾಯೋಪೇಯತ್ವಗಳಲ್ಲೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವುಂಟು ಅದುದರಿಂದ ಶೇಷಿತ್ವಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವಿದ್ದರೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಶೇಷ ಳಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ವಿಶೇಷ್ಯನಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಸರ್ವ ಶೇಷಿತ್ವದಿಂದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಭಾವನೆ ಇರುವದರಿಂದ ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಕುರಿತೇ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯವ ದೇಶವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ವಿಶೇಷಣವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲವು. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಶೇಷಿತ್ವ ಉಂಟೆಂದೂ, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಈರಿತ್ವತ್ವ ಉಂಟೆಂದೂ "ತಥಾಪ್ಯನನ್ಯ ಸಾಧಾರಣ ಮಿಶರಿತ್ಯತ್ತಂ ತ್ರೀ ತ್ರೀಶಯೋ ದ್ವಾರ್ತ ಚ ಸದೈಕ ಶೇಷೀ" ಎಂಬ ಅಹರ್ಬಾಧ್ಯ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳರು ತ್ತದೆ.

ಮುಂದೆ ಆಳ್ವಾರುಗಳೂ ಕೂಡ ಈ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಏಕವೆಂಬ ಪದಪ್ರಯೋಗವನ್ನೇ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸೂಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪೆಯರುಮ್ ಕರುಜ್ಗಡಲೇ ನೋಕ್ಕುಮಾರು, ಓಣ್ ಪೂ

ವುಯರುಮ್ ಕದಿರವನೇ ನೋಕ್ಕುಮ್ - ಉಯರುಮ್

ತರುಮನೈಯೇ ನೋಕ್ಕುಮ್, ಒಣ್ಣಾಮರೈಯಾಳ್ ಕೇಳ್ವ

ಒರುವನೈಯೇ ನೋಕ್ಕು ಮುಣರ್ಪು. ಎಂಬುವದು ಪೂರಾ ಪಾಠಾರವು

ಇದರರ್ಥವು—ಆರು - ನದಿಯು ಪೆಯರುಮ್ - ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿರುವ, ಕರುಮ್ - ವಿಶಾಲವಾದ, ಕಡಲೇ - ಸಮುದ್ರವನ್ನೇ ನೋಕ್ಕುಮ್ - ಎದುರು ನೋಡುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ ಅದನ್ನು ಸೇರಿಸಿರುವ ತನಗೆ ಗತಿ ಇಲ್ಲವೆಂಬ

(೧) “ತಾಮರೈಯಾಳ್ ಕೇಳವ ನೊರುವನ್ನೆಯೇ ನೋಕ್ಕು ಮುಣರ್ವು” ಎಜ್ಜಿರದಕ್ಕುಮ್ ಇಡುವೇ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್.

ಭಾವವು. ಕೆರೆ ಕುಂಟೆಗಳು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವು. ಒಣ - ಸುಂದರವಾದ, ಪೂ - ತಾವರೇ ಪುಷ್ಪವು, ವುಯಿರುಮ್ - ದೂರದಲ್ಲಿ, ಉದಯಿಸಿ ಮೇಲೆ ಬರುವ, ಕೆದಿರವನೇ - ಸೂರ್ಯನನ್ನೇ, ನೋಕ್ಕುಮ್ - ಎದುರುನೋಡುತ್ತದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವು, ಅವುಗಳಿಂದ ತಾವರೆ ಪುಷ್ಪವು ಅರಳುವದಿಲ್ಲವು. ಉಯಿರುಮ್ - ಜೀವಾತ್ಮರೂ, ತರುಮನ್ನೆಯೇ - ಯಮನನ್ನೇ, ನೋಕ್ಕುಮ್ - ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವರು, ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಜನ್ಮ - ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಪದವಿ ಬೇಕಾದವರು ಮರಣವಿಲ್ಲದೆ ಹೊಂದಲಾರರೆಂಬ ಭಾವವು, ಹಾಗೆಯೇ ಉಣರ್ಕ್ಕು - ಜ್ಞಾನವು, ಒಣ - ಸುಂದರವಾದ, ತಾಮರೈಯಾಳ್ - ಕಮಲ ವಾಸಿನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ, ಕೇಳ್ವ - ವಲ್ಲಭನಾದ ನಾರಾಯಣನು, ಒರುವನ್ನೆಯೇ - ಒಬ್ಬನನ್ನೇ, ನೋಕ್ಕುಮ್ - ಹೊಂದಲು ಆಶೆ ಪಡುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಜ್ಞಾನವೇ ಜ್ಞಾನವು, ಮಕ್ಕ ಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲಾ ಅಜ್ಞಾನ ಸಮಾನವೆಂದು ಎಷ್ಟು ಪುರಾಣದ ಈ ಆಮೋಘ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ (೨) “ಸಂಜ್ಞಾಯತೇ ಯೇನ ತದಸ್ತ ದೋಷಂ ಶುದ್ಧಂ ಪರಂ ನಿರ್ಮಲ ಮೇಕರೂಪಂ | ಸಂದೃಶ್ಯತೇ ವಾ ಪೃಥಗ್ಮಯತೇ ವಾ ತಜ್ಞಾನ್ ಮಜ್ಞಾನ್ ಮತೋನ್ಯದುಕ್ತಂ” ಯೇನ - ಯಾವ ಆಗಮೋತ್ಥಜ್ಞಾನದಿಂದ, ತತ್ - ಆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು, ಸಂಜ್ಞಾಯತೇ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೋ, ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಎಂತವನೆಂದರೆ, ಅಸ್ತ ದೋಷಂ - ಅಚಿತ್ತಗಿಂತಲೂ, ಎಲಕ್ಷಣನಾಗಿ ಹೇಯಗಂಧವಿಲ್ಲದವನು, ಶುದ್ಧಂ - ಬದ್ಧಾತ್ಮ ಗಿಂತಲೂ, ಎಲಕ್ಷಣನಾಗಿ ಕರ್ಮವಶ್ಯತಾ ಇಲ್ಲದೆ ಪರಿಶುದ್ಧನು, ಪರಂ ನಿರ್ಮಲಂ - ಮುಕ್ತಾತ್ಮನಿ ಗಿಂತಲೂ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದವನು, ಏಕರೂಪಂ - ನಿತ್ಯಗಿಂತಲೂ ಎಲಕ್ಷಣನಾಗಿ ಒಂದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವವನು, ಮತ್ತು, ಯೇನ - ಯಾವ ವಿವೇಕೋತ್ಥಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಸಂದೃಶ್ಯತೇ - ಭಕ್ತಿಯೇಗಾದಿಗಳಿಂದ ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವನೋ, ಅಧಿಗಮ್ಯತೇವಾ - ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೊಂದಲ್ಪಡುವನೋ, ತತ್ - ಆವೇ, ಜ್ಞಾನಂ ಜ್ಞಾನವೆನ್ನಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ವಾ ಎಂಬುದರಿಂದ ಮೂರು ಜ್ಞಾನದ ಸಮುಚ್ಚಯವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು,

(೧) ಮುದಿಲ್ ತಿರುವಂದಾದಿ ೬೭. (೨) ವಿ. ಪು ೬. ೫. ೪೭.

ಶ್ರುತ್ಯಾದೌ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಪೃಥಗನಭಿಧಾನಸ್ಯ ಕಾರಣಮ್.

(೧) “ತದಂತರ್ಭಾವಾ ತ್ವಾಂ ನ ಪೃಥಗಭಿಧತ್ತೇ ಶ್ರುತಿರಸಿ” ಎಜ್ಜಾರವಳಿಗಳುಮ್ ಕಣ್ಣುಕೊಳ್ಳದು.

ನಿಕಲ್ಪವಲ್ಲವು, ಅತಃ - ಆ ಕಾರಣವಿಂದ, ಅನ್ಯತ್ - ಮಿಕ್ಕ ಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲಾ, ಅಜ್ಞಾನಮುಕ್ತಮ್ - ಅಜ್ಞಾನವೆಂದೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಜ್ಜಾರದರ್ಶನಮ್ - ಎಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಇದುವೇ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ - ಇದೇ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ನಾರಾಯಣನು, ಏಕಃ - ಒಬ್ಬನು ಎಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ತಾನುರೈಯಾಳ್ ಎಂಬುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿನ್ನು ಹೇಳಿ, ಆಕೆಯ ಕೇಳುವನೊರುವನೈ - ಆಕೆಯ ವಲ್ಲಿಭವೆಂದು ಒರುವನೈ - ಒಬ್ಬನೇ ಎಂದು ಹೇಳುವದು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಶೇಷಿಯಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನ ಒಬ್ಬನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ವಿಶೇಷಣದೊಂದಿಗೆ ವಿಶೇಷ್ಯ ಒಂದು ಎಂದು ಹೇಳಿದ ನಂತರ ವಿಶೇಷ್ಯದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವೂ ವಿಶೇಷಣದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆಂಬ ಭಾವವು ಹೀಗೆಯೇ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೂ “ಸ್ವಧಯಾತದೇಕಂ” ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೊಂದು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯೂ ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮದಲ್ಲಿ “ಏಕಾಕೇ ವಿದ್ಯಯಾ ಸಾರ್ಧಂ ವಿಹರಿಷ್ಯೇ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ” ಎಂದು ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಶ್ರೀ ನಾರದಭಗವಾ ರವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರೆಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷಣದೊಂದಿಗೆ ವಿಶೇಷ್ಯಕ್ಕೆ ಏಕತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಶ್ರುತಿ, ಗೀತಾ ನೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಬೇರೇ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳದಿರುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವು.

ತದಂತರ್ಭಾವಾತ್ - ಭಗವಂತನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಆತನಲ್ಲೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಸೇರಿರುವದರಿಂದ, ತ್ವಾಂ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು, ಶ್ರುತಿರಸಿ - ಶ್ರುತಿಯೂ ಕೂಡ, ನ ಪೃಥಗಭಿಧತ್ತೇ - ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಎಂದರೆ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು”, ಎಜ್ಜಾರ - ಎನ್ನುವ, ವಳಿಗಳುಮ್ - ಮಾರ್ಗ ಅಥವಾ ರೀತಿಗಳನ್ನೂ, ಕಣ್ಣುಕೊಳ್ಳದು - ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವದು. ಸನ್ನಿಯೋಗ ಶಿಷ್ಟನ್ಯಾಯದ ಪ್ರಕಾರ, ವಿಶೇಷಣಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ್ಯ

“ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸಹ ಏಕಃ ಇತಿ ತ್ರಿ ಭಾಷ್ಯಕಾರಾಭಿಪ್ರಾಯಃ.

“ಎವ್ವೆರುಮಾನೈ ಚ್ಚೊನ್ನವಿಡಮ್ ಪಿರಾಟ್ಟಿಯೈಯುಮ್ ಶೊಲ್ಲಿತ್ತಾಮ್” ಎನ್ನು ತುಡಜ್ಜು ಉಡೈಯವರರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ ದ ವಾರ್ತ್ತೈಯೈ ಆಚ್ಚಾರ್ ಪಕ್ಕಲಿಲೇ ಕೇಟ್ಟು ನಜ್ಜೀಯರ್ ಸಜ್ಜಹಿತ್ತಾರ್.

ದೊಂದಿಗೆ, ಸಹ ವಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಸಹವಾ ನಿವೃತ್ತಿ-ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆಯಾದುದರಿಂದ ಸತಿಪಾರಾಧ್ಯ ಮೂಲಕವಾದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನ ವಿಶೇಷ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳುವ ವಾಡಿಕೆಯಾದುದರಿಂದ ವಿಶೇಷವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡದೆ ವಿಶೇಷ್ಯನಾದ ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆಂಬ ಭಾವವು ಸೀತೆಯು “ಅನನ್ಯಾ ರಾಘವೇಣಾಹಂ ಭಾಷ್ಯರೇಣ ಪ್ರಭಾಯಥಾ” ಎಂಬದಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನೊಂದಿಗೆ ತನಗೆ ನಿತ್ಯಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾಳೆ. ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರವು ಹಾಗೆಯೇ, ಸೂರ್ಯನೂ ಸೂರ್ಯ ಕಿರಣಗಳೂ ಉದಯಿಸಿದರೂ, ವಿಶೇಷಣಗಳಾದ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸಿದನು ಎಂಬ ವ್ಯವಹಾರ ಉಂಟು. ಗರ್ಭಣೀ ಪ್ರಿಯಾದವಳು ಬಂದಳು ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ, ಗರ್ಭಸ್ಥ ಶಿಶುವೂ ಬಂತು ಎಂದು ಹೇಳುವಾವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲವು ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲೂ ಎಂಬ ಭಾವವು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯದಿಂದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳದೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ಹೇಳದಂತಾಯಿತು. ಈ ಶ್ರೀಗುಣರತ್ನಕೋಶದ ಪೂರಾ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೂ ಅದರರ್ಥಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಇದೇ ಅಧಿಕಾರದ ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ.

ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಲವುಂಟೋ? ಎಂದರೆ ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸ್ಥಾಪಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಎಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ನಡೆದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

“ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸಹ ಏಕಃ” ಎಂಬುದೇ ತ್ರಿ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಭಿಪ್ರಾಯವು.

“ಎವ್ವೆರುಮಾನೈ ಚ್ಚೊನ್ನವಿಡಮ್ - ಭಗವಂತನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಸ್ಥಳವು, ಎಜ್ಜಮ್ - ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ, ಪಿರಾಟ್ಟಿಯೈಯುಮ್ ಶೊಲ್ಲಿತ್ತಾಮ್ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ,” ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ತುಡಜ್ಜು - ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಉಡೈಯವರರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ ದ - ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದ, ವಾರ್ತ್ತೈಯೈ - ಉಪದೇಶವನ್ನು, ಆಚ್ಚಾರ್ ಪಕ್ಕಲಿಲೇ -

ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಮಹಾನೃತ್ಯಪರರಾದ ಶ್ರೀ ಕಿಡಾಂಬಿ ಅಚ್ಚಾರವರ ಮೂಲಕ, ಕೇಟ್ಟಿ - ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು, ನೆಜ್ಜೆಯೆರೆ ಸೆಟ್ಟುಹಿತ್ತಾರ್ - ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ನಂಜೆಯರು ಸೆಟ್ಟುಹಿಟ್ಟು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕಿಡಾಂಬಿ ಅಚ್ಚಾರವರ ವಿಷಯದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಗುರುಪರಂಪರಾಸಾರದ ಆ ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಕೂಡ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದೇ ಶ್ರೀ ಯತಿರಾಜರವರು ಪದೇಶಮಾಡಿದರೆಂದ ಅದನ್ನು ತುಂಬಾ ಉಪಾದೇಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ಗೀತೋಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೇ ಅರ್ದನನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾದ ಭಗವಂತನೇ ಉಪದೇಶಿಸಿದನೆಂದೇ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ “ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ” ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾದ ಭಗವಂತನು ಬೋಧಿಸಿದನೆಂದು ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯು ಪದೇ ಪದೇ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಇದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಭಿಪ್ರಾಯವೆಂಬುದನ್ನು ಅವರೇ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸೇ” ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವದರಿಂದ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಪರತತ್ವವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಶ್ರೀನಿವಾಸನೇ ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ನಿವಾಸನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟನೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಸದ್ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಅವಿನಾಭಾವಿಯಾಗಿಯೇ ಸದಾ ಇರುವದರಿಂದ ಭಗವದಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅಮ್ಮನವರ ಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದಾಗಲನ್ನು ನಡೆಸುವದು, ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೋ ಎಂದರೆ, ದೇವಾಲಯದ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಕಾಮ್ಯವಾಗಿ ಭಗವತ್ಪಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವಾದುದಾದುದರಿಂದ ಆಗಬಹುದು ಎಂದರೆ, ಪ್ರಪನ್ನನಾದ ಅನನ್ಯಪ್ರಯೋಜನನಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಅದ, ಅನುದ್ದೇಶ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಲಾದವುಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಯುಕ್ತವೋ, ಎಂದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅರ್ದನೆಯು ಲಯಾಚನೇ, ಭೋಗಾರ್ಚನೇ, ಅಧಿಕಾರಾರ್ಚನೇ ಎಂದು ಮೂರು ವಿಧಗಳಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಾರ್ಚನೇ ಮಾತ್ರ ಕಾಮ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ನಿಸಿದ್ಧವಾದದ್ದೆಂದೂ, ಲಯಾರ್ಚನೇ ಭೋಗಾರ್ಚನೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಪಾದೇಯವೆಂದೂ, ಭಗವತ್ಪಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಕಾಮ್ಯಪ್ರಧಾನವಾದ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ರೂಪದ ಪ್ರಣಾಮಾದಿ ಅರ್ಚನೆಗಳೂ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೂ ಕೂಡ ನಿಸಿದ್ಧವಲ್ಲವೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ ಆಕೆಗೂ, ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವ ಶಕ್ತಿ ಇರುವದರಿಂದ ಅಂತಹ ದೇವತಾಮಾದಿಗಳೇನೂ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುವಲ್ಲವು.

ಆಗ್ನಿಯಾಲಿ ಕಾಮ್ಯಪ್ರಧಾನಮಾನ ಅಧಿಕಾರಾರ್ಚನ ರೂಪತ್ತಿ
ಲುಮ್ ವಿಷ್ಣುಪತ್ನೀತ್ವಂ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಮಾಗ್ನಿಯಾಲಿ ಲಯಭೋಗಾ
ರ್ದನಜ್ಞಳಿ ಪ್ರವೃತ್ತರಾಯ್ ಅನನ್ಯಪ್ರಯೋಜನರಾನ ಮುಮುಕ್ಷುಕ್ಕು
ಳುಕ್ಕುಮ್ ಕಾಮ್ಯಪ್ರಧಾನಮಾನ ಭಗವದ್ರೂಪತ್ತಿರೋಲಿ ಮಾತೃತ್ವಾ
ದ್ಯುಪಾಧಿಕಮಾನ ಪ್ರಣಾಮಾದ್ಯಾಚಾರಜ್ಞ ಉಕ್ಕುಮ್ ಕುರೈ ಯಿಲ್ಲೈ.

ಆಗ್ನಿಯಾಲಿ - ಹೀಗೆ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನಾರಾಯಣ
ನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಿಭೂತಿಯಾಗಿ ಅವಿನಾಶಾತ್ಮಕವಾದುದರಿಂದ, ಕಾಮ್ಯ ಪ್ರಧಾನ
ಮಾನ - ಭಕ್ತರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಆನುಗ್ರಹಿಸುವದೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವ, ಅಧಿ
ಕಾರಾರ್ಚನ ರೂಪತ್ತಿ ಲುಮ್ - ದೇವಸ್ಥಾನದ ಆಮ್ಲನವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ
ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಗಿರುವ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ವಿಷ್ಣು ಪತ್ನೀತ್ವಂ - ವಿಷ್ಣು ಪತ್ನಿಯಾಗಿರುವ
ವಾವು, ಆದರಿಂದ, ವಿಷ್ಣುಸಾನ್ನಿಧ್ಯವು, ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಮಾಗ್ನಿಯಾಲಿ -
ಆಗಮೋಕ್ತಪ್ರಕಾರ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಲಯಭೋಗಾರ್ಚನಜ್ಞ
ಳಿಲಿ - ಲಯಾರ್ಚನೆಯು ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪಾರ್ಚನೆಯು, ಭೋ
ಗಾರ್ಚನೆಯು ಸ್ವಾಮಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪಾರ್ಚನೆಯು, ಇವು
ಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರವೃತ್ತರಾಯ್ - ಪ್ರವೃತ್ತಿಸಿರುವ, ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನರಾನ -
ಮೋಕ್ಷವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸದ, ಮುಮುಕ್ಷುಕ್ಕುಳುಕ್ಕುಮ್ -
ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಕೂಡ, ಕಾಮ್ಯಪ್ರಧಾನಮಾನ ಭಗವದ್ರೂಪತ್ತಿ
ರೋಲಿ - ಕಾಮ್ಯ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವ ಮದನ
ಗೋಪಾಲಮೂರ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳ ಹಾಗೆ ಎಂದರೆ ಈ ಭಗವದ್ರೂಪ
ಗಳೂ ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೂ ಕೂಡ ಹೇಗೆ ಉಪಾದೇಯವೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವೂ,
ಮಾತೃತ್ವಾ ದ್ಯುಪಾಧಿಕಮಾನ - ಲೋಕಮಾತೆ ಎಂಬ ವ್ಯಾಜರೂಪದಿಂದ,
ಪ್ರಣಾಮಾದ್ಯಾಚಾರಜ್ಞ ಉಕ್ಕುಮ್ - ನಮಸ್ಕಾರವೇ ಮೊದಲಾದ ಆಚಾರ
ಗಳಿಗೂ, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿಪದದಿಂದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಆರ್ಚನೆ ಕೈಜ್ವರಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟವು, ಕುರೈ ಇಲ್ಲೈ - ನೂನತೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲವು ಎಂದರೆ ವಿರೋಧವೇನೂ
ಇಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ದೇವಾಲಯದ ತನಿಯನಾಚ್ಚಿಯಾರ್ಯವರು ರೂಪವು
ಕಾಮ್ಯವಿಗ್ರಹವಾದರೂ, ವಿಷ್ಣು ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ವಿಷ್ಣು ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ರೂಪಕ್ಕೂ
ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯೂ ಕೂಡ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದು
ಯುಕ್ತವಾದುದೇ ಎಂಬಧಿಪ್ರಾಯವು. ಪತಿಯು ಇಂಗಿತವನ್ನರಿತು ಮೋಕ್ಷ

ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಾರ್ಥಪ್ರತೀತೌ ಗೃಹೀತಗ್ರಾಹಿತ್ವಂ ನಿಂದಾವಹಂ.

ಇಪ್ಪಡಿ ಮಧ್ಯಸ್ಥ ದೃಷ್ಟಿಯಾಲಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಾರ್ಥಜ್ಞಂ ತೋತ್ತೆ

ಪ್ರದತ್ತ ಶಕ್ತಿಯೂ ಇರುವುದಂದೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವದಲ್ಲ ಎನ್ನೂ
ವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದಿಲ್ಲವು “ಎಮ್ಮುಕಿ ಫಲದಾಯಿನೀ” ಎಂಬ ಪರಾಶರೋ
ಕ್ತಿಯೂ ಇದನ್ನು ಸುಸೂಚಿಸಿಯೇ ಶ್ರೀ ಆಳವಂದಾಗುವರು “ಶ್ರೀಯೋನಹ್ಯರವಿಂದ
ಲೋಚನ-ಮನಃಕಾಂತಾ ಪ್ರಸಾದಾದೃತೇ | ಸಂಸೃತ್ಯಕ್ಷರ ನೈಷ್ಠ ನಾಧ್ಯಸು
ನೃಣಾಂ ಸಂಭಾವ್ಯತೇ ಕರ್ವಿಚಿತ್” ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ತ ಉಂಟಿ-ಬದಾಗಿ
ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಪರಾರ ಭಟ್ಟರವರೂ “ಐಶ್ವರ್ಯಮುಕ್ತರ
ಗತಿಂ ಪರಮಂ ಪದಂವಾ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಇವರು
ಗಳೆಲ್ಲಾ “ಶ್ರೀಯಂ ವಸಾನಾ ಮೃತತ್ವಮಾಯೇ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ
ಹಾಗೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದಳಿಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಅದುದರಿಂದ ಅಧಿ
ಕಾರಾರ್ಚನೆಯೂ ಕೂಡ ಯುಕ್ತವಾದುದೇ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾಗಲಿ ಪ್ರವನ್ನು
ನಾಗಲಿ, ಹಾಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸುವಾಗ ತನಗೆ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕೊಡ, ಮಕ್ಕ
ಳನ್ನು ಕೊಡು ಎಂದು ಎಂದಿಗೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ಅದುದರಿಂದ ಅಂತಹ
ಸೇವೆಯೂ ಕೂಡ ಪ್ರವನ್ನು ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಯುಕ್ತವಾದುದೇ ಎಂಬಧಿಪ್ರಾಯವು
ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಾರ್ಥತೋರಿದರೂ ಹಿಡಿದುದರ ಹಟವು ನಿಂದ್ಯವು.

ಹೀಗೆ ಇಷ್ಟು ವಿಶದವಾಗಿ ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ವಿಶೇಷಣವೇ ಸರಿ,
ಉಪಲಕ್ಷ್ಯಣವಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅದುದರಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಜಗತ್ಪ್ರಸಿಪ್ತಿ, ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಾದಿ
ಗಳಲ್ಲೂ, ಚೇತನನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವಲ್ಲೂ, ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲೂ, ಅನ್ತಯ
ಉಂಟೆಂದೂ ವಿಶದಗೊಳಿಸಿ, ಈ ಅಧಿಪ್ರಾಯವೇ ಆಳ್ವಾರ್ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳಿಗೆ
ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಬಂದುದು ಎಂದು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿದರೂ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ
ಮಹನೀಯರು ಉಪಲಕ್ಷ್ಯಣವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದುದರಿಂದ ಮೊಂಡತನದಿಂದ ಉಪ
ಲಕ್ಷ್ಯಣವೆಂದೇ ನಾವೂ ಭಾವಿಸುವೆವು ಎಂದರೆ ಅದು ಸರಿಯಾದ ವಾದವಲ್ಲವೆಂದು
ಸದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ನಿಂದಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಇಪ್ಪಡಿ - ಹೀಗೆ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ
ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಮಧ್ಯಸ್ಥ ದೃಷ್ಟಿಯಾಲಿ-ಎರಡಧಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಪ್ರಾಮಾ
ಣಿಕವಾದುದೆಂದು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ನೋಡುವ ಸಂವರ್ಧದಲ್ಲಿ, ಎರಡಧಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೂ
ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವನೆಂದು ಭಾವಿಸದೆ, ಮಧ್ಯಸ್ಥ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಾರ್ಥ

ಚೈಯಾದೇ ಪತ್ತಿನದು ವಿಡಾದೊಳಿಯಲ್ (೧) “ದೃಢಪೂರ್ವಶ್ರುತೋ

ಜ್ಞಃ ತೋತ್ತ ಚೈಯಾದೇ - ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಜೆನ್ನಾಗಿ ವಿಶವವಾಗಿ ತೋರಿಬಂದರೂ ಕೂಡ, ಪತ್ತಿನದು ವಿಡಾದೊಳಿಯಲ್ - ಹಿಂದೆ ಏನೋ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸದೇ ಇದ್ದರೆ, ನಿದ್ಯವಾದ ದೆಶೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಎಂಬದಾಗಿ ಭಾರತ ಕರ್ಣಪರದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವನೆಂಬ ಅರ್ಜುನನ ಸಜ್ಜಲ್ಪಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಎಷ್ಟು ಉಪದೇಶಿಸಿದರೂ ಕೇಳದೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಕೋಪಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ, ತನ್ನ ಅಣ್ಣನನ್ನೇ ಕೊಂದುಬಿಡುವನೆಂದು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಗೆ ಈ ಗೃಹೀತ ಗ್ರಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದನೋ ಅಂತಹ ದುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವವನಾಗುವನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. - ವಾದದಲ್ಲಿ ಎರಡಭಿಪ್ರಾಯವಿರುವಾಗ ಯಾವ ಪಂಗಡವನ್ನೂ ಮಹಿಸದೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಿದ್ದು ಕೊಂಡು, ಯಾವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸಮಂಜಸವೆಂದು ಜಿಜ್ಞಾಸಮಾಡಿ ತಿಳಿದು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣವಾದವು ತನ್ನ ಪೂರ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾದರೂ ಆ ಪೂರ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪ್ರಮಾಣೀಕಾರ್ಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಹದಿದಿದ್ದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹರಮಾಡಕೂಡದೆಂಬ ಭಾವವು ಒಂದೇ ಆತ್ಮವೇ ಇರುವದೆಂದೂ, ಮಿಕ್ಕಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಪರದೃಶ್ಯ ಮಾನವಾದುದೆಲ್ಲಾ ಮಧ್ಯಾ ಎಂದೂ, ಆ ಆತ್ಮವು ನಿರ್ಗುಣನೆಂದೂ, ಅವಿದ್ಯಾಗೃಹೀತನಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಬಂಧವನ್ನನುಭವಿಸುವನೆಂದೂ ಇತ್ಯಾದ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣ, ಅಧವಾ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರನೆಂದೂ, ಹೇಯಗಂಧವೇ ಇಲ್ಲದವನೆಂದೂ, ಜಗತ್ತಿನ ಚಿದಚಿತ್ತಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮಾವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಜಗತ್ತು ಮಿಥ್ಯೆಯಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅದರೆ ನಶ್ವರವೆಂದೂ, ಜೀವಾತ್ಮರುಗಳು ಅನೇಕರೆಂದೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತರೆಂದೂ ಹೇಳುವ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣವೇ ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ಪರ್ಯಾಯೋಚಿಸಿ, ಯಾವುದು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೋ ಅದನ್ನು ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಸಹ ಯುಕ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು.

(೧) ಇದು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಹೇಳುವ ವಾಕ್ಯವು. ದೃಢಪೂರ್ವಶ್ರುತಃ - ಹಿಂದೆ ಶ್ರುತವಾದುದು ಎಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ದೃಢಮನಸ್ಕನಾಗಿರುವ, ಅದುದರಿಂದ, ಮೂರ್ಛ:-ಮೂಢನಾಗಿರುವವನಾಗಿ, ಧರ್ಮಾಣ-

ಮೂರ್ತ್ಯಾಃ ಧರ್ಮಾಣಾ ಮವಿಶಾರದಃ | ವೃದ್ಧಾನ ಪೃಚ್ಛ ಸಂದೇಹಾ
ನಂಧ ಶ್ವಭ್ರಮಿವರ್ದತಿ ||

(೧) ಅನ್ಯಥಾ ಮಂದ ಬುದ್ಧಿನಾಂ ಪ್ರತಿಭಾತಿ ದುರಾತ್ಮನಾಂ |

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರುವದಕ್ಕೂ ನಿಷೇಧಿಸಿರುವದಕ್ಕೂ ಧರ್ಮಗಳೆಂದು ಹೆಸರು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅವಿಶಾರದಃ - ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವವನಾಗಿ, ಸಂದೇಹಾ - ಸಂದೇಹಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ವೃದ್ಧಾ - ವಯೋವೃದ್ಧತೆ ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧತೆ, ಇರುವವರನ್ನು, ಇಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧ ಶಬ್ದವು ಜ್ಞಾನವಿರುವ ವೃದ್ಧರನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ, ಅಪೃಚ್ಛ - ಕೇಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಅಂಧಃ - ಕುರುಡನಾದವನು, ಶ್ವಭ್ರಮಿವ-ಹಳ್ಳವನ್ನೋಸಾಡಿಯಲ್ಲಿ, ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು, ಉಚ್ಛ್ರೇಷ್ಠ - ಹೊಂದುವನು ಈಗ ಧರ್ಮರಾಜನು ಅರ್ಜುನನ ಸಜ್ಜಲಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದನು, ನೀನು ಕರ್ಣನನ್ನು ವಧಿಸಲಾರೆ, ಗಾಂಡೀವವನ್ನು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿಬಿಡು ಎಂದನು ತನ್ನ ಭಿಕ್ಷಾಯದಲ್ಲೇ ಹಟಹಡಿದು, ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಹೇಳಿದನಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಕೋಪದಿಂದ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಡುತ್ತೇನೆಂದು ಉದ್ಯೋಗಿಸಿ ಭಾತೃವಧ ರೂಪದೋಷ ಹೇಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿದ್ದೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಯ ಆಗಮೋಕ್ತಜ್ಞಾನವನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಉಪದೇಶಮೂಲಕ ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಎನೇ ಕೋತೃಜ್ಞಾನಮೂಲಕ ಸರ್ವಸಮಂಜಸಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಯುಕ್ತವೇ ಎನಾ ಮೊಂಡತನ ಕೂಡದೆಂದು ಪರಮ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಧರ್ಮಾಣಾಂ ಅವಿಶಾರದಃ ಎಂದು ನಿಂದಿಸಿದುದರಿಂದ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಾರದತೆಯು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಆಗಮೋಕ್ತಜ್ಞಾನದಾವಶ್ಯಕತೆಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ವೃದ್ಧಾನ ಪೃಚ್ಛ ಸಂದೇಹಾ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದಂದ ಎನೇಕೋತೃಜ್ಞಾನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ನಡೆಸಿದಿದ್ದರೆ ಕುರುಡನು ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ, ಬಿಡ್ಡು ಅನರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿದಹಾಗೂ, ಭಾತೃವಧೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಕ್ತನಾದ ಅರ್ಜುನನ ಹಾಗೂ, ಮಹಾ ದೋಷಯುಕ್ತನು ಆಗುವನೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಪರಮ ಹಿತವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ್ದರೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಭಾವಿಸುವವರು ತಮ್ಮ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಪರಿತಾಪ ಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಾರ್ಥ ಬೋಧೆ ಇದ್ದರೂ ಹಟದಿಂದ ಹಿಡಿದುದನ್ನು ಬಿಡದೇ ಇರುವುದು ಏತಕ್ಕೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಇತಿಹಾಸ ಸಮುಚ್ಚಯ ವಾಕ್ಯದಿಂದ

ಕುತರ್ಕ (ವ್ಯಾಳದಷ್ಟಾನಾಂ) ಜ್ಞಾನದುಷ್ಟಾನಾಂ ವಿಭ್ರಾಂತೇಂದ್ರಿಯ
[ವಾಜಿನಾಂ) ವಾದಿನಾಂ । * ಎಜ್ಜಾರ ದಶೈಯಾಮ್.

ಅತಶ್ಚೈವಮಚ್ಛಬ್ದೋ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಸೂಚಕ ವಿಶೇಷಣ
ಮೇವೇತಿ ನಿಗಮಯತಿ.

ಆಗೈಯಾಲ್ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯ ವಿಮರ್ಶಿತ್

ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. — ಮಂದಬುದ್ಧೀನಾಂ - ಅಲ್ಪವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಿಗೂ
ದುರಾತ್ಮನಾಂ - ರಾಜಸ ತಾಮಸಸ್ವಭಾವಯುಕ್ತರಿಗೂ, ಕುತರ್ಕ ವ್ಯಾಳದ
ಷ್ಟಾನಾಂ - ಕುತರ್ಕವೆಂಬ ಸರ್ದಿಂದ ಕಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟವರಿಗೂ, ಕುತರ್ಕ ಜ್ಞಾನ
ದುಷ್ಟಾನಾಂ ಎಂಬ ಪಾಠವಾದರೆ, ಕುತರ್ಕದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ದುಷ್ಟರಾದವರಿಗೆ
ಎಂಬರ್ಥವು, ವಿಭ್ರಾಂತೇಂದ್ರಿಯ ವಾಜಿನಾಂ - ವಿಷಯೋಪಭೋಗಗಳಿಂದ
ಭ್ರಾಂತಿ ಹೊಂದಿದ ಎಂದರೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ
ತುಂಬಿ ಕುದುರೆಗಳುಳ್ಳವರಿಗೂ, ವಾದಿನಾಂ ಎಂಬ ಪಾಠವಾದರೆ, ಭ್ರಾಂತಿ
ಹೊಂದಿದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ವಾದಿಸುವವರಿಗೂ, ಅನ್ಯಥಾ - ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ
ವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು, ಪ್ರತಿಭಾತಿ - ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಸಮಂ
ಜಸಗಳಾದ ಪ್ರಮಾಣ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬೋಧಿಸಿದರೂ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳದಿರು
ವುದು ಕರ್ಮಬಲಿಷ್ಠವಾದುದಾಗಿ ಮಂದಬುದ್ಧಿಗಳಾಗಿ ರಾಜಸ ತಾಮಸ ಸ್ವಭಾವ
ಯುಕ್ತರಾಗಿ, ಕುತರ್ಕಗಳಿಗೆ ವಶರಾಗಿ, ದುಷ್ಟೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಮಂಚಿತರಾಗಿ
ವವರಿಗೆ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವರು (ಎಂದು ಇತಿಹಾಸ ಸಮಚ್ಛಯ
ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ) ಎಜ್ಜಾರ ದಶೈಯಾಮ್ - ಎಂದು ಹೇಳುವ ಅವಸ್ಥೆಯಾಗುತ್ತದೆ,
ಎಂದರೆ ಅಂತಹ ಅನರ್ಥಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವನೆಂಬ ಭಾವವು.

ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಮಚ್ಛಬ್ದವು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ
ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಪೂರ್ಣವಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಆಗೈಯಾಲ್ - ಆದುದರಿಂದ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯೋತ್ಪಾದಿ-ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ
ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವರು ಯಾರು ? "ಯಮೈವೇಷ ವೃಣತೇ ಶೇಷ
ಲಭ್ಯಃ" ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗಿ ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬನೆಯೇ ? ಅಥವಾ "ಶ್ರದ್ಧ
ಯಾ ದೇವೋ ದೇವಶ್ಚಮತ್ಸುತೇ" ಎಂದೂ, "ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯ ಸಹ ಹೃಷೀ
ಕೇಲೋ ದೇವ್ಯಾ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಯಾ । ರಕ್ಷಕಸ್ತರ್ಪಸಿದ್ಧಾನ್ನೇ ವೇದಾಂ

(೧) “ನಾನಯೋರಿದ್ಯತೇ ಪರಂ,” (೨) “ಯಥಾಸರ್ವಗತೋ ವಿಷ್ಣು
ಸ್ತಥೈವೇಯಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ”

ತೇಷು ಚ ಗೀಯತೇ” ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ
ನಾರಾಯಣನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೇ ? ಎಂಬ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ (೧) “ಅನಯೋಃ-ಈ
ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣರಿಗಿಂತ, ಪರಂ-ಬೇರೆಯಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು, ನವಿದ್ಯತೇ-
ಇರುವದಿಲ್ಲವು. ಈ ಲೀಲಾವಿಧೂತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಇಬ್ಬರ ನಿಯಾಮ್ಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ
ಸೇರಿದವಾದರೂ, ಕೆಲವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಅಧಿಮಾನವನ್ನೂ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು
ಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೆ ಅಧಿಮಾನವನ್ನೂ ಮೈತ್ರೀಯರಿಗೆ ತ್ರಿ ಪರಾಶರರು ಉಪದೇಶಿಸಿ
ದವರಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. — “ದೇವ ತಿರ್ಮಜ್ಜನುಷ್ಕೇಷು ಪುನ್ನಾಮಾ ಭಗವಾ
ಹರಿಃ । ಸ್ತ್ರೀನಾಮ್ನೀ ಶ್ರೀಶ್ಚ ವಿಜ್ಞೇಯಾ ನಾನಯೋ ರಿದ್ಯತೇ ಪರಂ”
ದೇವತೆ, ಮನುಷ್ಯ, ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ವಾಚಕವಾದವು
ಗಳೆಲ್ಲಾ ಹರಿಯೆಂದೂ, ಸ್ತ್ರೀ ವಾಚಕವಾದುದೆಲ್ಲಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎಂದೂ, ಹೀಗೆ ಇವ
ರಿಬ್ಬರಿಬ್ಬರೇ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ
ಪದಾರ್ಥಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸೇರಿದುದಾದರೂ,
ಸೀರೆ, ಕುಂಕುಮ ಆಭರಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಹೇಗೆ ಅಧಿಮಾನವೋ
ಹಾಗೆಯೇ ಧೋತ್ರ, ಅಂಗಿಗಳು, ದೇವರ ಪೂಜಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಮೊದಲಾದವು
ಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಅಧಿಮಾನವೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು.
ಇವರಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಏಕಶೇಷಿತ್ವವುಂಟೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

(೨) “ವಿಷ್ಣುವು, ಯಥಾ-ಹೇಗೆ, ಸರ್ವಗತಃ-ಸಮಸ್ತ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳನ್ನೂ
ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವನೋ, ಹೇ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ - ಓ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಮೈತ್ರೇ
ಯರೇ, ತಥೈವ - ಹಾಗೆಯೇ, ಅಯಂ - ಈ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೂ” ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ
ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳಿಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣರೂ ಅವಿನಾಭೂತರಾಗಿ ಆತ್ಮರು;
ಆದುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವುಂಟಾಗಿ, ಇಬ್ಬರೂ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲಾ
ಈಶ್ವರೇಶ್ವರಿಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ ಸರ್ವ ಶೇಷಿತ್ವವೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ
ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲೂ “ತ್ವಯೈತ
ದ್ವಿಷ್ಣುನಾಚಾಂಬ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತಂಚರಾಚರಮ್” ಓ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೇ
ನಿನ್ನಿಂದಲೂ ವಿಷ್ಣು ನಿನ್ನಿಂದಲೂ ಈ ಚರಾಚರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯಾಪಿ

(೩) "ಅಸ್ಯಾ ದೇವ್ಯಾ ಮನಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ತಸ್ಯ ಚಾಸ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ | ತೇನೇಯಂ ಸ ಚ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಮುಹೂರ್ತಮಪಿ ಜೀವತಿ" (೪) "ನ್ಯಾಪಕಾ ನತಿ ಸಂಶ್ಲೇಷಾ ದೇಕ ತತ್ಪ್ರಮುಖೋದಿತಂ"

ಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಎಷ್ಟಕ್ಕೇನ ಸಂಹತಿಯಲ್ಲೂ, "ಯಥಾಮಯಾ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಸ್ವಭಾವತಃ | ತಥಾವ್ಯಾಪ್ತಂ ತಯಾಸರ್ವಂ ನಿಯಂತ್ರೀಚ ತಥೇಶ್ವರೀ ||" ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ನನ್ನಿಂದ ಜಗತ್ತು ಹೇಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಸ್ತವೂ ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ನಿಯಂತ್ರಾವಾಗಿ ಈಶ್ವರನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆಕೆಯೂ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ನಿಯಾಮಕಳು ಮತ್ತು ಈಶ್ವರಿಯು. ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವದರಿಂದ ಸರ್ವ ಶೇಷ ತ್ವವು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು.

(೩) ಅಸ್ಯಾಃ ದೇವ್ಯಾಃ-ಇದು ಆಜನೇಯನ ಸೀತಾರಾಮರ ಪ್ರಶಂಸಾರೂಪವಾಕ್ಯವು, ಈ ದೇವಿಯಾದ ಸೀತೆಯು, ಮನಸ್ಸು, ತಸ್ಮಿನ್-ಆ ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ - ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ತೇನ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಇಯಂ - ಈಕೆಯು, ಮುಹೂರ್ತಮಪಿಜೀವತಿ - ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತವಾದರೂ ಜೀವಿಸಿರುವಳು. ತಸ್ಯಚ - ಆ ಶ್ರೀರಾಮನ, ಮನಸ್ಸು, ಅಸ್ಯಾಂ - ಈಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ - ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ತೇನ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದ, ಸಚ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ - ಆ ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪ ಶ್ರೀರಾಮನೂ ಕೂಡ, ಮುಹೂರ್ತಮಪಿ ಜೀವತಿ - ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತವಾದರೂ ಜೀವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರಾನುರಾಗದಿಂದ ಒಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವದರಿಂದಲೇ ಇಬ್ಬರೂ ಬದುಕಿರುವದು, ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇದರಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಪ್ರಾವಣ್ಯಾತಿಶಯವುಳ್ಳವರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

(೪) ನ್ಯಾಪಕೌ-ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರೂ ಸರ್ವವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವವರು, ಅತಿ ಸಂಶ್ಲೇಷಾತ್ - ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡದಿರುವ ವಿಶೇಷ ಸಂಶ್ಲೇಷವಿರುವದರಿಂದ, ಏಕತತ್ತ್ವಮಿವ-ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಒಂದೇ ತತ್ತ್ವವೇ ಎಂದು, ಉದಿತೌ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ "ಪಿರಿವತ್ತ" ಅನ್ವಯ ವಿಶೇಷವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಎಜ್ಜರ ಪದಿಯೇ ಏಕ ಶೇಷಿತ್ವತ್ತಾಲುಮ್, ಏಕಾಭಿಪ್ರಾಯ ತೈಯಾಲಮ್, ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಾವಣ್ಯಾತಿಶಯತ್ತಾಲುಮ್, ಸ್ವರೂಪರೂಪಾದಿಗಳಿಲ್ ಪಿರಿವತ್ತ ಅನ್ವಯ ವಿಶೇಷತ್ತಾಲುಮ್, (೧) ಗಾಢೋಪಗೂಢಾನಿಶೇ ಎನ್ನುವುದಿ ಸುಶ್ಲಿಷ್ಠಮಾನ ವಿಶಿಷ್ಟ ತತ್ವಮ್ ನಿರ್ಮಿರ ನಿಲ್ವಿ ಕುಲ್ವಿಯಾದಪಡಿ ಸವಿಶೇಷಣಮಾನ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಮ್, ಪ್ರತಿಸಾದಿಕ್ಕಿರ ಪದಿಯೈ ಅನುಸಂಧಿಕ್ಕೈ, ಸತ್ಯಸ್ಥರು ಪ್ರಾಪ್ತಮ್.

ಎಜ್ಜರಪದಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ, ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಏನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ:- ಏಕ ಶೇಷಿತ್ವತ್ತಾಲುಮ್ - ಇಬ್ಬರೂ ಸಮಪ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಈಶ್ವರೇಶ್ವರಿಗಳಾಗಿ ಶೇಷಿಯಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಏಕಾಭಿಪ್ರಾಯತ್ತಾಲುಮ್ - ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ. ಎಂದಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವಾಗದ ಒಂದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲೂ, ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಾವಣ್ಯಾತಿಶಯತ್ತಾಲುಮ್ - ಪರಸ್ಪರಾನುರಾಗದ ಆತಿಶಯದಿಂದಲೂ, ಸ್ವರೂಪರೂಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿ, ಪಿರಿವತ್ತ-ವಿಶ್ಲೇಷಯೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ, ಅನ್ವಯ ವಿಶೇಷತ್ತಾಲುಮ್ - ಸಂಬಂಧ ವಿಶೇಷದಲ್ಲಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಇಲ್ಲಿ ಅದಿ ಪದದಿಂದ ಗುಣವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. “ಗಾಢೋಪಗೂಢಾನಿ ಶೇ ತೇ - ನಿನ್ನ, ಒಂದೆ ಅನುರೂಪ ರೂಪ ವಿಭವೈ ಎಂದು ಇದೆ, ಅನುಗುಣವಾದ ಸ್ವರೂಪರೂಪ ವಿಭವಗಳಿಂದ ಧೃಢವಾದ ಸಂಶ್ಲೇಷವುಳ್ಳವುಗಳು ಎಂದರೆ ನಿತ್ಯಯೋಗವುಳ್ಳವುಗಳು, ಎನ್ನುಮ್ ಪಡಿ - ಎಂದು ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರು ಚತುಶ್ಲೋಕಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸುವ ಹಾಗೆ, ಸುಶ್ಲಿಷ್ಠಮಾನ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿತ್ಯಯೋಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ವಿಶಿಷ್ಟತತ್ವಮ್ - ವಿಶೇಷಣವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿಶೇಷವಾದ ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ತತ್ವವು, ನಿರ್ಮಿರ ನಿಲ್ವಿ - ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಯು, ಕುಲ್ವಿಯಾದಪಡಿ - ವಿರೋಧವಾಗದಹಾಗೆ, ಸವಿಶೇಷಣಮಾನ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಮ್-ಶ್ರೀಮತ್ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವನ್ನು, ಪ್ರತಿಸಾದಿಕ್ಕಿರ ಪದಿಯೈ - ದ್ವಯವ್ಯಾಪ್ತವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಸಾದಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು, ಅನುಸಂಧಿಕ್ಕೈ - ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡೋಣವು ಎಂದರೆ ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸೋಣವು, ಸತ್ಯಸ್ಥರುಳ್ಳು - ಸತ್ಯಗುಣಾವಿಷ್ಟರಿಗೆ, ಪ್ರಾಪ್ತಮ್ - ಉಚಿತವು ಇಷ್ಟು ದೂರ ಆನೇಕ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಪ್ರಮಾಣ

ಗಳು, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ ಆಳ್ವಾರಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ಅಧಿಪ್ರಾಯವೂ, ತದನು ಗುಣವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಸತ್ಪರ್ಮವೂ ಇಮ್ಮು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಿ ಸಮಂಜಸ ವಾದ ಅಧಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅವರುಗಳು ಸತ್ಪರ್ಮರಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಭಾವವು ; ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ನಾಲ್ಕು ಅಧಿಪ್ರಾಯ ಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಏಕಶ್ಲೇಷ ಯೆಂದೂ, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಧಿನ್ಮಾಧಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ದಜ್ಜರಾದುದರಿಂದ ಏಕಾಧಿಪ್ರಾಯ ಉಳ್ಳವರೆಂದೂ, ಪರಸ್ಪರಾನುರಾಗದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಟ್ಟಿಗೇ ಇರುವವರೆಂದೂ, ಸ್ವರೂಪರೂಪಗುಣ ವಧವೈಶ್ವರ್ಯಗಳಿಲ್ಲೂ ಏಕೈಕವಾಗಿರುವವರೆಂದೂ, ಹೇಳಲ್ಪ ಟ್ಟವು. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರವರು ಚತುಶ್ಲೋಕಿ ಯ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಶ್ಲೋಕವಾದ "ಶಾಸ್ತ್ರಾನಂತ" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕ ಮೂಲಕ ಉಪಪಾದಿಸಿ, ಗಾಢೋಪಗೊಡಾನಿಶೇಷವೆಂದು ನಿಗಮನಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ದಾಸನು ಬರೆದಿರುವ ಚತುಶ್ಲೋಕಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ೭೨-೯೫ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಅರ್ಥವು ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಬಹುದು.

ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಶೇಷಿಯಾದರೆ, ಇಬ್ಬರೂ ಈಶ್ವರೇಶ್ವರಗಳು ಎಂದು ಏರ್ಪಟ್ಟವು. ಹಾಗಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ (೧) ಪರಸ್ಪರ ವೈಮನಸ್ಯದಿಂದ ವ್ಯಾಘಾತ ಉಂಟಾಗಲಾರದೋ ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೇನೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು. ಮಹಾ ಸತ್ವಗುಣಾವಸ್ಥರಾಗಿ, ವೈಮನಸ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ರಹಸ್ಯಮೋಗುಣಗಳ ಗಂಧವೇ ಇಲ್ಲದೆ, ಪರಸ್ಪರ ಇಂಗಿತಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವರಾಗಿ ಏಕಾಧಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವ ರಾಗಿ, ಪರಸ್ಪರಾನುರಾಗವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಪರಸ್ಪರ ವೈಮನಸ್ಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯಾಘಾತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು. "ಮದ್ವರ್ಮ ಧರ್ಮಿಣೇ ನಿತ್ಯಂ" ಎಂದು ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವದರಿಂದ ಏನೊಂದೂ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲವು.

(೨) ಇಬ್ಬರೂ ಈಶ್ವರೇಶ್ವರಗಳು ಎಂದರೆ "ನತತ್ಸಮಶ್ಚಾಭ್ಯಧಿಕಶ್ಚ ದ್ವೈತ್ಯತೇ" ಎಂದರೆ ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಮರಾಗಲಿ ಅಧಿಕರಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಯಾ ದುದರಿಂದ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಅದು ಸರಿಯಾದ ಅಕ್ಷೇಪವಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪತಿಗೆ ಶೇಷಭೂತಳೆಂದು ಅಸಂದೇಶಾತ್ಮ ರಾಮಸ್ಯ ತಪಸತ್ಯಾನುಸಾರಿ ನಾತ್ . ನಶ್ಚಾಂ ಕುರ್ಮಿ ದಶಗ್ರೀವ ಧಸ್ತು ಧಸ್ತಾರ್ಹತೇಜಸಾ" (ರಾಮಾ. ಸುಂ ೨೨. ೨೦) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವದರಿಂದಲೂ, "ಮಜ್ಜೇಷಫೂತಾ ಸರ್ದೇಷಾಂ ಈಶ್ವರೀ ವಲ್ಲಭಾಮಮ" ಎಂಬ ಸರ್ದೇಶ್ವರೋಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಸತಿಪಾರಾಧ್ಯಯುಳ್ಳವಳೆಂಬುದು ತೋರಿದಿರುವದರಿಂದ ಅಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ

ಇಲ್ಲವು. ಹೀಗೆಯೇ ಐಕಾಂತಕ್ಕೆ ಕುಂದಕನೆಂಬ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ವಿಭುತ್ವ ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವೆಂಬವೇ ಮೊದಲಾದ ಆಕ್ಷೇಪಗಳಿಗೂ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ದಾಸನು ಬರೆದಿರುವ ಶ್ರೀ ಸ್ತುತಿ ಚತುಶ್ಲೋಕಿ ನ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು

ಗಾಢೋಪ ಗೂಢಾನಿತೇ ಎಂಬಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಯೋಗವು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಈ ನಿತ್ಯಯೋಗವು ದಿವ್ಯಮಜ್ಜಳ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಎಂದೂ, ಸ್ವರೂಪವಿಭವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ನಿತ್ಯಯೋಗವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ನಿತ್ಯಯೋಗ ವಿಷಯವು ಪುರಾಣ ರತ್ನವಾದ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಒಹ: ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮೈತ್ರೇಯರ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ದಿವ್ಯಮಜ್ಜಳವಿಗ್ರಹ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದರೂ, ರಾಘವತೈ ಭವೇತ್ತೀತಾ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಕೈಷ್ಠಜನ್ಮನಿ ಎಂದು ಇವು ಮಾತ್ರ ನಿತ್ಯಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳಬಿಟ್ಟರೆ, ಎಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವರಾಗುತ್ತಾರೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಿಂದ, ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರು “ನಿತ್ಯೈ ವೈಷಾ ಜಗಿನ್ಮಾತಾ ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚೀ ರಸಪಾಯಿನೀ” ಎಂದು ನಿತ್ಯಯೋಗ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಒಡನೆಯೇ ಉತ್ತರಾರ್ಥದಿಂದ, “ಯಥಾ ಸರ್ವಗತೋ ವಿಷ್ಣುಸ್ತಥೈವೇಯಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ” ಎಂದು ಸ್ವರೂಪತಃ ನಿತ್ಯಯೋಗವನ್ನೂ, ವಿಭುತ್ವವನ್ನೂ, ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಆದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಅಧ್ಯಾಯ ಸಮಾಪ್ತಿಯವರೆಗೂ ವಿಭವದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಸ್ವರೂಪತಃ ನಿತ್ಯಯೋಗ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಇಂದ್ರಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ “ತ್ವಯೈತ ದ್ವಿಷ್ಣುನಾಚಾಂಬ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಚರಾಚರಂ” ಎಂದು ಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ಹೀಗೆ ಸ್ವರೂಪ ರೂಪ ವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ದ್ವರೂ ಕೆಲವರು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ವಿಭುತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪತಃ ನಿತ್ಯಯೋಗವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳುವರೋ ತಿಳಿಯದು. ಕೆಲವು ಮಹನೀಯರು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅಂತರ್ಯಮಿತ್ವವನ್ನೂ ಜಗತ್ಕಾರಣವನ್ನೂ ವಿಭುತ್ವವನ್ನೂ ಅಜ್ಞಾಕರಿಸುವದು ಕೇವಲ ಕುತರ್ಕಗಳಿಂದೂ ಕಲ್ಪಿತಗಳಿಂದೂ, ಹೇಳುವರು. ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವವನ್ನು “ಅನೀತವಾದಗಂ ಸ್ವಧಯಾತದೇಕಂ” ಎಂಬ, ತ್ರದ್ವಯಾದೇವೋ ದೇವತ್ವ ಮತ್ತುತೇ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸೋಕ್ತಿಗಳೂ, ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಧಟ್ಟರ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಗಳೂ ಎಲ್ಲಾ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ. ಇವೆಲ್ಲಾ ಕುತರ್ಕಗಳೇ? ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ವಿಭುತ್ವವನ್ನು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರ ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ; ಇದು ಕುತರ್ಕವೇ, ಕಲ್ಪಿತವೇ? ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತವೂ ವಿಭುತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ, ಅದೂ ಕುತರ್ಕವೇ? ಕಲ್ಪಿತವೇ? ಅಂತಹ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಶಬ್ದಯೋರರ್ಥ ನಿರ್ಧಾರಣಂ.

ಸಮಸ್ತ ಪುರುಷಾರ್ಥಾನಾಂ ಸಾಧಕಸ್ಯ ದಯಾನಿಧೇ: |

ಶ್ರೀಮತಃ ಪೂರೈಸಿದ್ಧತ್ವಾ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಮಮಂ ವಿದು: ||೨೭||

ಸತ್ತ್ವವೃದ್ಧಿಗೆ ಉಂಟಾಗಲಾರದೆಂಬುದು ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರಧಿಪ್ರಾಯವು.

ಹಿಂದೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ "ಇತ್ಯಂ ಪ್ರಪತ್ತಿ ವಿದ್ಯಾಯಾಂ" ಎಂಬ ಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ವಿಶೇಷಣಗಳಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೂ, ದಿವ್ಯ ಮಜ್ಜಳ ಎಗ್ರಹ, ಅನುಗ್ರಹಮಯಳಾದ ಪ್ರಿಯಪತ್ತೀ ಇವರುಗಳಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟ ನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೇ ಎನಾ ಈ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಪೃಥಕ್ಯಾದ ನಾರಾಯಣನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಹಾಗಾದರೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದರೇನು? ಫಲಸಿದ್ಧಿಗೆ ಪೂರೈಭಾವಿಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಉಪಾಯ ವೆಂದಾದರೆ ಆಗ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಾದ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳೂ ಕೂಡ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಗಳೆಂದಾಗುತ್ತದೆ ಅದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ನೆಂದೂ, ಈ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಗಳಲ್ಲವು, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೆಂದೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ: ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ಪೂರೈ ಪಕ್ಷಗಳು ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಅವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ನಿಷ್ಕರ್ಷಾಧಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೂ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನೂ ಕಾರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ದಯೆ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ:—

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು.

ಸಮಸ್ತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಾದ ಎಂದರೆ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾನು ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು, ಸಾಧಕಸ್ಯ-ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವ, ಇದರಿಂದ ಸರೈ ಶ್ವರನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿರುವದರ ಪ್ರಯೋಜನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಬೇಡಿದ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡಬೇಕಾದರೆ, ಎರಡು ಗುಣಗಳು ಸರೈ ಶ್ವರನಲ್ಲಿರಬೇಕು:—(೧) ಅಳಿಖಿತ ಘಟನಾರೂಪ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು (೨) ದಯೆಯು; ಸಾಧಕಸ್ಯ ಎಂಬುದರಿಂದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ದಯೆಯುಂಟೆಂದು ದಯಾನಿಧೇ: - ಕರುಣಾಸಾಗರನಾದ ಎಂಬುದರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಎರಡೂ ಆವಶ್ಯಕವು. ದಯೆ ಇಲ್ಲದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇಲ್ಲದ ಒರೇ ದಯೆಯೂ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ ದಯೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ, ಶ್ರೀಮತಃ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ನಾರಾಯಣನ

ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಪ್ರಮುಖಂ ತದ್ವಶೀಕಾರ ಕಾರಣಮ್ ।

ತತ್ತ್ವಲಾರ್ಥ ಸಾಧ್ಯತ್ವಾ ಶ್ಲಾಘ್ಯೋಪಾಯಂ ವಿದುರ್ಬುಧಾಃ ॥೨೪॥

(ನು), ಪೂರೈಸಿದ್ದತ್ವಾತ್ - ಎಲ್ಲದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂದೆಯೇ, ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಿಗಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಮಂ - ಈ ಶ್ರೀಯಾಪತಿ ಯನ್ನು, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದು, ವಿದುಃ - ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ವೆಂದರೆ ಫಲಪೂರೈಭಾವಿಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ಉಪಾಯವೆಂಬರ್ಥ ವಲ್ಲವು. ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಸನಾತನನಾಗಿ ಇರುವವನೇ ಉಪಾಯ ವೆಂಬರ್ಥವು ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಯಾಪತಿಯೇ ಎನಾ, ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಲ್ಲವು. ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು ಅತೀತನರೂಪಕರ್ಮಗಳು, ಜ್ಞಾನರೂಪವಾದವು ಅವುಗಳೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾರವು. ಅವುಗಳ ಪ್ರಯೋಜನವೇ ನೆಂದರೆ, ನಮ್ಮಗಳ ಸಹಸ್ರಾಪರಾಧಗಳಿಂದ ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದುದ್ಯುಕ್ತನಾದ ಶ್ರೀ ಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಕೋಪವನ್ನು ಶಾಂತಿಗೊಳಿಸಿ, ಆತನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾ ದಿಸಿ ಕೊಡುವುವು; ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳನ್ನು ವಲಂಬಿಸುವಹಾಗೆ ಮಾಡುವವನೂ, ಶ್ರೀ ವಿಶಿಷ್ಟನಾರಾಯಣನೇ. ಶಾನೇ ದಯಾನಿಧಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಅನುಗ್ರಹಮಯಳಾಗಿ, ವಾಲ್ಮಭ್ಯಾತಿಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ದವಳಾಗಿರುವ ಪ್ರಿಯತಮೆಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವೂ ಇರುವುದರಿಂದ, ದಯಾನಿಧಿ ಎಂಬ ಬಿರುದು ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಸಲ್ಲುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವಳಾದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಮತಃ-ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟನಾರಾಯಣನೇ ಸನಾತನ ನಾಗಿ ಪೂರೈಸಿದ್ದನಾದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು, ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು ಅಲ್ಲವು ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು ಇಲ್ಲಿ ವಿದುಃ - ತಿಳಿದರು ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ, ಯಾರೆಂದು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು, ಸತ್ತ್ವಸ್ಥರಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಎಂದು ಇಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು, ಬುಧಾಃ-ಎಂದು ಮುಂದಿನಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಆಚಾರಾಚಾರ್ಯರುಗಳೂ ಸೇರಿದರು.

ಮುಂದೆ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸು ತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪೂರೈಸಿದ್ದತ್ವವಿಲ್ಲದೆ ಪುರುಷನ ಕೃತಿಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯ ವಾದವುಗಳಾದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವಾಗಲಾರದೆಂದೂ ಅವುಗಳು ಸಾಧ್ಯೋ ಪಾಯಗಳೆನಿಸುವುದೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಪ್ರಮುಖಂ - ಭಕ್ತಿಯೋಗ ಮತ್ತು ಪ್ರಪತ್ತಿ, ಪ್ರಮು ಖಂ - ಮೊದಲಾದವನ್ನೂ, ಈ ಪ್ರಮುಖ ತತ್ವದಿಂದ ಉಪಾಸನದ ಮತ್ತು

ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ಭೇದಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು ತದ್ವಶಿಕಾರ ಕಾರಣಮ್ - ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಮಿತ್ತ ಭೂತವಾದುದು, ತತ್ಪ್ರಲಾರ್ಥಿ ಸಾಧ್ಯ ತ್ವಾತ್ - ಆಯಾಯಾ ಫಲಗಳನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವರುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದವುಗಳಾದುದರಿಂದ, ಬುಧಾಃ - ಪಂಡಿತರು, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಂ ವಿದುಃ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೆಂದು ತಿಳಿದರು, ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಶಬ್ದವೆಂದ ೩೨ ವಿಧ ಉಪಾಸನಾ ಭೇದಗಳೂ, ಉಕ್ತಿನಿಷ್ಠೆ ಆಚಾರ್ಯ ಸ್ಥಿತಿ ಎಂಬ ಪ್ರಪತ್ತಿಭೇದಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ತದ್ವಶಿಕಾರಕಾರಣಂ ಎಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೇ ಸ್ವತಃ ಫಲದಾಯಕಗಳಲ್ಲವು ಅವು ಭಗವಂತನನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಭೂತವಾದುವು, ಫಲಪ್ರದನು ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನೇ ಎನಾ ಇವುಗಳಲ್ಲವು ಅದುದರಿಂದ ತದ್ವಶಿಕಾರಕಾರಣಂ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ವಶಿಕಾರ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ತಪ್ಪು ಚಿಂತನವಿಕರಣಂ ತಚ್ಛರಣಾಗತಿರೀವ ಎಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದ ಪ್ರಯೋಜನವು ಭಗವಂತನನ್ನು ಫಲಪ್ರದೋನ್ಮುಖನಾಗಿ ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗರೋಣವು ಇವು ನಿಮಿತ್ತ ಭೂತವು, ವ್ಯಾಪಾರವಾದುವು. ಹಾಗಾದರೆ ಅವುಗಳ ಆವಶ್ಯಕತೆಯೇನು? ಕೃಪಾಸಾಗರನಾದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೇ ಇರುವಾಗ ಇವುಗಳು ನಿರರ್ಥಕವಲ್ಲವೋ? ಎಂದರೆ, ಅವುಗಳೂ ಭಗವತ್ಕೃಪೋತ್ತಂಭಕಗಳಾಗಿ ಆವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಅವುಗಳು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವ ವಾದದ ಖಂಡನಕ್ಕಾಗಿಯೂ ತತ್ಪ್ರಲಾರ್ಥಿ ಸಾಧ್ಯತ್ವಾತ್ ಎಂಬ ಹೇಳುವು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರ ಕೃತಿಯೆಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಬೇಡವೆಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯವೂ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ:—(೧) ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿ ನೊದಲಾದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೇನೋ ಭಗವಂತನನ್ನು ವಶಿಕಾರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧನಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಆದರೆ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯೂ ಆತನಿಗೆ ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟವಾದುದಾಗುವಾಗ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು ಭಗವಂತನ ಲೀಲಾರಸವನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರೋಧಮಾಡಿತು? (೨) ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಸತ್ಯಸಜ್ಜುನಾಗಿರುವ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಲೀಲಾ ವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇತನರೂ ವದೂ ಇಷ್ಟವಾಗಿರುವಾಗ ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯ ಶೃಂಗಲವು ಹೇಗೆ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಿಂದ ಭಗ್ನವಾಗುತ್ತದೆ? ಈ ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಮುಂದಿನ ಎರಡು ಕಾರಿಕೆ

ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯೋತ್ತರಂಗೇಣ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಸ್ಯ ಶೇಷಿಣಃ |
 ಲೀಲಾಪ್ರವಾಹಃಕಾರುಣ್ಯ ಪ್ರವಾಹೇಣ ನಿರುಧ್ಯತೇ || ೨೯ ||
 ತೇನೈವ ಸರ್ವೇ ಲೀಲಾಂತೇ ಸಿಕತಾ ಸೇತು ಬಂಧವತ್ |
 ಸ್ವತಂತ್ರಸ್ಯಾಪಿ ಸಜ್ಜಲ್ಪಾ ಸ್ವಕೈಜ್ಞರೈ ನಿರೋಧಕಾಃ || ೩೦ ||

ಗಣಂದ ಪಂಹಂಸುತ್ತಾರೆ :-

ಅರ್ಥ—ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಸ್ಯ ಶೇಷಿಣಃ - ಶೇಷಿಯಾದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಭಗವಂತನ, ಲೀಲಾಪ್ರವಾಹಃ - ಲೀಲಾಪ್ರವಾಹವು, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯೋತ್ತರಂಗೇಣ - ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಾದಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಪ್ರಬಲ ತರಂಗಗಳುಳ್ಳ, ಕಾರುಣ್ಯ ಪ್ರವಾಹೇಣ - ಕಾರುಣ್ಯಸಮುದ್ರದ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ, ನಿರುಧ್ಯತೇ - ತಡೆಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ಪಾರ್ಥಮಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಾದ ಸಮುದ್ರ ತರಂಗಗಳು ಹೆಚ್ಚಿ ಸಮುದ್ರಪ್ರವಾಹವು ನದೀಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಹೇಗೆ ತಡೆಯುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನ ಗಣಂದ ತರಂಗಗಳುಳ್ಳ ಭಗವಂತನ ಕರುಣಾಸಮುದ್ರದ ಪ್ರವಾಹವು ಲೀಲಾರಸ ರೂಪ ನದಿಯ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು

ಎರಡನೆಯ ಶಬ್ದಾವಗಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :- ತೇನೈವ - ಆ ಕರುಣಾ ಪ್ರವಾಹದಿಂದಲೇನೇ, ಸ್ವಕೈಜ್ಞರೈ ನಿರೋಧಕಾಃ, ಸ್ವ - ಭಗವಂತನಾದ ತನ್ನ, ಕೈಂಕರ್ಯ - ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕೈಜ್ಞರೈಗಳಿಗೆ, ನಿರೋಧಕಾಃ - ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಾದ, ಎಂದರೆ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗದವ, ಸ್ವತಂತ್ರಸ್ಯ - ಯಾವುದೇ ಭಗವಂತನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಂತಹ ಸ್ವತಂತ್ರನ, ಸಜ್ಜಲ್ಪಾಃ ಅಪಿ - ಸಜ್ಜಲ್ಪಗಳೂ ಕೂಡ, ಲೀಲಾಂತೇನಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ, ಸಿಕತಾ ಸೇತುಬಂಧವತ್ - ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಸೇತುಬಂಧವಹಾಗಿ, ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಇದಂಥವಾಯವು ಇಷ್ಟೇ. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಉಭಯವಿಭೂತಿಯಾಯಕನು. ಇಷ್ಟು ದಿವಸವೂ ಒಬ್ಬ ಚೇತನನನ್ನು ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾಗೆ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಿದ್ದನು ಚೇತನನು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿದರೆ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಗೆ ಸೇರಿಸುವವಾಗಿಯೂ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಿದ್ದನು ಅಂತಹ ಭಗವಂತನ ಕರುಣೆಯ ಪ್ರವಾಹವು ಬಲವತ್ತರವಾಗಿ ಆತನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಸಜ್ಜಲ್ಪವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಆತನ ಕೈಜ್ಞರೈ ದೊರೆಯುವಹಾಗೆ ಮಾಡು

ಪ್ರಸಾದನಸ್ಯೋಪಾಯತ್ವೇ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯೇಽಪಿ ಫಲಂ ಪ್ರತಿ |
ಕರ್ತೃತ್ವಾ ವ್ಯವಧಾನಾದ್ಯೈ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಪ್ರಧಾನತಾ || ೩೧ ||

ತ್ತವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಬಾಲನು ಸಮುದ್ರದ ದಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮರಳು ಸೇತು
ವೆಯನ್ನು ಲೀಲೆಗೋಸ್ಕರ ಕಟ್ಟಿದರೆ, ಸಮುದ್ರವು ಉಕ್ಕಿಬಂದು ಆ ಮರಳು ಸೇತು
ಬಂಧನ್ನು ಹೇಗೆ ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಕೃಪಾಸಾಗರನ ಕೃಪಾ
ಪ್ರವಾಹವೇ ಆ ಲೀಲಾರಸವನ ಸಜ್ಜಲ್ಪಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು
ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಇದೂ
ಲೀಲೆಯೇ ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಸೂರೋದಯದಲ್ಲಿ “ಮಿಥಃ ಕಲಹ ಕಲ್ಪನಾ ವಿಷಮ
ವೃತ್ತಿ ಲೀಲಾದಯಾ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಲೀಲೆಗೂ ದಯೆಗೂ
ಪ್ರಸ್ತರ ಕಲಹವೆಂದೂ, ಕೊನೆಗೆ ಸ್ವಾವಿದಯೆಯೇ ಜಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತ
ದೆಂದೂ. ವರದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ

ಇನ್ನೊಂದು ಶಬ್ದಿಯ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ, ಏನೆಂದರೆ-ಭಗವಂತನು ಸಿದ್ಧೋ
ಪಾಯನೆಂದು ಘಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಆತನು ಭಕ್ತಿ, ಸ್ತುತಿರೂಪಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ
ಗಳಲ್ಲದೆ, ಚೇತನನಿಗೆ ತನ್ನ ಕೃಪಾಪ್ರವಾಹವು ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ
ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸದು ಎಂದೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಹೀಗೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾ
ಯವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದಾದನಂತರ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೇ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವಾ
ಯಿತು, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಭಗವಂತನು ಸಾಮಾನ್ಯೋಪಾಯನು ಎಂದು ಹೇಳ
ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂದರೆ ಹಾಗಲ್ಲವೆಂದೂ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಕ್ಕೇ ಪ್ರಧಾನತೆ ಎಂದೂ
ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ

ಅರೆ—ಫಲಂಪ್ರತಿ - ಮೋಕ್ಷವೇ ಮೊದಲಾದ ಫಲವನ್ನು ಕುರಿತು,
ಪ್ರಸಾದನಸ್ಯ - ಭಗವದನುಗ್ರಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು,
ಉಪಾಯತ್ವೇ - ಉಪಾಯ ಭಾವವು, ಶಾಸ್ತ್ರೀಯೇಽಪಿ - ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷ ಮೊದಲಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ, ಭಗವ
ದನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡುವ ಉಪಾಯಗಳು ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳೆಂದೂ,
ಹೀಗೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಫಲಸಿದ್ಧಿ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಶಾಸ್ತ್ರ
ದಲ್ಲಿ ವಿಹಿತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಭಗವಂತನೇ ಪ್ರಧಾನೋ
ಪಾಯವೆಂದು ಉತ್ತರಾರ್ಥದಿಂದ ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ತೃತ್ವಾ
ವ್ಯವಧಾನಾದ್ಯೈ - ಈ ಚೇತನನು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವನ್ನನುಷ್ಠಿಸುವ

ಹಾಗೆ ಶಾನೇ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಿ ಮಾಡುವ ಕರ್ತೃತ್ವದಿಂದಲೂ, ಮತ್ತು ಅವ್ಯವ
ಧಾನ - ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಹಿಡಿದು ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ವರೆಗೂ ವ್ಯವಧಾನ
ವಿಲ್ಲದವಾಗಿ ಕಾರಣನಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಅದ್ವೈತ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದವು
ಗಳಿಂದಲೂ, ಇಲ್ಲಿ ಅವಿ ಶಬ್ದದಿಂದ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಸಹ ನಿರ್ದಿ
ಷ್ಟವಾಗಿ ನೆರವೇರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವಿಕೆಯೇ ಮೊದಲಾದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ,
ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಪ್ರಧಾನತಾ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾ
ನತೆಯು, ಎಂದರೆ ಅದರ ಪ್ರಧಾನತೆಯು ಸಿದ್ಧವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಸಾಧ್ಯೋ
ಪಾಯವೇನೋ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದಲೇ, ಪ್ರಪನ್ನಾ
ದನ್ವೇಷಣಂ ಸದಿಶತಮುಕ್ತುಂದೋ ನಿಜಪದಂ ಎಂದೂ, ಪ್ರಪನ್ನ ಶ್ಚ ದ್ವೇಷಾ
ಎಂದೂ ಹಿಂದೆ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ (ಆಳುನೆಯ
ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ) ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೇ ಶಾನೇ ಅಚೇತನವಾದುದರಿಂದ
ಫಲವನ್ನು ಕೊಡಲಾರವು. ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರು, "ನಹ್ಯಚೇತನಂ ಕರ್ಮಕ್ಷಣ
ದ್ವಂಸಿ ಕಾಲಾಂತರ ಭಾವಿ ಫಲಸಾಧನಂ ಭವಿತುಮರ್ಹತಿ" ಈ ಅಚೇತನ
ಕರ್ಮವು ಅಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸಾಕವಾಗಿ, ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲೂ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು
ಶಾನೇ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡಲಾರದೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವು ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹ
ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಭಗವಂತನು ಫಲ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರದಿಂದ
ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನತಾ ಸಲ್ಲುವದಿಲ್ಲವು ಅವು ವ್ಯಾಜಮಾತ್ರವು.
ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಭಗವಂತನೇ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವು ಈತನು ಜನಿಸುವಾ
ಗಲೇ ಈತನನ್ನು ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಈಶ್ವರನಾದೂ, ಸಾತ್ವಿಕ ಸಂಭಾಷಣೆ
ಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವದೂ, ತನ್ಮೂಲಕವಾಗಿ ಗುರೂಪಶವನವನ್ನುಂಟುಮಾಡು
ವದೂ, ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುಸ್ಸನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಅವರ ಉಪದೇಶ
ವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದೂ, ಅವರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಉಪಾಯಾನು
ಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರೇರಿಸುವದೂ, ಅದು ನಿಶ್ಚಿಂತವಾಗಿ ನಡೆಯುವ
ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದೂ, ಅರ್ಚನಾದಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕೇರಿಸುವದೂ, ಹೀಗೆ ನಾನಾ
ವಿಧವಾದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧನಸೂತ್ರ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಭಗವಂತನಿಗೆ
ಇರುವದರಿಂದಲೂ ಅವು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆವ. ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯವರೆಗೂ ಅವ್ಯವ
ಧಾನದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದರಿಂದಲೂ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ
ವಾದ ಭಗವಂತನೇ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವು ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಭಕ್ತೃಪಾಯನಿಷ್ಕರಿಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ನ ಆಶ್ರಯವು ಪ್ರಧಾನ
ವೆಂದೇನೋ ಒಪ್ಪಬಹುದು. ಭರನ್ಯಾಸ ನಿಷ್ಕರ ವ್ಯಾಪಾರವು ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ

ಸ್ವತಂತ್ರನ್ಯಾಸ ನಿಷ್ಠಾನಾಂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯೇ ವಿಭೌ ಸ್ಥಿತಿಃ |

ಕ್ಷಣಾತ್ಪ್ರಯತ್ನ ವಿರತಿ ವ್ಯಕ್ತ್ಯೈಃ ಪೂರ್ವಾ ವಿಶೇಷತಃ || ೩೨ ||

ಅತೋ ಯದರ್ಥಂ ಸ್ವಭರ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯೇ ನಿವೇಶಿತಃ |

ತದರ್ಥ ಶಾಂತಯತ್ನೋ ಸೌ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಂ ಪ್ರತಿಕ್ಷತೇ || ೩೩ ||

ಮಾತ್ರ ಅನುಷ್ಠಿತಕ್ಕದ್ದು. ಸರಸ್ವ ಭರವನ್ನೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಬಿಟ್ಟು ಅನಂತರ ಸ್ವಯಂತ್ವವೇನೂ ಬೇಕಾಗದಿರುವಾಗ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ವದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಏನಿದೆ? ಅಭ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರುಗಳು ಭಗವ್ಯಾಸನಿಷ್ಠರಿಗೂ ಭಗವದೇಕನಿಷ್ಠತ್ವವನ್ನು ಎಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿರುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಎಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ವತಂತ್ರ ನ್ಯಾಸನಿಷ್ಠಾನಾಂ - ಭಗವ್ಯಾಸನಿಷ್ಠರಿಗೆ, ಇವರಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ನ್ಯಾಸನಿಷ್ಠರೆಂದು ಹೇಳಲು ಕಾರಣವು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯಕ್ಕೆ ನ್ಯಾಸವು ಎಂದರೆ ಶರಣಾಗತಿಯು ಆಜ್ಞವು, ಭಗವ್ಯಾಸದಲ್ಲಾದರೋ ಆಜ್ಞಾತ್ವೇನವಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದುದಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರನ್ಯಾಸ ನಿಷ್ಠಾನಾಂ ಎಂದರೆ ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವಲ್ಲದೆ ಪ್ರಪತ್ಯುಪಾಯನಿಷ್ಠರಿಗೆ ಎಂಬರ್ಥವು, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯೇ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ, ವಿಭೌ - ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿತಿಃ - ನಿಷ್ಠೆಯು, ಕ್ಷಣಾತ್ - ಭಗವ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಮೊದಲುಗೊಂಡು, ಸ್ವಯಂತ್ವ ವಿರತಿವ್ಯಕ್ತ್ಯೈಃ - ಪ್ರಪನ್ನನಾದ ತನ್ನ ಯಾವ ಪ್ರಯತ್ನದ ಅನಾವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ವಿಶೇಷತಃ ಪೂರ್ವಾ - ಎಶೇಷಿಸಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಅಚಾರ್ಯರುಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು ಸರ್ವಭರವನ್ನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿರಿಸಿ ಅನಂತರ ಪ್ರಪನ್ನನಾದ ಯಾವ ಯಾವನು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲದೆ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಭಗವಂತನೇ ವಹಿಸುವದರಿಂದಲೂ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ನಿಷ್ಠತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೂ ಆತ್ಮಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ಎಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆಂಬ ಭಾವವು.

ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಕೃತಿವಿಷಯಿಗೆ ಸ್ವಯಂತ್ವವಿರತಿಯು ಎಂದರೆ ಆತನು ಮಾಡತಕ್ಕ ವ್ಯಾಪಾರವು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು, ಹಾಗಾದರೆ ಭಗವದಾಧಾರ ಗುರುಶುಕ್ರೂಪಾ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದಲೂ ನಿಶ್ಯನ್ಯವಾತ್ಮಿಕಾಪುಷ್ಪಾನಗಳಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಇವರ ಕೈಂಕರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಏಕೆ ವಿರಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಕೂಡದು ಎಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—
ಅತಃ - ಪ್ರಪತ್ತಿನಿಷ್ಠನಿಗೂ ಕೂಡ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಗವದೇಕನಿಷ್ಠತ್ವವು ಅವಶ್ಯಕ

ಪ್ರಪತ್ತೇ ಲಕ್ಷಣೇ ಮಂತ್ರೇ ವಿಧೌ ವಾಕ್ಯಾಂತರೇಷು ಚ |

ಭಾಷ್ಯಾದೌ ಸಂಪ್ರದಾಯೇ ಚೋಪಾಯತ್ನಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸ್ಥಿತಂ ||೩೪||

ವೆಂದು ಪೂರ್ವಚಾರ್ಯರುಗಳು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಯದರ್ಥಂ - ಯಾವ ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ, ಸ್ವಭರಃ - ತನ್ನ ರಕ್ಷಾಭರವು, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯೇ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನಿವೇಶಿತಃ - ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ತದರ್ಥಂ - ಅಂತಹ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೋಸ್ಕರ, ಶಾಂತಯತ್ನಃ - ಅವಶ್ಯಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನವು ಇನ್ನು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿ, ಅಸೌ - ಈ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾದ ಪ್ರಪನ್ನನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಂ ಪ್ರತಿಕ್ಷತೇ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ, ಎಂದರೆ, ಆತನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಸಮಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇದರಿಂದ ಆತನು ಅಷ್ಟಾನುಜ್ಞಾ ಕೈರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಅನುಕೂಲ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಪರಾಜಯವಾಗಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಂದ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಎದುರನೋಡುತ್ತಿರುವವನು ಆತನ ಅಷ್ಟಾನುಜ್ಞಾಕೈರ್ಮಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಪಿ ಆತನ ಕೊಪಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಬಹುದೋ? ಅದು ತನ್ನ ಪರೂಪಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದೆಂಬ ಭಾವವು.

ಆಗಲಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯತ್ನವಿದ್ದುದಾದರೆ, ಪ್ರಪನ್ನನು ಭಗವದೇಕನಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡೇನೋ ಇರತಕ್ಕದ್ದು ನ್ಯಾಯವು. ಹಾಗೆ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಪ್ರಮಾಣವಿರುತ್ತೋ? ಎಂದರೆ ಉಂಟೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ—ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದರೆ-ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತೇಃ-ಎಂಬ ಪದವು, ಲಕ್ಷಣೆ, ಮಂತ್ರೇ, ವಿಧೌ ವಾಕ್ಯಾಂತರೇಷು ಚ ಎಂಬುದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಪತ್ತೇಃ-ಲಕ್ಷಣೆ-ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ಲಕ್ಷಣ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ಇದು ಯಾವುದೆಂದರೆ “ಅನನ್ಯಸಾಧ್ಯೇ ಸ್ವಾಭೀಷ್ಟೇ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸ ಪೂರ್ವಕಂ | ತದೇಕೋಪಾಯತಾ ಯಾಚ್ಛಾ ಪ್ರಪತ್ತಿಶ್ಚರಣಾ ಗತಿಃ” ಎಂಬ ಭರತ ಮುನಿಯ ವಾಕ್ಯವು ಇವರರ್ಥಕ್ಕೆ ಗಂಭೀರವಾದ ಪುಟನೋಡಿ. (೨) ಪ್ರಪತ್ತೇಃ ಮಂತ್ರೇ - ದ್ವಯಮಂತ್ರದಲ್ಲೂ, ಈ ಮಂತ್ರದ ಪೂರ್ವಖಂಡವು ಉಪಾಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಶರಣ ಶಬ್ದವು ಉಪಾಯವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಗಂಭೀರ-೬ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ (೩) ಪ್ರಪತ್ತಿವಿಧೌ - ಪ್ರಪತ್ತಿ

ವಿಧಿಸುವ ವಾಕ್ಯವಾದ ಚರಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ, “ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ, ಶರಣ ಶಬ್ದವು ಉಪಾಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. “ಎಕಂ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. (೪) ಪ್ರಪತ್ತೇಃ ವಾಕ್ಯಾಂ ತರೇಷು ಚ - ಪ್ರಸತ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಇತರೆ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲೂ, ಇವುಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಸರಸ್ವತೆ ಶರಣಂ ಸುಹೃತ್, “ಶರಣ್ಯಂ ಶರಣಂ ಚ ತ್ವಾ ಮಾಹು ರ್ವಿನ್ಯಾ ಮಹರ್ಮಯಃ” “ತಂಗಚ್ಛ ಶರಣಂಹರಿಂ”, “ಶರಣಂ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಪನ್ನಾಯೇಧ್ಯಾನಯೋಗೇ ವಿನರ್ಜಿತಾಃ | ತೇಪಿ ಮೃತ್ಯು ಮತಿಕ್ರಾಂ ಯಾನಿ ತದ್ವೈಷ್ಣವಂ ಪದಂ”, “ಗಚ್ಛಧ್ಮ ಮೇನಂ ಶರಣಂ” “ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಂ” ಇತ್ಯಾದ್ಯನೇಕ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬುದು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ, (೫) ಭಾಷ್ಯಾದೌ - ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲೂ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ:— “ಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ಯ ಪರಮಪುರುಷಸ್ಯ ಸ್ವಪ್ರಾಪ್ತಯೇಸ್ವಸ್ಯೈವೋಪಾ ಯತೋಪ ಪತ್ತೇಃ, “ನಾಯಮಾತ್ಮಾ ಪ್ರವಚನೇನ ಲಭ್ಯೋ ನ ಮೋಧಯಾ ನಬಹುನಾಶ್ರುತೇನ | ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯ ಸ್ತಸ್ಯೇಷ ಆತ್ಮಾ ವಿವೃಣುತೇ ತನೂಂ ಸ್ವಾಂ”, ಎಂದು ೩-೨-೩೪ನೇ ಸೂತ್ರ ವಾದ “ಉಪಪತ್ತೇಃ” ಎಂಬುದರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಪ್ಯನಾದ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೇನೇ ತನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಪಾಯವು ಉಂಟೆಂದು ನಾಯ ಮಾತ್ಮಾ ಎಂಬ ಕರಶ್ರುತಿ ವಾಕ್ಯದಿಂದ (೧ ೨ ೨೩. ಮುಂ. ೩ ೨. ೩) ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವೇನೆಂದರೆ— “ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ಮನನ ನಿಧಿಧ್ಯಾಸನ ಶ್ರವಣಾದಿಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಲಭ್ಯ ನಲ್ಲವು. ಈ ಪರಮಾತ್ಮನ ಇಂತಹ ಉಪಾಸಕರಲ್ಲಿ ಯಾವನನ್ನು ಯೋಗ್ಯನೆಂದು ಐವಿಸಿ ವರಿಸುವನೋ, ಅಂತವನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಲಭ್ಯನು, ಅಂತಹ ಉಪಾಸಕನು ಈತನಲ್ಲಿ ನಿರತಿಶಯ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ಆತನಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಸ್ವಾನುಭವವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವನು.” ಎಂಬರ್ಥವು. ಇದರಿಂದ ಮುಂಡಕ ಕರಶ್ರುತಿಗಳು ಭಗವಂತನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದೂ ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವಾಗಲಾರರೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತವೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು. ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯಾದೌ ಎಂದು ಅದಿ ಶಬ್ದವನ್ನುಪಯೋಗಿಸಿರುವುದರಿಂದ “ತ್ವತ್ಪಾದಾರವಿಂದ ಯುಗಳಂ ಶರಣ ಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ” ಎಂಬ ಶರಣಾ ಗತ್ಯನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಶೇಷಗತಿಗದ್ಯವಾಕ್ಯವೂ ಸೂಚಿತವು (೬) ಸಂಪ್ರದಾಯೇ ಚ - ಅಲ್ಪಾರಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪರಂಪರಾ ಶೋಧಕವಾದ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ, ಅಗಿಲಿಗಿಣ್ಣೀ ಇತ್ಯಾದಿ

ಪೂರೈಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ದೇಶಾದೇರ್ಥರತ್ನಂ ಯದ್ವದಿಷ್ಟತೇ ।

ದಿನಂ ತತ್ಪ್ರವಿದಃ ಸ್ವಾಹು ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಂ । ೩೫ ॥

ನಮ್ಮಾಚಾರ್ಯರ ಸಾಕುರದಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಉಪಾಯೋಪೇಯಶ್ವೇತದಿಹ ತವ ತತ್ವಂ ನತುಗುಣಾ ಎಂಬ ಶ್ರೀವರಾಶರಭಟ್ಟರ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯಲ್ಲೂ (೨೪೭ ನೆಯ ಪುಟನೋಡಿ) “ತವ ಭರೋಹ ಮಕಾರಿಸಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶರಣ ಮಿತ್ಯಪಿ ನಾಚಮುದೈರಿಂ” (ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದ ೮೦ ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ) ಬ್ರಹ್ಮಣಿ - ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ, ತ್ರಿಮನ್ನಾರಾಯಣನಾದ ಪರತತ್ವದಲ್ಲಿ, ಉಪಾಯ ತ್ವಂ ಸ್ಥಿತಂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ವವು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುದು. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವನ್ನು ಪರ್ಯಾಯಿಸುವುದರಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರತ್ವ ವೊದಲಾದ ಸರೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಉಪಾಯವೇ ಎನಿಸಿ ಇತರ ಹೇತನಾಹೇತನದಲ್ಲಿ ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನಾರೋಪಿಸುವುದು ನಿಂದಾವಹವಾದ ಅವಚಾರಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಹೇತುವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು ಆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಪರ ಬ್ರಹ್ಮವು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸೇ (ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಮುಖ್ಯ ಶ್ಲೋಕವು) ಎಂಬುದರಿಂದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೆಂದುಪ ದೇಶಿಸಿದರು.

ಇದರಮೇಲೆ ಒಂದು ಪ್ರಬಲವಾದ ಪೂರೈಪಕ್ಷ ಉಂಟಾಗಬಹುದು, ಹೇಗೆಂದರೆ—ಧರ್ಮಕ್ಕೇನೇ ಈ ಸಾರಲೌಕಿಕ ಫಲವನ್ನು ಕುರಿತು ಉಪಾಯತ್ವವು ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. “ಜೋದನಾ ಲಕ್ಷಣಾರ್ಥೋ ಧರ್ಮಃ” ಎಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ ಧರ್ಮ ಶಬ್ದವು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡು ಎಂದು ವಿಧಿಸಿರುವ ಲಕ್ಷಣ ವುಳ್ಳ ಅರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದು. ಈ ಧರ್ಮವು ಕೃತಿಸಾಧ್ಯವಾದುದು, ಇದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯತ್ವವು ಕೊಡುತ್ತದೇ ಎನಿಸಿ, ಸಿದ್ಧರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಕೃತಿಸಾಧ್ಯತ್ವವು ಸಲ್ಲುವದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಕೇವಲ ಔಪಚಾರಿಕವು ಎಂಬುದು ಪೂರೈಪಕ್ಷವು ಪೂರ್ವಮಾಮಾಂಸಕರು ಧರ್ಮವೇ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುವರು; ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಅಪೂರೈವೆಂಬುದುತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು, ಕೊನೆಗೆ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಗೆಂದರೆ—ಸಾರಲೌಕಿಕ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನ ಸಾಧನತ್ವವೇ ಧರ್ಮತ್ವವಾದುದರಿಂದ, “ದ್ರವ್ಯಕ್ರಿಯಾ ಗುಣಾದೀನಾಂ ಧರ್ಮತ್ವಂ ಸ್ಥಾಪಯಿಷ್ಯತೇ” ಎಂಬ

ಅಸ್ತಿದ್ಯೋಪಾಯಮ್ ರಹಸ್ಯತ್ರಯತ್ರಿತ್ವಪ್ರಭವಾಕ್ಷರಾಣಿ ಸ್ಥಾಪ
ಜ್ಞಾತೇ ಅನುಸಂಧೇಯಮ್.

ಶ್ರೀ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರವರ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ, ದ್ರವ್ಯಕ್ರಿಯಾಗಣ
ಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಧರ್ಮತ್ವವುಂಟೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸಿದ್ಧತ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ
ಧರ್ಮತ್ವವೂ ಮುಖ್ಯವೇ, ಅದುದರಿಂದ ಉಪಾಯಿತ್ವವು ಔಪಚಾರಿಕವಲ್ಲವೆಂದು
ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. "ಸಮೋ ಯಶೋತಃ" ಸಮಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬ.ಜ್ಞಮಾಪಕಕ್ಕಿದ್ದು,
"ಸಾಯಂ ಜುಹೋತಿ" "ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ" ಇತ್ಯಾದಿ
ನಾಶ್ಯಗಳಿಂದ ಪೂರೈಸಿದ್ದವಾದ ದೇಶಕಾಲ ಗುಣಾದಿಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮತ್ವವು ಹೇಗೆ
ವಿರ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಹಾಗೆ ಆನಾದಿಸಿದ್ಧನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಧರ್ಮತ್ವವೂ, ತನ್ನ
ಲಕ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಿತ್ವವೂ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪೂರೈಸಿದ್ದಸ್ಯ-
ಯಜ್ಞವೆಂಬ ಕೃತಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಕೃತಿ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದ, ದೇಶಾಡೇಶ-
ದೇಶ ಕಾಲಗುಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ, ಯದ್ವತ್ - ಹೇಗೆ, ಧರ್ಮತ್ವಂ - ಕೇವಲ
ಅಲೌಕಿಕ ಶ್ರೇಷ್ಠಸ್ವಾಧನರೂಪನಾದ ಮತ್ತು ಕೃತಿ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದ ಧರ್ಮತ್ವವು,
ಇತ್ಯಂತೇ - ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಏವಂ-ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ
ಎಂದರೆ, ಅಲೌಕಿಕವಾದ ಇತ್ಯಸ್ವಾಧನರೂಪಧರ್ಮಲಕ್ಷಣವು ಇರುವದರಿಂದ, ತತ್ತ್ವ
ವಿದಃ - ಕರ್ಮವಿಮಾನಾಂಕರಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತರಾಗಿ, "ಅಥಾತೋ ಧರ್ಮಜಿಜ್ಞಾ
ಸಾ" ಎಂಬ ಸೂತ್ರ ಮೊದಲುಗೊಂಡು "ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ತತೇ ನ ಚ ಪುನ
ರಾವರ್ತತೇ" ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಂತ್ಯಪದವಿಗೂ ಒಂದೇ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದು ಭಾವಿ
ಸಿರುವ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದವರು, ಸನ್ನಾತನಂ - ಆನಾದಿ ಸಿದ್ಧ
ನಾದ, ಕೃಷ್ಣಂ-ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು, ಧರ್ಮಂ - ಅಲೌಕಿಕ ಇತ್ಯಸ್ವಾಧನರೂಪ ಧರ್ಮ
ವನ್ನೂ, ವಿದುಃ-ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅದುದರಿಂದ ಇತ್ಯಾಪೂರ್ವಾದಿಯು ಸಾಧ್ಯಧರ್ಮವು,
ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಲ್ಲವು. (ಇದು ಪೂರೈವಿಮಾನಾಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಮ ಸಲ್ಲಪ್ಪಿತು.
ಉತ್ತರ ವಿಮಾನಾಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಿಂದ
ವತೀಕೃತನಾದ ಸಿದ್ಧರೂಪಧರ್ಮವು ಎಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾ
ಯವಾದ ಶ್ರಿಯುಹಿತಿಯು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಿಂದ ವತೀಕೃತನಾಗಿ ಪರಮ ಶ್ರೇಯ
ಸ್ವಾದ ಮೋಕ್ಷಫಲವನ್ನೇಯುವನೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. "ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ ನೈವಾತಿ
ತನಂ" ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅಂಶ್ಯನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಈಗ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ
ದಧಿಪ್ರಾಯವು ಇಷ್ಟೇ. ಧರ್ಮಕದ್ವಿತ್ವ ಲಕ್ಷಣವು ಅಲೌಕಿಕ ಶ್ರೇಯಸ್ವಾಧನತ್ವವು.

ಮನ್ನ ಮನ್ನೈತ್ತುರನಾಯ್ ಮರುಣ್ ಮಾತ್ತರುಳಾಳಿಯುಮಾಯ್ ।
 ತನ್ನಿನೈ ವಾಲನ್ನೈತ್ತುನ್ ತರಿತ್ತೊಜ್ಜುನ್ ತನಿಯಿರೈಯಾಯ್ ।
 ಇನ್ನಮು ತತ್ತಮುತಾಲಿರುಜ್ಜುಮ್ ತಿರುನಾರಣನೇ
 ಮನ್ನಿಯವ್ ಶರಣ್ ಮತ್ತೋರ್ ಪತ್ತಿನಿವರಿಪ್ಪವರೈ || ೩೦ ||

ಭಗವಂತನಿಗೇನೇ ಇದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಆತನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಮುಖ್ಯೋಪಾಯನೆಂಬ ಭಾವವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ “ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ ಸ ನಾ ತೇನಂ” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು.

ಮುಂದೆ ಈ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ವವು ರಹಸ್ಯತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನಿಸಿದ್ಧೋಪಾಯಂ-ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬುದು ರಹಸ್ಯತ್ರಯದಲ್ಲೂ, ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಾದಿ ಸ್ಥಾನಜ್ಞಳಿಲೇ-ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಅಕಾರದಲ್ಲೂ, ಆದಿಪದದಿಂದ, ಮೂಲಮಂತ್ರದ್ವಯಗಳ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಚರಮಶ್ಲೋಕದ ಅಸ್ಮತ್ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲೂ, ಅನುಸಂಧೇಯವು.

ಅನಂತಾರಿಕೆ—ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು, ಶ್ರೀ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬುದು, ಇದನ್ನೇ ಈ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅಧಿಕಾರ ಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಅರ್ಥ—ಮನ್ನ ಮನ್-ದೃಢನಾದ, ಅನ್ನೈತ್ತುರುವಾಯ್-ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧು ವಾಗಿ, ಮರುಳ್ ಮಾತ್ತು - ಅಜ್ಞಾನನಾಶಕವಾದ, ಅರುಳಾಳಿಯುಮಾಯ್-ಕೃಪಾಳಮುದ್ರವಾಗಿ, ತನ್ನಿನೈವಾಲ್ - ತನ್ನ ಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದ, ಅನ್ನೈತ್ತುಮ್-ಸಮಸ್ತ ಚಿಂತಿತ್ವಗಳನ್ನೂ, ತರಿತ್ತು - ಧರಿಸಿ, ಹಿಜ್ಜುಮ್ - ಅಧಿಕೃತವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ತನಿ - ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ, ಇರೈಯಾಯ್-ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ, ಎಂದರೆ ನಿರತಿಶಯನಾಗಿ, ನಿಷ್ಪಮಾಭ್ಯುದಿಕನಾದ, ಇಱ್ - ಭೋಗ್ಯವಾದ, ಅಮುಡತ್ತು - ಅಮೃತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ, ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ, ಅಮುಡಾಲ್-ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಇರಜ್ಜುಮ್ - ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವ, ತಿರುನಾರಣನೇ - ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟನಾರಾಯಣನೇ, ಮತ್ತೋರ್ ಪತ್ತಿನಿ - ಬೇರೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ಅವಲಂಬನವೂ ಇಲ್ಲದ, ಭಕ್ತಿಯೋಗಾದಿಗಳವಲಂಬನವಿಲ್ಲದೆ ಆಕಂಚನ ರಾದ, ವರಿಪ್ಪವರೈ - ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರಿಗೆ ಎಂದರೆ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ, ಮನ್ನಿಯ - ಪೂಜಿಸಿದವನಾದ, ವ್ ಶರಣ್ - ಸುದೃಢವಾದ ಉಪಾಯವು ಎಂದರೆ ನಮಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬದ್ದು.

ಕಾತ್ಯಾಯಣ—ಸಶ್ವೇಶ್ವರನು ನಮಗೆ ಸರ್ವವಿಧಬಂಧುವು, “ಮಾತಾ ಪಿತಾ ಭ್ರಾತಾ ನಿವಾಸ ತ್ಯರಣಂಸುಹೃದ್ಗತಿನಾರಾಯಣಃ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವು, ಈ ಶ್ರುತಿಯೇ ಅನೇಕ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. “ಪಿತಾತ್ಮಂ ಮಾತಾತ್ಮಂ ದಯಿತ ತನಯಸ್ತಂ ಪ್ರಿಯಂ ಸುಹೃತ್ಸ್ವಮೇವತ್ವಂ ಮಿತ್ರಂ ಗುರುರಸಿಗತಿಶ್ವಾಸಿ ಜಗತಾಂ” ಎಂದು ಶ್ರೀಯಾಮುನೇಯರೂ, “ತ್ವಮೇವ ಮಾತಾಚ ಪಿತಾತ್ಮಮೇವ ತ್ವಮೇವಬಂಧುಕ್ತ ಗುರುಸ್ತ್ವಮೇವ | ತ್ವಮೇವ ವಿದ್ಯಾದ್ರವಿಣಂ ತ್ವಮೇವ ತ್ವಮೇವ ಸರ್ವಂ ಮಮ” ದೇವದೇವ” ಎಂದು ಯತಿರಾಮರವರೂ ಈ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನೇ ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ ಏಕಕ ಪಿತಾ ಮೊದಲಾದವರೂ ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸಲ್ಪಡಲು ಅರ್ಹರಲ್ಲವೆಂದೂ, ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಪಿತಾ ಮಾತಾ ವಾಗಿರುವನೇ ಸರಿಯಾದ ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುವೆಂದೂ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. —“ಅಹಂ ತಾವನ್ನಹಾರಾಜೇ ಪಿತೃತ್ವಂ ನೋಪಲಕ್ಷ್ಯಯೇ | ಭ್ರಾತಾ ಭ್ರಾತೃಚ ಬಂಧುಕ್ತ ಪಿತಾ ಚ ಮಮರಾಘವಃ |” ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನು ಮಹಾರಾಜನು ಮಾತ್ರವೇ ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಿರುಪಾಧಿಕವಾದ ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧುವೂ ತನಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನೇ ಎಂದು, ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಎದುರಿಗೇನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ರುತಿಗಳೂ ಸಮಸ್ತ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳೂ ನಮಗೂ ಶ್ರಿಯುಪತಿಗೂ ನವವಿಧ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪಪಾದಿಸುತ್ತವೆ

ಪಿತಾ ಚ ರಕ್ಷಕಶ್ಚೇಷೀ ಭ್ರಾತೃಜ್ಞೇಯೋ ರಮಾಪತಿಃ |

ಸ್ವಾಮ್ಯಾಧಾರೋ ಮಮಾತ್ಮಾ ಚ ಭೋಕ್ತಾಚಾದ್ಯ ಮನೂದಿತಃ ||

ಎಂಬಶ್ಲೋಕವು ಈ ನವವಿಧ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. (೧೭೩ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ ಉಪೋದ್ಭೂತಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ) ಈ ನವವಿಧ ಸಂಬಂಧಗಳೂ ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲೇ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವು ಕಾರಣತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಆಕಾರದಿಂದ (೧) ಪಿತೃತ್ವವೂ, ಅವರಕ್ಷಣೇ ಎಂಬ ಧಾತ್ವರ್ಥಮೂಲಕ ಆಕಾರದಿಂದಲೇ (೨) ರಕ್ಷಕತ್ವವೂ, ಲುಪ್ತ ಚತುರ್ಥಿಯಮೂಲಕ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಶೇಷತ್ವವೂ ಅವನಲ್ಲಿ (೩) ಶೇಷಿತ್ವವೂ, ಉಕಾರದ ಅವಧಾರಣಾರ್ಥದಿಂದ (೪) ಭ್ರಾತೃತ್ವವೂ, ಮಕಾರವಾಚ್ಯನು ಜ್ಞಾತಾವಾದುದರಿಂದ ಶ್ರಿಯುಪತಿಯಲ್ಲಿ (೫) ಜ್ಞೇಯತ್ವವೂ, ನಾರಾಯಣ ಪದದಲ್ಲಿ (೬) ಸ್ವಾಮ್ಯತ್ವವೂ (೭) ಆಧಾರತ್ವವೂ ತಪ್ಪುರುಪಸಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ, ಶರೀರ ಭಾವವೂ ಬಹುದ್ರೋಹಸಮಾಸದಲ್ಲಿಯೂ, ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ತೋರುವ ಕೈಜ್ಞರ್ಮಭಾವದಿಂದ (೮) ಭೋಕ್ತೃತ್ವವೂ, ತೋರಿ

ಇಂತಹವನು. ಈ ಅಧಿಪತ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಹೃದವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮುನ್ನುಮುನ್ನೈತ್ತರವಾಯ್ ಎಂದು ಪ್ರಬೋಧವು

ಮರುಳ್ ಮಾತ್ತರುಳಾಳಿಯುಮಾಯ್ - ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಈ ಜೀವನದ ಜ್ಞಾನವು ತೋರಿಕೊಡುವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಿಯತಮವು ತನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ತಾನೇ "ಯೋನಾಕ್ರಮಂ ಕ್ರಮಂ ಭವತಿ" ಎಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ ತಾನೇ ಜಯಪಾಲಿಸುವ ಸುಖವನ್ನಿಂದ ಈ ಜೀವನವು ತನ್ನನ್ನು ಹೊಂದುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು ಅಪಲಂಬಿಸಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. "ಅಜ್ಞಾನೇನಾಪ್ಯಂ ಜಾನ್ಮಾನಂ ತೇನ ಮುಹ್ಯಂತಿ ಜಂತಮಃ" (ಗೀ. ೫-೧೫) ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನವು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ತೋರಿಕೊಡುವಾಗುವದರಿಂದ ಭ್ರಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಅಜ್ಞಾನವು ತೊಲಗಬೇಕಾದರೆ ಸ್ವಾಮಿ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ಈಗತಕ್ಕದ್ದೇ ಏನು ಅಭ್ಯಾಸ ಇಲ್ಲವು; "ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕಂ | ದದಾಮಿ ಬುದ್ಧಿ ಯೋಗಂಕಂ ಯೇನ ಮಾ ಮುಪಯಾಂತೀ" (ಗೀ. ೧೦. ೧೧) ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗಿ ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ತನ್ನ ಕೃಪಾವುಪಕಾರವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಯೋಗವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವನು.

"ಶೇಷಾ ಮೇವಾಸು ಕಂಪಾರ್ಥ ಮದಮಜ್ಞಾನವಂತಮಃ |

ನಾಶಯಾಮ್ಯಾತ್ಮಭಾವಸ್ಯೋ, ಜ್ಞಾನ ದೀಪೇನ ಭಾಸ್ವತಾ | (ಗೀ. ೧೦ ೧೧)

ಯಾವಾಗಲೂ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಲ್ಲಿತ್ತು ಅತನನ್ನು ಭವಿಸುವವರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವರುಗಳ ಮನೋವೃತ್ತಿಗೆ ತಾನೇ ವಿಷಯಭೂತವಾಗಿ, ತನ್ನ ವಿಷಯವಾದ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ದೀಪದಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನಕರ್ಮದಿಂದಂಟಾದ ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಖಾಲಿಗೊಳಿಸುವನೆಂಬ ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಮರುಳ್ ಮಾತ್ತರುಳಾಳಿಯುಮಾಯ್ ಎಂದು ಪ್ರಬೋಧಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಎರಡು ಖತೀಪದಗಳಿಂದ ಅತನೇ ನಮಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯೆಂಬ ಜೀವಿಯೂ ಭಕ್ತನೂ, ಅದುವರಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ತನ್ನ ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ವಿಶೇಷಿಸಲು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಉಂಟೆಂದೂ, ನಮ್ಮ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ತನ್ನನ್ನೇ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೃಪಾವುಪಕಾರದಿಂದಲೇ ಹೇಳುವದರಿಂದ ತಮಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವಾಗಿರಲು ಬೇಕಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು ಅತನಲ್ಲಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಆದರೆ ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ಅತನ ಕೃಪೆಯು ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗಬೇಕು ಭಾವಿಸಿ "ತನ್ನಿನೈವಾಶ್ರಯೈವೈವ" ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಸದ್ಬಲವಾದುದರಿಂದಲೇ ಸರ್ವವನ್ನೂ ಧರಿಸುವ ಸರ್ದೇಶ್ವರನುಳ್ಳವನು ಸರ್ದೇಶ್ವರನು. "ದೃಷ್ಟಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ನಕ್ಷತ್ರಂ ಪರಿಧಿಪೋ

ಭೂಮರ್ಯೋದಧಿಃ | ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ವಿರೋಧಾ ವಿಭೃತಾನಿ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ಎಂದೂ, "ಭ್ರಾಮರ್ಯ ಸರ್ವ ಭೂತಯಂತ್ರಾ ರೂಢಾನಿ ಮಾಯಯಾ"
 (ಗೀ. ಗು. ೬-೧) ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವಹಾಗಿ ಸರ್ವವನ್ನೂ ಸ್ವಪಜ್ಞಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಧರಿಸಿ
 ರುವನು ಹೀಗೆ ಸರ್ವಶಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕಾರುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವನನ್ನು
 ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ಸಿದ್ಧಿಸುವದೇ. ಎನೂ ಎಂದಿಗೂ ವಿಫಲವಾಗದು
 ಎಂಬ ಭಾವವು. ಓಜ್ಞ ಮಃ ತನಿಯಿರೈಯಾಯ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ
 "ಶೋಕಾನುಯತ ಬಹುಸ್ಯಾಂ ಪ್ರಜಾಯೇಯ" ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯನುಸಾರ
 ವಾಗಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ತನ್ನ ಸಜ್ಜಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸತ್ತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದರ
 ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲವೂ ಆಧಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದೋಣ ಹೇಗೋ ಹಾಗಿ ಮಾಡಿದ
 ಆದ್ವಿತೀಯ ಸ್ವಾಮಿಯು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಹತ್ತಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣವೂ ಉಂಟು. ಇನ್ನೊಂದು
 ತ್ವಮುದಾಲಿರುಜ್ಞ ಮಃ ತಿರುನಾರಣ್, ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲಭಳು ಅಮೃತ
 ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಕನ್ಯಕೆಯಾಗಿ, ಅಮುದು ಎಂದರೆ ಅಮೃತವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಅನಾ
 ಗ್ರಹಮಯಳಾಗಿ ಅಜ್ಞಾತನಿಗ್ರಹಳಾಗಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ; ಆಕೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ
 ಅನಪಾಯಿನಿಯಾಗಿ ವಿಲಕ್ಷಣ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಆಕೆಯು ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ
 ಮಾಡಿದ ಶರಣಾಗತಿಯ ಮಹಿಮೆಯು ಎಂತಹ ಕ್ರೂರವಾದ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮ
 ಮೂಲಕ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ ಶೋಷಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿರುವವನನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ
 ಪಾತ್ರನನ್ನಾಗ ಮಾಡುವದರಿಂದ, ಆಕೆಯು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಳೆಂಬುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ
 ಇಲ್ಲವು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆಕೆಯೇ ಮೂಲೋಪಾಯಧೂತಳೆಂಬುವದನ್ನು ರಾಮಾನು
 ಜಾರದಲ್ಲಿ ಮಾಯಾಮೃಗವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ರಾವಣನಿಂದ ಪಹೃತಳಾಗಿ ಸರ್ವರಾಕ್ಷಸ
 ನಾಶಕ್ಕೂ ಸರ್ವಪುಷಿಸಂಘದ ರಕ್ಷಣೆಗೂ ಕಾರಣಭೂತಳೆಂಬುವದು ಸುವ್ಯಕ್ತವು.
 ಹಾಗೆಯೇ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಶಿಶುಪಾಲನಿಂದ ವರಿಸಲ್ಪಡುವ ಹಾಗಿ ಮಾಡಿ
 ಕೊಂಡು, ಕೊನೆಗೆ ಆತನನ್ನು ವರ್ಜಿಸಿ, ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದು ಗುಪ್ತವಾಗಿ
 ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎವಾಹಿತಳಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಬಲದ್ವೀಪಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತ
 ಲಾಗಿ ಶಿಶುಪಾಲ ಜರಾಸಂಧಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಹತರಾಗಲು ಕಾರಣವಾದಳೆಂಬುದೂ
 ಸುವ್ಯಕ್ತವು. ಆದುದರಿಂದ ದ್ವಯಮಂತ್ರದ ಶ್ರೀಮಃಚ್ಯುತ್ವವು ವಿಶೇಷಣವೇ
 ಎನೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಮುದಾಲ್ ಇರಜ್ಞ ಮಃ
 ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು, "ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹಹೃಷೀಕೇಶೋ" ಎಂಬ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಂತ್ರ
 ಪ್ರಮಾಣಾರ್ಥವೂ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅಮುದತ್ತಮುದಾಲ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋ
 ಗದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಅಮೃತತ್ವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವಳೆಂದೂ

ವಿಶ್ವಾಮೃದ್ವಿರುಪರೈತರೈಹಿ ದಿವಾನಕ್ತಂ ಬಹಿರ್ದರ್ಶನೈ
ರಸ್ಮದ್ವೇರಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯ ರಹಿತೈ ರದ್ಯಾಪಿ ನಾಲಕ್ಷಿತಃ ।

“ ವಿಮುಕ್ತಿ ಫಲದಾಯಿನೀ ” (ವಿ ಏ) ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನಿ
ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ
ಲಕ್ಷ್ಮೀಯಲ್ಲೂ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲೂ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿರುವ ಪ್ರಪನ್ನರಾದ
ನಮಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದರೂ ಅವ್ಯವಸ್ಥನಾದ
ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಲ್ಲವು, ಸಾಧೋಪಾಯರೂಪವ್ಯಾಜಸಾಮೇಕ್ಷನಾಗಿ ಅನಗ್ರಹಿಸು
ವದರಿಂದ, ಸರ್ವಮುಕ್ತಿಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಲ್ಲವು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಮು
ತ್ತೋರಪತ್ತಿನಿ ವರಿಪ್ಪವರ್ತೇ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯಲ್ಲದೆ ಇನ್ಯಾರನ್ನೂ ಆಶ್ರಯಿ
ಸದೇ ಇರುವವರಿಗೆ, ಎಂಬುವದರಿಂದ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ.

ಅವತಾರಿಕೆ-ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಮೂಲಕ ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಶ್ರೀಯಃಪತಿ
ಯೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಭಾವಿಸದೆ, ಇತರರು ಮಾತ್ರ ಭಾವಿಸಲು ಕಾರಣವೇನೆಂಬ
ದನ್ನು ತಿಳಿಸಲುದ್ಯುಕ್ತರಾಗಿ, “ ತದ್ಯಥಾ ಹಿರಣ್ಯನಿಧಿಂ ” ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವ
ನ್ನು ಪವಾದಿಸಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅರ್ಥ-ದಿವಾನಕ್ತಂ-ಹೆಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಸಹ ಎಂದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ, ಉಪ
ರೈಪರಿ - ಹಿರಣ್ಯನಿಧಿಯ ರೂಪನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆಯೇ, ವಿಶ್ವಾ
ಮೃದ್ವಿರುಪಿ-ವಿಶ್ವಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಅಸ್ಮದ್ವೇರಿಕ ಸಂಪ್ರದಾ
ಯ ರಹಿತೈ - ನಮ್ಮ ಆಚಾರೈರುಗಳಾದ ನಾಥಮುನಿ, ಯಾಮುನ ಮುನಿ, ಶ್ರೀ
ರಾಮಾನುಜಮುನಿ, ಆಪ್ತುಳ್ಳಾರ ಮೊದಲಾದವರುಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಂಬಂಧ
ವಿಲ್ಲದ, ಬಹಿರ್ದರ್ಶನೈಃ - ಹೊರಗಿನ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೋಡಲು ಶಕ್ತಿ
ಯುಳ್ಳವರುಗಳಿಂದ, ಅಥವಾ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸದೆ ಮೇಲೆ
ಮೇಲೆ ತೋರುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗ್ರಹಿಸುವವರುಗಳಿಂದ, ಅಥವಾ ವೇದಬಾ
ಹ್ಯರಾದ ಇತರ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳಿಂದ, ಅದ್ಯಾಪಿ - ಈಗಲೂಕೂಡ, ನಾಲಕ್ಷಿತಃ -
ಕಾಣದೇ ಇರುವಂಥಾದ್ದು, ಇದು ಶೇವಧಿಃ ಎಂಬುವದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವು.
ಇಂತಹ ನಮ್ಮ ಗುರುವರವರೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ನಿಷ್ಕಲ್ಪದವರಿಂದ ಈ ಸಿದ್ಧೋ
ಪಾಯನಾದ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರು; ಇನ್ನು
ಯಾರಿಗೆ ಗೋಚರವು ಎಂದರೆ ಸತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ಉತ್ತರಾರ್ಥದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.
೨ ಸಾ.ಪೀಃ-ತನ ನು ಹೊಂದುವದಕ್ಕೆ, ಸ್ವಯಮೇವ-ತಾನೆಯೇ ಸಾಧನ

ಸ್ವಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸ್ವಯಮೇವ ಸಾಧನತಯಾ ಜೋಘುಷ್ಯಮಾಣಾ ಕ್ರುತೌ
ಸತ್ಯಸ್ಥೇಷು ಭಜೇತ ಸನ್ನಿಧಿ ಮಸೌ ಶಾಂತಾವಧಿ ಶೈವಧಿಃ | ೧೩ |

ಇತಿ ಕವಿತಾರ್ಥಿಕಸಿಂಹಸ್ಯ ಸರೃತಂತ್ರಸ್ತತಂತ್ರಸ್ಯ ತ್ರೀಮದ್ವೇದ್ಯೈಃ
ನಾಥಸ್ಯ ವೇದಾಂತಾಚಾರ್ಯಸ್ಯ ಕೃತಿಷು, ತ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರೇ
ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶೋಧಸಾಧಿಕಾರತ್ರಯೋವಿಂಶತಿಃ.

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

ತಯಾ-ಸಾಧನವೆಂಬ ಭಾವದಿಂದ, ಶ್ರುತಾ- ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ (ಜಾತ್ಯೇಕವಚನವು).
ಜೋಘುಷ್ಯಮಾಣಾ - ಉದ್ವೋಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ಅಸೌ - ಈ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ
ನಾದ, ಶಾಂತಾವಧಿಃ - ದೇಶಕಾಲವಸ್ತು ಪರಿಚ್ಛೇದರಹಿತನಾದ, ಶೈವಧಿಃ -
ಹಿರಣ್ಯನಿಧಿ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಸತ್ಯಸ್ಥೇಷು - ಸತ್ಸಂ-
ಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠರಾದ ಸಾತ್ವಿಕ ಜನಗಳಲ್ಲಿ, ಸನ್ನಿಧಿಂ-ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು, ಭಜೇತ-
ಹೊಂದುವನು, ಎಂದರೆ ಅಂತವರಿಗೆ ಗೋಚರನಾಗುವನೆಂಬ ಭಾವವು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ-ತನ್ಮೂಲೇ ಕೆಲವರು ಈ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು, ಶ್ರು-
ತ್ಯಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳ ಸಂಯೋಜ ಪರಿಶೀಲನವಿಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದಲೂ, ತಮ್ಮ
ಗುರುಪರಂಪರೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೂ ಬಾಹಿರರಾದುದರಿಂದಲೂ, ತಿಳಿಯದೆ
ಹೋದರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳ ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ
ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಉಪದೇಶಹೊಂದಿದವರಾದ ಮತ್ತು ಅಂತವರುಗಳ ಸಂಪ್ರ-
ದಾಯವನ್ನಂತ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯನಿರತರಾಗಾದರೋ ಈ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಾನು ಶ್ರಿಯಃ
ವತಿ ಎಂಬುದು ಸುವ್ಯಕ್ತವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳ ಮತ್ತು ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೂ
ಏತಕ್ಕೆ ಇವರುಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗಲಿಲ್ಲವು ಎಂಬುದನ್ನು ಒಂದು ಶ್ರುತಿಯ
ಮೂಲಕ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ:-“ತದ್ವ್ಯಥಾ ಹಿರಣ್ಯ
ನಿಧಿಂ ನಿಹಿತ ಮಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಃ ಉಪರೃಪರಿ ಸಂಚರಂತೋ ನನಿಂದೇಯುಃ,
ಏನ ಮೇ ನೇನಾಃ ಪ್ರಜಾ ಅಹರಹರ್ಗಚ್ಛಂತ್ಯ ಏತಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ
ನ್ನವಿಂದಂತಿ, ಅನ್ಯತೇ ನಹಿ ಪ್ರತ್ಯೂಥಾಃ” (ಭಾಂ ಪ. ೩. ೨.) ಹೀಗೆ ಈಗ
ಗುಪ್ತವಾಗಿರುವ ಹಿರಣ್ಯನಿಧಿಯನ್ನೂ, ಆ ನಿಧಿಯಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ
ತಿಳಿಯದವರು, ಆ ನಿಧಿಯಪೇಲಿ ಮೇಲೆಯೇ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ, ಆ ನಿಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿ-
ಯದೆ ಹೊಂದಲಾರದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸಮಸ್ತರೂ ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ(ನಿಶ್ರಿ)ಪ್ರತಿ-

ದಿನವೂ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಯಿದ್ದರೂ, ಅಧಮಾ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿ ಇವರಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವ ದಹರಾಕಾಶನಾದ ಹಿರಣ್ಯನಿಧಿಯಹಾಗೆ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥದಾಯಕನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದರೂ, ದಹರಾಕಾಶಾಭ್ಯುನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಲಾರರು ಎಕೆಂದರೆ, ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಇವರುಗಳ ಸ್ವಭಾವವು ಅಭ್ಯುದಿತವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಿರುವದರಿಂದ" ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು ಅವಿದ್ಯಾಗೃಹೀತರಾದವರು ಹೇಗೆ ಹೊರಗೆ ಮಾತ್ರ ನೋಡುವರೋ, ಮತ್ತು ಗೂಢವಾಗಿರುವ ಹಿರಣ್ಯನಿಧಿಯನ್ನು ಕಾಣಲಾರರೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮಲ್ಲೇ ಕೆಲವರು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಒಳಹೊಕ್ಕು, ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ತ್ರಿಯಾಪತಿತ್ವರೂಪ ಸಿದ್ಧಾಂತಸಾಯತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯಲಾರರು. ಅಂತವರು ಯಾರೆಂದರೆ, ಇತರ ಬಾಹ್ಯಕುದೃಷ್ಟ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೂ ಎಂದು ಬಹಿರ್ದರ್ಶನೈಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಇನ್ನೂ ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಕೆಲವರು ಸಿದ್ಧಾಂತಸಾಯತ್ವವನ್ನು ಅಜ್ಞೇಕರಿಸಿದರೂ, ತನಗೆ ವಶೇಷಣಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಸದಾ ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವ ತ್ರಿಯಾಪತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತಸಾಯವೆಂದು ಅಜ್ಞೇಕರಿಸದೇ ಇರುವದರಿಂದ, ಅಸ್ಮದ್ವೇಶಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯ ರಹಿತೈಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ಅವರನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವರನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳುವರು; ಇದು ಉದಾರಾಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವು. ಇಲ್ಲಿ ಅಪಿ ಶಬ್ದವು ಅದೃ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ, ಅದ್ವಾಪಿ ಎಂದರ್ಥಮಾಡುವದರಿಂದ, ಇಷ್ಟು ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣವೂ, ಮುಖ್ಯ ದೇಶಿಕರುಗಳಾದ ನಾಥ ಯಾಮುನ ಭಾಷ್ಯಕಾರ ಸಂಪ್ರದಾಯವೂ ಕೂಡ ಅದ್ವಾಪಿ ನಾಲಕ್ಷ್ಮಿತಃ-ಇನ್ನೂ ಕೂಡ ಗೋಚರವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಪರಿತಾಪ ತೋರುತ್ತದೇ ವಿನಾ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ನಿಂದೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವರೊಂದಿಗೆ ವಾದಮಾಡಿದರೆ ಭಾಗವತಾಪಚಾರ ಎಲ್ಲಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೋ ಎಂದು ಭೇತರಾಗಿರುವವರು, ಮತ್ತು ಅವಮರ್ಯಾದೆಗಾಗಿ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳು ತಲೆಗೆ ತಾಕುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಭಾಗವತಪಾದರಕ್ಷೆಗಳಿಂದ ತಾವು ಪವಿತ್ರರಾದರೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿದವರು, ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರುಗಳನ್ನು ನಿಂದಿಸುವರೇ? ಪರಿತಾಪರೂಪದಲ್ಲೂ, ಉಪದೇಶರೀತಿಯಲ್ಲೂ, ಹೇಳಿ ಅವರುಗಳು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಲಿ ಎಂದು ಮಾಡಿದ ಹಿತೋಕ್ತಿಯೆಂದು ಅವರುಗಳು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಹಾಗೆ ಹಿತೋಪದೇಶವೆಂಬುದು ಉತ್ತರಾರ್ಥದಿಂದ ಸುನ್ಯಕ್ತವು. ಪೂರ್ವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ತಾವು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ, "ಅಸ್ಮದ್ವೇಶಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯ" ದ ಬಲವೂ ಮಹಾತ್ಮೆಯೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದರು ಅವು ಎಲ್ಲಿ ತೋರಬರು

ತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರು ತಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ “ಶ್ರೀಯೋನಹೃರ
ವಿಂದ ಲೋಚನ ಮನಃಕಾಂತಾ ಪ್ರಸಾದಾದ್ಯತೇ ಸಂಸ್ಕೃತ್ಯಕ್ಷರವೈಷ್ಣವಾ
ಧ್ಯುನುನೃಣಾಂ ಸಂಭಾವ್ಯತೇ ಕರ್ಣಿ ಚಿತ್” [ದಾಸನ ಚತುಶ್ಲೋಕೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ
ವನ್ನು ನೋಡಿ) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಉಪಾಯತ್ಪವನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿರು
ತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಬಾಷ್ಯಕಾರರೂ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಧಟ್ಟರೂ ಸಹ ಉಪದೇಶಿ
ಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲಾ ದಾಸನ ಶ್ರೀ ಸ್ತುತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧವು. ಉತ್ತರಾ
ರ್ಧದಿಂದ ಬಹು ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಬಲವೂ ಉಂಟೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.
ಸ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸ್ವಯಮೇವಸಾಧನವೆಂದು ಶ್ರುತಿಗಳು ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಶ್ರುತಿಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ:— “ಅಮೃತಸ್ಯೇಷ ಸೇತುಃ |
[ಮುಂ. ೨ ೨ ೫] ಸಂಸಾರ ನಮುದ್ರದ ಆಚೇ ದಡದಲ್ಲಿರುವ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು
ಹೊಂದಿಸುವ ಸೇತುವೆಯು ಈತನು, (೨) “ನಾಯಮಾತ್ಮಾ ಪ್ರವಚನೇನ
ಲಭ್ಯೋ ನ ಮೇಧಯಾ ನ ಬಹುನಾಶ್ರುತೇನ | ಯಮೇವೈಷ ವೃಣತೇ
ತೇನಲಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯೇಷ ಆತ್ಮಾ ವಿವೃಣತೇ ತನ್ನಾಂ ಸ್ವಾಂ” [ಮುಂ. ೩. ೨.
೩೩] ಪರಮಾತ್ಮನು ಕೇವಲ ಶ್ರವಣ ಮನನ ನಿಧಿಧ್ಯಾಸನಗಳಿಂದಲೇ ಲಭ್ಯನಲ್ಲವು,
ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ಯಾವ ಉಪಾಸಕನನ್ನು ತನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಲು ಯೋಗ್ಯನೆಂದು
ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಕ್ಕೆ ವರಿಸುವನೋ, ಆತನಿಗೆ ಲಭ್ಯನು ಎಂದರೆ ಯಾರನ್ನು ಪರ
ಮಾತ್ಮನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುವನೋ ಆತನಿಗೇನೇ ಲಭ್ಯನು ಅಂತಹ
ಉಪಾಸಕನಿಗೆ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು ಎಂದರೆ
ತನ್ನ ನುಭವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀತಾಶ್ವತರದಲ್ಲಿ (೩) “ಅಮೃ
ತಸ್ಯ ಪರಂ ಸೇತುಮ್ ದಗ್ಧೇನ್ನ ನಮಿವಾನಲಂ” ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. (೪) “ತಮ
ಕ್ರತುಂ ಪಶ್ಯತಿ ವೀತರೋಕೋ ಧಾತುಃ ಪ್ರಸಾದಾ ನೈಹಿಮಾನ ಮಿಶಂ”
[ಅಂಭಸಿ ತೈ. ೪.೨.೧.] ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವು ಗುಣ
ವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯುಳ್ಳ ಸರ್ವ ನಿಯಾಮಕನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ
ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಇಂತಹ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಕೃಪಾಮಹೋದಧಿಯಾದ ಹಿರಣ್ಯನಿಧಿಯು, ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ವಭಾವ ಉಳ್ಳವರು ತನ್ನ ಕೃಪಾವಿಗೆ ವಶರಾಗುವದರಿಂದ, ತಾನೇ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ಯನಾಗುವನೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಇಂತು ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರದ
ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರವೆಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ
ತಿರುನಾರಾಯಣಪುರಂ ವಿಜಯರಾಘವ ಶರ್ಮನ
ಅಚಾರ್ಯಹೃದಯಾನ್ವೇಷಿಣೀ
ಎಂಬ ಪ್ರತಿಪದ ಕನ್ನಡ ಟೀಕಾತಾತ್ಪರ್ಯಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದವು.

